

18—23 mars

Debatter m. m.

	Sid.
Tisdagen den 22 mars	
Svar på interpellationer:	
av herr Sveningsson ang. tillstånd till charterflygning för sällskapsresor	8
av herr Andersson, Axel Johannes, om eventuellt nedläggande av järnvägslinjen Sveg—Hede	12
Interpellationer:	
av herr Siegbahn ang. kompensation till statstjänstemännen för höjd folkpensionsavgift	14
av herr Arvidson ang. skyddshytt å traktor	15
Onsdagen den 23 mars	
Om grundlagsändringar beträffande folkomröstningsinstitutet	19
Anslag under elfte huvudtiteln:	
Karolinska sjukhusets endokrinologiska avdelning	24
Bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté	26
Engångsanskaffning av materiel för civilförsvaret	28
Vissa anslag under åttonde huvudtiteln:	
Bidrag till svenska ekumeniska nämnden	31
Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien ..	33
Om inrättande av en lantsantikvarietjänst i Stockholms län	35
Rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.	36
Ortsgrupperingen inom beskattningen	50
Anslag under nionde huvudtiteln:	
Minskning av antalet lantbruksattachéer	51
Befrämjande av landsbygdens elektrifiering	58
Stöd åt hästaveln	69
Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter	71

	Sid.
Driftbidrag till Värmlands och Örebro läns skogsskola i Gammelkroppa	85
Bidrag till utbildningsverksamhet på fiskerinäringens område ..	88
Investeringsanslag till jordfonden	91
Särskilt stöd åt det mindre jordbruket	93
Om anslag till renstängsel inom Jämtlands län	100
Om anslag till särskilda naturskyddsåtgärder, m. m.	104
Om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.	106
Försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.	109
Höjning av maximibeloppen för familjepening	129
Om besparingar inom den allmänna sjukförsäkringen	133
Rätt för politisk organisation att anordna lotterier	137
Interpellation av herr Jonasson ang. tillståndsgivningen för vissa skogskörslor med traktor	139

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 23 mars

Konstitutionsutskottets memorial nr 6, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av § 49 mom. 2 regeringsformen samt § 1 mom. 2, § 38 mom. 2, § 45, § 55 mom. 1 samt §§ 58 och 63 riksdagsordningen	19
Statsutskottets utlåtande nr 11, ang. utgifterna under elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet)	24
— nr 38, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag: justitiedepartementet	31
— nr 39, ang. ersättning till Maj-Britt Nyström m. fl.	31
— nr 40, ang. anslag under åttonde huvudtiteln till arkiv, bibliotek, m. m.	31
— nr 41, ang. fortsatt disposition av vissa äldre anslag: ecklesiastikdepartementet	36
— memorial nr 42, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Tullverket: Anskaffning av viss materiel	36
Bevillningsutskottets betänkande nr 10, ang. rätt till förlustutjämnings vid taxering för inkomst, m. m.	36
— nr 20, ang. vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.	49
— nr 35, ang. ortsgupperingen inom beskattningen	50
Bankoutskottets utlåtande nr 10, ang. särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.	50
— memorial nr 11, ang. användande av riksbankens vinst för år 1959	51

	Sid.
Första lagutskottets utlåtande nr 16, ang. ändrad lydelse av 1 § lagen om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.	51
— nr 19, ang. vissa gemensamma bestämmelser i fråga om internationell luftbefordran, m. m.	51
— nr 22, ang. ekonomisk ersättning till tjänsteman som avsatts från sin tjänst	51
Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. under nionde huvudtiteln gjorda framställningar	51
— nr 6, ang. bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.	90
— memorial nr 7, ang. departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom	91
— utlåtande nr 8, ang. anslag till kapitalinvesteringar: jordbruksärenden	91
— nr 9, ang. anslag till institutionen å Balsgård för växtförädling av frukt och bär	93
— nr 10, ang. anslag till särskilt stöd åt det mindre jordbruket ..	93
— nr 11, ang. anslag till renstängsel inom Jämtlands län	100
— nr 12, ang. anslag till särskilda naturskyddsåtgärder, m. m. ..	104
Andra lagutskottets utlåtande nr 3, ang. förslag till civilförsvarslag m. m.	106
— nr 4, om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.	106
— nr 6, rörande lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.	109
— nr 7, ang. ändring i familjebidragsförordningen	129
— nr 8, om besparingar inom den allmänna sjukförsäkringen, m. m.	133
— nr 9, ang. ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen	137
— nr 13, ang. ändring i livsmedelsstadgan	139
Tredje lagutskottets utlåtande nr 7, ang. ändring i vattenlagen, m. m.	139
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 7, om vidgad svensk frimärksutgivning	139
— nr 8, ang. enhetligt bensinpris för hela landet, m. m.	139
— nr 9, om utredning i syfte att förverkliga den fulla sysselsättningen m. m.	139
— nr 10, ang. Tornedalens kommunikationsproblem	139
— nr 11, om ökad utbildning av personal vid körskolor	139
— nr 12, ang. ändrade grundavgifter vid elabonnemang för mindre industrier	139

Fredagen den 18 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 11 innevarande månad.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 103, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 21 §§ lagen den 1 december 1950 (nr 596) om rätt till fiske.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott motionen nr 538.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 84, angående vissa stödåtgärder i anledning av skadorna å 1959 års skörd;

nr 88, angående vissa med den norska nationalgåvan svenskhemmet Voksenåsen sammanhängande frågor;

nr 89, angående anslag för budgetåret 1960/61 till naturstipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter, statens lånefond för universitetsstudier samt allmänna studielånefonden;

nr 90, angående riktlinjer för ordnande av utbildningen av lärare i vissa yrkesämnen samt anslag för budgetåret 1960/61 till denna utbildningsverksamhet;

nr 91, med förslag till ändrade bestämmelser om värnpliktslån m. m.;

nr 93, angående anslag för budgetåret 1960/61 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.; och

nr 103, med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående fortsatt utgivning av otryckta ståndsprotokoll.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets memorial nr 6, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av § 49 mom. 2 regeringsformen samt § 1 mom. 2, § 38 mom. 2, § 45, § 55 mom. 1 samt §§ 58 och 63 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Maj-Britt Nyström m. fl.;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 42, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag för bud-

getåret 1960/61 till Tullverket: Anskaffning av viss materiel;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 20, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i uppbördsförordningen m. m.; samt

nr 35, i anledning av väckta motioner rörande ortsgrupperingen inom beskattningen;

bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.; samt

nr 11, angående användande av riksbankens vinst för år 1959;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen den 9 maj 1958 (nr 205) om förverkande av alkoholhaltiga drycker m. m.;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition dels angående godkännande av protokoll innebärande ändring av konvention rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om internationell luftbefordran, dels ock med förslag till lag om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297); samt

nr 22, i anledning av väckt motion angående ekonomisk ersättning till tjänsteman som avsatts från sin tjänst;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilförsvarslag m. m.;

nr 4, i anledning av väckta motioner om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.;

nr 6, i anledning av väckta motioner rörande lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.;

nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i familjebidragförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 8, i anledning av väckta motioner om besparingar inom den allmänna sjukförsäkringen, m. m.;

nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207), dels ock i ämnet väckt motion; samt

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824);

tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattnelagen, m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss kronan tillhörig fast egendom, m. m.;

nr 7, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till institutionen å Balsgård för växtförädling av frukt och bär;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till särskilt stöd åt det mindre jordbruket jämte i ärendet väckta motioner;

nr 11, i anledning av väckta motioner angående anslag till renstängsel inom Jämtlands län; samt

nr 12, i anledning av väckta motioner angående anslag till särskilda naturskyddsåtgärder, m. m.; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om vidgad svensk frimärksutgivning;

nr 8, i anledning av väckta motioner dels angående enhetligt bensinpris för hela landet och dels angående levnads- och produktionskostnaderna i Norrland;

nr 9, i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att förverkliga den fulla sysselsättningen m. m.;

nr 10, i anledning av väckt motion

om utredning rörande Tornedalens kommunikationsproblem;

nr 11, i anledning av väckt motion om ökad utbildning av personal vid körskolor; samt

nr 12, i anledning av väckta motioner angående ändrade grundavgifter vid elabonnemang för mindre industrier.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.14.

In fidem

Fritz af Petersens

Tisdagen den 22 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande månad.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 23 mars 1956 (nr 73) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal; och

nr 105, i anledning av väckta motioner om sommarlördagars likställande med bankfridagar.

Anmälades och godkändes bankoutsiktets förslag till riksdagens skrivelse, nr 106, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 56 § lagen den 31 mars 1955 (nr 183) om bankrörelse.

Ang. tillstånd till charterflygning för sällskapsresor

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet SKOGLUND, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Sveningssons interpellation angående tillstånd till charterflygning för sällskapsresor, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! I en interpellation har herr Sveningsson frågat mig, om jag är beredd att lämna kammaren en redogörelse för de bestämmelser luftfartsstyrelsen har att följa, när den beviljar tillstånd att med flyg frakta sällskapsresor.

För utövande av luftfart i förvärvssyfte krävs särskilt tillstånd. Om det är fråga om regelbunden luftfart, ligger tillståndsgivningen hos Kungl. Maj:t, me-

dan luftfartsstyrelsen avgör ärenden om tillstånd till icke-regelbunden luftfart.

Bestämmelser av denna innebörd finns såväl i den nu gällande luftfartsförordningen som i den nya luftfartslagen av år 1957. Sistnämnda lag har ännu icke trätt i kraft, men genom beslut under höstsessionen av 1959 års riksdag har Kungl. Maj:t erhållit bemyndigande att förordna om särskilt ikraftträdande av lagens 7 kap., som innehåller bestämmelserna om tillstånd till luftfartsverksamhet. Motivet för lagens partiella ikraftträdande var att en fastare administrativ och teknisk reglering av charterflyget ansetts önskvärd, såvitt möjligt i samarbete med andra nordiska länder. Detta bemyndigande har emellertid ännu inte utnyttjats.

De huvudsakliga skälen för att man kräver tillstånd för yrkesmässig icke-regelbunden luftfart kan sägas vara av två slag. Dels har man velat skaffa garantier för att nyss avsedd luftfart med hänsyn till säkerheten bedrivs under fullgoda ekonomiska och tekniska förutsättningar. Dels har man ansett att detta slag av luftfart icke bör beredas tillfälle att obehörigen inkräkta på linjefarten, som i samband med tillståndsgivningen av staten ålagts en viss trafikplikt och dessutom genom internationella överenskommelser är bunden att bedriva en prispolitik, som godkänns av myndigheterna.

Vägledande vid prövningen av ärenden rörande tillstånd till icke-regelbunden luftfart är också bestämmelserna i 1955 års konvention om kommersiella rättigheter för icke-regelbunden luftfart i Europa. Denna konvention, till vilken Sverige och flertalet andra europeiska stater anslutit sig, tillkom i syfte att i Europa söka åstadkomma enhetliga regler för tillståndsgivningen i fråga om viss icke-regelbunden luftfart.

Enligt konventionen är enstaka flygningar, högst en per månad mellan sam-

Ang. tillstånd till charterflygning för sällskapsresor

ma trafikcentra, helt fria. Ansökan om tillstånd behöver för sådana fall inte göras mer än två vardagar i förväg. Vidare föreligger principiellt frihet även för serieflygningar mellan trafikområden, som inte har någon direkt förbindelse med reguljära flyglinjer. Antalet sådana sträckor är dock obetydligt, och varje stat kan dessutom enligt konventionen kräva att trafiken inställes, om den anses skadlig för ett linjeföretag i området.

Någon stadgad praxis i fråga om tillståndsgivningen har ännu inte hunnit utbilda sig. Helt allmänt kan dock sägas, att ur flygsäkerhetssynpunkt stora krav ställs på de tekniska förhållandena. I princip eftersträvas tillämpning av samma tekniska normer som för linjefarten. Så t. ex. intar man en restriktiv hållning mot företag, som inte har sin underhålls- och översynsorganisation baserad på sådant sätt, att den kan tillfredsställande betjäna de flygningar det gäller.

Trots ansträngningar har det ännu icke varit möjligt för luftfartsstyrelserna i Danmark, Norge och Sverige att komma överens om en enhetlig politik i frågor om tillstånd till icke-regelbunden luftfart. Ett av skälen härtill har varit att de rättsliga förutsättningarna varit olika i de tre länderna. Självfallet är det — icke minst med hänsyn till det skandinaviska samarbetet på linjefartens område — i hög grad önskvärt att Danmark, Norge och Sverige jämväl i fråga om den icke-regelbundna luftfarten kan komma fram till en enhetlig uppfattning. Vikten av en lösning av denna fråga ökar i takt med charterflygets kraftiga tillväxt.

Sedan Danmark och Sverige numera blivit eniga om att, så fort den danska nya luftfartslagen antagits av folketinget, sätta bestämmelserna rörande tillståndsgivningen i de nya luftfartslagarna i kraft, torde det bli möjligt att utforma en enhetlig reglering av chartertrafiken i Skandinavien. I detta syfte har jag för avsikt att, så fort de formella förutsättningarna föreligger, föreslå att ett samråd i ärendet på regeringsnivå kommer till stånd mellan de tre skandinaviska länderna.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet ber jag att få uttala mitt tack för svaret på min interpellation.

Jag har ingen anledning att förklara mig missnöjd med svarets innehåll men vill framhålla att statsrådet i sitt svar mera tagit upp vad som åstadkommits genom lagstiftning och vad man avser att åstadkomma med överenskommelser länderna emellan än det missnöje som från resebyråernas sida förekommit i samband med handläggandet av ärenden om charterflyget inom kungl. luftfartsstyrelsen. Vid den tidpunkt för två månader sedan, då interpellationen framställdes, var det ett stort och allmänt bekymmer för resebyråerna hur det skulle bli med charterflyget under den kommande sommarsäsongen. Resebyråerna hade vid den tidpunkten inte fått besked om vilka resor de fick tillstånd att anordna och som kunde flygas med chartrade flygplan. Sedan dess — det var någon av de sista dagarna i januari månad — har luftfartsstyrelsen fattat beslut och resebyråerna fått besked, så dessa allmänna bekymmer har lättat för denna gång.

Man måste anse att då ansökningarna från de reseföretag som vill anordna semester- och sällskapsresor med charterflyg under sommarsäsongen skall vara inlämnade före den 15 november, så borde luftfartsstyrelsen kunna fatta beslut och lämna besked tidigare än de sista dagarna i januari månad. Man måste förstå, om reseföretagen i detta fall är missnöjda och att det måste vara oroligt och bekymmersamt för dessa stora affärsföretag att vänta vecka efter vecka utan att få besked. Reseföretagen är säkert själva intresserade av att uppgifterna i ansökningarna är så fullständiga som möjligt, så att ärendenas behandling inte behöver dra ut på tiden på grund av att uppgifter saknas eller är felaktiga.

De företag, som anordnar dessa sällskapsresor, måste ha god tid på sig för alla sina arrangemang, för uppläggning av reklam, för tryckning av broschyrer och tid att sälja resorna. Det är inte bara reklamen det gäller, utan man måste

Ang. tillstånd till charterflygning för sällskapsresor

också ha god tid för att lägga ut beställning på hotellrum och måltider och allt som hör till den saken och som skall ordnas i andra länder, som ligger långt bort. De företag, som vill hålla en hög standard på sina resor — och vi skall vara tacksamma för att de gör det — måste nog vara ute med sina beställningar i god tid.

Nu lovade statsrådet Skoglund i ett svar i andra kammaren för några veckor sedan i samma ärende som i dag, att han skall medverka till att dessa tillståndsärenden får en så snabb behandling som möjligt. Jag har tagit fasta på det uttalandet.

Vad alla parter måste vara medvetna om, det är att anordnandet av dessa semester- och sällskapsresor är ett stort organisationsproblem. Intresset för och omfattningen av dessa flygresor ökar hastigt år från år. Att klara av denna stora expansion utan minsta gnissel och besvärligheter är ingen lätt uppgift vare sig för resebyråerna eller för charterflyget.

Vad som också i år vållat bekymmer är det förhållandet, att man i konkurrensen reseföretagen emellan vill av allt att döma så mycket som möjligt övergå till att flyga med fyrmotoriga plan med tryckkabin. Man har inte så tidigt, som önskvärt hade varit, haft klarhet i om de företag, som fått tillstånd att flyga från Sverige, haft tillräckliga resurser att ordna dessa resor med fyrmotoriga plan. En sak är alldeles uppenbar: det går inte att i resereklamen framhålla, att resan sker med fyrmotorigt plan och sedan använda ett tvåmotorigt plan av mindre typ.

Man kan inte underlåta att framhålla, att åtminstone i något enstaka fall resor sålts av väl ansedda resebyråer med uppgift att fyrmotorigt plan skulle användas. Man har haft kontakt med charterflyget, och sedan har inte charterflyget fått det tillstånd som man var säker på att man skulle få, och så har flygningen måst ske med ett mindre, tvåmotorigt plan. Enligt uppgifter som jag har fått har i ett sådant fall förekommit, att man på en dylik resa har i något annat

land lastat om passagerarna i ett större flygplan, men då har det varit så olyckligt, att detta plan varit ett så kallat svartlistat flygplan, alltså ett plan från ett flygföretag som inte haft tillstånd att flyga charterresor från vare sig Sverige eller Danmark och som inte haft tillstånd att landa för enstaka resor från något av dessa två länder. Det säger inte så litet.

En sådan ordning bör inte ifrågakomma. Att svenska resenärer medvetet eller omedvetet nästan skall tvingas till att flyga med ett svartlistat flygplan hoppas jag är en tillfällig olycka. Jag hoppas också, att charterflyget ordnas så, att något liknande inte förekommer i fortsättningen.

Debatten har på senaste tiden i stor utsträckning rört sig om vilka flygföretag som skall få flyga charterresor från Sverige. Jag kan för min del godta ganska långt att man ger sitt stöd åt ett svenskt charterflyg när det gäller kontrollen och den underhålls- och översynsorganisation, som statsrådet berör i sitt svar. I det långa loppet kan säkert alla säkerhetsbestämmelser följas bättre, om man bygger upp ett stabilt svenskt företag med erforderliga resurser.

Här gäller det en svår avvägningsfråga. De många olika reseföretag, som konkurrerar med varandra om resenärerna, vill gärna anlita olika flygföretag. Risken är då att resebyråerna, såsom redan har blivit fallet, börjar flygresorna i ett annat land — och därvid ligger Danmark och Kastrop nära till — innan man fått den enhetliga reglering av denna trafik som statsrådet åsyftar i sitt svar. Jag delar uppfattningen, att det är värdefullt om det kan bli enhetliga bestämmelser de nordiska länderna emellan.

Det är åtminstone en resebyrå här i landet, som inte på något sätt döljer utan i stället klart och tydligt framhåller, att man i sommar börjar alla sina flygresor i Köpenhamn. Inte heller detta kan ur svensk synpunkt vara en tillfredsställande ordning. Det har framhållits för mig från resebyråhåll att minst fyrtio procent av alla svenskar, som i sommar skall medfölja sådana här

Ang. tillstånd till charterflygning för sällskapsresor

resor, får börja resan i Köpenhamn. Det tycker jag är en beklaglig utveckling.

I svaret framhålles att man arbetar efter den linjen att charterflyget inte beredes tillfälle att obehörigen inkräkta på linjefarten. Man har i tidningspressen sett uppgifter om att man försöker begränsa charterresorna till vissa större, mera kända turistorter i Europa, dit SAS har reguljära turer. Med all uppskattning av SAS, som alla säkert önskar framgång med sin verksamhet även för framtiden, kan man ifrågasätta om det är en lyckad princip man här följer. Om man av den orsaken begränsar tillståndet för sällskapsresorna till dessa större turistorter, så tror jag man får över en mycket liten del av dessa resenärer i den reguljära trafiken. De människor som är ute i semesterärenden vill hellre resa med dessa sällskapsresor.

Jag skulle vara tacksam om statsrådet kunde litet närmare tala om i vilken utsträckning charterresorna har begränsats till förmån för linjeflyget utomlands och om statsrådet för sin del verkligen tror att det tjänar något till att vara restriktivt i detta avseende.

Med det stora förtroende man har för SAS skulle jag inte ha något emot om detta företag också kunde flyga charterresor i stor omfattning, ifall inga internationella överenskommelser lägger hinder i vägen.

Statsrådet framhåller i sitt svar, att någon stadgad praxis i fråga om tillståndsgivningen ännu inte hunnit utbilda sig, men att ur flygsäkerhetssynpunkt stora krav ställes på de tekniska förhållandena. Jag vill, herr talman, sluta med att säga, att den interpellation som statsrådet besvarat inte på något sätt tillkommit med någon önskan att minska flygsäkerheten. Nej, flygsäkerheten måste vara garanterad på ett fullt tillfredsställande sätt, och vi har all anledning att vara tacksamma mot kungl. luftfartsstyrelsen för att den åtagit sig uppgiften att svara för säkerheten när det gäller lufttrafik. Det är viktigt att man väl vårdar sig om resenärernas intresse och håller strängt på säkerhetsbestämmelserna.

Först i andra hand kommer att, i den

mån säkerhetsbestämmelserna kan upprätthållas, det kanske ändå bör vara en viss konkurrens mellan olika flygföretag även på charterflygets område. Ty allmänheten har, när säkerheten är uppfylld, ändå det intresset att man skall vara med om dessa resor till så låga kostnader som möjligt. Det är av stort värde för närvarande om myndigheterna efter bästa förmåga underlättar att turisttrafiken flyter så smidigt som möjligt de olika länderna emellan.

Med detta ber jag att än en gång få tacka herr statsrådet för svaret.

Herr statsrådet **SKOGLUND:**

Herr talman! Jag är medveten om att det förekommit avslag på en del framställningar om charterflyg. Huruvida avslagen varit betingade av s. k. konkurrenskrav, av flygsäkerhetskrav eller på grund av internationell praxis och internationella bestämmelser vågar jag inte yttra mig om, eftersom jag inte har bilden helt klar framför mig. Avslagen har säkerligen varit betingade av skilda omständigheter.

Herr **SVENINGSSON (h):**

Herr talman! Jag har inte direkt tagit upp frågan om vilka flygbolag, som fått avslag på sin begäran om att få flyga charterresor. Jag tyckte dock att det skulle varit intressant, om statsrådet velat uttala sig just om i vilken mån man försöker främja det reguljära linjeflyget på charterflygets bekostnad. Jag har i min hand en PM från luftfartsstyrelsen, vilken är daterad den 23 juli 1958. Jag skall be att få läsa upp några rader ur denna PM, där man säger: »Därest i sällskapsresor ingående flygningar utfördes till plats, som kunde anses betjäna av flygföretag i reguljär trafik, och sådant flygföretag gjorde gällande, att flygningarna menligt invercade på den reguljära trafiken samt luftfartsmyndigheten vid genomgång av föreliggande ansökningar om tillstånd till sådana flygningar nästkommande säsong finner klagomålen berättigade, må myndigheten

Om eventuellt nedläggande av järnvägslinjen Sveg—Hede

avslå ansökningar om sällskapsreseflygningar på viss linje eller meddela inskränkningar i sådan trafik, eventuellt även föreskriva villkor om sällskapsresornas totala pris.»

Jag skulle vara glad om utvecklingen bleve den, att man komme till insikt om att det är helt skilda resenärer som använder de reguljära turererna och som deltar i sällskapsresor. Jag tror att charterflyget även har en uppgift att fylla i det avseendet, att det skapar ett flygintrasse, som sedan kommer de reguljära linjerna till godo.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om eventuellt nedläggande av järnvägslinjen Sveg—Hede

Ordet lämnades ånyo till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **SKOGLUND**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr Axel Johannes Anderssons interpellation om eventuellt nedläggande av järnvägslinjen Sveg—Hede, och nu yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Axel Johannes Andersson har frågat mig om bandelen Sveg—Hede ingår i planen för nedläggning av vissa järnvägslinjer och vid vilken tidpunkt i så fall nedläggning av bandelen avses komma att ske.

Med anledning härav vill jag meddela att den ifrågavarande bandelen upptagits i en av järnvägsstyrelsen i september 1959 fastställd plan för undersökning av trafiksvaga bandelar samt att undersökningen är avsedd att företas under budgetåret 1960/61.

Som jag tidigare framhållit i olika sammanhang, får påbörjandet av en undersökning om en viss bandels ekonomiska bärighet icke tolkas som ett förhandsbeslut att trafiken å denna bandel skall läggas ned. Avsikten med undersökningen är att närmare klarlägga det ekonomiska utfallet av järnvägsdriften samt förutsättningarna för att tillgodose förekommade transportbehov genom and-

ra trafikmedel. Undersökningsarbetet bedrivs primärt av distriktskanslierna vid SJ. Sedan den grundläggande undersökningen slutförts, skall ortsbefolkningen samt länsstyrelsen och en rad andra myndigheter få tillfälle att yttra sig i frågan. Först herefter har järnvägsstyrelsen att ta ställning till huruvida framställning skall göras till Kungl. Maj:t om nedläggning av bandelen.

Av det sagda framgår, att det nu är för tidigt att göra några uttalanden om eventuell nedläggning av trafiken på ifrågavarande bandel.

Herr **ANDERSSON, AXEL JOHANNES**, (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för herr statsrådets svar, som tyder på att befolkningen i det område det här gäller har en frist, kanske den galgenfrist, åtminstone så länge som den här utredningen pågår och innan man har kunnat ta ställning till frågan med hänsyn till det resultat, som utredningen har givit.

För mig är det självklart, att järnvägar med mycket dålig trafikfrekvens i fortsättningen inte kan drivas hur länge som helst och med hur stora förluster som helst. Å andra sidan tycker jag nog att man inte får visa alltför stor njugghet. Det står någonstans, att det är »saligare att giva än att taga». Jag vet mycket väl och förstår mycket väl att Kungl. Maj:t inte har möjligheter att tillämpa en så god och så generös levnadsvisdom, som ligger i detta uttryck. Men å andra sidan borde det ju vara så att om man tar någonting, skall man också ge någonting i stället. Det är ett byte som är vanligt inte bara i affärskretsar, utan som också borde kunna ske när det gäller förhållandet mellan staten och t. ex. de kommuner som beröres av denna järnväg.

Just nu är det faktiskt en toppbelastning på bandelen Sveg—Hede på grund av att det pågår mycket stora vattenregleringsarbeten där uppe. Det påstås att vattenbyggarna där skulle ha haft mycket stora bekymmer, om de inte haft

Om eventuellt nedläggande av järnvägslinjen Sveg—Hede

denna järnväg till sitt förfogande för de omfattande och mycket tunga transporter. Det är alltså meningen att man från denna bygd sedermera skall hämta elkraft i mycket stor utsträckning och alltså från denna bygd erhålla rikedomar av rätt stor betydelse. Jag tycker att det vore rimligt att man på ett ställe, där man på detta sätt skaffar sig betydande fördelar, skulle kunna ge någonting tillbaka. I varje fall borde det vara självklart, att man innan man lägger ned en järnvägslinje som denna, som ju dock har en stor betydelse både för den befolkning som finns där och — inte minst — för turisttrafiken, ser till att det finns en ordentlig och bärkraftig väg, som kunde ersätta järnvägen. Nu går det ju tyvärr ofta så till, att man lägger ned järnvägen, innan man fått någon annan förbindelseled av god beskaffenhet.

Jag skulle för övrigt kunna nöja mig med att åberopa ett TT-referat i pressen den 14 mars av ett föredrag, som herr statsrådet själv höll i Växjö, tydligen den 13 mars. I referatet heter det på följande sätt: »Näringsföretagen i våra glesbygder är i regel småföretag och deras produktion avsätts ofta till ett stort antal vitt spridda köpare. Det ligger därför i sakens natur att dessa småföretag är i hög grad beroende av tillgång till kollektiva transportmedel. Står järnväg inte till buds måste i stället goda vägar finnas för buss- och lastbilslinjer. Trafikpolitiken måste sålunda här inriktas på att lämna lokaliseringpolitiken den hjälp som behövs för att främja de befolknings- och näringspolitiska intressena på ett samhällsekonomiskt riktigt sätt. Bl. a. finner jag det synnerligen väsentligt, att transportlägenheterna inte anordnas på det sättet, att de påskyndar en avflyttning från våra glesbygder. Tvärtom bör transportapparaten vara så beskaffad att den befrämjar glesbygdernas utveckling och upprätthåller en tillfredsställande transportförsörjning i hela vårt land och inte bara utmed de stora trafikstråken.»

Jag vill uttala den förhoppningen, att den nuvarande kommunikationsministern, herr statsrådet Skoglund, och de

som eventuellt efterträder honom i fortsättningen kommer att följa de regler, som uppdragits av herr statsrådet i detta föredrag. Följer man dessa regler och inte låter dem bara stanna på papperet, bör det vara ganska ljust för glesbygdernas befolkning, inte minst i Norrland.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 84, angående vissa stödåtgärder i anledning av skador å 1959 års skörd.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 88, angående vissa med den norska nationalgåvan svenskhemmet Voksenåsen sammanhängande frågor;

nr 89, angående anslag för budgetåret 1960/61 till naturastipendier åt studerande vid universiteten m. fl. läroanstalter, statens lånefond för universitetsstudier samt allmänna studielånefonden;

nr 90, angående riktlinjer för ordnande av utbildningen av lärare i vissa yrkesämnen samt anslag för budgetåret 1960/61 till denna utbildningsverksamhet;

nr 91, med förslag till ändrade bestämmelser om värnpliktslån m. m.; och nr 93, angående anslag för budgetåret 1960/61 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 103, med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit framställning angående fortsatt utgivning av otryckta ständsprotokoll.

Interpellation ang. kompensationen till statstjänstemännen för höjd folkpensionsavgift

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 6, statsutskottets utlåtanden nr 11 och 38—41 samt memorial nr 42, bevillningsutskottets betänkanden nr 10, 20 och 35, bankoutskottets utlåtande nr 10 och memorial nr 11, första lagutskottets utlåtanden nr 16, 19 och 22, andra lagutskottets utlåtanden nr 3, 4, 6—9 och 13, tredje lagutskottets utlåtande nr 7, jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 6, memorial nr 7 samt utlåtanden nr 8—12 ävensom allmänna beredningsutskottets utlåtanden nr 7—12.

På framställning av herr talmannen beslöts att jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 6, memorial nr 7 samt utlåtanden nr 8—12 skulle på föredragningslistan för morgondagens sammanträde i nu angiven ordning uppföras näst efter första lagutskottets utlåtande nr 22.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 69, angående vissa avtal med Göteborgs stad berörande Göteborgs universitet, m. m.;

nr 70, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Göteborg;

nr 71, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 72, angående vissa åtgärder för ökad intagning av studerande vid Chalmers tekniska högskola, m. m.;

nr 82, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1960/61;

nr 87, angående anslag för budgetåret 1960/61 till fångvårdsstyrelsen m. m.;

nr 92, angående anslag till Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt;

nr 94, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet, m. m.;

nr 95, angående utbildningen av lärare på det husliga området m. m.;

nr 96, angående vissa ändringar i lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas organisation, m. m.;

nr 97, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 5 §§ förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

nr 98, med förslag till ny tulltaxeförordning, m. m.;

nr 99, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Institutet för optisk forskning, m. m.;

nr 100, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60;

nr 101, angående stiftskansliernas organisation m. m.;

nr 104, angående den statliga statistikens organisation;

nr 105, angående Sveriges anslutning till Internationella utvecklingsfonden (IDA);

nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m.;

nr 107, angående anslag för budgetåret 1960/61 till Understöd åt lantushållningsseminariet å Rimforså;

nr 108, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.; och

nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1960/61 m. m.

Interpellation ang. kompensationen till statstjänstemännen för höjd folkpensionsavgift

Herr SIEGBAHN (s) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Under de förhandlingar mellan civildepartementet och de statsanställdas huvudorganisationer, som 1958 ledde fram till antagandet av ett nytt pensionsreglemente, träffades bland annat överenskommelse om att tjänstemännen skulle erhålla kompensation för höjningen av folkpensionsavgiften.

Med anledning härav har Kungl. Maj:t genom särskilda kungörelser förordnat om sådan restitution såväl för 1958 som för 1959. Det märkliga med dessa kungörelser är emellertid, att de synes utgå från att tjänstemännen icke självklart och automatiskt är berättigade till ifrågakande kompensation. Det säges nämli-

gen i båda två, att den som önskar erhålla kompensation har att vidta vissa åtgärder. Enligt den kungörelse som avsåg 1958 ingick häri bland annat att han enligt ett visst formulär skulle göra en formell ansökan om att få ut ifrågavarande belopp. Vad det sista året beträffar har man inskränkt sig till att kräva att tjänstemännen hos den lönebetalande myndigheten skall styrka den påförda pensionsavgiften. Detta kan ske genom att han företer antingen den del av debetsedeln å slutlig skatt, där denna avgift finns angiven, eller ett intyg i saken från skattemyndigheten. I praktiken torde väl nästan uteslutande den förstnämnda metoden ha kommit till användning.

Formellt synes inte vederbörande redogörare ha varit skyldig att över huvud taget meddela de anställda om möjligheten till kompensation. Detta är i och för sig otillfredsställande. Ifrågavarande kompensation bör i sig anses vara en del av tjänstemännen tillkommande löneförhöjningar. Det kan knappast vara rimligt att kräva att tjänstemännen för utfående av sin lön skall vara skyldiga att följa med de författningar som kan tillkomma på det här området.

Vanligen, kanske undantagslöst, har redogöraren emellertid sänt ut cirkulär till samtliga tjänstemän, vari dessa gjorts uppmärksamma på de berörda författningsbestämmelserna.

För såväl redogöraren som tjänstemannen har bestämmelserna vållat extra arbete. Redogörarna har för varje tjänsteman måst göra särskilda beräkningar beträffande den kompensation, som tillkommit honom. Förra årets exercis med individuella ansökningar från alla tjänstemän har man emellertid i år sluppit. Ett annat förhållande, som medfört extra arbete, är den sena tidpunkten för kungörelsernas utfärdande. Den som avser år 1959 är daterad den 27 november 1959 och utkom från trycket den 15 december. Distributionen har emellertid varit så långsam, att kungörelsen åtminstone i åtskilliga fall nått vederbörande redogörare först en bit in på det nya året. Vid denna tidpunkt har redan

Interpellation ang. skyddshytt å traktor
vederbörande tjänstemän till redogöraren insänt slutskattsedeln. I den mån hela slutskattsedeln inlämnats har även redogöraren hunnit återsända den del av skattsedeln, på vilken anteckning finns om folkpensionsavgift. Man har därför blivit tvungen att i särskilt cirkulär tillskriva tjänstemännen.

Ehuru den lofvärda tanken bakom det komplicerade systemet för utbetalande av kompensationen säkerligen är att söka i en strävan att skapa exakt rättvisa har man anledning fråga sig om det trasel, som härigenom uppstår, icke skulle motivera en övergång till ett mera schablonmässigt system. Under alla förhållanden synes det önskvärt att uppnå en förenkling av det nuvarande systemet. Flera vägar kan här tänkas.

Herr talman! Under hänvisning till vad jag ovan sagt hemställer jag att med kammarens benägna tillstånd få ställa följande frågor till statsrådet och chefen för civildepartementet:

1) Är statsrådet beredd att medverka till ett inarbetande i lönen av den nu utgående kompensationen till tjänstemännen för förhöjd folkpensionsavgift?

2) Om så icke är fallet, är statsrådet beredd att förenkla det nu tillämpade systemet för utbetalande av berörda kompensation?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Interpellation ang. skyddshytt å traktor

Ordet lämnades på begäran till herr ARVIDSON (h), som yttrade:

Herr talman! Enligt arbetarskyddslagen måste ny traktor, som försäljes efter den 1 juli 1959, vara försedd med skyddshytt eller skyddsram enligt av arbetarskyddsstyrelsen utfärdade bestämmelser. Dessa bestämmelser innehåller uppgifter om bl. a. de krav på hållfasthet, som hytterna eller ramarna måste uppfylla för att bli godkända. Godkännande myndighet är arbetarskyddsstyrelsen.

Interpellation ang. skyddshytt å traktor

Enligt meddelande nr 1437 år 1959 från statens maskinprovningar, Ultuna, har vid provningar en av arbetarskyddsstyrelsen godkänd hytt — för viss speciell traktor — ej visat sig uppfylla de uppställda kraven. För de enligt uppgift mellan 400 och 500 jordbrukare, som inköpt denna skyddshytt, har arbetarskyddsstyrelsens godkännande av hytten i fråga varit garanti för att de uppställda kraven motsvarades. När det i efterhand konstaterats att så inte varit fallet uppkommer bl. a. frågan hur ansvarsbördan skall fördelas i händelse en olycka inträffar där eventuellt uppkommande skador orsakas av att skyddshytten var undermålig. Skulle det vidare bli fråga om att vederbörande jordbrukare måste byta ut hytten i fråga, uppkommer spörsmålet hur kostnaderna därför skall fördelas. Jordbrukaren har dock gjort inköpet med hänsynstagande till arbetarskyddsstyrelsens godkännande.

Att ovan berörda problem skall behöva uppkomma synes anmärkningsvärt. Vilken anledningen härtill än kan vara synes det erforderligt — för att motverka ett upprepande — med ett närmare samarbete mellan arbetarskyddsstyrelsen och statens maskinprovningar.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat att en skyddshytt för traktor — som tidigare godkänts av arbetarskyddsstyrelsen — vid provningar vid statens maskinprovningar ej befunnits motsvara de av arbetarskyddsstyrelsen uppställda fordringarna?

Vilka åtgärder ämnar herr statsrådet i anledning av det inträffade vidtaga för att de jordbrukare, som anskaffar skyddshytter enligt lagens bestämmelser, skall kunna känna säkerhet för att hytten motsvarar säkerhetsbestämmelserna?

Det sålunda begärda tillståndet lämnades av kammaren.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 539, av herr *Svanström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 60, angående allmän beredskapsstat för budgetåret 1960/61;

nr 540, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 541, av fröken *Mattson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 542, av fru *Gärde Widemar m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 543, av herr *Hagberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.;

nr 544, av herr *Karlsson, Göran*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 68, med förslag till förordning om moped m. m.;

nr 545, av herr *Andersson, Axel Emanuel, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 546, av herr *Bergh, Ragnar, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 547, av herrar *Grym och Fagerström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 548, av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 549, av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 550, av herr *Gustafsson, Nils-Eric, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts pro-

position nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 551, av herrar *Hedström* och *Nyström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 552, av herr *Jacobsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 553, av herr *Jonasson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 554, av herr *Jonsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 555, av herr *Nilsson, Ferdinand*, och herr *Andersson, Axel Emanuel*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 556, av herr *Olofsson, Uno, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 557, av herr *Persson, Helmer*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor;

nr 558, av herr *Osvald* och herr *Ohlsson, Ebbe*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 67, angående stödet åt lin- och hamphanteringen under budgetåret 1960/61;

nr 559, av herr *Andersson, Torsten*, och herr *Larsson, Sigfrid*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 560, av herr *Bergh, Ragnar, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 561, av herr *Kristiansson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 562, av herr *Lindahl m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 563, av herr *Mossberger*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74,

angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 564, av herr *Nilsson, Ferdinand*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 565, av herr *Osvald*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 566, av herr *Persson, Einar, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 567, av herr *Pålsson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 568, av herr *Svanström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 569, av herr *Svedberg, Erik, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.;

nr 570, av herr *Åkesson* och herr *Nilsson, Yngve*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74, angående viss omorganisation av lantmäteriväsendet och rikets allmänna kartverk, m. m.; samt

nr 571, av herr *Åkesson m. fl.* i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 80, angående medel för år 1960 till bostadslån åt domänverkets fast anställda skogsarbetare, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.54.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 23 mars förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 121, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370).

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 69, angående vissa avtal med Göteborgs stad berörande Göteborgs universitet, m. m.;

nr 70, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Göteborg;

nr 71, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.; och

nr 72, angående vissa åtgärder för ökad intagning av studerande vid Chalmers tekniska högskola, m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 82, angående reglering av priserna på fisk under budgetåret 1960/61.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 87, angående anslag för budgetåret 1960/61 till fångvårdsstyrelsen m. m.;

nr 92, angående anslag till Bidrag till pensioneringskostnaderna för handelsflottans pensionsanstalt;

nr 94, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet, m. m.; och

nr 95, angående utbildningen av lärare på det husliga området m. m.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 96, angående vissa ändringar i lantbruksstyrelsens och lantbruksnämndernas organisation, m. m.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 97, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 och 5 §§ förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften; samt

nr 98, med förslag till ny tulltaxeförordning, m. m.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 99, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Institutet för optisk forskning, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, angående ytterligare utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1959/60, hänvisades propositionen, såvitt gällde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 101, angående stiftskansliernas organisation m. m., hänvisades propositionen, såvitt avsåg dels förslaget till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond och dels vad som i övrigt i propositionen behandlats nuder rubriken Vissa anslag ur kyrkofonden m. m., till behandling av lagutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 104, angående den statliga statistikens organisation; och

nr 105, angående Sveriges anslutning till Internationella utvecklingsfonden (IDA).

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m., hänvisades propositionen till statsutskottet, såvitt avsåg av Kungl. Maj:t begärt bemyndigande att vidtaga ändringar i statens allmänna avlöningsreglemente ävensom att utfärda de övergångsbestämmelser som må bliva erforderliga i anslutning till dessa ändringar, samt i övrigt till jordbruksutskottet.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 107, angående anslag för budgetåret 1960/61 till Understöd åt lanthushållningsseminariet å Rimforsa.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 108, angående överlåtelse av viss kronan tillhörig mark m. m.; och

nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1960/61 m. m.

Vid föredragning av motionen nr 539 hänvisades densamma, såvitt gällde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 540—543 till bevillningsutskottet,

motionen nr 544 till behandling av lagutskott och

motionerna nr 545—550 till jordbruksutskottet.

Vid föredragning av motionen nr 551 hänvisades densamma, såvitt avsåg anslaget Kostnader för arbetslöshetens bekämpande, till statsutskottet och i övrigt till jordbruksutskottet.

Föredrogs och hänvisades motionerna nr 552—571 till jordbruksutskottet.

Om grundlagsändringar beträffande folkomröstningsinstitutet

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets memorial nr 6, med uppgift å vilande förslag till ändrad lydelse av § 49 mom. 2 regeringsformen samt § 1 mom. 2, § 38 mom. 2, § 45, § 55 mom. 1 samt §§ 58 och 63 riksdagsordningen.

Sedan 1957 års riksdag, med bifall till därom av Kungl. Maj:t framställt förslag, till innevarande riksdag uppskjutit prövningen av ett vid 1954 års riksdag jämlikt 64 § riksdagsordningen såsom vilande antaget förslag till ändrad lydelse av 49 § 2 mom. regeringsformen samt 1 § 2 mom., 38 § 2 mom., 45 §, 55 § 1 mom. samt 58 och 63 §§ riksdagsordningen, hade utskottet i detta memorial till grundlagsenlig behandling för riksdagen anmält i memorialet infört grundlagsändringsförslag.

Enligt detta förslag skulle folkomröstningsinstitutet i statliga angelägenheter utbyggas så, att rådgivande folkomröstning skulle kunna komma till stånd redan på begäran av en minoritet inom riksdagen, bestående av minst 50 ledamöter i första kammaren och 77 ledamöter i andra kammaren; Kungl. Maj:ts samtycke skulle alltså icke utgöra ett villkor för anordnande av folkomröstning.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Bestämmelser om rådgivande folkomröstning finns sedan 40 år tillbaka i 49 § regeringsformen.

År 1954 antog riksdagen, i anledning av en kungl. proposition, det förslag till nya grundlagsbestämmelser på förevarande område som finns upptaget i konstitutionsutskottets föreliggande memorial.

Egentligen skulle, som kammarens ledamöter väl erinrar sig, det vilande grundlagsförslaget ha prövats för andra gången år 1957. Men behandlingen uppsköts då. Riksdagen biföll nämligen en kungl. proposition om uppskov med den andra behandlingen till 1960 års riksdag. Anledningen var den, att författningsutredningen, som tillsatts sedan

Om grundlagsändringar beträffande folkomröstningsinstitutet

förevarande grundlagsförslag antagits som vilande, fått sina direktiv vidgade till att också avse att överväga frågan »om användningen av folkomröstningsinstitutet och pröva på vad sätt detsamma bör ingå som ett komplement till det parlamentariska statskicket».

Författningsutredningen har emellertid ännu ej slutfört sitt arbete. I avvaktan på en allmän författningsrevision synes vid sådant förhållande övervägande skäl tala för att det vilande grundlagsförslaget ej nu grundlagsfästes.

Utan att, herr talman, ingå på någon sakdiskussion av frågan hemställer jag därför, att detta förslag måtte av kammaren förkastas.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Med anledning av herr Elmgrens yrkande måste jag säga, att visst brukar denna kammares ledamöter många gånger visa sitt föredöme genom att hålla korta anföranden. Ingen brukar väl heller ha någon anmärkning att göra däremot, men nog tycker jag ändå att herr Elmgren vid detta tillfälle hade en väl kort motivering för sitt yrkande i denna stora och betydelsefulla fråga.

I slutet av 1940-talet och början av 1950-talet diskuterades denna fråga år efter år. Man kom till slut fram till det förslag, som nu såsom vilande grundlagsändring föreligger till slutgiltigt avgörande. Jag hade hoppats att herr Elmgren skulle ha yrkat bifall till det vilande grundlagsändringsförslaget. Enligt min uppfattning borde det ha legat nära till hands för konstitutionsutskottets ordförande att i dag framställa ett sådant yrkande.

Det är ju inte precis vanligt att det inträffar några överraskningar här i riksdagen. Vi brukar ganska väl veta i förväg hur frågorna kommer att behandlas och avgöras. Men det yrkande, som nu har framställts av herr Elmgren, måste betecknas som en överraskning. Om det yrkande om avslag på det vilande grundlagsändringsförslaget om en ny och bättre form för folkomröst-

ning, som herr Elmgren här har framfört, blir riksdagens beslut, är detta utan tvekan något av en historisk händelse. De ledamöter av denna kammare som tidigare har varit med om ett sådant beslut, alltså att ett vilande grundlagsändringsförslag lägges åt sidan och avslås, är lätt räknade. Såvitt jag kan förstå är det bara kammarens ålderspresident och ytterligare två ledamöter som tidigare varit med om ett sådant beslut i denna kammare. Sista gången det inträffade var år 1933. Ett dylikt beslut om att en vilande grundlagsändring inte skulle slutgiltigt antas har för övrigt bara förekommit två gånger tidigare under 1900-talet.

Man har helt naturligt kunnat ha vissa funderingar över vad resultatet slutgiltigt skulle bli i denna fråga efter vad som inträffade år 1957, då man inför folkomröstningen om tilläggspen- sioneringen beslutade om uppskov med denna fråga. Redan då gjordes uttalanden som pekade på att man på vissa håll menade att 1954 års beslut icke skulle komma att fullföljas.

Motiveringen till att man år 1957 inte slutgiltigt ville antaga den föreslagna nya och utvidgade formen för folkomröstning var, som herr Elmgren också här har sagt, att författningsutredningen inte hade blivit färdig med sitt arbete och att man ville vänta och se vilka förslag som skulle komma därifrån.

Med all respekt för författningsutredningens arbete kan man ändå befara att bakom det förslag, som herr Elmgren har framfört, ligger någonting annat. Man vill inte till minoriteten överlämna rättigheten och förtroendet att besluta om folkomröstning på det sätt som föreslogs och beslutades år 1954. Man kryper på nytt bakom författningsutredningen, som ju emellertid efter år 1957 inte har saknat tid att klara av den här saken.

Som jag redan har sagt har jag all respekt för det stora arbete, som författningsutredningen utför, och efter alla uttalanden skall väl resultatet därifrån komma att redovisas i en inte så avlägsen framtid. Men man kanske ändå

Om grundlagsändringar beträffande folkomröstningsinstitutet

kan säga att det är ganska ovissat när utredningen blir färdig och till vilka resultat den kommer att leda här i riksdagen, och inför denna ovisshet kan det inte vara oriktigt att antaga det vilande förslag till grundlagsändring, som riksdagen i dag har möjlighet att antaga. Även denna folkomröstningsfråga har varit föremål för utredning — och grundlig utredning — av skickliga och kunniga utredningsmän före år 1954.

Och hur det än skall bli vid detta tillfälle, antingen riksdagen skall följa det framställda yrkandet om avslag på denna nya och förbättrade form för folkomröstning eller inte, finns det all anledning att erinra om att det år 1954, när Kungl. Maj:t lade fram proposition och riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med denna, rådde nära nog fullständig enighet om att man borde överlämna åt den rätt starka minoritet som det här är tal om, nämligen en tredjedel av ledamöterna i vardera kammaren, att besluta om folkomröstning. Det gjordes den gången många uttalanden om att detta var en riktig utveckling till fromma för vårt demokratiska samhällsskick. Efter herr Elmgrens uttalanden och yrkande i dag måste han nu ha den uppfattningen, att det var ett olyckligt beslut som fattades år 1954.

Vad man 1954 tvistade om var huruvida vi inte, såsom föreslogs från höger- och folkpartihåll, borde ha beslutande folkomröstning i stället för rådgivande. Man tvistade också om storleken av den minoritet som skulle äga rätt att kräva folkomröstning — om det skulle vara 25, 33 eller 40 procent av kamrarnas ledamöter. Kungl. Maj:ts förslag bifölls i denna kammare utan votering och i andra kammaren utan rösträkning.

Kan det verkligen innebära så stor fara, eller någon fara alls, att antaga det vilande förslaget till grundlagsändring, när det ändå är regering och riksdag som beslutar och bestämmer, innan någon reform eller något förslag kan föras ut i praktiska livet?

Efter de folkomröstningar som förekommit på 1950-talet skulle jag tro att intresset för sådana omröstningar inte

på något håll är detsamma som i slutet av 1940-talet och i början av 1950-talet. I riksdagen fanns det exempelvis ett stort intresse för övergång till högertrafik, men denna omläggning av vårt trafiksystem kunde helt avvisas genom en folkomröstning. Man kan inte säga att detta var något lyckat exempel på användning av folkomröstningsinstitutet, men kanske det var en viss beräkning med i spelet den gången.

Så långt sträcker sig emellertid högergruppens intresse för folkomröstningsinstitutet, att vi mycket bestämt anser att riksdagen bör stå fast vid det enhälliga beslut som fattades 1954 och inte springa ifrån en tidigare såsom vilande antagen grundlagsändring.

Säkerligen föreligger ingen risk att det skulle bli alltför många folkomröstningar, om en minoritet på 33 procent får den rätt det här gäller. Har någon den motsatta uppfattningen, så beror det på överdriven rädsla — den minoritet, som måste till, kommer säkert att räkna med att en minoritet i riksdagen inte utan vidare skall bli majoritet vid en folkomröstning. Det kommer inte att bli någon lek att sätta i gång den stora och dyrbara folkomröstningsapparat, som krävs vid varje omröstning. Några okynnesyrkanden om folkomröstning kommer säkert inte att framställas. Men att en och annan fråga kan underställas folkets uttalande genom folkomröstning, det tycker jag borde vara ett intresse för både majoritet och minoritet.

Det finns enligt min mening anledning att citera några rader av vad konstitutionsutskottet skrev 1954: »Utskottet anser, i överensstämmelse med sin år 1953 intagna ståndpunkt i frågan, en vidgning av möjligheterna att få till stånd rådgivande folkomröstning böra ske. Härigenom skulle, såsom utskottet i sitt utlåtande i folkomröstningsfrågan nämnda år anfört, ett mera aktivt deltagande från folkets sida i statsverksamheten kunna främjas, vilket vore ägnat att ytterligare befästa vår demokratiska samhällsform.»

Under det citerade utlåtandet finns bl. a. namnet Elmgren.

Om grundlagsändringar beträffande folkomröstningsinstitutet

Utskottets dåvarande ordförande herr Hallén underströk i ett anförande i andra kammaren, att konstitutionsutskottet upprepade gånger sagt att även den konsultativa folkomröstningen kommer att främja ett mer aktivt deltagande i statsverksamheten och på det sättet främja demokratin.

Jag tycker också det finns anledning att citera något av vad statsrådet Zetterberg yttrade i debatten 1954. Han sade: »Alla är nu överens om att den svenska demokratin skall kompletteras genom utbyggnad av det rådgivande folkomröstningsinstitutet, och diskussionen för tillfället har närmast rört sig om, hur stort antal ledamöter inom riksdagens kamrar, som skall få kräva sådan folkomröstning.» Statsrådet uttalade vidare att demokratin är den enda människovärdiga livsformen. Hela debatten rör sig, fortsatte han, om frågan hur den livsformen på bästa sätt skall bli förverkligad. Därför har regeringen stannat vid den utbyggnad av det rådgivande institutet som föreslagits i propositionen, och det är regeringens förhoppning att detta institut också kommer att tas i anspråk. Jag hoppas, fortsatte statsrådet Zetterberg, att den rådgivande folkomröstningen, som riksdagen väl nu kommer att besluta om, skall komma till praktisk användning och därigenom visa sig bli praktiskt till gagn för demokratin.

Man brukar ibland tala om att riksdagens anseende skall upprätthållas, men frågan är om riksdagens anseende upprätthålles genom ett sådant tillvägagångssätt som det nu föreslagna. Vad tycker medborgarna i allmänhet när det gäller denna fråga, som de alla måste vara intresserade av? Nog verkar det minst sagt underligt att 1954 besluta om vilande grundlagsändring i denna fråga, som då var väl utredd, år 1957 besluta uppskov med slutgiltigt antagande till 1960 och i år besluta att reformen skall skjutas åt sidan — vi skall vänta och se, avvakta nya förslag som kommer att läggas fram. Vad meningen med detta än kan vara, så inte innebär det att man väl tillvaratager riksdagens anseende.

Och som jag inledningsvis anförde: Är det meningen att förslaget om folkomröstning skall förkastas efter det avslagsyrkande som framställts, så är detta en mycket ovanlig händelse. Den allmänna meningen 1954 var utan tvekan, att man tog ett steg mot ett förbättrat folkomröstningsinstitut; men nu har man tydligen ångrat sig och är beredd att ta steget tillbaka igen. En sådan händelse kan jag inte annat än beklaga.

Med anledning av dagens situation ber jag också att få föredraga några rader i vilka tre mycket respekterade ledamöter av riksdagen år 1952 gav uttryck för sin mening om värdet av en utvidgad folkomröstning — det var sedermera talmannen i denna kammare Bergvall, professor Wahlund och professor Håstad; två av de tre finns inte längre ibland oss, men det minskar inte uttalandets värde. De sade följande: »Det är vår bestämda tro att ett vidgat möjliggörande av folkomröstningar skulle i vårt land betyda något nytt och värdefullt. Det skulle göra vår svenska folkstyrelse mer levande och fördjupa dess grundvalar. Det skulle öka ej blott de enskilda medborgarnas intresse för den politiska utvecklingen utan även deras känsla och ansvar för denna. Det skulle ge den bästa stimulansen åt den alltid nödvändiga debatten om stat och samhälle, och det skulle medverka positivt till medborgarnas politiska fostran.»

Jag tror att det uttalade som då gjordes gäller även i dag, och jag ber, herr talman, att få yrka att den vilande grundlagsändring, som redovisas i konstitutionsutskottets memorial nr 6, måtte antagas.

Herr **ELMGREN** (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sveningsson kritiserade mig för att jag hade en alltför kort motivering för mitt förslag. Jag finner mig föranliten att be om ursäkt för att jag nu begärt ordet för kort genmäle efter ett så kort anförande.

Jag tillåter mig påpeka, att när konstitutionsutskottet år 1954 lade fram

Om grundlagsändringar beträffande folkomröstningsinstitutet

sitt förslag hade utskottet icke gått in på frågan om någon generell författningsreform. Vad som tillkommit är dock författningsutredningens tillsättande, och jag finner det orimligt att i ett läge, då vi diskuterar en generell författningsreform, nu ta det föreliggande förslaget.

Jag vill till herr Sveningsson säga, att jag inte tror att det är huvudsaken om en motivering är kort eller utförlig, utan jag tror att det väsentliga är att motiveringen är stark.

Jag anser att den motivering, som jag har förebragt, är stark. Därför vidhåller jag, herr talman, mitt yrkande.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Sedan gammalt har vi i folkpartiet varit anhängare av ett folkomröstningsinstitut som ett komplement till vårt demokratiska styrelseskick. Från vårt håll har vi också aktivt medverkat vid tillkomsten av det vilande grundlagsförslaget för att därigenom få till stånd en modernare lagstiftning än den som nu finns, och vi biträdde år 1954 detta grundlagsförslag. När den andra prövningen av förslaget år 1957 uppsköttes, skedde det mot våra röster.

Den inställning, som vi hade vid tillkomsten av detta förslag, har vi alltså. Vi anser alltså att förslaget nu bör grundlagfästas.

Inte heller jag skall ge mig in på någon mera ingående sakdebatt, då jag tror att det är överflödigt. Vi är medvetna om att författningsutredningen med sina utvidgade direktiv kommer att ta upp denna fråga till ny prövning och försöka framlägga en modernare lagstiftning än den vi nu har. Skulle den olyckan inträffa, att grundlagsförslaget nu fälls, hoppas jag att författningsutredningen med det snaraste skall komma fram med detta nya förslag, så att vi får en bättre folkomröstningslag än den nuvarande.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka att det vilande förslaget grundlagfästes.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag har inte tänkt att argumentera i sakfrågan utan ber att redan från början få ansluta mig till det yrkande som har ställts, nämligen att det vilande grundlagsförslaget icke skall antagas.

Jag skulle betrakta det som fullständigt orimligt om den sittande utredningen, som praktiskt taget sysslar med hela vårt stora författningsproblem, skulle undanryckas den fråga det här gäller, nämligen folkomröstningsinstitutets användning eller icke användning. När man här argumenterar för att grundlagsförslaget slutgiltigt skall antagas tycker jag att en sådan inställning har föga med realiteter att göra. Partierna har sin uppfattning i frågan, och vi får tillfälle att ta ställning till den när den i sinom tid kommer fram som ett resultat av författningsutredningens arbete. Det blir då tillfälle att ordentligt penetrera den på nytt, och då kan den ställas in i sitt rätta sammanhang, vilket inte på samma sätt är möjligt i dagens läge.

Det kan för en del av kammarens ledamöter måhända synas märkligt — jag har hört det — att utskottet nu över huvud har anmält denna fråga, som innebär att det vilande grundlagsförslaget skulle konfirmeras. Det beror helt enkelt på att grundlagsexperterna är eniga i den uppfattningen, att förslaget *måste* läggas fram, och det är därför som vi här i kammaren i dag har att ta ställning för eller emot.

Såsom jag tidigare sagt, herr talman, ansluter jag mig till yrkandet om avslag på det vilande förslaget om grundlagsändring.

Herr SVENINGSSON (h):

Bara några ord, herr talman!

Både herr Elmgren och den senaste talaren lägger hela skulden till uppskovet på författningsutredningen. Det är riktigt att den inte var tillsatt år 1954, när beslutet fattades om detta vilande grundlagsändringsförslag. Men det var väl ändå så, som jag har sagt i mitt ti-

Anslag till karolinska sjukhusets endokrinologiska avdelning

digare anförande, att det inte var författningsutredningen som var orsaken 1957 till det uppskov som då beslutades. Det var väl i stället så, att när man kom fram emot den tidpunkt då man tog ställning till att man skulle ha folkomröstning om tilläggs pensioneringen passade det inte att använda det nya systemet för folkomröstning. Det lämpade sig inte den gången att ge minoriteten den rätt, som förslaget innehöll. Den gången passade det utomordentligt bra att lämna över detta förslag till författningsutredningen. Om man följer vad som förekom vid den tidpunkten måste man få den uppfattning jag här givit uttryck åt. Det ligger ju en så lång tid mellan 1954 och mars månad 1957, att man nog tidigare hade kunnat upptäcka lämpligheten av att överlämna detta förslag till författningsutredningen. Om man då under denna mellantid haft den uppfattning och den motivering man i dag redovisar.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på antagande av det i förevarande memorial införda vilande grundlagsändringsförslaget samt vidare på förkastande av detsamma; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på förslagets antagande, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Elmgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som antager det i konstitutionsutskottets memorial nr 6 införda vilande grundlagsändringsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas förslaget.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Sveningsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 40;

Nej — 97.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

Punkterna 1—47

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 48***Anslag till karolinska sjukhusets endokrinologiska avdelning**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 4 januari 1960 förordad, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61, dels ock till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för samma budgetår anvisa ett förslagsanslag av 37 428 000 kronor.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Palme m. fl.* (I: 192) och den andra inom andra kammaren av fru *Kris-*

Anslag till karolinska sjukhusets endokrinologiska avdelning

tensson m. fl. (II:204), i vilka hemställt, att riksdagen måtte dels besluta, att 1:e underläkartjänsten vid karolinska sjukhusets endokrinologiska avdelning i lönegrad Ae 23 skulle omvandlas till biträdande överläkartjänst i Ae 24 samt att 2:e underläkartjänsten i Ag 20 skulle omvandlas till 1:e underläkartjänst i Ae 23, dels ock till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för budgetåret 1960/61 utöver de i statsverkspropositionen föreslagna 37 428 000 kronor anvisa ett förslagsanslag av 5 064 kronor,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Mattson* och fru *Hamrin-Thorell* (I:392) samt den andra inom andra kammaren av fru *Löfqvist* (II:485).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I:192 och II:204 samt I:392 och II:485

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 4 januari 1960 förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

c) till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 37 428 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Edström*, *Källqvist*, *Malmberg* och *Gustafsson* i Skellefteå samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I:192 och II:204 ävensom med avslag å motionerna I:392 och II:485

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för karolinska sjukhuset, som föranleddes

av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 4 januari 1960 och reservanterna förordat;

b) godkänna i reservationen införd avlöningsstat för karolinska sjukhuset, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1960/61;

c) till Karolinska sjukhuset: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 37 433 000 kronor.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Den endokrinologiska avdelningen vid karolinska sjukhuset är relativt ny. Den inrättades 1958, huvudsakligen genom medel från Wallenbergsstiftelsen. Den har emellertid visat sig vara av synnerlig betydelse för de sjuka, såväl direkt för deras behandling och hjälp till övervinnande av olika sjukliga tillstånd, som indirekt genom den givande vetenskapliga forskning, vilken där bedrivs.

Den är den enda specialavdelningen av sitt slag i landet, och arbetsuppgifterna har därför ökat i hög grad. Svårigheterna att bemästra arbetsbördan har blivit allt värre. Det sammanhänger delvis med läkartjänsternas konstruktion, särskilt med att andre underläkartjänsten enligt nya sjukhuslagen är en tjänst utan rätt till omförordnande. Detta medför att det ständigt finns en ny läkare på avdelningen som inte har kompetens för specialuppgifterna.

Den omändring av läkartjänsterna som föreslås i motionerna och i reservationen skulle för en årskostnad av cirka 5 000 kronor rätta till detta och på ett billigt sätt medföra en avsevärd utökning av endokrinologiska avdelningens arbetskapacitet till såväl den vetenskapliga forskningens som de sjukas direkta nytta.

Det är en billig och vettig praktisk lösning av ett angeläget problem som föreslås i reservationen. Därför yrkar jag bifall till denna.

Herr **ANDERSSON**, **BIRGER**, (s):

Herr talman! Enligt de uppgifter som herr Edström lämnat kan det förefalla

Ang. bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté

som om statsutskottet, som här har sagt nej, skulle ha varit mycket kallsinnigt. Men är jag inte fel underrättad, så har departementet möjligheter, om det är oundgängligen nödvändigt, att ordna denna tjänst på det sätt som motionärerna har åsyftat, och med den vetskapen har vi inom utskottet ansett att vi har kunnat ta ställning på det sätt vi har gjort.

Det är ganska svårt för ett utskott, när det gäller fördelning av tjänster, att förorda den eller den tjänsten, men med vetskap om, som sagt, att departementet har möjligheter att ordna denna tjänst på ett tillfredsställande sätt har utskottet ansett att det inte har kunnat skriva annorlunda än som har skett.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr PALME (s):

Herr talman! Eftersom jag är motionär i denna fråga vill jag bara efter vad statsutskottets talesman nu har sagt understryka, att det viktiga ju är att nå ett önskvärt resultat, inte den form i vilken resultatet nås. Efter det besked, som herr Birger Andersson lämnade, är jag helt övertygad om att denna fråga kommer att lösas på ett rimligt sätt.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 49—81

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 82

Ang. bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda

förslag samt med avslag å motionerna I: 163 och II: 211 till Bidrag till vanförestalter m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 9 400 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 163, av fru Wallentheim m. fl., och II: 211, av herr Bengtsson i Varberg m. fl., hade hemställts, att riksdagen måtte anvisa till Svenska vanförevårdens centralkommitté ett anslag av 100 000 kronor som bidrag till driften av kommitténs tekniska verkstad.

Vid punkten hade reservation avgivits av herr Pålsson och fru Wallentheim, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 163 och II: 211 till Bidrag till vanförestalter m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 9 430 000 kronor.

Herr PÅLSSON (cp):

Herr talman! På denna punkt — eller måhända rättare uttryckt: på en begränsad del av punkten — har jag tillsammans med fru Wallentheim tillåtit mig avge en reservation. Den del av punkten som vår reservation avser gäller anslag till Svenska vanförevårdens centralkommitté och väl närmast till dess verkstad i Blackeberg. Reservationen bygger på ett par motioner, den ena avgiven i denna kammare av fru Wallentheim och den andra i andra kammaren av herr Bengtsson i Varberg.

I propositionen har ärendet behandlats på så sätt, att kommittén från att tidigare ha haft ett anslag på 35 000 kronor numera enligt departementschefens förslag får 70 000 kronor. Jag vill gärna betyga min tacksamhet för den förståelse som därvidlag visats. Emellertid har centralkommittén i sin redovisning för sina ekonomiska förhållanden klarlagt, att den för driften av denna verkstad, som ju sysslar med forskning och försök, framför allt beträffande proteser och stödbandage, är i trängande

Ang. bidrag till Svenska vanförevårdens centralkommitté

behov av ännu mera pengar. Kommittén har begärt 100 000 kronor, och det konstateras i propositionen, att den trots detta skulle ha en brist på 80 000 kronor. Det är klart, att detta är en alldeles riktig matematik och att siffrorna måste peka i den riktningen. Men det är väl lika uppenbart att det är lättare för centralkommittén att skaffa 80 000 kronor än 110 000 kronor, vilket blir följderna av den behandling som utskottet nu föreslår att kommittén skall få.

Jag är medveten om att det på detta område gjorts oändligt mycket, att det allttjämt göres mycket och att detta säkerligen kommer att bli fallet även i fortsättningen. Jag vill inte påstå att de 30 000 kronor, som skiljer reservanternas och utskottet åt, är helt avgörande, men jag vill påstå att dessa 30 000 kronor har den betydelsen att det för kommittén skulle bli åtskilligt lättare att arbeta vidare på sin enligt min mening mycket viktiga uppgift, om den finge även dessa pengar.

Det är ändå på det sättet att vi här i landet bland våra egna medborgare har rätt många invalider, däribland många unga, som kanske blivit invalider genom sjukdom eller olyckshändelse. Vi har också såvitt jag förstår utfört en väl-signelsebringande verksamhet med våra resurser genom att ta hand om en hel del utländska invalider som har kommit hit. Jag menar, att det i första hand är angeläget att vi hjälper våra egna svenska invalider, men det är också viktigt att vi får möjlighet att hjälpa utlänningar, som har sökt sig till oss. Därför är det angeläget att forskningen och de tekniska försöken på detta område bedrivs med alla de resurser, som står till buds.

Jag kan inte underlåta att här göra en jämförelse. Vi anslår ju efter våra förhållanden mycket stora belopp till den hjälpverksamhet som bedrivs dels på det multilaterala planet av FN och dels på det bilaterala planet; det är miljoner som anslås. Men jag undrar ändå, om vi inte också skulle söka utöka hjälpen åt de svenska medborgare, som kommit i ett olyckligt läge.

Jag erkänner gärna, att det har gjorts stora framsteg på detta område. Från läkarhåll bedöms det ofta som rätt enkelt att göra till exempel en benprotes eller armprotes, men har man sett hur besvärligt det är för en ung människa att få en sådan protes som verkligen passar och gör det möjligt för vederbörande att med så få avbrott som möjligt utföra ett produktivt arbete, då blir man nog benägen att offra ytterligare 30 000 kronor för ett ändamål av denna typ.

Jag skall, herr talman, inte hålla något längre anförande, men jag har velat motivera den av fru Wallentheim och mig avgivna reservationen, betecknad med nr 2 i utskottsutlåtandet. Jag vill faktiskt vädja till kammarens ledamöter att biträda reservationen.

Med det sagda hemställer jag alltså om bifall till reservationen, vilket innebär att centralkommittén skulle få ytterligare 30 000 kronor för sin behjärtansvärda uppgift.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! När statsutskottet här har tagit ställning på det sätt som skett, är det inte därför att utskottet på något sätt ansett att verksamheten inte skulle vara gagnelig. I stället har utskottet i sin skrivning vitsordat det förnämliga arbete som Svenska vanförevårdens centralkommitté utför.

Men det är med denna fråga som med många andra: det måste ske en avvägning. Centralkommittén har hemställt om ett statsbidrag av 100 000 kronor. Bidraget utgjorde tidigare 35 000 kronor. Medicinalstyrelsen, som ju är landets främsta medicinska auktoritet, har tillstyrkt en höjning från 35 000 till 70 000 kronor. Kungl. Maj:t har förordat denna höjning och alltså föreslagit riksdagen, att anslaget till kommittén skulle jämnt fördubblas.

Vi har inom utskottet ansett, att denna fördubbling är ett gott bevis för att statsmakterna är intresserade för den verksamhet, som bedrivs i Blackeberg. Den utskottsavdelning som har handlagt

Anslag till engångsanskaffning av materiel för civilförsvaret

denna fråga har varit på ort och ställe och sett på kommitténs verkstad, där olika redskap framställs. Vi är väl medvetna om att det är ett förnämligt arbete som bedrivs där. Men när man på alla olika poster i budgeten måste se till, att summorna inte drivs upp för högt, har vi ansett att det ändå är en framgång för kommittén att anslaget höjs från 35 000 till 70 000 kronor. Det är inte ofta statsbidrag höjs så kraftigt, som med 100 procent.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Pålsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11 punkten 82, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 83—167

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 168

Anslag till engångsanskaffning av materiel för civilförsvaret

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionen II:487 till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 3 500 000 kronor.

I motionen II:487, av herrar *Gustafson* i Göteborg och *Gustafsson* i Skellefteå, hade hemställts, att riksdagen till Engångsanskaffning av materiel måtte anvisa ett reservationsanslag för budgetåret 1960/61 av 2 000 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Boman*, *Edström*, *Källqvist*, *Malmberg* och *Gustafsson* i Skellefteå samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionen II:487 till Engångsanskaffning av materiel för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Detta anslag är i nu gällande riksstat uppfört med 1 500 000 kronor. På denna titel har det tidigare förevarit stora reservationer. Även vid utgången av det senast tilländalupna budgetåret, alltså den 30 juni 1959, fanns på anslaget reserverade 5 100 000 kronor.

Nu är det visserligen sant, att civilförsvarsstyrelsen i sina petita för budgetåret 1960/61 anmält behov av engångsanskaffning av materiel för 13,5 miljoner kronor. Departementschefen har dock med hänsyn till nödvändigheten av återhållsamhet med de statliga utgifterna inte ansett sig kunna förorda ett så stort belopp för nyanskaffningar utan har prutat ned beloppet avsevärt.

Reservanternas uppfattning är, att man med hänsyn till nödvändigheten av

Anslag till engångsanskaffning av materiel för civilförsvaret

återhållsamhet med de statliga utgifterna bör kunna pruta ytterligare. Om man höjer anslagsbeloppet från 1,5 till 2 miljoner kronor, bör detta vara tillräckligt med hänsyn till de betydande reservationer, som fortfarande förefinnes.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten fogade reservationen.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Om de synpunkter, som nu framfördes, inte var direkt vilseledande, så var de i varje fall inte fullständiga. De motiv, som föranledde Kungl. Maj:t och riksdagen att förra året anslå 1,5 miljoner kronor till detta ändamål, skall vi kanske inte uppehålla oss vid nu, men jag vill inte undanhålla kammaren, hur det egentligen förhåller sig med denna anslagspost.

Vid förra årets riksdag beslöt vi en organisation för civilförsvaret, som innebär en radikal omläggning av dess verksamhet. I den utredning, som låg till grund för de förslag, som då prövades, hade beräknats ett årligt anslagsbehov av 76 miljoner kronor under en tioårsperiod. Vi hade då inte möjligheter att anslå dessa medel, och vi har det inte heller i år. Vi räknar med att dessa frågor — som det sades förra året — skall tas upp i ett annat sammanhang, nämligen när vi diskuterar andra försvarskostnader. Av dessa 76 miljoner kronor avses för materiel och skyddsrum ungefär 28 miljoner kronor.

Nu har civilförsvarsstyrelsen begärt 13,5 miljoner kronor till materiel, och Kungl. Maj:t har föreslagit 3,5 miljoner kronor. Det innebär alltså för civilförsvarsstyrelsen en krympning av det behov som föreligger i förhållande till det principprogram vi stannat inför, och denna krympning, som Kungl. Maj:t företagit av civilförsvarsstyrelsens äskanden, är rätt avsevärd. Att ta gamla reservationer i anspråk och räkna med att vi skall få nytta av dem, innebär bara en urholkning av det hela och att vi så att säga föruppar det förefintliga behovet.

Det är väl ingen risk att jag lockar

upp herr Lundström i debatten — han är ju inte inne i kammaren just nu. Men det vore kanske skäl i att hans partivänner tog ett samtal med honom; han var ju ledamot av civilförvarsutredningen och har inte reserverat sig mot den. Jag vet inte hur det är ordnat med disciplinen inom folkpartiläget, men med hänsyn till den ställning, som herr Lundström nu innehar inom partiet, kunde han kanske klara ut begreppen ordentligt för sina meningsfränder — i varje fall med större effekt än vad jag här kan åstadkomma.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Civilförsvarsstyrelsen har anmält ett behov av engångsanslag på 13,5 miljoner kronor, men eftersom det har funnits reservationer har civilförsvarsstyrelsen endast begärt 8,5 miljoner kronor. Detta belopp har departementschefen prutat ned till 3,5 miljoner. Det är riktigt.

Saken är emellertid den att det för närvarande är så många upptäckter och vetenskapliga framsteg på detta område, att det kan befaras att de åtgärder som vidtages efter en mycket kort tid icke längre är effektiva och rationella. Hela utvecklingen beträffande civilförsvaret ligger i stöpsleven. Det är därför i dag lämpligt att ställa sig något avvaktande. Med hänsyn till den utomordentliga nödvändigheten av återhållsamhet med statliga utgifter bör man vara ytterligt sparsam, och jag vidhåller därför mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Denna fråga förefaller kanske att inte vara av den storleksordningen att den behöver ge upphov till en större debatt. Jag har inte heller tänkt att försöka provocera fram en sådan debatt. Jag tycker emellertid att herr Edström har givit sig ut i en ganska djärv argumentering, framför allt i sitt senaste inlägg, när han vill göra gällande att vi inte skall ge oss i kast med uppgiften

Anslag till engångsanskaffning av materiel för civilförsvaret

att införskaffa materiel för de civilförsvarsuppgifter som vi har bestämt oss för. Han säger att utvecklingen här går i så rask takt, att den materiel som eventuellt skulle köpas in nu — så långt jag förstår herr Edströms yttrande — inte skulle vara tillfredsställande för framtiden. Har herr Edström verkligen studerat denna fråga? Jag skulle också, i likhet med herr Bergman, kunna fråga: Har herr Edström talat med folkpartiets gruppledare i denna kammare, herr Lundström, som suttit med i civilförsvarsutredningen vilken för regering och riksdag presenterade ett enhälligt betänkande? Detta betänkande utgjorde underlaget för riksdagens principbeslut i fjol, och det innefattar de utgifter som herr Bergman nämnde, nämligen under en period av ungefär tio år i runt tal 28 000 000 kronor varje år för anskaffning av sådan materiel, som vi omedelbart behöver. Men hur skall vi kunna klara exempelvis mätningar av radioaktivt stoff? Vi kan ju få atomaska — radioaktiva ämnen — över oss även genom de prov, som försiggår runt om i världen. Vi måste ha instrument och utrustning för att klara dessa uppgifter. Sådan utrustning bör inte hänföras enbart till användning under eventuellt krig. Även under fredliga förhållanden kan vi få mycket stor användning för den. Vi bygger atomreaktorverk, och vi har ingen garanti för att inte en olycka kan inträffa vid ett sådant reaktorverk, varvid även civilförsvaret kan komma att få stora uppgifter. Över huvud taget är det nödvändigt att här lägga upp ett förråd av materiel som snabbt kan tas i anspråk för civilförsvarets uppgifter.

Det stora bekymret i fjol i samband med principbeslutet rörande civilförsvaret var egentligen att vi inte kunde ta de ekonomiska besluten; vi kunde med andra ord inte ta både organisationsbeslutet och beslutet att ge civilförsvaret de nödvändiga ekonomiska resurserna. Vi var emellertid i fjol överens om att besluta om uppskov med den ekonomiska delen och att de stora kostnaderna skulle tas upp i anslutning till de diskussioner mellan de demokratiska partierna som

förväntas i fråga om de stora försvarsanslagen. Detta har jag under alla omständigheter uppfattat på det sättet att riksdagen i princip har bestämt sig för den plan rörande civilförsvarets uppbyggnad som regeringen i fjol presenterade i sin proposition. Denna plan innefattar också att riksdagen under en period av ungefär tio år skall anslå i runda tal 700—800 miljoner kronor. Det är därför jag blir en smula betänksam när jag finner att folkpartiet här, redan innan vi kommit fram till en diskussion om de stora ekonomiska besluten, finner anledning att söka minska till och med de mycket små och begränsade anslag som regeringen har kunnat föreslå riksdagen nu. Detta vittnar inte om att man inom folkpartiet har något intresse för den organisationsplan som riksdagen enhälligt antog i fjol. Det är det jag tycker är så betänkligt i denna debatt, och det är det som har givit mig anledning att ta till orda och ge uttryck för den förhoppningen att folkpartiet inte nu har för avsikt att springa ifrån vad det var med om i fjol och inte ta konsekvenserna därav för framtiden.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag undrar om intetsrådet och chefen för inrikesdepartementet förstorar skillnaden mellan reservationens och utskottets förslag. I båda fallen räknar man med den reservation som finns på över fem miljoner kronor. I ena fallet föreslås ett nytt anslag på 3,5 miljoner och i det andra 2 miljoner. Det blir alltså i det ena fallet 8,5 miljoner disponibla och i det andra fallet 7.

Jag har själv i många år och under hela kriget arbetat i civilförsvaret och haft en ganska ansvarsfull post där. Jag känner väl till förhållandena. Det är på grundval av dessa kunskaper jag har tillåtit mig att yttra mig. Det visade sig nämligen då att en mängd av den materiel som anskaffades för hundratals miljoner kronor blev olämplig redan efter kort tid och att man måste tänka om gång på gång. Vår uppfattning är inte

Ang. bidrag till svenska ekumeniska nämnden

på något sätt den att vi inte vill skaffa materiel, utan endast att vi bör visa viss försiktighet vid anskaffandet av densamma. Då såväl det ekonomiska läget som föränderligheten på detta område talar för återhållsamhet bör man därför vara ännu en smula mer försiktig än departementschefen. Jag önskar inte på något sätt — jag tror inte heller att någon annan i folkpartiet gör det — motsätta mig de förebyggande åtgärder vi bör vidta, inte minst för att skydda oss mot atomstrålning m. m. Sådana åtgärder kan dock inrymmas i de anslag vi i denna situation ansett vara tillräckliga. Det förefinnes alltså ingen skillnad i fråga om den principiella inställningen till civilförsvaret. Differensen gäller blott bedömningen hur mycket man i dagens situation skall utge.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Herr Edström blandar samman två saker och får på så sätt stora siffror. De reservationsmedel som vid tidpunkten för propositionens författande var disponibla uppgick till fem miljoner kronor. De är anslagna av riksdagen för speciella materielbehov, som då var förtecknade i propositionen. De medel som nu anslås är avsedda för speciella ändamål som också är förtecknade — även om vi inte anser oss ha råd att bevilja allt som civilförsvarsstyrelsen begär. Jag tror att det vore klokt att inte tolka kammarens anslagsbeslut så som herr Edström gör. Inte kan vi betrakta de behov som meningslösa som de fem miljoner kronor som vi tidigare beslutat var avsedda för. För dessa pengar har ännu inte lagts ut beställningar.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena reservationer, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 169—194

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 195

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 38, anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende justitiedepartementets verksamhetsområde; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till Maj-Britt Nyström m. fl.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1960/61 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—41

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 42**Ang. bidrag till svenska ekumeniska nämnden**

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 98 och II: 107, till Bidrag till svenska ekumeniska nämnden för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 25 000 kronor.

I de likalydande motionerna I:98, av herr *Hedblom m. fl.*, och II: 107, av herr *Nelander m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att anslaget till Svenska ekumeniska nämnden till gäldande av den svenska andelen av årsavgiften till Kyrkornas världsråd skulle uppräknas med 3 750 kronor.

Ang. bidrag till svenska ekumeniska nämnden

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Källqvist*, *Malmborg* och *Heckscher* samt fröken *Vinge*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 98 och II: 107, till Bidrag till svenska ekumeniska nämnden för budgetåret 1960/61 anvisa ett anslag av 28 700 kronor.

Herr HEDBLOM (fp):

Herr talman! Till punkten 42 i statsutskottets utlåtande nr 40 är fogad en reservation av fyra av utskottets ledamöter. Det gäller bidrag till Svenska ekumeniska nämnden. Reservanternas tillstyrker en fyrpartimotion om uppräknings anslaget till nämnden med i runt tal 3 700 kronor. Det är som synes fråga om ett mycket litet belopp, men på grund av frågans principiella karaktär ber jag som en av motionärerna i denna kammare att få anföra några synpunkter.

1951 års riksdag beslöt i anledning av fyrpartimotioner i bägge kamrarna att bevilja Svenska ekumeniska nämnden ett anslag av 20 000 kronor. Detta skulle användas som bidrag till bestridande av Sveriges årsavgift till Kyrkornas världsrad. 1955 begärde ekumeniska nämnden att anslaget skulle höjas med 10 000 kronor. Som skäl för detta åberopades att världs kyrkorådet med hänsyn till den höjda prisnivån beslutat öka Sveriges årsavgift med i runt tal 10 000 kronor, från cirka 36 000 till cirka 46 000 kronor. Statskontoret uttalade därvid att höjningen av årsavgiften borde fördelas mellan statsverket och ekumeniska nämnden proportionellt efter ungefär samma grunder som den dittillsvarande årsavgiften. Statskontoret förordade därför inte en höjning av anslaget med 10 000 kronor utan med 5 000 kronor, från 20 000 till 25 000 kronor. Departementschefen godtog detta förslag och därmed statskontorets princip, och riksdagen fattade beslut i enlighet härmed.

I år har Kyrkornas världsrad åter beslutat en förhöjning av den svenska årsavgiften, nu med 15 procent med hänsyn till den höjda prisnivån. Fem år har alltså förflutit sedan den senaste avgiftshöj-

ningen. Ekumeniska nämnden har denna gång begränsat sin anhållan om förhöjt bidrag till 3 750 kronor. Man har därvid följt den av statskontoret förordade och av Kungl. Maj:t och riksdagen år 1955 accepterade principen om fördelningen av den svenska årsavgiften till Kyrkornas världsrad mellan statsverket och nämnden. Kungl. Maj:t har denna gång icke ansett sig kunna tillstyrka en sådan höjning utan föreslår oförändrat belopp. Statsutskottet anför att ehuru vissa skäl talar för en höjning har man »i nuvarande läge» funnit sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet har alltså, såvitt jag förstår, uttryckt förståelse för de principiella skäl som anföres i motionen men av statsfinansiella skäl avstyrkt en höjning med 3 700 kronor.

Men, ärade kammarledamöter, frågan har mycket liten ekonomisk räckvidd. Beloppet saknar givetvis ur statsfinansiell synpunkt betydelse men är däremot kanske icke utan betydelse för ekumeniska nämnden. Det är principfrågan som här är det väsentliga. Skall riksdagen frångå den 1955 fastslagna principen för fördelningen av årsavgiften till Kyrkornas världsrad mellan statsverket och nämnden?

Det bör framhållas att Danmarks och Norges årsavgifter till Kyrkornas världsrad i sin helhet utgår av statsmedel. För närvarande täckes 55 procent av det svenska bidraget med statsmedel. Om bidraget detta år bibehålles oförändrat sjunker statsverkets andel av årsavgiften till cirka 47 procent.

Häromdagen lades på kammarens bord Kungl. Maj:ts proposition nr 101, angående stiftskansliernas organisation m. m. Under avdelning B — vissa anslag ur kyrkofonden m. m. — behandlas i punkt 7 på sidan 85 bidrag till Lutherska världsförbundets svenska sektion. Det gäller bl. a. bestridande av den svenska medlemsavgiften till förbundet. Det är således fråga om ett anslag av samma karaktär som anslaget till Svenska ekumeniska nämnden. Den svenska sektionen av Lutherska världsförbundet begär en höjning av bidraget till sektionen från 30 000 till 40 000 kronor. Statskontoret vill med

Ang. bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien

bänsyn till den höjda medlemsavgiften inte motsätta sig en viss höjning av bidraget från kyrkofonden och uttalar att denna höjning bör ske i förhållande till den höjning som skett av medlemsavgiften i dess helhet. Ökningen av bidraget förordas begränsat till 7 500 kronor. Kungl. Maj:t föreslår riksdagen en höjning med 5 000 kronor.

Såvitt jag kan förstå bjuder konsekvensen att anslagsgivningen till de kristna världsorganisationernas svenska sektioner sker efter samma principer. Då en höjning föreslås av anslaget till Lutherska världsförbundets svenska sektion bl. a. för medlemsavgiften till världsförbundet, borde enligt min mening en höjning föreslås av anslaget även till Svenska ekumeniska nämnden för dess medlemsavgift till Kyrkornas världsråd.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten 42 fogade reservationen av herr Källqvist m. fl.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Sedan talesmannen för motionärerna har redogjort för reservanternas och även utskottsmajoritetens inställning till detta problem är det kanske inte så mycket att tillägga. Jag vill emellertid erinra om att statsutskottets andra avdelning, som har dessa ärenden om hand, har att ta ställning till ett tjockt häfte av motioner, alla väl motiverade och framförda på ett sådant sätt att jag nog skulle tro att de allra flesta av dem skulle bifallas om vi bara hade obegränsade tillgångar. Nu är vi ju inte i det läget. Man kan visserligen säga att det belopp som det här är fråga om inte är av sådan storleksordning att det rubbar några cirklar, men det finns så många »cirklar», och det är just det som är problemet. Kungl. Maj:t har inte ansett sig kunna öka detta anslag i förhållande till vad som utgick i fjol utan har föreslagit oförändrat belopp, och utskottet har, såsom motionären här anförde, uttalat att det, ehuru vissa skäl talar för en höjning av anslaget, likväl inte kan förordas bifall till motionen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Hedblom begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 42, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Hedblom begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 44.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 43**Ang. bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna

Ang. bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien

I: 259 och II: 317, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 504 900 kronor.

I de likalydande motionerna I: 259, av herr *Ragnar Bergh m. fl.*, och II: 317, av herr *Edlund m. fl.*, hade — såvitt nu var i fråga — hemställts, att riksdagen måtte under förevarande punkt för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 67 300 kronor.

Reservation hade anförts av herrar *Virgin* och *Skoglund* i Doverstorp, fröken *Karlsson* samt herr *Heckscher*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 259 och II: 317, såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till vetenskaplig verksamhet vid vetenskapsakademien för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 72 200 kronor.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att motivera yrkandet i den reservation som fogats vid denna punkt.

I reservationen föreslås att det begärda och av utskottets majoritet tillstyrkta anslaget av statsmedel till Vetenskapsakademien på 504 900 kronor skall ned sättas till 72 200 kronor, ett belopp som motsvarar kostnaderna för uppehållet av vissa tjänster vid akademien, vid vilkas tillkomst riksdagen medverkat. I förhållande till Kungl. Maj:ts förslag föreslås alltså en besparing med sammanlagt 432 700 kronor. Detta betyder inte att reservanterna på något sätt vill beskära den uppskattade verksamhet som Vetenskapsakademien bedriver, utan enligt reservanternas mening bör skillnaden bestridas av medel som Vetenskapsakademien redan har. Som bekant utgår ett understöd till akademien i annan form än bidrag av skattemedel i och med att den har det s. k. almanackspri vilegiet, som ju inbringar avsevärda be lopp. Enligt sifferuppgifter som fanns

intagna i fjolårets statsverksproposition uppgick inkomsterna av privilegiet år 1952 till något över 1,5 miljoner kronor. Enligt senare redovisade siffror hade inkomsterna 1958 stigit till 1 865 000 kronor.

Vad som i detta sammanhang är relevant är dock inte främst intäkternas storlek utan den behållning som Vetenskapsakademien har i en reservfond. Sakrevisionen har för några år sedan tagit upp denna fråga. Medan reservfonden år 1952 — fortfarande enligt redovisning i fjolårets statsverksproposition — uppgick till nära 1,5 miljoner kronor hade den år 1957 stigit till över 3 miljoner kronor. Visserligen sägs det att behållningen efter år 1957 kunde befaras komma att sjunka, men kvar står likväl, såvitt jag kan bedöma, att reservfonden fortfarande är så stor, att denna skillnad på i runt tal 400 000 kronor mycket väl kan gäldas ur reservfonden.

Reservanterna har anslutit sig till det principuttalande som sakrevisionen gjorde för ett par år sedan, att anslaget av skattemedel bör avvägas mot de tillgångar som Vetenskapsakademien har i sin reservfond. Det är alltså icke meningen att på något sätt beskära denna verksamhet. Däremot förefaller det vara ett välgrundat förslag att man inte anslår mera av skattemedel än vad som med hänsyn till Vetenskapsakademiens egna tillgångar är nödvändigt.

Med denna motivering, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den av herr *Virgin m. fl.* vid punkten 43 fogade reservationen.

Herr **NÄSTRÖM** (s):

Herr talman! Det är riktigt som herr *Bergh* säger. Vetenskapsakademien har gjort framställning om det belopp som föreslås av statsutskottet. Departementschefen har så gott som helt följt Vetenskapsakademiens äskanden, och de penningmedel som kan finnas därutöver är ju inte förbrukade utan blir en tillgång som man kan tänka sig kommer att behövas även i ett senare skede.

Jag tror inte att vi har så skilda me-

Om inrättande av en landsantikvarietjänst i Stockholms län*Punkten 47*

ningar i denna fråga. Skiljaktigheten gäller väl mera tidpunkten när man skall tillgripa fondmedlen. Departementschefen har med hänsyn till läget just nu och de utredningar som pågår på detta område ansett att medlen bör anslås, och utskottet har anslutit sig till den uppfattningen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Jag vill i korthet replikera herr Näsström med att i hans minne återföra det inlägg han nyss gjorde i diskussionen beträffande punkt 42, där han som talesman för utskottet starkt betonade det bekymmersamma statsfinansiella läget. Det förefaller mig inte riktigt konsekvent att samtidigt avstå från en besparing på något över 400 000 kronor. Jag har litet svårt att se att hans resonemang har sammanhang.

Herr **NÄSSTRÖM** (s):

Herr talman! Att använda fondmedel till löpande utgifter har ju aldrig ansetts vara någon särskilt förnämlig ekonomisk förvaltning, och jag skulle vilja fråga herr Bergh, om han är alldeles säker på att vi till ett kommande år har en betydligt bättre ekonomisk ställning.

Herr **BERGH, RAGNAR**, (h):

Herr talman! Det beror ju bl. a. på om vi får regeringsskifte i höst eller inte!

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 44—46

Vad utskottet hemställt bifölls.

Om inrättande av landsantikvarietjänst i Stockholms län

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen anvisa ett förslagsanslag av 603 700 kronor.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Söderquist* och *Alexanderson* (I: 99) och den andra inom andra kammaren av fröken *Vinge m. fl.* (II: 134), hade hemställts, att riksdagen måtte — under uttalande att en landsantikvarietjänst borde inrättas i Stockholms län från den 1 juli 1960 — anvisa härför erforderliga medel för budgetåret 1960/61.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 99 och II: 134 — såvitt de avsåge medelsanvisningen — till Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien: Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 603 700 kronor;

b) i anledning av motionerna I: 99 och II: 134, såvitt de icke behandlats under a), i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anförde.

Reservation hade anmälts av herr *Källqvist* och fröken *Vinge*, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **KÄLLQVIST** (fp):

Herr talman! Under denna punkt upp- tas bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen.

Riksdagen godkände år 1955 statsutskottets utlåtande i ärendet, och där sägs det att landsantikvariedistriktet skall sammanfalla med länen. I fråga om Stockholms län ansåg man dock att det borde ankomma på vederbörande lokala intressen att ta initiativ beträffande den-

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

na fråga. Stockholms län fick sålunda inte någon egen landsantikvarie.

I motionen I: 99 har man i år föreslagit att en landsantikvarietjänst skulle inrättas i Stockholms län. Flera skäl talar för detta, bl. a. att när landsantikvarie saknas i Stockholms län, så kommer arbetsuppgifterna där att lastas på någon annan. Man kan väl också säga att det är fråga om en rättvisesynpunkt, eftersom avlöningen till landsantikvarierna betalas genom statsbidrag efter vissa normer.

Utskottet har skrivit välvilligt beträffande den i motionen upptagna frågan, och jag vill med hänsyn till utskottets skrivning inte ställa något yrkande. Herr talman, jag avstår från yrkandet i förhoppningen att Kungl. Maj:t kommer att uppmärksamma utskottets skrivning och nästa år framlägga förslag i ärendet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 48—53

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av vissa äldre anslag, avseende ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets memorial nr 42, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående anslag för budgetåret 1960/61 till Tullverket: Anskaffning av viss materiel, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 10, i anledning av Kungl.

Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 15 januari 1960 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 30, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst;

2) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

3) förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

I propositionen hade, på grundval av 1957 års skatteutrednings betänkande, framlagts förslag till bestämmelser om förlustutjämning, d. v. s. om rätt att vid inkomsttaxering kvitta vinst under ett år mot förlust under tidigare år. Enligt förslaget skulle rätten till kvittning avse förlust under något eller några av de närmast föregående sex åren. De nya bestämmelserna skulle enligt förslaget gälla fr. o. m. 1961 års taxering, varvid kvittning skulle kunna ske av förluster som hänförde sig till 1955 och följande års taxeringar. Reformen kunde, när de nya bestämmelserna kommit i full tillämpning, beräknas medföra ett skattebortfall för staten om cirka 8 miljoner kronor per år och för kommunerna om cirka 5 miljoner kronor om året.

Till utskottet hade hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

I) de likalydande motionerna I: 519, av herr *Bengtson m. fl.*, och II: 647, av herr *Hedlund m. fl.*,

II) de likalydande motionerna I: 520, av herr *Eskilsson m. fl.*, och II: 648, av herr *Nilsson* i Svalöv *m. fl.*, ävensom

III) de likalydande motionerna I: 521, av herrarna *Kronstrand* och *Stefanson*, samt II: 646, av herr *Ågren m. fl.*

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 30, antaga de vid propositionen fogade förslagen till

1) förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst;

2) lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370); samt

3) förordning angående ändring i förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt;

B) att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 519, av herr Bengtson m. fl., och II: 647, av herr Hedlund m. fl.,

2) de likalydande motionerna I: 520, av herr Eskilsson m. fl., och II: 648, av herr Nilsson i Svalöv m. fl., samt

3) de likalydande motionerna I: 521, av herrar Kronstrand och Stefanson, samt II: 646, av herr Ågren m. fl.

mätte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anför, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Reservationer hade avgivits

I) av herrar *Hagberg, Spetz, Kronstrand, Nilsson* i Svalöv, *Magnusson* i Borås, *Gustafson* i Göteborg och *Rydén*; vilka på åberopade grunder ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 519 och II: 647, I: 520 och II: 648 samt I: 521 och II: 646 måtte

1) antaga det vid propositionen nr 30 fogade förslaget till förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst med den ändring att 2, 8 och 9 §§ erhöles i reservationen angiven lydelse;

2) antaga det av 1957 års skatteutredning framlagda, vid propositionen nr 30 såsom bihang fogade förslaget till förordning om rätt till utjämning av statlig inkomstskatt å merinkomst i vissa fall med den ändring att rubriken

samt 1, 2, 3, 5, 8 och 13 §§ ävensom anvisningarna till 5 § och övergångsbestämmelserna erhöles den lydelse, reservationen visade; samt

3) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning rörande allmän öppen resultatutjämning, innebärande bl. a. rätt till skattefri avsättning å särskilda konton — motsvarande nuvarande skogskonto — vid beräkning av intäkt av jordbruk och av annan fastighet (hyresfastighet);

II) av herrar *Bengtson, Sundin* och *Vigelsbo*, vilka på anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 519 och II: 647, I: 520 och II: 648 samt I: 521 och II: 646 måtte

1) antaga det — — (= reservation I under punkt 1);

2) antaga det av 1957 års skatteutredning framlagda, vid propositionen nr 30 såsom bihang fogade förslaget till förordning om rätt till utjämning av statlig inkomstskatt å merinkomst i vissa fall med den ändring att rubriken samt 1, 2, 3, 5, 8 och 13 §§ ävensom anvisningarna till 2 och 5 §§ och övergångsbestämmelserna erhöles i denna reservation angiven lydelse; samt

3) i skrivelse — — — (= reservation I) — — — fastighet (hyresfastighet).

De förslag som framlagts i reservationerna inneburo bland annat vissa ändringar i Kungl. Maj:ts förslag. Sålunda hade, i vad gällde förslaget till förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, i båda de föreliggande reservationerna föreslagits, att det av Kungl. Maj:t för rätt till förlustavdrag uppställda villkoret, att deklARATIONSSKYLDIGHET skulle ha förelegat för det beskattningsår då förlusten uppkommit, skulle ändras så, att förlustutjämning finge ske i de fall, då deklARATIONSSKYLDIGHET förelegat antingen under förluståret eller under något av de två närmast föregående beskattningsåren. Medan Kungl. Maj:t föreslagit, att förlustutjämning skulle få äga rum i familjebolag endast därest ägareförhållandena

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

vore i det väsentliga desamma vid förlusttillfället och då förlusten skulle utnyttjas, hade reservanterna för sin del till komplettering härav förordat, att rätt till förlustutjämning skulle kvarstå, om den som övertagit aktier på grund av arv, testamente eller bodelning överläte dessa till tidigare ägare av aktier i företaget.

I reservationen I hade, liksom i 1957 års skatteutredning föreslagits, att för rätt till progressionsutjämning skulle krävas, att skillnaden mellan två års inkomster utgjorde minst 12 000 kronor. I reservationen II hade föreslagits, att detta belopp skulle fastställas till 8 000 kronor.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Frågan om rätt till förlustutjämning och öppen resultatutjämning vid beskattningen är en gammal bekant för oss alla, en kär gammal bekant skulle jag nästan kunna säga. Hur många motioner, som har väckts i denna fråga under årens lopp, vet jag faktiskt inte, men det är ganska många. Ambitiösa riksdagsledamöter har år efter år motionerat i saken. Men Vår Herres kvarnar mal som bekant långsamt, inte minst i den svenska riksdagen, och det har tagit sin tid innan något resultat av den verksamheten har förmärkts. Nu föreligger det i varje fall.

Den proposition, som vi nu har framfört oss, är ett resultat av den utredning som verkställdes av 1957 års skatteutredning, vilken i sin tur tillsattes efter beställning av 1955 års riksdag. Denna kommitté har inte endast framlagt förslag om rätt till förlustutjämning utan också prövat frågan om vad man kallar öppen resultatutjämning i vidsträckt mening. I sistnämnda del har utredningen framlagt ett lagförslag om »rätt till utjämning av statlig inkomstskatt å merinkomst i vissa fall», som det heter. I propositionen har finansministern emellertid inte ansett sig böra upptaga mer än utredningens förslag om rätt till förlustutjämning, d. v. s. om rätt att vid inkomsttaxeringen kvitta vinst under ett

år mot förlust under tidigare år. Enligt förslaget skall rätten till kvittning avse förlust under något eller några av de närmast föregående åren.

Inom utskottet har vi alla med tillfredsställelse hälsat det förslag som finansministern här har framlagt, och det rådde i allt väsentligt enighet om att man borde tillstyrka propositionen. Man har allmänt understrukit angelägenheten av att genom möjlighet till förlustutjämning undanröja de kanske mest stötande verkningarna av vad vi brukar kalla beskattningsårets slutenhet.

I det här sammanhanget skulle jag inom parentes gärna vilja understryka ett uttalande som utskottet har gjort på s. 23 i sitt betänkande, nämligen att det från början klart bör utsägas »att lagstifningen bör hållas fri från komplicerande regler, som har till syfte att nå milimeterrättvisa». Jag tycker att detta är ett berättigat uttalande i detta sammanhang, och jag tror att det kan äga tillämpning även i många andra fall, när det gäller de ärenden, som blir föremål för bevillningsutskottets prövning.

Även om man, som jag sade, sålunda har anledning till tillfredsställelse, en uppriktig tillfredsställelse, med finansministerns förslag att äntligen öppna möjligheter till förlustutjämning vid taxering för inkomst, har vi emellertid på den borgerliga utskottshälften sida icke desto mindre ansett oss böra förorda vissa smärre justeringar i propositionen. De berör dock icke dess huvudlinjer.

Vad beträffar kravet på att deklARATIONSSKYLDIGHET skall ha förelegat för det beskattningsår då förlusten uppkommit, för att rätt till förlustavdrag skall inträda, anser sålunda den borgerliga utskottshälften — och den stöder sig härvidlag på flertalet av remissinstanserna — att den föreslagna begränsningen är, såsom vi säger »onödigt rigorös» och kan leda till vissa orättvisor. Vi tycker, att det kan vara tillräckligt att stadga att deklARATIONSSKYLDIGHET skall ha förelegat antingen under förluståret eller under något av de två närmast föregående beskattningsåren.

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

Det är en sak. En annan sak är följande.

Vi är inom den borgerliga utskottshälften likaledes ense om att den av 1957 års skatteutredning förordade progressionsutjämningen borde genomföras, ehuru med vissa små kompletteringar som jag inte skall i detalj gå in på. Man föreslår härutinnan att rätt till utjämning skall förefinnas även vid fallande inkomst. Vad nu speciellt frågan om progressionsutjämning beträffar är det kanske anledning att fästa kammarledamöternas uppmärksamhet på att utskottet för sin del ingalunda bestrider att verkningarna av den statliga inkomstskattens progressivitet emellanåt kan vara sådana att en viss utjämning av inkomsten på flera år kan vara berättigad. Vi är naturligtvis tacksamma för detta medgivande från utskottets sida. Men å andra sidan vill utskottet inte för närvarande vara med om att genomföra det förslaget utan menar att, såsom det heter i betänkandet, ställning till frågan om progressionsutjämning bör tagas »först sedan revisionen av reglerna om ackumulerad inkomst fullbordats och behovet av åtgärder på området därigenom närmare klarlagts». Denna uppfattning överensstämmer, så vitt jag förstår, med den ståndpunkt som departementschefen själv intar. Den borgerliga utskottshälften kan emellertid, såsom jag tidigare antytt, inte dela den uppfattningen.

Slutligen föreslås i båda reservationerna att en skyndsamt utredning måtte igångsättas rörande en allmän öppen resultatutjämning. Jag underströk i början av mitt anförande att detta större spörsmål även upptagits av utredningen men att finansministern tills vidare skjtit undan det. En sådan allmän öppen resultatutjämning skulle bl. a. innebära rätt till skattefri avsättning på särskilda konton — som skulle motsvara våra nuvarande skogskonton — vid beräkning av intäkt av jordbruk och av annan fastighet, d. v. s. hyresfastighet. För hyresfastigheter skulle avsättningarna närmast innebära att sådan del av hyresinkomsten, vilken erfordras för framtida reparationer, redan vid avsättningen skulle fritas från beskattning.

Kammarledamöterna har sett, att det är två reservationer, som fogats till betänkandet från den borgerliga utskottshalvans sida. De är identiska utom i fråga om en detalj, beträffande vilken utskottets höger- och folkpartirepresentanter å ena sidan och utskottets centerpartirepresentanter å andra sidan har intagit skilda ståndpunkter. Meningskiljaktigheten avser inte någon väsentlig sak. Den gäller storleken av det minimibelopp, som krävs såsom skillnad mellan två års inkomster för att utjämning skall få ske. Högern och folkpartiet förordar i likhet med utredningen och finansministern ett minimibelopp av 12 000 kronor, under det att centerpartiet anser, att ett minimibelopp av 8 000 kronor skulle bättre överensstämma med reformens syfte. Det är ju ingen mera väsentlig skillnad. I övrigt är alla de tio reservanternas ense om sitt ställningstagande.

Jag vill ännu en gång upprepa vad jag tidigare har påpekat, nämligen att man i stort sett har anledning till tillfredsställelse med propositionen. Det är, som man brukar säga, ett länge närt önskemål som nu åtminstone delvis står inför sitt förverkligande. Propositionen utgör med andra ord ett steg i rätt riktning.

Vi menar dock, och vi adresserar oss givetvis till finansministern, som vi har förmånen att se närvarande, att detta steg bör följas av flera åtgärder i samma anda som den som präglar den proposition, vi nu har framför oss.

Vi menar att erfarenheterna av systemet bör noga observeras under de första åren så att föreliggande bristfälligheter, som vi har skrivit, »skyndsamt kan undanröjas». Bland de spörsmål som bör ägnas fortsatt uppmärksamhet skulle jag för min del i detta sammanhang vilja peka på rätt till förlustutjämning bakåt i tiden och rätt till utjämning även beträffande ortsavdrag samt utsträckning av kvittningsperiodens längd t. ex. till tio år. Det är spörsmål, som vi vill underställa finansministerns prövning i fortsättningen.

Ur statsfinansiell synpunkt är detta en ganska begränsad angelägenhet, det

Ang. rätt till förlustutjämnning vid taxering för inkomst, m. m.

vill jag särskilt understryka innan jag slutar. Det s. k. intäktsbortfallet för det allmänna blir ringa. Det beräknas för staten till cirka 8 miljoner och för kommunerna till cirka 5 miljoner kronor. De gynnsamma verkningarna för dem det berör, de skattskyldiga, tror jag emellertid är så väsentliga och har en så, om jag så får säga, stimulerande effekt, att man får anse att detta vida överväger det intäktsbortfall, som naturligtvis inträder vid en sådan operation som den som här är förordad.

Jag tillåter mig alltså, herr talman, med dessa ord få yrka bifall till reservation nr 1. De kompletteringar av propositionen, som den avser, framför allt rätten till progressionsutjämnning, har jag redan antytt, och de finns för övrigt angivna i den lagtext, som är fogad till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Spetz* (fp), *Yngve Nilsson* (h) och *Kronstrand* (fp).

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Det är med största tillfredsställelse man hälsar att Kungl. Maj:t har lagt fram ett förslag om förlustutjämnning. Det har, som herr Hagberg antytt, varit aktuellt under många år och har under årens lopp fått allt större aktualitet. Därför är vi glada över att förslaget är framlagt, och det har inte heller mött något motstånd, utan i stort sett har det från utskottsledamöternas sida tillstyrkts.

I vissa detaljer har vi inte varit fullt överens, men i stort sett har det rätt enighet inom utskottet. Vi har nu sagt — och det har också utskottet gjort i vissa avseenden — att det finns punkter på vilka man bör invänta erfarenheter för att få se om det behövs justeringar i fortsättningen. Inte heller därvidlag har det förelegat någon oenighet.

Reservanterna har dock velat gå något steg längre, vilket herr Hagberg redan har anfört. Jag kan så gott som helt instämma med herr Hagberg. Det föreligger så små meningsskiljaktigheter mellan de båda reservationerna att det inte

finns någon anledning att hålla något längre tal rörande progressionsutjämnningen och de 8 000 eller 12 000 kronorna, i synnerhet som det också i den reservationen som herr Hagberg har undertecknat står att »vissa skäl kan även anföras för att sänka det minimibelopp som kräves såsom skillnad mellan två års inkomster — 12 000 kronor — för att utjämnning skall få ske». Vidare står det att det kan vara motiverat med en viss försiktighet under systemets första år, varför man inte nu vill föreslå någon sänkning av beloppet. Detta gör ju skillnaden ännu mindre mellan de två åsikter som framförs i reservationerna. Av tekniska skäl har reservationerna kommit att bli rätt utförliga, men i själva verket är skillnaden mellan dem inte särskilt stor.

Liksom herr Hagberg har vi på vårt håll önskemål om att man borde gå vidare och genomföra det förslag som 1957 års skatteutredning framlagt om en öppen resultatutjämnning. En sådan skulle kanske komma att underlätta en hel del när det gäller att finna lösningar till problem som vi nu försöker lösa i andra former.

Nu får utjämningsåtgärder vidtagas försäkringsvägen, men metoderna är något oformliga, och det vore bättre om man hade möjlighet till en öppen resultatutjämnning. Jag vill inte säga att genomförandet av en öppen resultatutjämnning skulle kunna ersätta en sådan sak som skördeskadeförsäkringen, men det är tänkbart att möjligheten till sådan utjämnning skulle kunna ha betydelse också i det avseendet. I fråga om skogskontona har vi redan nu en erfarenhet som är god, och man skulle därför kunna fortsätta på någon liknande väg.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservation nr 2 till utskottets betänkande.

Herr **ERICSSON, JOHN**, (s):

Herr talman! Reservanterna har här anslagit mycket försonliga tonfall och upplyst kammaren om att det inte föreligger så stora motsättningar om detta

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

spörsmål. Jag utgår ifrån att de syftar till förslaget om förlustutjämning. Detta förslag har begärts genom en skrivelse från riksdagen, och det är klart att man kan instämna med dem som säger att detta är ett steg framåt när det gäller vår skattelagstiftning, ty alla är överens om att man så långt som möjligt skall söka finna sådana former för beskattningen, att den blir så rättvis som möjligt. Om detta är vi ense.

Å andra sidan kan det väl aldrig bestridas — även om enigheten synes vara stor — att detta förslag på sitt sätt bidrar till att göra vår skattelagstiftning mera komplicerad. Den har ju också utformats på ett sådant sätt att man söker få bort ett stort antal ärenden genom att fixera en viss summa, som förlusterna skall uppgå till innan denna lagstiftning kommer att tillämpas. Jag tycker i och för sig att det är ändamålsenligt och praktiskt att så sker, men om man går fram med så enkla schabloner är det klart att en och annan kommer att uppfatta denna lagstiftning som otillfredsställande.

Det har sagts här tidigare att detta icke är någon stor statsfinansiell fråga, och det är riktigt. Det rör sig kanske om åtta—tio miljoner kronor för staten, och kommunerna får kanske släppa ifrån sig drygt hälften så mycket. Det är alltså en lagstiftning som inte får alltför stor räckvidd, men det är väl lika klart att den på de punkter där utskottsmajoriteten och reservanterna tvistar kommer att innebära att människorna när det gäller deklaraionsplikten kommer att på ett helt annat sätt än tidigare bevaka sina intressen i framtiden.

Frågan om deklaraionsplikten — om man skall ha avgivit deklaraionen det år förlusten gäller eller om det kan räcka med två år tidigare — tror jag inte har så stor betydelse nu, men mig förefaller det som om man framöver skulle lägga vikt vid att ha fullgjort denna deklaraionsplikt i den mån det uppstår förluster eller avdragsmöjligheter som man kan utnyttja, t. ex. betalda kommunalskatter som man kan få dra av först senare när inkomsterna blir

större. För mig är det alldeles självklart att medborgarna bevakar de rättigheter som de får i och med att denna bestämmelse kommer in i vår skattelagstiftning. Vad vi tvistar om beträffande deklaraionsplikten spelar väl inte någon större roll nu och inte heller framöver, utan medborgarna själva kommer nog att bevaka den saken.

Sedan är det en obetydlig detalj beträffande rätten att utnyttja dessa förlustavdrag för efterlevande i dödsbo. Där föreslår Kungl. Maj:t den ordningen att efterlevande maka och barn skall få denna rättighet, men i tredje hand skall den inte tillämpas. Det rör sig härvidlag om en rent preventiv åtgärd. Man vill gardera sig mot missbruk. Det skulle t. ex. kunna tänkas att man skulle sälja förlustbolag för att köparen skulle få mera avdrag. Jag håller med både herr Hagberg och herr Bengtson om att detta inte är någon större fråga.

Å andra sidan är det en väsentlig skillnad, när reservanterna vill utvidga denna lagstiftning till att även avse den del av förslaget som de sakkunniga rekommenderade men som Kungl. Maj:t inte tagit upp. Den avser inkomstutjämning för att mildra progressionen i beskattningen. Där har nog utskottsmajoriteten den uppfattningen att Kungl. Maj:t handlat klokt i att inte utvidga förslaget med denna del. Det gäller ju här enligt reservanterna att finna en metod som utjämnar inkomsten mellan olika år, så att man får bort de olägenheter som det innebär att man har hög inkomst ett år och då får större progression i beskattningen, medan man ett annat år har mindre inkomst, och då skulle man under två års tid räkna samman dessa inkomster och få den lägre skatten genom delning.

Detta låter verkligen bestickande i och för sig, men jag tror inte att jag kan klargöra vad det rör sig om på ett bättre sätt än genom att hänvisa till en remissinstans. Länsstyrelsen i Västmanlands län har frågat sig: Kan det vara riktigt och ändamålsenligt att medge en sådan utjämning, om t. ex. ojämnheten i inkomsten uppstått därigenom att veder-

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

börande med vissa års intervaller fått allt högre och högre inkomster? Det är de ojämna inkomsterna som vi skall sträva efter att utjämna, och vi har en del anordningar för att åstadkomma detta. Länsstyrelsen tar som exempel en person som börjar som praktikant med en lön på 10 000 kronor men som sedan får löneförhöjning till 25 000 kronor. Det är alltså en skillnad på 15 000 kronor. Eftersom vederbörande klarar kvalificeringsgrunden på 12 000 kronors inkomstskillnad, skulle han få jämna ut dessa inkomster under två år. Men fortsätter vederbörande framgångsrike medborgare och får en ny plats, där han får 40 000 kronor om året, så skulle en ny sådan utjämning företas. Han kanske går ett steg vidare och får 100 000 kronor och rätt till ytterligare en utjämning.

Jag tycker att länsstyrelsen i Västmanlands län här har mycket konkret och enkelt utvecklat, hur detta skulle kunna verka, och det finns skäl att ställa frågan: Kan det vara rimligt att medge inkomstutjämning i ett sådant fall, där skattekraften uppenbarligen ökar vid varje tillfälle som inkomsten ökar, i synnerhet som skatten tas ut via källskattesystemet och det inte blir någon eftersläpning? Detta exempel ger oss någonting att fundera på. Jag har inte något emot om man kan finna former där man kan utjämna inkomsterna i den mån det är fråga om ojämna inkomster. Vi har systemet med ackumulerad inkomst, vi har insättningen på skogskon- to, vi har rörelseidkarnas möjligheter till intern vinstreglering, vi har varulagervärderingen och avskrivningar i övrigt. Allt detta tycker vi är i och för sig ändamålsenligt. Men jag har funderat på om reservanterna verkligen är beredda att när det kommer till kritan förordas ett sådant system, som kan verka stötande på många medborgare. I stället för att rekommendera finansministern att fundera ytterligare på detta förslag skulle jag vilja rekommendera honom att fortsätta sitt arbete att försöka finna former att få bort den orättvisa som ligger i våra skattelagar när det gäller ojämna inkomster. Men jag

vill inte rekommendera kammaren att anta detta förslag, och det blir i princip inte mycket bättre om man gör som centerpartiet och reducerar kvalifikationsgränsen till 8 000 kronor. Så länge vi har nuvarande skattesystem med progressiv skatt till staten får vi ta de konsekvenser som vi alla i stort sett anser vara riktiga i princip. Detaljerna kan vi diskutera.

Detta har gjort att utskottets majoritet inte vill förordas det steg till ytterligare inkomstutjämning som föreslagits och som reservanterna tillstyrker. Utskottet har stannat för att följa propositionen, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet STRÅNG:

Herr talman! Det är självfallet tacknämligt att lyssna till den tillfredsställelse varmed denna proposition har emottagits från oppositionens sida. Den är ju egentligen ett element i den stora skatte- giv som presenterades höstriktsdagen i samband med omsättningsskatteförslaget. Omsättningsskatten gav oss möjligheter att göra vissa välkomna justeringar i skattelagstiftningen i övrigt. Jag erinrar om att ett förslag om reviderad sambeskattn- ing ligger på riksdagens bord. Också detta förslag om förlustutjämning bör ju ses i samband med de ökade statsfinansiella resurser som skapades genom be- slutet om omsättningsskatten.

Nu kan man naturligtvis anlägga åtskilliga synpunkter på det förslag som vi diskuterar här i dag. De föregående talar- na i debatten har varit föredömligt kon- centrerade och kortfattade. Också jag skall försöka att vara det.

Jag lade märke till att herr Hagberg i Malmö särskilt underströk utskottets ut- talande att lagstiftningen bör hållas fri från synpunkter dikterade av millimeter- rättvisa. Jag tycker mig emellertid finna att de till utskottets betänkande fogade reservationerna snarare ger anledning att dra motsatta slutsatser än vad herr Hag- berg framförde i sin principdeklaration. Följer man herr Hagbergs förslag tar man ett steg i riktning mot den millimeterrätt- visa som man vill bekämpa, ett steg mot

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

en försvårad taxeringskontroll och mot en besvärligare skattebyråkrati.

Det är ju i två avseenden som reservanterna har anfört speciella synpunkter. Det gäller för det första den deklarations-skyldighet under förluståret som presenteras i propositionen och som utskottsma-joriteten ställt sig bakom. För min egen del har jag tyckt att det bör vara ett mi-nimikrav när vederbörande begär att få den skattelättnad som förlustutjämningen innebär, att han som utgångspunkt för det hela skall ha avgett en deklaration. Jag tror att detta är rätt angeläget också för honom själv, ty en deklaration tving-ar honom ju att granska sitt ekonomiska fögderi under det gångna året och att gö-ra en ganska noggrann beräkning över verksamhetens resultat, över inkomster och utgifter. När förlustutjämningen nu är så konstruerad, att vederbörande, om han vill ha ett utjämningsförfarande, själv skall visa att han har haft en för-lust under året, är det bara till hans egen nytta om han tvingats att upprätta en de-klaration som i sin tur har gjort det nöd-vändigt för honom att göra ett ordentligt överslag över just det årets ekonomiska resultat. Han skall ju prestera bevis-föringen i andra hand, och bevisföringen kan bli besvärlig när det kan ligga ända upp till sex år mellan bevisföringen och det år för vilket förlustutjämning yrkas.

Den andra fråga, som reservanterna har fastnat på, gäller progressionsutjämnin-gen. Vi har ju i den statliga beskattningen en progressiv skala, men denna sätter ju inte in förrän vid ganska rimliga inkomst-lägen. Två äkta makar måste ju ha haft en årsinkomst av i runt tal 14 500 kronor innan de känner av den progressivitet som kännetecknar den statliga skatteska-lan, d. v. s. innan marginalskatten sätter in med 15 procent över de 10 procent, som gäller upp till detta inkomstläge. Skall man sedan för ett specifikt år ha en progressionsutjämning för en inkomst, som ligger 12 000 kronor högre, innebär detta att institutet inte fungerar förrän vid inkomster av 25 000—26 000 kronor. Jag har således svårt att förstå, att pro-gressionsutjämnningen för de breda in-komstlagren är en absolut överhängande

angelägenhet. För smärre grupper kan den vara bra och erforderlig.

Om man emellertid vill fatta ett beslut om en progressionsutjämning, bör man stå på en rimligt säker grund. Jag har nog den uppfattningen, att kammaren i allmänhet önskar ett något så när enty-digt resultat från både utredning och re-missinstanser, innan man ger sig på att lagstifta om en skatteförändring. Det vi-sar sig nu vid remissbehandlingen, att det är — om jag minns rätt — åtta re-missmyndigheter, som direkt har avstyrkt tanken på progressionsutjämning. Det är riksskattenämnden, överståthållarämbe-tet, länsstyrelserna i Älvsborgs, Örebro, Kopparbergs, Västernorrlands och Jämt-lands län samt allmänna ombudet hos mellankommunala prövningsnämnden. Vidare har länsstyrelserna i Uppsala, Gö-teborgs och Bohus, Värmlands, Gävle-borgs och Västerbottens län ställt sig yt-terst tveksamma till det förslag, som här har presenterats av utredningen. Förkla-ringen till deras tveksamhet är naturligt-vis de skäl, som bevillningsutskottets ord-förande anförde i sitt inlägg: Man bör inte företaga några skattelindringar, som inte kan sakligt motiveras. Eftersom alla skattelindringar är en fråga om att över-flytta skattetungan på andra medborgare, bör det finnas starka skäl för sådana överflyttningar. Så är knappast fallet med den konstruktion, som här har angivits.

Bevillningsutskottets ordförande cite-rade vad länsstyrelsen i Västmanlands län hade anfört. Hade han velat citera ytt-randet ännu utförligare, hade det nog framstått i ännu tydligare dager, hur ga-let denna lösning kan utfalla. Länsstyrel-sen anför som exempel en person, som första året arbetar som praktikant i en industri med en inkomst av 10 000 kro-nor. Han har naturligtvis en viss skolut-bildning bakom sig. Sedermera avancerar han och får en lön på 25 000 kronor. Han visar sig framåt och duktig, han blir di-rektörsassistent, och då får han 40 000 kronor. Han visar sig t. o. m. så skicklig, att han slutar som direktör och får 100 000 kronor per år. Varje gång han får en löneförhöjning, skall han — om man följer reservanterna — också få en

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

skattelindring. Det är ju utomordentligt svårt att mobilisera sakliga skäl för ett sådant resultat.

Länsstyrelsen i Jämtlands län anför ett annat exempel. Man kan mycket väl tänka sig, att en högskolestuderande under det sista året han studerar vid högskolan tar ett tillfälligt arbete under sommarledigheten. Han tjänar 1 200 kronor, så att han blir deklarationsskyldig. Han går sedan ut som färdig ingenjör från högskolan och har naturligtvis ingen svårighet att få en inkomst av 1 200—1 300 kronor i månaden. Med den brist på civilingenjörer som nu råder kan han kanske få både 1 500 och 2 000 kronor per månad. Det första året, då han startar med denna relativt höga lön, skall han alltså åtnjuta skattelindring, därför att han under det sista läsåret skaffat sig en deklarationspliktig inkomst av 1 200 kronor. Jag har svårt att finna sakskalet också för detta resultat.

Till yttermera visso anför överståthållarämbetet ett exempel, som är ganska intressant. En skattskyldig kan ju ärva ett kapital, låt mig säga på 300 000 kronor. Kapitalet bör ju vara ganska illa placerat, om han inte kan få ut en ränteavkastning överstigande 12 000 kronor — han behöver ju bara köpa obligationer från det nya statliga obligationslånet för att få ut 16—17 000 kronor. Den omständigheten att någon ärver en förmögenhet och får en avkastning av förmögenheten, som försätter honom i en väsentligt bättre ekonomisk situation än tidigare, skulle alltså medföra, att han också får en skattelindring som extra favor.

När inte mindre än 13 av remissinstanserna med riksskattenämnden i spetsen har tyckt att detta förslag är underligt, är det väl rätt förklarligt om regeringen har stannat för att säga: »Låt oss titta på detta litet närmare!» Det är ju inte dessa fall man är ute efter när det skall ske en progressionsutjämning, utan det är helt andra fall. Det är inte det normala avancemanget i fråga om löner — vilket faktiskt gör vederbörande bättre funderat att betala högre skatt — utan det är dessa växlingar i inkomsterna som man på något sätt velat moderera. Reser-

vanterna har därför också stannat för att man skulle bygga ut denna progressionsutjämning till att omfatta även sådana fall, där det går bakåt, men det finns faktiskt ingen utredning om denna sak, och någon skattesakkunnig remissinstans har inte heller haft tillfälle att mera ingående fundera på detta problem.

Nu är det så att vi har en annan fråga, som ligger rätt nära denna, och det är frågan om ackumulerad inkomst. Där finns det också möjligheter att efter medgivande av skattemyndigheterna slå ut en tillfällig toppinkomst på flera år. Denna fråga är för närvarande föremål för en allmän översyn — de nuvarande bestämmelserna är nog inte riktigt formfulländade. När den utredningen blir färdig, finns det ju anledning att även ta upp frågan om progressionsutjämningen och bedöma de båda närbesläktade problemen på samma gång.

Regeringen har således inte förklarat sig ha någonting emot tanken på en progressionsutjämning, även om den är en förmån för ett relativt litet antal människor med ganska höga inkomster, eftersom vederbörande måste ha en inkomst på över 14 000 eller 15 000 kronor per år, innan progressionen över huvud taget får någon praktisk realitet. Men när läget är sådant, finns det väl ändå mycket starka skäl för att nu inte rusa i väg och lagstifta, utan regeringen bör få möjligheter att närmare pröva denna fråga, särskilt i samband med frågan om ackumulerad inkomst.

I övrigt hälsar jag självfallet med tillfredsställelse, att själva huvudfrågan om förlustutjämning mottagits välvilligt. Det enligt min mening starkaste skälet för att förslaget lagts fram är, att detta innebär ett handtag åt den nystartade företagsamheten. I sådana fall startar man ju många gånger med två tomma händer och kan behöva en viss clearingmöjlighet under de första sex, sju åren, när inkomsterna inte flyter in i den jämna ström som man kan räkna med i ett mera konsoliderat och inarbetat företag, där man också har möjlighet att på andra vägar genomföra en viss förtäckt resultatutjämning och mycket annat. Förslaget in-

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

nebär väl i huvudsak ett handtag åt småföretagen och de nystartade företagen, och i den frågan har vi väl alltid varit ense.

I den mera sekundära frågan tror jag att det vore klokt, om kammaren i detta läge inte ger sig på det förhastade beslut, som ett bifall till reservationen enligt min mening skulle innebära.

Herr HAGBERG (h):

Herr talman! Jag delar herr statsrådets uppfattning, att denna proposition bör och kan fattas icke minst såsom ett handtag åt den nystartande mindre företagsamheten. Det är klart, att den innebär vissa gynnsamma ting ur dessa företags synpunkt, och detta är en av anledningarna till att vi ansett oss kunna uttrycka vår tillfredsställelse med förslaget.

Däremot är jag inte ense med herr statsrådet beträffande argumenteringen i fråga om progressionsutjämningen. Jag skall inte närmare gå in på detta, men med hänsyn till inkomstutvecklingen här i landet och kanske också i någon mån med hänsyn till den samtidiga penningvärdeförsämringen stiger, som vi ju alla vet, de nominella inkomsterna så pass, att progressionen i allt större och större utsträckning verkar inom allt bredare lager av vårt folk. Jag tror därför inte, att frågan om progressionsutjämningen rör endast — som finansministern ville göra gällande — ett begränsat antal medborgare i vårt land, utan för varje år som går blir det en fråga som berör ett allt större antal medborgare.

Jag begärde emellertid ordet närmast med anledning av vad utskottets aktade ordförande framhöll i sitt anförande. Jag har inte så mycket att säga om det. Jag brukar aldrig rida på ord, men jag fastnade faktiskt vid att bevillningsutskottets ordförande talade om denna skattereform såsom »en ny förmån» för de skattskyldiga — precis så föll orden. Men det är inte alls så utskottet fattat vad som här föreslagits. Såvitt jag kan se, betecknar utskottet inte denna proposition såsom en förmån, utan utskot-

tet har fotat sitt ställningstagande på ett helt annat bedömande. Det heter nämligen i utskottets skrivning på sid. 23 i utlåtandet: »Inom utskottet har icke rätt skilda uppfattningar rörande angelägenheten av att genom möjlighet till förlustutjämning undanröja de kanske mest stötande verkningarna av beskattningsårets slutenhet.» Detta är ju inte att beteckna vad som här föreslås som en förmån utan som en åtgärd av helt annan beskaffenhet.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Det var en liten detalj i finansministerns anförande, som gjorde att jag begärde ordet. Finansministern underströk starkt att ett villkor för att komma i åtnjutande av rätt till förlustavdrag skulle vara att vederbörande hade deklarerat för förluståret. Detta kan jag hålla med om. Men det är inte det Kungl. Maj:t har föreslagit. Vad Kungl. Maj:t har föreslagit är att det skall föreligga deklARATIONSSKYLDIGHET för förluståret, och det är en helt annan sak, som gör att hela denna konstruktion blir orättvis i allra högsta grad.

Finansministern nämnde en kapitalinnehavare, som har stora kapitalinkomster och som skulle få ytterligare litet socker — jag fattade inte riktigt innebörden. En skattskyldig, som har en kapitalinkomst på 1 200 kronor, blir därigenom deklARATIONSSKYLDIG och får möjlighet att utnyttja förlustavdrag. Men den som inte har något kapital och vars inkomst inte har uppgått till sådant belopp, att han har deklARATIONSSKYLDIGHET, har ingen möjlighet att utnyttja förlustavdrag om taxeringsmyndigheterna ställer sig på den formella grunden — och det misstänker jag att de kommer att göra med den formulering som texten har fått. Det är för att undvika detta som reservanterna har föreslagit att deklARATIONSSKYLDIGHET skall föreligga antingen för förluståret eller för något av de två föregående åren. Därigenom elimineras risken för att den som under sitt första år i förvärvslivet skaffar sig en inkomst på cirka 1 200 kronor, nästa

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

är då han får större inkomst skall kunna utnyttja den förlust som han eventuellt kan deklarerat det första året. Den som under första året haft en inkomst på 1 200 kronor har ingen kommunal-skatt att avdraga, och han har inte betalat någon pensionsavgift eller någon större sjukförsäkringsavgift. Han kan då knappast få en förlust på 1 000 kronor att deklarerat. Fallet är uppkonstruerat, herr finansminister! Alla rättviseskäl talar för att man skall godkänna reservationen på denna punkt.

Jag skall, herr talman, tillägga några ord om progressionsutjämningen. Ordföranden i bevillningsutskottet och även finansministern anförde som exempel den där mannen som först hade en inkomst på 10 000 kronor i egenskap av praktikant och som fick löneförhöjning till 25 000 kronor och därpå en löneförhöjning till 40 000 kronor och slutligen löneförhöjning till 100 000 kronor. Jag undrar var finansministern skall finna någon med en sådan löneutveckling. Det måste vara någon alldeles enastående duktig karl. I vanliga fall får man nog löneförhöjningen undan för undan. Att det är möjligt att komma till en slutlön på 100 000 kronor är mycket möjligt, men en löneförhöjning från 40 000 eller 60 000 till 100 000 kronor på en gång är sällsynt. Jag vill nästan påstå att en man med en sådan utomordentlig förmåga är värd en skattelindring.

Herr statsrådet STRÄNG:

Herr talman! Jag tillät mig att citera ett uttalande från länsstyrelsen i Västmanlands län. Även om exemplet representerar någonting fullständigt otänkbart för herr Spetz, kan det nog tänkas att en och annan är så där skicklig, att han blir direktörsassistent och efter att ha varit det under vissa år blir direktör och till slut chef för företaget. Den karriärsgången är inte alldeles unik, och där den förekommer är det väl orimligt att vederbörande skall honoreras med skattesänkning varje gång han klättrar vidare på karriärskalan och får väsentligt större inkomster.

Mitt yttrande att det är en rimlig begäran, att deklarationssskyldighet skall föreligga för förluståret, är ju betingat av att det gäller en bruttoinkomst på 1 200 kronor. En företagare — i allmänhet är det ju fråga om sådana — vars rörelse har gått dåligt, så att en förlust att tala om har uppstått, har alltid avdragsposter att sätta in emot de där 1 200 kronorna så att han kan redovisa förlust i sin deklaration.

Herr SPETZ (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tänkte inte närmast på företagare. Jag tänkte på en människa som exempelvis avbröt sitt arbete för ett eller annat år för att skaffa sig vidare utbildning, t. ex. vid en teknisk högskola. Detta förekommer i mycket stor utsträckning. Det händer också att vederbörande studerar vid statens läroverk för vuxna i Norrköping. Vederbörande har haft inkomst av anställning, men under det år han fortsätter sin utbildning har han inte inkomst. På grund av kommunalskatteavdrag m. m. kan han emellertid redovisa en förlust som överstiger 1 000 kronor. Jag tycker det är hårt att den som på det sättet vill fortsätta sin utbildning men inte har något kapital skall straffas i förhållande till den som har ett kapital, som ger en inkomst på 1 200 kronor.

Herr ERICSSON, JOHN, (s) kort genmäle:

Herr talman! Om det sista exempel, som herr Spetz anförde för att visa att det vore synd om en sådan människa som inte får dessa förmåner, vill jag säga att det nog inte är så värst troligt att det kommer att inträffa i verkligheten. Jag har funderat på vad det kunde vara för ett förhållande som kan åstadkomma att man inte får en inkomst av 1 200 kronor. Detta är nog utomordentligt sällsynt. Jag tror att det är mycket mera sällsynt än det fall jag tillät mig åberopa, låt vara i den andra förordningen, om mannen som skulle få skattelindring därför att han får löneförhöjning, ty det går väl inte att förneka, herr Spetz, att vid varje tillfälle

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

vederbörande får löneförhöjning överstigande 12 000 kronor skulle progressiviteten påverkas. Det är obestridligt. Med tanke på att vi är överens om att skatten skall påläggas medborgarna efter bärkraft framstår detta för mig såsom ett utomordentligt exempel på vad länsstyrelsen har sagt. Det behöver inte vara en ökning från 12 000 till 100 000 kronor, utan varje gång vederbörande får en höjning över 12 000 kronor får han lättnad i skatten. Detta skall enligt min mening inte stå i första rummet när det gäller en reformering av vår skattelagstiftning.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Finansministern citerar remissinstanserna. Jag har i princip ingenting emot detta, men vi har vid andra tillfällen sett att remissinstanserna icke har beaktats på samma sätt. Liksom herr Spetz tycker jag exemplet är ovanligt. Jag undrar om det går att hitta någon människa som gått den karriärväg som nämndes. Tills vidare tillåter jag mig betvivla att det går att leta upp en enda sådan person i Sverige.

Jag vänder mig mot att man betraktar det slutna beskattningsåret som ett axiom, som icke på något sätt får rubbas. Det vore lika rättvist att tänka sig en längre inkomstperiod och exempelvis räkna ett par år i stället för ett enda år. Det är ett gammalt tänkande att vi har året som enhet och att vi skall hålla fast vid det. Jag tror inte det är lämpligt att hålla fast vid detta som det enda riktiga. I ett sådant fall som den där mannen med 10 000 och 25 000 kronors inkomst skulle kanske en utjämning inte alls vara obefogad. Jag vänder mig särskilt emot detta vanetänkande, att vi skall ha ett slutet beskattningsår och att vi inte får tänka på någonting annat.

Jag tror att finansministern använde uttrycket att vi inte skall rusa i väg och lagstifta på detta sätt. Ja, det är nog inte så värst mycket rusande i denna fråga, ty som jag tidigare har sagt har den varit aktuell under så många år, att man knappast kan säga att reservanterna rusar i väg.

Herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Jag skall kunna kompromissa med herr Bengtson och säga, att även om den här mannen inte får alla de löneuppflyttningar som länsstyrelsen i Västmanlands län har angett, är förslaget ändå lika orimligt, vare sig han bara får en uppflyttning eller han får två. Det är här fråga om principen att vederbörande skall ha skattelindring samtidigt som han får en löneförhöjning. Det finns inom statsförvaltningen byråchefer som är så duktiga att de blir regeringsråd. Då skulle de få skattesänkning i samma veva som de blir regeringsråd. Det finns en och annan andre kansliskrivare som blir byråchef. Då skall de ha denna skattesänkning samtidigt som de avancerar i graderna. Detta system är inte genomtänkt. Man behöver fundera vidare över reglerna för progressionsutjämningen.

Jag föreställer mig att herr Bengtson, om han vill vara ärlig, inte ställer sig bakom sådana konsekvenser som de jag här skisserat, och vill han vara ärlig och konsekvent, ger han mig rätt i att vi bör fundera vidare på regler som omöjliggör dylika konsekvenser.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Jag vill bara säga att om ett sådant fall verkligen existerade har jag inte mycket emot att premiera dugligheten på ett sådant sätt. Är vederbörande så enastående duktig, är det ingen risk att ge honom även den förmånen.

Herr statsrådet **STRÄNG**:

Herr talman! Det där tror jag herr Bengtson sade utan att riktigt tänka igenom saken. Jag håller med om att man bör premiera dugligheten, och det sker genom lönehöjningen, men att samtidigt ge vederbörande en skattesänkning på de andra skattebetalarnas bekostnad, det vet jag inte om herr Bengtson ändå innerst inne vill vara med om.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yr-

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

kats propositioner komme att framställas *först* särskilt beträffande det i punkten A 1 i utskottets hemställan behandlade förordningsförslaget, *vidare* särskilt angående de båda i punkterna A 2 och A 3 behandlade författningsförslagen, *därefter* särskilt rörande det i reservationerna under 2 upptagna förordningsförslaget, *därpå* särskilt i fråga om det i reservationerna framlagda förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t samt *slutligen* särskilt avseende de i punkten B i utskottets hemställan behandlade motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad kammaren förut beslutat.

Det i punkten A 1 i utskottets hemställan behandlade förslaget till förordning om rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst

Såvitt gällde detta förslag, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i dels den av herr Hagberg m. fl. och dels den av herr Bengtson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 10 punkten A 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i dels den av herr Hagberg m. fl. och dels den av herr Bengtson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen i förevarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom upprensning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 68.

De båda i punkterna A 2 och A 3 i utskottets hemställan behandlade författningsförslagen

Vad utskottet hemställt bifölls.

Det i reservationerna under 2 upptagna förslaget till förordning om rätt till utjämning av statlig inkomstskatt å merinkomst i vissa fall

I fråga om detta förordningsförslag, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:0) att vad utskottet hemställt skulle bifallas, vilket innebure, att förslaget icke skulle antagas; 2:0), av herr *Hagberg*, att det förordningsförslag skulle antagas, som framlagts i den av honom m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; samt 3:0), av herr *Bengtson*, att kammaren skulle godkänna det förordningsförslag, som framlagts i den av honom m. fl. vid betänkandet anförda reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till vad utskottet hemställt vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hagberg* begärde votering, i anledning varav herr talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga detsamma till kontraposition i den förestående omröstningen; och förklarade herr talmannen sig anse de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras

Ang. rätt till förlustutjämning vid taxering för inkomst, m. m.

mening, som ville till kontraproposition antaga bifall till herr Bengtsons yrkande.

Herr *Hagberg* äskade emellertid votering även om kontrapropositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraproposition i huvudvoteringen angående bevillningsutskottets betänkande nr 10, såvitt avser det i reservationerna under 2 upptagna förordningsförslaget, antager godkännande av det förslag, som framlagts i den av herr Bengtson m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraproposition i nämnda votering antagits godkännande av det förordningsförslag som framlagts i reservationen av herr *Hagberg* m. fl.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Bengtson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 23;

Nej — 51.

Därjämte hade 70 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som med bifall i förevarande del till vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 10 avslår det i reservationerna under 2 behandlade förordningsförslaget, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förordningsförslag, som framlagts i den av herr *Hagberg* m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hagberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 66.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Det i reservationerna framlagda förslaget om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss utredning

I avseende å denna del gjordes propositioner, först därpå att kammarerna skulle, med bifall till utskottets hemställan, avslå det förevarande förslaget, samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i de vid betänkandet avgivna reservationerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

De i punkten B i utskottets hemställan behandlade motionerna, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad kammarerna förut beslutat

Lämnades utan åtgärd.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 20, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i uppborðsförordningen m. m., bifölls vid utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. ortsgupperingen inom beskattningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 35, i anledning av väckta motioner rörande ortsgupperingen inom beskattningen.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 121, av herrar *Bertil Petersson* och *Göran Karlsson*, samt II: 147, av herrar *Alemyr* och *Almgren*, vari yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle hemställa att åtgärder skyndsamt måtte vidtagas för en uppflyttning av i ortsgrupp II placerade orter till ortsgrupp III; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 290, av herr *Sigfrid Larsson m. fl.*, och II: 502, av herr *Gustavsson i Alvesta m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte

a) i princip besluta om slopande av skattegrupperingen och införande av enhetliga skattefria avdrag inom skattesystemet, motsvarande nu gällande ortsavdrag i ortsgrupp V,

b) med verkan från den 1 januari 1961 vad beträffade beskattningen besluta uppflytta till grupp II nu hänförda orter till grupp III, samt

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla

1) att en prisgeografisk undersökning snarast måtte genomföras,

2) att på grundval härav särskild utredning måtte utarbetas för fullständig avveckling av dyrortsgrupperingen i fråga om såväl skatter som löner, varvid även måtte prövas formen av en särskild kompensation till invånare i Norrland med på grund av stora avstånd och klimatförhållanden höga levnadskostnader.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt,

A) att riksdagen måtte, i anledning av de likalydande motionerna I: 121, av herrar *Bertil Petersson* och *Göran Karlsson*, samt II: 147, av herrar *Alemyr* och *Almgren*, ävensom de likalydande motionerna I: 290, av herr *Sigfrid Larsson m. fl.*, och II: 502, av herr *Gustavsson i Alvesta m. fl.*, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att åtgärder måtte vidtagas i syfte att till ortsgrupp III uppflytta de orter, som för närvarande vore hänförliga till ortsgrupp II;

B) att de nämnda motionerna måtte, i den mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet i betänkandet anfört, av riksdagen lämnas utan åtgärd.

Vid betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av herrar *Gustaf Elofsson*, *Bengtson* och *Vigelsbo*.

Herr **BENGTSON** (cp):

Herr talman! Bevillningsutskottets förslag i denna fråga är så positivt, att jag inte har anledning att yrka någonting annat än vad utskottet föreslår, nämligen att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att åtgärder vidtas i syfte att till ortsgrupp III uppflytta de orter, som för närvarande är hänförliga till ortsgrupp II. Detta anser vi vara ett steg i rätt riktning.

Jag vill bara i detta sammanhang betona att det förhållandet, att vi i ett särskilt yttrande har sagt ifrån att vi kan biträda bevillningsutskottets betänkande, på intet sätt innebär att vi har accepterat dyrortsgrupperingen. Vi har fortfarande som målsättning att dyrortsgrupperingen bör avskaffas såväl vad gäller skatter som vad gäller löner.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än det som är framställt från bevillningsutskottets sida.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med sär-

Ang. minskning av antalet lantbruksattachéer

skilda bestämmelser rörande riksbankens sedelutgivning, m. m.; och

nr 11, angående användande av riksbankens vinst för år 1959.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition dels angående godkännande av protokoll innebärande ändring av konvention rörande fastställande av vissa gemensamma bestämmelser i fråga om internationell luftbefordran, dels ock med förslag till lag om ändring i luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297); samt

nr 22, i anledning av väckt motion angående ekonomisk ersättning till tjänsteman som avsatts från sin tjänst.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3**Ang. minskning av antalet lantbruksattachéer**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 486 och II: 587, såvitt nu vore i fråga,

a) fastställa under punkten införd avlöningsstat för lantbruksattachéer, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61;

b) till Lantbruksattachéer: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 147 600 kronor.

Utskottet hade anslutit sig till ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag, att antalet lantbruksattachéer eller lantbruksrepresentanter från och med nästa budgetår skulle minskas från fyra till två. Utskottet hade härvid utgått från att hädanefter ingen svensk representation av förenämnda slag skulle förekomma i Washington samt att en representant skulle placeras inom sexstatsområdet och en inom området för sjustatsmarknaden.

I de likalydande motionerna I: 486, av herr *Osvald m. fl.*, och II: 587, av herr *Brandt i Sätilla m. fl.*, hade yrkats avslag å Kungl. Maj:ts förslag om indragning från och med nästa budgetår av två tjänster som lantbruksrepresentanter eller lantbruksattachéer samt att, därest begränsning av ifrågavarande organisation befundes påkallad, denna skulle verkställas genom att antalet tjänster inom Europa minskades från tre till två.

Vid punkten hade reservationer avgivits

A) av herrar *Ringaby, Hæggblom och Östlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 486 och II: 587, såvitt nu vore i fråga,

a) fastställa i reservationen införd avlöningsstat för lantbruksattachéer, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61;

b) till Lantbruksattachéer: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 256 600 kronor;

B) av herrar *Sigfrid Larsson, Jonasson* och *Brandt i Sätilla*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts fram-

Ang. minskning av antalet lantbruksattachéer

ställning och med bifall till motionerna I: 486 och II: 587, såvitt nu vore i fråga,

a) fastställa i denna reservation införd avlöningsstat för lantbruksattachéer, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1960/61;

b) till Lantbruksattachéer: Avlöningar för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 264 000 kronor;

c) av herr *Nils Hansson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

I den av herr Ringaby m. fl. avgivna reservationen hade bland annat anförts, att de inom Europa verksamma lantbruksattachéerna borde bibehållas vid nuvarande antal av tre, varvid borde ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa stationeringsort och tjänstgöringsområde.

Herr RINGABY (h):

Herr förste vice talman! 1958 års besparingsutredning — den numera berömda — ansåg att en av våra fyra tjänster som lantbruksattachéer och lantbruksrepresentanter skulle kunna indras utan större nackdelar. Jordbruksministern har nu emellertid föreslagit en fördubbling av utredningens besparingsnit och vill skära ned jordbrukets utlandsrepresentation med två representanter eller med 50 procent. Besparingsutredningen, som i andra sammanhang inte vunnit så stort gehör i denna kammar, har på detta område blivit bönhörd över hövan.

Sedan Kungl. Maj:ts proposition avlämnades har emellertid en mycket viktig förändring inträffat. Beslut har som bekant numerat fattats om att sjustatsmarknaden skall ha sin organisation förlagd till Genève och inte till Paris, såsom först var tänkt. Därmed har givetvis också en av förutsättningarna, och enligt vad jag kan förstå en mycket viktig sådan, bortfallit för att kunna minska europarepresentationen till två representanter utan allvarliga nackdelar.

Inte minst de störningar, som på sistone har rapporterats rörande de europeiska integrationssträvandena, gör att vi som undertecknat den första reservationen anser det nödvändigt med tre

attachéer i Europa, i synnerhet under den svåra övergångstiden i fråga om frihandelssträvandena. Jordbrukets export på detta område omfattar ju i alla fall omkring 600 miljoner kronor. Däremot torde tjänsten i Washington utan större olägenheter kunna indras. De kontakter som vi behöver med Amerika på jord- och skogsbrukets område kommer att upprätthållas i lika stor utsträckning vare sig vi där har någon representant eller icke.

Vår uppfattning är alltså att de tre attachéerna mycket väl behövs i Europa, särskilt under frihandelsområdets födslovandor. Likaså anser vi att Kungl. Maj:t bör bestämma deras stationeringsort och verksamhetsområde.

Med denna motivering, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation A.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Såsom herr Ringaby redan påpekat, föreslås det i årets statsverksproposition att antalet lantbruksattachéer och lantbruksrepresentanter skall minskas från fyra till två. Vi har ju för närvarande en sådan representant i Washington, en i London, en i Bonn och en i Paris.

Som skäl för nedprutningen åberopas det förslag som framlagts av 1958 års besparingsutredning. Liksom herr Ringaby finner jag det rätt anmärkningsvärt att regeringen i detta fall gått ännu längre än besparingsutredningen; vi har ju många exempel på att utredningens förslag inte följts, och detta fall torde vara ganska unikt. Jag vet inte vad orsaken kan vara, men möjligen sammanhänger den med att det gäller en fråga som berör vår jordbruksnäring.

I de motioner som väckts har man avslutit sig till besparingsutredningen och förordat att medel anvisas för tre lantbruksrepresentanter. Utskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om en minskning med två, och mot utskotts-förslaget har sex ledamöter reserverat sig för bifall till motionerna. Tyvärr har reservanterna inte inbördes kunnat bli ense om vilken befattning som skall dras

Ang. minskning av antalet lantbruksattachéer

in. Möjligen kan detta sägas vara ett belägg för att frågan borde ha utretts, såsom besparingsutredningen förordat, innan man framlade förslag om indragningarna.

I reservation 1 A, som herr Ringaby nyss talat för, yrkas att samtliga tre representanter skall placeras i Västeuropa. I reservation 1 B föreslås att vi skall ha två representanter i Västeuropa och en i Washington, och det är till denna senare reservation som bl. a. jag har anslutit mig.

Vi menar för vår del att två representanter i Europa bör vara till fyllest, en för att bevaka de svenska intressena i sexmaktsblocket — dessutom kan han ju följa utvecklingen inom OEEC — och en för att bevaka bl. a. vår export av jordbruksprodukter till länder i sjustatssammanslutningen. I reservationen 1 A framhålls att det inte, såsom man ursprungligen tänkte sig, lär bli så att EFTA skall ha sitt huvudkvarter i Paris — i stället blir det förlagt till Genève — men man har svårt att förstå att den omständigheten kan ha någon större betydelse i detta sammanhang.

När det gäller jordbruksrepresentanten i Washington anser vi att många skäl talar för att hans befattning bibehålls. Förenta staterna är dock världens största producent på jordbrukets område. Där bedrivs också en omfattande jordbruksforskning — ja, man kan nog våga påståendet att den är mer omfattande än i något annat land. Även om långtifrån allt kan tillämpas här hemma, är det av största vikt för vårt jordbruk, som har och säkerligen i framtiden kommer att få många omställningsproblem att brottas med, att vi fortlöpande följer vilken effekt de i Förenta staterna vunnna forskningsresultaten får vid omsättning i praktiken. Det gäller produktionsmetoder, företagsformer och inte minst marknadsutvecklingen för väsentliga jordbruksprodukter. Det stora intresse med vilket hela världen följer jordbrukets utveckling i Förenta staterna är givetvis en väsentlig anledning till att utom vårt land inte mindre än femton stater har lantbruksrepresentanter i

Washington. Bland dessa länder kan nämnas Danmark, Belgien, Nederländerna och även Västtyskland, fastän detta är ett underskottsområde vad beträffar flertalet livsmedel.

Internationella jordbruksorganisationer sådana som t. ex. FAO har viktiga arbetsorgan i Förenta staterna, vilkas arbete måste följas med uppmärksamhet även av oss. Redan detta motiverar att vi har en i jordbruksfrågor sakkunnig person stationerad i USA. Det bör också erinras om att det åligger vår representant i Washington att bevaka och följa jordbrukets utveckling inte bara i Förenta staterna utan även i Canada. Ärligen far ett icke ringa antal i vår jordbruksnäring sysselsätta personer till Förenta staterna för att där studera olika grenar av lantushållning. Det är värdefullt för dem som är ute i dylika ärenden att vår lantbruksrepresentant där ute kan hjälpa till att utforma programmet för vederbörandes studier så, att han kan få ut det mesta möjliga av dessa. Inte minst betydelsefullt är det att han kan introducera den från Sverige ditreste hos vederbörande amerikanska myndigheter, så att denne kan erhålla rekommendationer till de institutioner, företag och personer han vill besöka. Det finns sålunda, herr talman, många och goda skäl att bibehålla vår lantbruksrepresentation i Nordamerika, och jag ber därför att få yrka bifall till reservation B.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Förslaget om en minskning av antalet lantbruksattachéer in gick som ett led i det arbete som 1958 års besparingsutredning utförde och som resulterade i ett förslag om hur man skulle kunna begränsa vissa av statens utgifter.

Vi har nu hört av en talesman för reservanterna, vilket starkt intresse det finns för bibehållandet av dessa attachéer. Det är ju så, att på vilket område man än söker åstadkomma några besparingar i statens utgifter, möts man alltid av invändningar från dem som be-

Ang. minskning av antalet lantbruksattachéer

rörs av besparingen. I detta fall har emellertid utskottsmajoriteten funnit det vara möjligt att genomföra den föreslagna åtgärden.

Då ifrågavarande attachétjänster inrättades, förelåg säkerligen ett mycket stort behov av den verksamhet, som de haft att utöva, och så förhåller det sig fortfarande. När utskottet trots detta har gått med på den föreslagna minskningen har det emellertid skett med den motiveringen, att vi ändå har möjligheter att följa med utvecklingen på detta område på ett tillfredsställande sätt.

Kungl. Maj:t har nu föreslagit en minskning av antalet lantbruksattachéer till två från och med nästa budgetår, varvid avsikten varit att placera en i sexstadsområdet och en inom området för sjustatsmarknaden. Såsom utskottet framhåller finns möjligheter att följa utvecklingen inom jordbruket i olika länder genom att sända ut studiedelegationer eller på liknande sätt.

Förhållandena har ju ändrat sig sedan den tid då attachétjänsterna inrättades, och man kan nu nå resultat på andra sätt än förr. Därför anser utskottet att de föreslagna besparingsåtgärderna kan genomföras.

Det rör sig ju här också om rätt mycket pengar. Om attachébefattningen i Washington bibehålles, medför det en merkostnad i förhållande till Kungl. Maj:ts anslagsäskande och utskottsmajoritetens förslag på 116 000 kronor i avlöningar och 19 000 kronor på omkostnadssidan. Skulle man följa de motionärer, som föreslagit ett bibehållande av tre attachéer placerade i Europa — man tänkte sig närmast att de skulle stationeras i Bonn, London och Genève eller Paris — krävs också en ökning av anslaget med stora belopp: 106 000 kronor för avlöningar och 11 000 kronor för omkostnader.

Vi har som sagt här ett exempel på att så snart det föreslås besparingar möter dessa kompakt motstånd av dem som har några intressen på det berörda området. Utskottet har funnit att det var möjligt att göra dessa indragningar. Ifrågavarande attachéer har ju utfört

och utför en god gärning, men den internationella utveckling, som det här gäller att bevaka, kan numera följas på ett billigare sätt genom specialrepresentation av det slag som departementschefen och utskotten förordar. Det är därför utskottet inte har kunnat gå med på motionärernas framställning. Utskottet anser att Kungl. Maj:ts förslag är genomförbart och ur besparingssynpunkt acceptabelt, och därför får jag, herr talman, yrka bifall till jordbruksutskottets förslag på denna punkt.

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag skall bara med några få ord komplettera vad herr Anderberg har anfört, och vidare är det särskilt ett yttrande av herr Sigfrid Larsson som jag vill ta upp till behandling.

Herr Sigfrid Larsson säger att nu har sjustatsunionen beslutat förlägga sin central till Genève i stället för till Paris. Jag vill fästa uppmärksamheten på att det i den kungliga propositionen framhålles, att därest riksdagen fattar beslut om inrättande av två attachéer, så får Kungl. Maj:t i uppdrag att bestämma stationeringsorten för dessa. Därför är det ju tämligen lätt att komma till rätta med den frågan, nämligen att den attaché, som kanske varit avsedd att förläggas till Paris, i stället får komma till Genève.

Sedan vill jag påpeka vad herr Anderberg mycket riktigt framhöll, nämligen att de ekonomiska föreningarna redan har sina »utrikesministrar», personer som följer världsmarknaden på jordbrukets område. De stora branschorganisationerna kan säkerligen, liksom Lantbruksförbundet, på ett lika gott sätt som en lantbruksattaché — ja, kanske på ett bättre sätt — tillgodose just dessa branschorganisationers behov av upplysningar och klarlägganden rörande händelserna på världsmarknaden och skiftningarna i fråga om förutsättningarna för avsättning av jordbruksprodukter.

En annan mycket viktig sak, som herr Anderberg inte berörde men som jag vill

Ang. minskning av antalet lantbruksattachéer

föra in i debatten, är utbytet på den vetenskapliga forskningens område. Jag har sedan tolv år tillhört lantbrukshögskolans styrelse, och jag vet att vi har särskilt anslag för professorerna och docenterna för att de skall kunna fara till utlandet och studera utvecklingen där inom sina speciella områden. Innan de reser, har de emellertid haft sådana kontakter med sina utländska kolleger, att de mycket väl kan ordna sina resor själva och väl kan ta reda på vart de skall resa för att få det bästa utbytet.

Jag vill också i likhet med herr Anderberg säga, att visst har lantbruksattachéerna sin uppgift att fylla, men jag anser att vi, som herr Anderberg påpekade, har stora krav på oss att göra prutningar och att vi kan göra den prutning som Kungl. Maj:t har föreslagit utan att äventyra några mera betydelsefulla värden.

Med dessa ord ber jag, herr talman, få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Herr Anderberg sade att det fanns ett behov av dessa lantbruksattachéer på sin tid, och därför kom tjänsterna till stånd. Nu undrar jag vad det är som har hänt i vårt jordbruks utveckling, som gör att de inte längre skulle behövas. De skäl vi hade när tjänsterna inrättades är, såvitt jag förstår, fortfarande giltiga.

Det är klart att det kostar mera pengar att ha tre attachéer än två. Herr Anderberg påpekade att vi skulle kunna spara pengar, och det är alltid tacknämligt när man kan göra det, men det kan ifrågasättas om besparingen blir så stor, ty vi måste, anser jag, nödvändigtvis vara representerade vid FAO:s och andra internationella lantbruksorgans sessioner i New York eller Washington — konferenserna brukar hållas på endera av dessa platser — och vi måste representeras av en lantbrukssakkunnig. Hittills har vår lantbruksattaché, som är lantbrukssakkunnig, representerat Sverige vid dessa tillfällen. Skall vi nu avskaffa hans befattning, blir det

nödvändigt att vid varje tillfälle skicka över en representant från Sverige. Det kostar en del pengar att fara fram och tillbaka, och dessa kostnader kommer på den andra sidan av kontot. Jag vill inte påstå att det blir lika dyrt som att ha en heltidsanställd, men i alla fall blir det inte enbart besparingar, om man drar in befattningen som lantbruksattaché i Washington.

Herr Jonsson i Fjäle sade att våra lantbruksorganisationer, som nu är starka och väl utrustade — och det är sant — har förbindelser med utlandet. Kontakterna är säkerligen mera omfattande nu än tidigare, men just därför är det väl värdefullt för dessa organisationer att ha tillgång till en person där ute, som kan hjälpa dem till rätta i många situationer.

Det är alldeles riktigt, som herr Jonsson i Fjäle säger, att forskarna på jordbruksområdet redan har kontakt med sina kolleger i Förenta staterna och därför kanske kan klara en resa dit i studieflytt utan att behöva anlita lantbruksrepresentanterna, men det är mycket troligt att den som företar en sådan resa, som även med moderna fortskaffningsmedel är rätt lång, gärna vill studera också en del andra ting som har anknytning till vederbörandes forskningsområde, t. ex. se hur det är ute i det praktiska livet med tillämpningen av vunna forskningsresultat, och då är det värdefullt för honom att ha stöd av en sakkunnig i jordbruksfrågor, som vi har placerad vid ambassaden i Washington.

Statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Jag är ledsen att jag inte kunnat följa hela debatten i kammaren, men det var en sak som jag önskade påpeka. Eftersom jordbruksutskottet har följt Kungl. Maj:ts förslag, skall jag inte blanda mig i debatten mellan utskottets talesmän och reservanterna. Men i fråga om skrivningen av utskottets utlåtande ville jag gärna ha bekräftat, att skrivningen inte innebär, att man har låst avgörandet när det gäller placeringen av de attachéer, som riksdagen senare kommer att besluta om.

Ang. minskning av antalet lantbruksattachéer

Det är som bekant så att sexstatsunionen har placerat sitt sekretariat i Bryssel med ett informationskontor i Paris, medan sjustatsunionen å sin sida torde komma att placera sitt sekretariat i Genève, givetvis med kontakter i olika riktningar. Även om man måste befara, att uppdelningen på två marknadsområden inom Europa kommer att bestå under överskådlig tid, kan det ändå uppstå situationer, där vissa ärenden behöver bevakas av en och samma attaché. Därför kan det vara av värde, att vederbörande lantbruksattachéer redan nu får lov att placeras där det kan visa sig vara lämpligast och effektivast.

Jag uppfattade herr Jonsson i Fjäle så, att det var ungefär på detta sätt han ville tolka utskottets skrivning.

Herr RINGABY (h):

Herr talman! Det råder ingen större oenighet mellan centerpartiets uppfattning och högerens. Vi är eniga om att en attaché bör kunna dras in, frågan gäller bara vilken. Även utskottsmajoriteten har emellertid ansett att Washingtonrepresentanten skulle kunna dras in utan några större olägenheter.

Sedan har det en viss betydelse var EFTA:s huvudkvarter blir förlagt. Hade det förlagts till Paris, såsom varit tänkt från början, hade man kanske kunnat dra in representationen där, men nu blir det inte förlagt dit. I stället kommer nog sexstatsunionens sekretariat att förläggas till Paris, och det gör att vi åtminstone i övergångsskedet behöver ha en representant också i Paris. Det råder alltså ingen oenighet annat än i fråga om placeringen.

Jag tror, att man kan ta bort Washingtonrepresentanten. Jag skulle gärna vilja säga så här, att Förenta staterna snarare behövdé ha en jordbruksrepresentant i Sverige, ty på många områden inom jordbruket torde väl Sverige ligga före Amerika. De kontakter som vi behöver ha med Amerika tror jag att man mycket bra kan upprätthålla på annat sätt.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Vi har här kommit in på frågan om placeringen av lantbruksattachéerna. Sveriges lantbruksförbund har framhållit att en viss rörlighet i fråga om de personliga resurserna genom ombyte då och då av stationeringsort för befattningshavarna skulle vara lämplig. Utskottet har kanske gått hårdare fram, då det utgått ifrån att någon svensk representant hädanefter ej skulle behövas i Washington samt att man skulle ha en representant i sexstatsunionen och en i sjustatsunionen.

Från utskottsmajoritetens sida har vi dock aldrig tänkt oss att bestämt fastslå placeringen, utan det överlätes åt Kungl. Maj:t att fastställa stationeringsort och tjänstgöringsområde. Det är omöjligt för ett riksdagsutskott att slutgiltigt ta ställning till en sådan fråga, utan det blir departementschefens sak att på grundval av de fakta som kommer fram lösa dessa frågor på ett så praktiskt sätt som möjligt. Det gäller att ta ställning till vad som vid en viss tidpunkt medför den största praktiska nyttan.

Redan i debatten i jordbruksutskottet framhölls att det inte var enbart beträffande jordbruket, som det var fråga om indragningar i utrikesrepresentationen. Jag vet inte om det sagts i debatten här också, men jag vill vid detta tillfälle erinra om att indragningsfrågan varit uppe även beträffande andra specialattachéer, bland annat beträffande försvaret. I fjol drog vi in två försvarsattachéer, och det föreslogs att ytterligare en post skulle hållas vakant i avvaktan på vissa undersökningar. På alla håll söker man alltså att på ett så förnuftigt och klokt sätt som möjligt ordna frågan om dessa specialtjänstemän.

Från utskottets sida har man i förevarande fall inte bundit sig bestämt för placeringen utan ansett att Kungl. Maj:t får avgöra placeringen.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Jag instämmer helt och fullt med statsrådet Netzen då han för-

Ang. minskning av antalet lantbruksattachéer

klarade, att man inte borde binda placeringen av dessa attachéer i Europa till en viss plats utan att regeringen skulle ha fullmakt att placera dem där det kan vara lämpligast. Detta är också tanken bakom vår reservation, nämligen att vi skulle ha två jordbruksattachéer här i Västeuropa samt att de så att säga skulle vara rörliga.

Sedan kan vi inte komma ifrån att vi har ett starkt behov av att ha en representant i Förenta staterna. Herr Ringaby nämnde att det kanske vore bättre att Förenta staterna hade en representant här. Kanske är jag felunderrättad, men jag undrar om USA inte redan har en sådan representant hos oss — eller i varje fall en för de tre skandinaviska länderna. Den saken är i så fall i viss mån tillgodosedd. Har jag fel, hoppas jag att jag blir rättad.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att i avseende på den nu ifrågavarande punkten yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o), av herr *Ringaby*, att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av honom m. fl. vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o), av herr *Larsson, Sigfrid*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av honom m. fl. anförda reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde votering, i anledning varav herr förste vice talmannen upptog vartdera av de båda återstående yrkandena med hemställan, huruvida kammaren ville antaga desamma till kontraposition i den förstående omröstningen; och förklarade herr förste vice talmannen sig finna de härå avgivna svaren hava utfallit med övervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga bifall till herr *Ringaby*s yrkande.

Herr *Larsson, Sigfrid*, äskade emellertid votering jämväl om kontrapositionens innehåll, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i huvudvoteringen angående jordbruksutskottets utlåtande nr 1 punkten 3 antager godkännande av det förslag, som innefattas i den av herr *Ringaby* m. fl. vid punkten avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition i nämnda votering antagits den vid punkten av herr *Sigfrid Larsson* m. fl. avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

I följd därav uppsattes, upplästes och godkändes för huvudvoteringen en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr *Sigfrid Larsson* m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 22.

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

Därjämte hade 15 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 4—7

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels medgiva, att under nästa budgetår statlig kreditgaranti för lån avseende nyanläggnings- och upprustningsåtgärder berörande landsbygdens elnät finge beviljas intill ett belopp av 5 000 000 kronor, dels ock till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för nästa budgetår anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 138, av herr *Olsson, Ernst*, och herr *Svanström*, samt II: 170, av herrar *Gustavsson* i Alvesta och *Eriksson* i Bäckmora, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att rätt att bekomma statligt stöd för elektrifiering av fastigheter på landsbygden skulle fastställas efter de grunder, som gällde före den 1 juli 1959, samt i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av erforderliga författningsändringar; ävensom

b) de likalydande motionerna I: 473, av herr *Eskilsson m. fl.*, och II: 603, av herr *Svensson* i Krokstorp *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av bestämmelserna om statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning, att dessa beträffande nyanläggningsbidrag i huvudsak erhöles samma innebörd som före den 1 juli 1959.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen måtte

a) medgiva, att under budgetåret 1960/61 statlig kreditgaranti för lån av-

seende nyanläggnings- och upprustningsåtgärder berörande landsbygdens elnät finge beviljas intill ett belopp av 5 000 000 kronor;

b) till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor;

B. att motionerna I: 138 och II: 170 samt I: 473 och II: 603 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Sigfrid Larsson, Eskilsson, Johan Persson, Harald Pettersson, Hæggbloom, Östlund, Rimås, Nilsson* i Lönsboda och *Johansson* i Gränö, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under B hemställas, att riksdagen, med bifall till motionerna I: 473 och II: 603 samt i anledning av motionerna I: 138 och II: 170, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om sådan ändring av bestämmelserna för ett statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning, att dessa beträffande nyanläggningsbidrag i huvudsak erhöles samma innebörd som före den 1 juli 1959 samt att författningstexten måtte utformas i enlighet härmed.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! De nya bestämmelserna om statsbidrag till nyelektrifiering har fått en utformning, som i många fall leder till orimliga konsekvenser. I propositionen nr 130 år 1959 uttalade departementschefen bl. a., att statsbidrag enligt gällande grunder utginge så snart anläggningskostnaden överstiger en viss gräns. Vidare påpekade departementschefen, att bestämmelserna fr. o. m. den 1 juli 1957 tillämpades så, att bidrag beviljades för den del av anläggningen, som överstege 200 kronor per tariffenhet och att det statsbidrag, som kunde lämnas, vore begränsat till 450 kronor per tariffenhet. Enligt den nya författningen — som jag tror fastställdes i maj 1959 — skall tillämpas en behovsprövning. Man skall behovspröva både distributionsföretagen och de innehavare av

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

fastigheter, som önskar en elektrifiering.

I fråga om restelektrifieringen vill jag erinra om att vi har en del områden i landet, som inte är elektrifierade. Det rör sig i regel om avlägset liggande områden, där kostnaderna för elektrifiering är mycket höga per tariffenhet. Meningen med statsbidraget är givetvis att möjliggöra för de berörda att få elström. Att begära att ett distributionsföretag, som har en god ekonomi, av egna medel skall bidra till för företaget oräntabla investeringar innebär väl realiter, att investeringarna får bekostas av distributionsföretagets övriga abonnenter. De nya abonnenterna bör givetvis betala en skälig del — den så att säga normala delen — av investeringen, och det är inte tal om annat än att distributionsföretaget också bör betala en skälig del av kostnaderna. Men om man härutöver utkräver kostnader, beroende av vederbörandes ekonomi, innebär detta — om det gäller t. ex. anslutning av 10 nya abonnenter — att dessa utöver de normala kostnaderna skulle få svara för en investering per tariffenhet, som ställer sig olika för var och en av dem. Det kan knappast vara avsett, att statsbidragsbestämmelserna skall leda till ett sådant resultat, och det kommer givetvis att bli mycket svårt att genomföra ett elektrifieringsföretag av detta slag.

Konsekvenserna av att distributionsföretagets ekonomi blir avgörande för om statsbidrag skall utgå eller inte belyses kanske bäst med ett exempel. Vi har två fastigheter, A och B, som skall elektrifieras. Förhållandena är exakt desamma när det gäller båda fastigheterna utom på den punkten, att A skall anslutas till ett ekonomiskt starkt distributionsföretag men B till ett ekonomiskt mindre starkt. Vi kan tänka oss att kostnaderna per tariffenhet i båda fallen är 750 kronor. Om både A och B skall ha 12 tariffenheter, betyder det att totalkostnaden för att elektrifiera var och en av fastigheterna blir 9 000 kronor. Båda kraftbolagen bidrar med lika stort belopp, nämligen vad som är normalt under vanliga förhållanden eller cirka 100 kronor per tariffenhet, d. v. s. 1 200 kro-

nor. Då återstår 7 800 kronor att betala. Man söker statsbidrag med 450 kronor per tariffenhet, vilket blir för företag av denna storlek 5 400 kronor. Då inträffar det märkliga, att ansökningen för B beviljas, därför att fastigheten skall anknytas till ett ekonomiskt mindre starkt företag. Från de nämnda 7 800 kronorna kan då avräknas statsbidraget, 5 400 kronor, varefter fastighetsägaren själv får betala 2 400 kronor för att bli delaktig av elkraftens välsignelser; det är naturligtvis ingalunda billigt, men det är dock ett överkomligt belopp. För ägaren till A däremot uppstår den situationen att han, vars fastighet skall anslutas till ett ekonomiskt starkt distributionsföretag, får sin begäran om statsbidrag avslagen. För att få sin fastighet ansluten till det elektriska nätet måste han betala 7 800 kronor, medan ägaren till B, som sagt, fick betala 2 400 kronor.

Nu säger någon kanske, att det är skäligt att ett ekonomiskt starkt distributionsföretag, till vilket fastigheten skulle anslutas, betalar anslutningskostnaderna i stället för staten. Men det är väl ganska blåögt att resonera på det sättet, ty ett sådant förfarande kommer ju i sista hand att gå ut över företagets förutvarande abonnenter. De kommer att säga, att de inte vill att deras företag skall drivas på ett sådant sätt.

När det gäller restelektrifiering rör det sig så gott som alltid om stora investeringskostnader. Det måste anses vara en samhällets angelägenhet, att restelektrifieringen blir slutförd och att staten lämnar bidrag härtill, om kostnaderna blir onormalt höga. Det blir de, som sagt, i regel, och därför bör statsbidrag utgå oberoende av vederbörande distributionsföretags eller blivande elkonsumenters ekonomiska ställning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Det är uppenbart att den fråga, som vi nu behandlar, har väckt en betydande uppmärksamhet i olika delar av vårt land. I det län, som jag repre-

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

senterar — Kalmar län — finns enligt uppgift från Sydsvenska kraftaktiebolaget återstående oelektrifierade fastigheter till ett antal av 317 med ett sammanlagt tariffenhetsantal av 2 066, vilket skulle göra en beräknad kostnad för utbyggande av 2 257 000 kronor. Av dessa 317 fastigheter är 32 fastigheter belägna i en socken, som heter Hjorted i norra delen av Kalmar län. I denna socken finns bl. a. en fastighet, kallad Sågkvarnen, där man i 25 år haft planer på att få elektrifiering utförd. Fastigheten är att betrakta såsom en bärkraftig jordbruksfastighet, men det kraftbolag, som där haft koncessionen, har inte ansett sig ha möjligheter att bygga ut nätet till den berörda fastigheten.

Först efter det att riksdagen antagit de bestämmelser, som gav möjlighet att bevilja betydande statsbidrag till restelektrifiering, har dessa kraftintressenter ansett sig kunna verkställa ifrågavarande utbyggnad. Men det råkade bli på det sättet att denna ansökan kom in för sent, d. v. s. efter den 1 juli 1959 då man börjat tillämpa den nya tolkningen av föreliggande bestämmelser. Denna ansökan blev därför inte bifallen. Men beslutet har överklagats av kraftaktiebolaget, som i sin framställning till Konungen bl. a. anför följande: »Såvida Elektrifieringsberedningens beslut står fast torde de planerade elektrifieringarna icke komma till utförande» — detta gäller dels fastigheten Sågkvarnen, dels en del fastigheter i Kristdala socken. Vidare säges: »Av till bidragsansökningarna fogade räntabilitetskalkyler framgår att ledningsutbyggnaderna äro förlustbringande för kraftdistributören även om statsbidrag erhålles. Vi har dock ansett att restelektrifieringarna varit berättigade av sociala skäl. Under 1950-talet har ett stort antal ur elektrifieringssynpunkt olämpligt belägna fastigheter kunnat elektrifieras med hjälp av statligt bidrag. Vi anse det ur rättvisesynpunkt vara otillfredsställande om de relativt få fastigheter, vars elektrifiering ej medhunnits, nu skulle ställas utanför möjligheten att erhålla elektrifiering med hjälp av statsmedel, i all synnerhet som riks-

dagen beviljat för ändamålet avsedda anslag.»

Jag finner det synnerligen beklagligt att sådana här situationer kan uppstå. Jag förutsätter och hoppas, att regeringen — som har att ta ställning till det överklagade beslutet — kommer att vara så välvillig som författningen någonsin medger. Jag stöder mig i det fallet på ett uttalande av jordbruksministern i proposition nr 116 till 1958 års riksdag, enligt vilket han vid framläggandet av förslagen rörande införande av statlig bidragsgivning till upprustning av elnäten på landsbygden funnit allmänt näringspolitiska och även sociala skäl tala för en medverkan från statens sida till en förbättring av näten så att dessa när sådan utsträckning och standard att landsbygdens försörjning med elkraft är fullt godtagbar samt ej verkar hindrande för en fortsatt rationalisering på olika områden och en successiv höjning av levnadsstandarden.

Men även om man får hoppas på en sådan välvillig tolkning, kvarstår det faktum som kommit till uttryck i uttalandet av jordbruksutskottets majoritet. Jag hemställer därför, herr talman, att få yrka bifall till den reservation av herr Sigfrid Larsson m. fl., som fogats till jordbruksutskottets utlåtande.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! När det gäller själva sakfrågan kan jag till alla delar instämma i den redogörelse, som lämnats av de båda föregående talarna. Jag skall inte stanna inför detta så mycket; jag vill bara understryka att vad det nu gäller är inte frågan om att höja ett anslag för ett visst ändamål, utan det gäller att få till stånd en tillämpning av de utfärdade bestämmelserna, som inte omöjliggör det syftemål som man vill tillgodose med anslaget.

Det statliga stödet till landsbygdens elförsörjning syftar till att reducera ojämnheter i konsumenternas kostnader, så att det skall bli möjligt att elektrifiera även avlägset belägna fastigheter. Detta syfte äventyras genom tolk-

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

ningen av de under fjolåret utfärdade nya bestämmelserna. Det är en olycka i sammanhanget att statsbidragen beviljas till de företag, som skall utföra elektrifieringen, och inte direkt till de fastigheter, som skall elektrifieras. Denna omständighet har gjort att man kommit ifrån andemeningen och syftet med de beviljade anslagen.

Jag skall be att få visa hur det kan gå i praktiken när man skall tillämpa de nya bestämmelserna genom att ta ett exempel från mitt eget län. Jag har här framför mig en ansökan om statsbidrag till ett antal fastigheter som inte förut är elektrifierade; det gäller fem jordbruksfastigheter och två bostadslägenheter, som är belägna i södra Östergötland. Av jordbruksfastigheterna har den första en areal på 8 hektar, den andra 10 hektar, den tredje 7 hektar, den fjärde 11 hektar och den femte 20 hektar. Det är alltså fråga om små fastigheter — över huvud taget gäller det i detta sammanhang små gårdar, som ligger avlägset och otillgängligt och för vilka kostnaderna blir orimligt stora om de själva skall svara för anläggningskostnaden. I detta fall har man emellertid med hänsyn till distributionsföretagets ekonomiska möjligheter avslagit ansökan, vilket i praktiken kommer att innebära att fastigheterna även i fortsättningen blir utan elektrisk kraft.

Vi gjorde hemma i mitt län för några år sedan en inventering av fastigheter, som fortfarande var oelektrifierade. Inventeringen tillkom för att undersöka möjligheterna att från landstingets sida ge bidrag till elektrifieringen. Man kom då fram till att det var ett betydande antal fastigheter, som fortfarande var oelektrifierade, och att det i regel var små fastigheter. Inom ett distributionsföretags område i min egen hemtrakt fanns det vid detta tillfälle 309 jordbruksfastigheter som inte var elektrifierade, och medelarealen för dessa fastigheter var 7 hektar. Kostnaden för elektrifieringen beräknades till något över 2 miljoner kronor. Det är inte möjligt för ett relativt litet distributionsföretag att klara en sådan anläggning utan

stöd från statens sida på det sätt som vi har förutsatt tidigare. Läget kompliceras av att beviljade bidrag från landstingen och kommunerna äventyras genom utblivna statsbidrag. Bidragen från landsting och kommuner är nämligen knutna till villkoret att vederbörande får statsbidrag till anläggningen.

I samband med behandlingen i jordbruksutskottet har jag försökt finläsa de utlåtanden, som jordbruksutskottet har lämnat under åren 1958 och 1959 i detta ärende. Jag har väldigt svårt att förstå, att man ur dessa utlåtanden skall kunna läsa ut att samma behovsprövning skall tillämpas när det gäller restelektrifieringen som när det gäller upprustning av distributionsnät. De uttalanden som gjorts av departementschefen och av jordbruksutskottet tyder enligt mitt förmenande på att man ville bibehålla samma regler för nyelektrifiering som de som gällde tidigare. Det innebär att man i likhet med vad fallet är beträffande post och telefon och bidrag till enskilda vägar etc. inte skall gå till en behovsprövning utan till en prövning av kostnaderna för och nyttan av det företag det är fråga om, oavsett vederbörande saktägarers ekonomiska möjligheter.

Det finns ett motiv i jordbruksutskottets utlåtande som till nöds kan ha ett visst fog för sig. Det är omständigheten, att det föreligger besvärssärenden hos Kungl. Maj:t och att man inte bör företaga någon ändring innan Kungl. Maj:t har avgivit sitt beslut med anledning av de anförda besvären. Jag yrkade med anledning av detta att vi skulle skjuta på frågan i jordbruksutskottet till en senare tidpunkt under vårriksdagen. Man ville emellertid inte från utskottsmajoritetens sida — i det fallet var det med lottens hjälp — vara med om en bordläggning, utan frågan skulle avgöras omedelbart. Detta gör att vi nu måste ta ställning till frågan medan besvären prövas i jordbruksdepartementet.

Det finns ett uttalande i samband med besvären, som jag tycker styrker reservationen och de yrkanden vi har gjort i de olika motionerna. Dessa har inte varit remitterade till några myndighe-

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

ter, eftersom vi visste om besvärerna i jordbruksdepartementet och vi skulle få ta del av de yttranden, som olika myndigheter har gjort över besvärerna. Bland andra har statskontoret yttrat: »Såvitt statskontoret kan finna har elektrifieringsberedningen fullt författningsenligt stöd för dessa sina beslut.» Detta är alltså den formella bedömningen av hela spörsmålet. Men dessutom säger statskontoret, och det brukar i regel inte vara särdeles välvilligt i fråga om att tillstyrka anslag och dylikt: »Vid prövningen av ansökningarna har statskontoret funnit, att de nya statsbidragsvillkoren skulle i vissa fall kunna leda till mindre önskvärda resultat.»

Motionärerna och reservanterna menar just, att den tillämpning som skett av de nya statsbidragsvillkoren leder till resultat, som man inte avsåg när de nya bestämmelserna utfärdades, och det är därför, herr talman, som jag hemställer om bifall till reservationen. Reservationen innebär att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall anhålla om sådan ändring av bestämmelserna för statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning, att bestämmelserna beträffande nyanläggningsbidrag i huvudsak måtte erhålla samma innebörd som före den 1 juli 1959.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Till debatten i den här frågan skulle jag vilja knyta några allmänna reflektioner rörande bidragen till jordbruket. Det talas i dessa dagar vitt och brett om jordbrukets rationalisering och krav reses på rationaliseringar av olika slag. Jag kan bara som ett exempel nämna, att det som förr i tiden kallades »bidrag till hushållnings-sällskapens undervisningsverksamhet» nu skall kallas »kursverksamhet för jordbrukets rationalisering».

Samtidigt som man beviljar belopp på många miljoner till vissa former eller vissa slag av rationalisering, försvårar myndigheterna rationalisering av annan art. Sådana exempel kan man se i jordbruksutskottets nu föreliggande utlåtande

nr 1. Man minskar jordbrukarnas möjligheter att torrlägga sina jordar på ett fullt tillfredsställande sätt, man minskar möjligheterna för jordbruket att få goda skolbyggnader för sin yrkesundervisning, och i den fråga som vi nu diskuterar lägger man hinder i vägen för jordbrukets fortsatta elektrifiering. I stället för att begränsa kravet på rationalisering så som man nu gör, borde man handla så att *alla* former av jordbrukets rationalisering kunde stödjas och stödjas på ett sådant sätt att jordbruket får större möjligheter att göra sig gällande. Särskilt nu då vi står inför det nya frihandelsområdet menar jag att det är angeläget att ge jordbruket tillräckligt stöd för att det skall kunna rationalisera driften på alla de olika sätt, som är möjliga, och inte ensidigt inrikta sig på t. ex. den yttre rationaliseringen och vissa andra former av rationalisering.

Rationalisering av jordbruket kan bedrivas på många olika sätt, och det är angeläget, att statsmakterna ger sitt stöd, så att jordbrukets produktivitet kan intensifieras och bli den bästa möjliga. Det resultatet kan man inte nå genom att godta vissa av de förslag, som framlagts av departementet i år och som har tillstyrkts av jordbruksutskottet, utan man måste i flera fall gå betydligt längre. Och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den vid denna punkt knutna reservationen.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Den fråga som vi nu har hunnit fram till på dagordningen har väckt stort intresse. Både bland motionärerna och i utskottet har vi noga penetrerat den.

Samma fråga förelåg till behandling i fjol, och vi fattade då beslut om de bestämmelser som nu är gällande. Nu har utskottet vid behandlingen av dels propositionen och dels motionerna funnit att någon ändring av gällande bidragsbestämmelser inte borde ske vid detta tillfälle. Därför har utskottet avstyrkt bifall till motionen.

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

Här har nu från olika håll anförts de synpunkter som man ansåg böra ligga till grund för en ändring av bestämmelserna. Huvudregeln i bestämmelserna var att distributionsföretag som utför nyelektrifiering må erhålla statsbidrag, om företaget uppenbarligen behöver bidraget och ej på annat sätt kan anskaffa de erforderliga medlen. Om distributionsföretaget har sådan ekonomi, att det ej behöver ekonomiskt bistånd för att kunna genomföra elektrifieringen i fråga, måste bidragsgivningen kunna motiveras av att särskilda skäl föreligger.

Gällande koncessionslagar beträffande landsbygdens elkraftsdistribution föreskriver bl. a. viss distributionsskyldighet för den som får områdeskoncession, innebärande att alla inom området, som begär att få bli abonnenter, har rätt att bli försedda med elektricitet. Om kostnaderna är onormalt höga, kan skyldigheten att elektrifiera en avlägsen fastighet i sista hand bli beroende av om företaget får ekonomiskt stöd från det allmänna.

Det finns sålunda beträffande elektrifieringen ej blott bidrags- och garantibestämmelser utan även lagstiftning om viss distributionsskyldighet. De företag som har denna distributionsskyldighet är ofta stora bolag med goda ekonomiska möjligheter, men det är oftast så att de avsiktligt förhåller sig till elektrifiering i avsikt att få ut statsbidrag.

Som motionärerna anför har elektrifieringsberedningen avslagit sex ansökningar om nyelektrifieringsbidrag. Över beslutet har besvär anförts hos Kungl. Maj:t. Då Kungl. Maj:t ännu inte har upptagit dessa besvär till prövning, finns det ju inte någon saklig bedömning av tillämpningen av bestämmelserna i elektrifieringskungörelsen. Man är emellertid inte tillfreds med att elektrifieringsberedningen inte har inhämtat erforderligt material för ärendets bedömning. Det är ju inte utskottet utan elektrifieringsberedningen som borde ha införskaffat dessa uppgifter från länsstyrelserna. Det gäller här en hel del uppgifter som erfordras för ett ställningstagande

på området. Man borde ha inhämtat följande uppgifter:

1. Distributionsföretagets ekonomiska belastning på grund av dels ifrågavarande elektrifiering, dels återstående restelektrifiering inom företagets bygdeområde, dels redan genomförd elektrifiering inom området (bygdeområdets omfattning bestämt enligt länsstyrelsens uppfattning);

2. Övriga uppgifter om distributionsföretaget av betydelse i förevarande sammanhang;

3. Ägare av de fastigheter, som är avsedda att ingå i elektrifieringen (om fastighet är utarrenderad, uppgift därom);

4. Arealer (även skog) och byggnadsbeståndets beskaffenhet på ifrågavarande fastigheter;

5. Ekonomiska förhållanden (liknande dem lantbruksnämnderna införskaffat i sin bidragsverksamhet) beträffande fastighetsägarna; och

6. Sociala eller andra förhållanden som kan anses utgöra särskilda skäl enligt 4 § i kungörelsen 1959:369.

I avseende på den sociala bedömningen måste uppmärksammas, att denna bedömning inte behöver vara densamma som vid tillämpning av behovsprövning i samband med småbrukarstödet. De bestämmelser, som utfärdades i särskild kungörelse i juni 1959, grundar sig på de allmänna principerna för statsstöd till upprustning av elnät och även nyelektrifiering på landsbygden, som 1958 och 1959 års riksdagar fastställde. Det synes helt orimligt att olika regler skall gälla vid bedömningen av lånegaranti för nyelektrifiering och vid prövning av bidragsgivning för dylik elektrifiering. I det alldeles övervägande antalet fall är det ju fråga om såväl bidrag som lånegaranti till samma företag. Bedömningsgrunderna bör därför vara lika.

Reservanterna begär nu att årets riksdag skall frånga de principer som förra årets riksdag fastställde. Detta framstår som särskilt orimligt vid tanken på att ännu inget beslut har fattats från Kungl. Maj:ts sida om tillämpning av de nya reglerna. Man har alltså ingen erfarenhet

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

att lägga till grund för sitt yrkande om återgång till de gamla reglerna. Vad som kan diskuteras är frågan om man skall ändra ifrågavarande paragrafer i bidragskungörelsen eller vilken tillämpning som dessa paragrafer rätteligen bör ha. Detta kan man dock inte göra förrän fullständigt material inkommit till jordbruksdepartementet.

Det framgår av vad jag redan sagt att man för närvarande icke har något sådant fullständigt material. Jag beklagar att elektrifieringsberedningen icke underbyggt sitt ställningstagande med utförliga sakuppgifter. Det synes mig som om de nuvarande stödgrunderna ger möjlighet att hjälpa enskilda fastighetsägare att få elinstallationer gjorda om så anses skäligt.

Ifrågavarande paragraf säger, att hänsyn skall tas såväl till distributionsföretagets förhållanden som till den enskilde. Mer kan man väl inte begära. Samtidigt kan man emellertid inte värja sig för det intrycket, att distributionsföretagen bör bidra till elektrifieringskostnaderna i större utsträckning än vad som avsetts i de åsyftade individuella fallen.

Det tycks alltså inte vara några uppenbara brister i de nuvarande bestämmelserna, vare sig i fråga om distribution, lagstiftning eller i fråga om bidrags- och lånegarantiregler. Det gäller i stället att uppmärksamma tillämpningen av författningarna i fråga. I dag har varken Kungl. Maj:t eller reservanterna i utskottet någon erfarenhet att bygga på för en ändring av författningarna.

Från denna talarstol fick vi av herr Eskilsson för en stund sedan höra den väsentliga delen av statskontorets remissyttrande i detta ärende, men slutklämmen i yttrandet underlät talaren att återge. Där står det: »Då statsbidragsbestämmelserna inte varit i kraft längre än sedan den 1 juli 1959 torde emellertid ytterligare erfarenheter böra avvaktas innan en revidering av bestämmelserna överväges». Det fick kammaren inte höra.

Jordbruksutskottet har här samma inställning som statskontoret. Man säger tydligt i utskottsutlåtandet, att man inte

är beredd att företaga några ändringar förrän Kungl. Maj:t har meddelat beslut och man sålunda vet hur författningen kommer att tillämpas. Här finns så mycket som är oklart, och beslutet om bestämmelserna är så nyligen fattat, att jag inte kan finna att kammaren skall kunna frångå det beslut som fattades vid föregående års riksdag förrän man har avvaktat vad som kommer att hända på området.

Herr talman! Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets utlåtande.

Herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag lyssnade med stort intresse, men också med en viss förvåning, till den redogörelse som utskottets ärade vice ordförande här har lämnat. Jag tror inte att frågan är riktigt så enkel som han ville framställa den.

Vi har ju för närvarande tre former för statligt bidrag på elektrifieringens område. Den äldsta formen — och det är närmast den vi diskuterar i dag — är ett bidrag som utgår per tariffenhet till nyelektrifiering av fastigheter. Det bör observeras att detta bidrag är inriktat på person, på den enskilde abonnenten. En annan form för bidrag är den som riksdagen antog för ett par år sedan, när den beviljade 50 miljoner kronor att utgå under en femårsperiod som bidrag till distributionsföreningar och andra organ, som vill upprusta sina företag; i de fall där företagen inte kan anses bärkraftiga om de skall hålla ett, som det heter, i orten normalt strömpris. En förutsättning för att detta bidrag skall utgå är i vissa fall en rationalisering, d. v. s. en sammanslagning av mindre distributionsenheter. Detta bidrag rör inte den enskilde abonnenten på annat sätt än att de ledningar, på vilka han tar emot strömmen, skall rustas upp. På motsvarande sätt förhåller det sig med den tredje stödformen, nämligen den kreditgaranti på 5 miljoner kronor per år, som numera gäller även för dylika upprustningsföretag.

Nu står det mycket riktigt i förordningen om de 50 miljoner kronor, som

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

utgår såsom bidrag till upprustning — på förslag av utredningen och Kungl. Maj:t och efter riksdagens beslut — att en förutsättning för att bidrag skall utgå är att företaget inte kan bära sig, samt vidare att man i samband med beviljande av detta bidrag skall pröva den ekonomiska situationen för företaget i dess helhet. Syftet med detta är att förhindra att stora råkraftföretag otillbörligt utnyttjar denna form av statsbidrag. Om ett större företag vill upprusta en viss del av sitt distributionsområde kan det alltså inte begära upprustningsbidrag med utgångspunkt från vad det skulle kosta att rusta upp denna del av området, utan i stället från den ekonomi som företaget i sin helhet har.

Nu har här inträffat någonting som jag faktiskt skulle tro helt enkelt är ett »olycksfall i arbetet». Man har sammanfört de tre stödformerna i en kungörelse, och vid avfattandet av denna har man inte tagit tillbörlig hänsyn till de krav som gäller för bidrag till upprustning och de villkor som gäller för erhållande av bidrag till nyelektrifiering. Samma regler har nämligen kommit att gälla för båda sakerna, och jag kan inte erinra mig att riksdagen, när den beslöt om fortsatt bidrag för nyelektrifiering, fäste något som helst sådant villkor vid detta bidrag.

Jag finner egentligen denna fråga ganska anmärkningsvärd. Vill man se dra problemet kan man säga, att Kungl. Maj:t i och med vad som nu skett icke tillbörligen har sett till att riksdagens intentioner fullföljts. Jag skall inte gå så långt, men jag tycker ändå att det aktade jordbruksutskottet mer än som nu har skett borde ha sett till det verkliga förhållandet. Jag är nämligen övertygad om att utskottet i så fall i dag skulle ha stått på reservanternas sida.

Eftersom departementschefen nu befinner sig i kammaren skulle jag vilja till honom ställa den frågan, om han för sin del är beredd att komma med ett förslag i den riktning som jag här har förordat. Jag skulle nämligen tro, att det inte går att få någon ordning på denna fråga förrän man får en ändring av bi-

dragskungörelsen i enlighet med riksdagens tidigare fattade beslut.

Detta är en mycket viktig fråga, det har här från alla håll understrukits. Jag anser att det skulle vara orimligt att plötsligt införa en princip enligt vilken den enskilde, som bor någonstans långt ute i periferien, för sin elförsörjning skulle bli beroende av om hans råkraftleverantör vill bygga åt honom eller icke. Detta är en fullständigt orimlig princip, som jag föreställer mig att kamrarna, om den hade förts på tal i riksdagen, aldrig skulle ha accepterat.

Den enda möjliga lösningen i dag är den som reservanternas anvisar, nämligen att det blir en kungörelseändring på denna punkt. Innan så sker, kan vi inte få till stånd någon rättelse i nuvarande förhållanden.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Till det anförande, som herr Anderberg nyss höll, skall jag bara anknypa några reflexioner.

Herr Anderberg antydde att det företag, som har koncessionen, har skyldighet att distribuera ström. Jag har emellertid, herr talman, framför mig en skrivelse från kungl. kommerskollegium, som är ställd till en av de fastighetsägare som jag i mitt tidigare anförande omnämnde, nämligen herr Johansson i Sägkvarnen, Hjorteds socken. Kommerskollegium skriver där — skrivelsen är daterad den 16 februari 1960 — följande: »Enligt gällande elektricitetslag är den som innehar områdeskoncession för yrkesmässig distribution pliktig att, om ej särskilda skäl äro till dantag, tillhandahålla ström åt envar som inom området har behov därav för normalt förbrukningsändamål. Frågan om kostnaderna för anslutning till distributionsanläggningen är emellertid icke löst i och med eventuellt föreläggande om distributionsskyldighet.»

Detta innebär med andra ord att distributionskyldighet för ett företag ingalunda medför att företaget är skyldigt att bygga ut nätet till konsumenten på egen bekostnad, utan i de fall, där inte stats-

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

bidrag enligt gällande grunder kan utgå, får vederbörande el-konsument själv bestrida kostnaderna. I enlighet med det exempel, som herr Sigfrid Larsson nyss anförde, kommer detta att innebära en betydande orättvisa på så sätt, att den konsument, som råkar bo inom ett förmodet distributionsföretags område, får vidkännas en större kostnad, om han vill ha sin fastighet elektrifierad, än den som bor inom konsessionsområde för ett mindre bärkraftigt distributionsföretag.

Detta, herr talman, finner jag icke vara riktigt, och jag tror liksom herr Torsten Andersson att den enda möjligheten att komma till rätta med dessa förhållanden är att riksdagen beslutar i enlighet med reservationen, så att en författningsändring kommer till stånd.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Herr Anderberg ansåg det för sin del vara alldeles orimligt att begära, att riksdagen i år skulle frångå de principer som riksdagen i fjol antog för verksamheten på detta område. Ett sådant vankelmod brukar ju inte utmärka riksdagen, men liksom herr Torsten Andersson ifrågasätter jag, om riksdagen verkligen har menat att bestämmelserna skulle utformas och tolkas på det sätt som här gjorts.

Det är mycket vanskligt att citera handlingar, om man inte läser allt vad som står i dem — för den saken fick jag ju nyss en reprimand av herr Anderberg när jag bara återgav en av de meningar som statskontoret hade gett uttryck för. Men även med risk att råka ut för samma fatalitet en gång till skall jag be att få läsa upp några avsnitt i de utskottsutlåtanden och handlingar i denna fråga, som förelåg vid behandlingen vid 1958 och 1959 års riksdagar.

I propositionen till 1958 års riksdag angående riktlinjer för upprustning av landsbygdens elektriska distributionsnät skriver jordbruksministern: »Det alltse-dan år 1940 utgående statliga stödet till nyelektrifieringar bör fortgå tills vidare, emedan viss bebyggelse bland annat i det

inre av Norrland allttjämt saknar tillgång till elektrisk ström.»

Året därpå, när vi behandlade samma fråga, redovisas vilka grunder som för närvarande gäller för detta stöd. Vid detta tillfälle sade jordbruksministern, att enligt gällande grunder utgår statsbidrag så snart anläggningskostnaden för ett projekt överstiger en viss gräns, och därefter redovisas vilka gränser det är fråga om.

Med anledning av propositionen till 1959 års riksdag skrev jordbruksutskottet i sitt utlåtande nr 27 — vilket dock inte var undertecknat av herr Anderberg, som var frånvarande — med anledning av vissa motioner, att utskottet ville erinra om att enligt gällande bestämmelser statsbidrag i normala elektrifieringsfall utgår för den del av kostnaden som ligger mellan 200 och 650 kronor per enhet. I normala fall utgår alltså statsbidrag efter dessa regler utan någon prövning i övrigt. Det är samma förhållande som om jag bor långt bort från en telefonstation och vill ha telefon installerad i min fastighet. — Antingen jag har gott om pengar eller jag är fattig kostar det mig 300 kronor; resten betalas av allmänna medel. Inte heller när det är fråga om statsbidrag till enskilda vägar prövas sakägarnas ekonomiska förhållanden, utan man prövar huruvida vägen behövs för vederbörande fastighet, och statsbidrag utgår efter de generella reglerna oberoende av sakägarnas ekonomiska ställning.

Så har varit fallet även när det gäller bidrag till restelektrifiering. Det är förmodligen anledningen till att man från länsstyrelsernas sida måhända inte givit de ärenden, där elektrifieringsberedningen stannat för avslag, den grundliga utredning som hade varit önskvärd. Men jag vill påminna om att en förutsättning för att statsbidrag över huvud taget skall kunna utgå torde vara att ärendena prövas av lantbruksnämnden. Bidraget skall ju utgå till fastigheter, som kan antagas äga bestånd även i framtiden. Och en sådan utredning genom lantbruksnämnderna har säkerligen skett också i detta fall. Måhända har man gått litet

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

mera slentrianmässigt fram, eftersom man räknat med att samma bestämmelser som tidigare skulle gälla.

Herr talman! Före den 25—26 januari rymmer riksdagen en stor samling ljusblåa optimister — det är under den tiden vi skriver våra motioner och framlägger våra förslag i olika avseenden. Också jag var optimist när jag lämnade fram motionen i denna fråga. Jag tog det för alldeles självklart att bestämmelserna här hade utformats och tolkats på ett sätt, som riksdagen inte menat, och därför skulle det vara en lätt sak att få en ändring till stånd. Jag sade faktiskt till en del kamrater: »Vill du vara med om att få en motion bifallen, då skall du passa på tillfället att skriva under den här motionen!» Så säker var jag om utgången; och jag lyckades ju lura en och annan att skriva på, medan andra var litet mer ståndaktiga mot mina övertalningsförsök.

Men inom jordbruksutskottet var det starkare krafter än mina som agerade, och därför gick det som det gick — utskottet ville inte ens vara med om denna fullt rimliga ändring utan hemställde om avslag. Måhända kan man försvara jordbruksutskottets ståndpunkt med att det är litet vanskligt för riksdagen att ta ställning till en fråga som ligger under Kungl. Maj:ts prövning.

Följden är att jag står här lika besviken som alla andra motionärer som får sina önskemål och förslag avstyrkta och avslagna. Nu delas ju den besvikelsen av många, och därför är det inte så svårt att bära den. Men om det inte gör mig så mycket att jag inte rönt framgång som motionär, så tycker jag att situationen är betydligt värre för de människor ute i bygderna, som väntar på att få sina fastigheter elektrifierade men berövas den möjligheten genom en tvivelaktig tolkning av ett tidigare riksdagsbeslut. Det var den omständigheten som gjorde att jag motionerade. Vid det tillfället visste vi ju inte om det överhuvud taget skulle komma några besvär, och om saken fått passera obemärkt hade antagligen inte en enda ansökan blivit bifallen under hela 1960 och första

hälften av 1961. Det hade enligt min mening varit mycket bekymmersamt.

Nu har andra kammaren fattat sitt beslut och med två rösters övervikt bifallit utskottets hemställan och avslagit motionen. Majoriteten blev så knapp som 109 röster mot 107, vilket visar att en mycket betydande minoritet dock beaktade och behjärtade de förslag som inefattas i motionen och reservationen.

Chefen för jordbruksdepartementet är återigen närvarande här i kammaren, och det gläder mig. Trots att frågan tydligen faller i riksdagen, skulle jag nämligen vilja vädja till jordbruksministern — ärendet ligger ju under departementets prövning — att mindre ta hänsyn till de formella skäl för avslag på besvären, som till äventyrs kan finnas, och i stället mera tillämpa en generös och välvillig tolkning av bestämmelserna i 4 § av den kungl. kungörelsen, där det står att nyanläggningsbidrag må, om särskilda skäl äro därtill, utgå oberoende av de i 2 § angivna förutsättningarna. Jag uttrycker den förhoppningen att jordbruksministern kan finna »särskilda skäl» föreligga för bifall till de anförda besvären, så att inte elektrifieringsverksamheten strypes och äventyras för de kommande åren.

Herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Som svar på herr Eskilssons vädjan vill jag omedelbart säga, att den primära förutsättningen vid prövningen av dessa besvärärenden är att den skall ske med hänsyn till 4 § i kungörelsen, där de särskilda skäl anges som givetvis måste ligga till grund för en bedömning av sakfrågan. Jag vore glad om herr Eskilsson kunde finna sig tillfredsställd med det beskedet — jag uppfattade honom så att frågan begränsades just till detta.

Men vad jag främst vill säga något om är en punkt i herr Torsten Anderssons anförande; och herr Eskilssons inlägg har kanske hjälpt till att klara ut den punkten, som alltså inte gäller dessa särskilda hänsyn. Herr Andersson uppfat-

Ang. befrämjande av landsbygdens elektrifiering

tade utskottets talesman och dess skrivning så, att man inte visste att det i kungörelsen rör sig om tre olika stödformer. Faktum är att kungörelsen gäller för det första nyanläggningsbidragen, för det andra upprustningsbidrag och för det tredje ellånegaranti. Och mellan den första och den andra av dessa punkter finns just 4 §, som föreskriver suspension av bestämmelserna i 2 §, därest sådana särskilda skäl befinnes föreligga att de generella bestämmelserna inte gäller.

För att inte i onödan förlänga debatten vill jag tillägga en sak. Egentligen behöver herr Eskilsson kanske inte vara så besviken, eftersom diskussionen mera gäller frågan om tillämpningen av en författning än det reella innehållet.

I detta sammanhang är jag angelägen att uttala mitt personliga beklagande av att elberedningen inte har införskaffat det sakmaterial som hade varit erforderligt för att bedöma de ärenden som nu frågan närmast gäller. Det är i väntan på införskaffandet av det materialet som besvärärendena ännu inte är avgjorda, och utifrån den synpunkten — och mindre med hänsyn till den tolkning som man har lagt i författningen — är det som jag anser att varken riksdagen eller Kungl. Maj:t för närvarande har möjlighet att bedöma den reella effekten av den kungörelse det gäller, därför att tolkningsfrågan inte är avgjord. Även om marginalen, det vill jag gärna bestyrka, som herr Eskilsson sade, var två röster — 109 mot 107 — i andra kammaren, tror jag likväl att man där uppfattade frågans sakliga innehåll precis som jag framställer det nu.

Skulle man dessutom frånfalla tanken på varje form av behovsprövning, så är det en ofullständig tankegång i reservanternas uttalanden, ty då skulle inte medelsanvisningen förslå. Jag tror att det är klokt att vänta till dess den prövning kunnat ske, som i allt väsentligt har att bygga på vad som anges i kungörelsens 4 §, och jag tror därför att det inte är någon större risk att följa medkammaren och bifalla utskottets utlåtande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt rörande vardera momentet av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. A hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de beträffande mom. B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 8 mom. B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;

Nej — 66.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Punkten 9

Anslag till stöd åt hästaveln

Kungl. Maj:t hade hemställt dels om medgivande att under budgetåret 1960/61 statlig kreditgaranti för lån avseende vissa under punkten 21 i nionde huvudtiteln berörda åtgärder till hästavelns främjande skulle få beviljas intill ett belopp av 1 100 000 kronor, dels om medgivande att av under anslagsposten Stöd åt hästaveln befintlig reservation ett belopp av 300 000 kronor under sagda budgetår skulle få tagas i anspråk till statsbidrag för anordnande av ridhusanläggningar, dels att under förevarande anslagsrubrik måtte för nästa budgetår anvisas ett reservationsanslag av 1 800 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet remitterade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 225, av herr *Ohlsson, Ebbe, m. fl.*, och II: 278, av herr *Sköld m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte dels i enlighet med de grunder, som angivits i motionerna, bestämma, att ur bidragsramen för stöd åt varmbloodsaveln under budgetåret 1960/61 skulle till halvblodsaveln och den amatörmässiga ridporten utgå 560 000 kronor, dels, därest inom anslaget till stöd åt husdjursaveln även komme att inrymmas bidrag åt trav- och galoppsportens organisation, fastställa nyssnämnda anslag till det förhöjda belopp som därav föranleddes, dock högst till 1 900 000 kronor;

b) de likalydande motionerna I: 226, av herr *Pettersson, Harald, m. fl.*, samt II: 279, av herrar *Brandt* i Sätilla och *Gustafsson* i Kårby; ävensom

c) motionen II: 608, av herrar *Wedén* och *Gustafsson* i Skellefteå.

Anslag till stöd åt hästaveln

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 225 och II: 278 ävensom med avslag å motionerna I: 226 och II: 279 samt II: 608,

a) medgiva, att under budgetåret 1960/61 finge beviljas statlig kreditgaranti för lån avseende vissa i punkten berörda åtgärder till hästavelns främjande intill ett belopp av 1 100 000 kronor;

b) medgiva, att av under anslagsposten Stöd åt hästaveln befintlig reservation ett belopp av 300 000 kronor under budgetåret 1960/61 finge tagas i anspråk till statsbidrag för anordnande av ridhusanläggningar;

c) till Befrämjande av husdjursaveln för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 800 000 kronor.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Utan att ingå på någon närmare motivering ber jag på denna punkt, som gäller hästaveln, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Jag skulle ha begärt ordet tidigare men jag hann inte med det. Jag skall nämligen något litet motivera ett yrkande, som jag kommer att ställa.

När det inför kammaren skall redovisas i vilken utsträckning förslag, motioner etc. kommer att belasta statens budget, bör detta enligt min mening ske på ett sådant sätt att det är lätt för kammarens ledamöter att förstå. I det här förevarande fallet kan jag inte finna annat än att man måste bedriva någonting som bra mycket liknar vetenskaplig forskning för att få ett besked om den saken, i varje fall har jag inte kunnat bli på det klara med hur mycket dyrare utskottets förslag blir än vad regeringens förslag skulle ha blivit.

Eftersom det ligger till på det sättet, skall jag, herr talman, be att få yrka i första hand att detta ärende återvisas

Anslag till stöd åt hästaveln

till utskottet och att, i händelse det då i utskottet skulle bli ett likadant beslut som det utskottet nyligen har fattat, utskottet på ett klarare sätt redovisar i vilken mån dess förslag belastar statens budget. I andra hand skall jag be att få ansluta mig till det förslag som herr Einar Persson väckte, nämligen om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Det förslag vi här har att behandla innebär vad det ekonomiska beträffar inte någon direkt ökning av statens budget. I utskottet förekom en hel del debatter i anledning av de motionsvis framförda förslagen om stöd åt hästaveln. Till sist enade man sig i utskottet om en kompromiss som innebär att ett särskilt stöd till den professionella trav- och galoppsporten i framtiden inte skulle utgå över riksstaten och att det statsbidrag som här föreslagits skulle vara att anse såsom en övergångsarrangöring. Utskottet har alltså inte tillstyrkt motionen, vilket har påståtts från olika håll, utan utskottet håller fast vid det beslut som riksdagen tidigare har fattat. Det anslag som utskottet föreslagit för ändamålet står nämligen till förfogande i form av reservationsmedel. Vi som i första omgången röstade för Kungl. Maj:ts förslag ansåg att denna kompromiss var så god att även de som går på samma linje som herr Persson och herr Elowsson skulle kunna vara tillfredsställda med den.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag, som för övrigt utan diskussion har godkänts av andra kammaren.

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Inte heller utskottets talesman i denna kammare redogjorde för hur mycket mera utskottsförslaget kommer att kosta än regeringens förslag. Det har dock varit värdefullt att få veta det. Han nöjde sig med att säga att utskottsförslaget inte kommer att belasta årets budget med större belopp än Kungl. Maj:t begärt. Vad som är särskilt an-

märkningsvärt i detta sammanhang är att man här har lyckats manipulera på ett sådant sätt att alla de tre delposter som det är fråga om är lika stora i regeringens förslag och i utskottets förslag. Genom att man på det sättet överflyttar kostnader får kammaren inte klart för sig i vilken mån den anslår medel eller ej, och det anser jag vara i högsta grad olämpligt.

Jag vidhåller alltså mitt yrkande.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Jag kan lugna herr Elowsson. Det är riktigt som han säger att utskottet inte föreslagit någon höjning av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget, utan det har från föregående år blivit 90 000 kronor över som alltså finns tillgängliga. Som en övergångsarrangöring föreslår utskottet på s. 20 att detta belopp skulle användas till samma ändamål som pengarna tidigare anslagits till. Det är detta belopp det rör sig om.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende å den under behandling varande punkten yrkats 1:o att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o att Kungl. Maj:ts i punkten behandlade framställning skulle bifallas oförändrad; samt 3:o), av herr *Elowsson, Nils*, att kammaren skulle till jordbruksutskottet återförvisa utlåtandet i vad avsåge punkten 9 att — därest utskottet vid förnyad behandling fattade motsvarande beslut som det under förevarande punkt nu upptagna — åter inför kammaren redovisas på sådant sätt, att det klarare framginge i vad mån utskottets förslag belastade statens budget.

Herr talmannen anförde vidare, att propositioner till en början komme att framställas beträffande det av herr Elowsson, Nils, framställda yrkandet om återremiss, varefter, om anledning därtill gäves, propositioner komme att framställas angående sakfrågan.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till berörda återremissyrkande samt vidare på avslag

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter därå; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Eriksson, Einar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse.

Den, som avslår herr Nils Elowssons under överläggningen ställda yrkande om återremiss till jordbruksutskottet av dess utlåtande nr 1 punkten 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles yrkandet om återremiss.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom appresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Anderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 53;

Nej — 56.

Därjämte hade 31 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 10—49

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 50

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för nästa budgetår anvisa ett belopp av 500 000 kronor till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 47, av herr *Pålsson m. fl.*, och II: 55, av herr *Thapper m. fl.*, de likalydande motionerna I: 325, av herr *Söderberg m. fl.*, och II: 406, av herr *Jacobsson i Sala m. fl.*, samt motionen I: 487, av herr *Svanström*, i vilka motioner hemställts, att ifrågavarande anslag för budgetåret 1960/61 måtte uppföras med 4 000 000 kronor;

b) de likalydande motionerna I: 136, av herr *Nilsson, Yngve, m. fl.*, och II: 165, av herr *Svensson i Krokstorp m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte uttala, att medel som kunde disponeras för byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter i görligaste mån borde anvisas under nionde huvudtiteln samt att riksdagen av Kungl. Maj:t måtte begära förslag till avveckling av den betydande eftersläpningen av utbetalning av bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter;

c) de likalydande motionerna I: 477, av herr *Johansson, Anders, m. fl.*, samt II: 586, av herrarna *Antby* och *Rimås*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte,

a) i anledning av motionerna I: 136 och II: 165, såvitt nu vore i fråga, be- myndiga Kungl. Maj:t att, i avvaktan på nya grunder för statsbidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter, förordna, att kungörelsen 1939: 910 tills vidare icke skulle äga tillämpning på byggnadsarbeten som igångsattes eller på sådana förvärv av byggnader som skedde efter den 1 april 1960, även om förhandsbesked lämnats av lantbruksstyrelsen om att statsbidrag komme att tillstyrkas;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts framställning och med bifall till motionerna

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

I: 477 och II: 586 samt med avslag å motionerna I: 47 och II: 55, I: 325 och II: 406 ävensom I: 487, till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 136 och II: 165, såvitt de icke besvarats av utskottet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

A) av herrar *Hermansson, Johan Persson* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under Ib hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: 477 och II: 586 samt med avslag å motionerna I: 47 och II: 55, I: 325 och II: 406 ävensom I: 487, till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor;

B) av herr *Sigfrid Larsson*, som ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte

a) i anledning av motionerna I: 47 och II: 55, I: 136 och II: 165, I: 325 och II: 406, I: 477 och II: 586 samt I: 487 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att en plan måtte upprättas för avveckling av eftersläpningen i fråga om utbetalning av statsbidrag till vissa lantbruksundervisningsanstalter;

b) dels enligt Kungl. Maj:ts framställning såsom bidrag till ifrågavarande byggnadsarbeten under budgetåret 1960/61 anvisa 500 000 kronor,

dels som inledning till den under a) föreslagna avvecklingen anvisa 1 500 000 kronor eller sammanlagt till Bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor;

II. att motionerna I: 47 och II: 55, I: 136 och II: 165, I: 325 och II: 406, I: 477 och II: 586 samt I: 487, i den mån de icke besvarats i reservationen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) av herr *Eskilsson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr PERSSON, JOHAN, (fp):

Herr talman! Då det gäller denna punkt i jordbruksutskottets utlåtande nr 1, vilken avser bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter, har departementschefens — eller jag kanske hellre skulle säga Kungl. Maj:ts — förslag om bidragsbeloppets storlek för nämnda ändamål för budgetår 1960/61 inte mötts av några större sympatier inom utskottet och jag skulle tro inte heller av några andra av riksdagens ledamöter, som närmare tagit del av vad frågan gäller. I inte mindre än nio motioner frågas, vad anledningen kan vara till att anslaget uppföres med avsevärt minskat belopp år efter år. Anslaget, som för innevarande budgetår är 1 000 000 kronor, har ju av Kungl. Maj:t nedskrivits till 500 000 kronor för budgetåret 1960/61.

Lantbruksstyrelsen erinrar om att styrelsen i sina förslag till anslagsäskanden upprepade gånger framhållit behovet av en upprustning av undervisningsanstalterna för den lägre lantbruksundervisningen och hemställer, att anslaget för nästkommande år höjes med 3 000 000 till 4 000 000 kronor. Styrelsen åberopar att det finns ansökningar till ännu ej igångsatta byggnadsarbeten från 26 skolor och att byggnadsarbeten har färdigställts eller påbörjats vid 40 skolor. Byggnadskostnaderna för dessa 66 skolor representerar ett belopp av i runt tal 41 000 000 kronor. Enligt kungörelsen 1939: 910 må i mån av tillgång på medel statsbidrag kunna erhållas till uppförande av skolor för den lägre lantbruksundervisningen, och i princip har bidraget utgått med tre fjärdedelar av den av Kungl. Maj:t godkända byggnadskostnaden.

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

Nu har det blivit en mycket stor eftersläpning med utbetalningen av nämnda statsbidrag, beroende på att medeltilldelningen eller medelstillgången varit alltför liten. Huvudmännen, som i de flesta fall är landstingen, har ansett det nödvändigt att få till stånd en upprustning av ifrågavarande undervisningsanstalter och har därför tagit på sig stora investeringskostnader genom att förskottera statens andel av byggnadskostnaderna. Nu utgår vi från att landstingen eller huvudmännen räknar med att erhålla statsbidrag, när de formella föreskrifterna för statsbidrags erhållande uppfyllts, och att väntetiden inte skall behöva bli många år för att inte säga årtionden, sedan byggnaderna blivit uppförda eller förvärv av byggnader skett.

Tyvärre har medelstillgången sedan längre tid icke svarat mot de lämnade förhandsbeskeden om tillstyrkan av statsbidrag. Det är i det läget som man är något förvånad över att anslaget har uppförts med avsevärt minskat belopp år efter år för att för budgetåret 1960/61 enligt Kungl. Maj:ts förslag stanna vid 500 000 kronor.

För att kunna undvika eftersläpning av utbetalning av statsbidrag synes det mera naturligt att man räknat upp nämnda anslag med en halv eller en miljon kronor om året under de senaste åren på 1950-talet. Då hade statsbidragsskulden kunnat minskas i stället för att skjutas över på en obestämd framtid som nu är fallet. Nu har utskottet uttalat sig för en ny tingens ordning för att komur detta kaos, som en ledamot av utskottet karakteriserat läget. Utskottet hemställer i föreliggande utlåtande att riksdagen må bemyndiga Kungl. Maj:t att i avvaktan på nya grunder för statsbidrag för byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter förordna att kungörelsen 1939: 910 tills vidare icke skall äga tillämpning på byggnadsarbeten som igångsätts eller på sådana förvärv av byggnader som sker efter den 1 april 1960, även om förhandsbesked lämnats av lantbruksstyrelsen om att statsbidrag kommer att tillstyrkas.

Jag vet för min del inte riktigt vilka konsekvenser detta får för dem som fått löfte om statsbidrag efter nuvarande bestämmelser men som påbörjar byggnadsarbetena först efter den 1 april 1960. Men utskottet förutsätter nu att beviljade statsbidrag enligt de blivande nya grunderna skulle utgå i samband med företagets genomförande. Någon eftersläpning bör med andra ord icke tillåtas. Anslagsbeviljande och bidragsutbetalning bör gå hand i hand. Det blir något nytt för såväl landstingskommunerna som primärkommunerna i våra län, när den dagen kommer.

Det låter nästan för bra för att man skall våga tro att det skall bli verklighet. Är man lite misstänksam, så ligger det nära till hands att tro att vi får dyrt betala även den förmånen då det gäller att få statsbidraget omgående. Det blir kanske procentuellt lägre statsbidrag än enligt nuvarande bestämmelser, eller behovsprövning eller något annat nytt, som 1955 års lantbruksundervisningskommitté hittar på att rekommendera för den framtida bidragsgivningen för ändamålet i fråga.

Jag har en känsla av att staten kan konsternera att på olika sätt vältra över betalningsansvar på kommuner och landsting. Vi hade för något mer än en månad sedan här i kammaren att behandla frågan om bidrag till inrättande av pensionärshem. Det uttalades då ganska hårda omdömen om statens sätt att infria sina utfästelser. Det framhölls att kommunerna fick påtaga sig ganska stora belopp i form av räntekostnader till följd av att de måste vänta på statsbidragen. Detsamma gäller statsbidragen till vatten- och avloppsanläggningar, vilka kommunerna får vänta på under 4—5 år. Även på detta område blir det ofta ganska stora summor, som kommunerna får betala i form av räntor på den förskottrade statsbidragsdelen.

Ett område, där kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna är särskilt anmärkningsvärd med hänsyn till förskjutningen till kommunernas nackdel, är kostnaderna för skolmåltidsverksamheten. År 1948 var statens andel 70

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

procent av totalkostnaderna och kommunernas 30 procent. År 1957 svarade staten för 15 procent och kommunerna för 85 procent av nämnda kostnader.

Nu tänker kanske kammarens ärade ledamöter att det sist anförda inte har att göra med frågan om bidrag till vissa lantbruksundervisningsanstalter. Det är nog i och för sig en riktig tanke — det medger jag — men jag tycker att vad jag här har sagt passar in i bilden av statens sätt att infria åtagna utfästelser om statsbidrag.

Då det gäller anslagsfrågan i den punkt som vi nu har att behandla har avlämnats ett flertal motioner, i vilka motionärerna i likhet med lantbruksstyrelsen ansett att anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1960/61 bör upptagas med 4 miljoner kronor. Vid utskottsbehandlingen framkom ett förslag — vi kan kanske kalla det för ett kompromissförslag — om två miljoner kronor. Men majoriteten röstade sedan för tillstyrkan av ett motionsförslag om att ett belopp av en miljon kronor skulle anvisas, d. v. s. samma belopp som anslaget för innevarande budgetår.

När vi är medvetna om att byggnadsarbeten har färdigställts eller påbörjats vid ett 40-tal skolor och att hos lantbruksstyrelsen finns ansökningar beträffande ännu ej igångsatta arbeten vid 26 skolor, representerande byggnadskostnader på tillsammans över 40 miljoner kronor, på vilket belopp huvudmännen säkert räknat med att få tre fjärdedelar i statsbidrag, frågar man sig om det inte är motiverat att höja anslaget något utöver vad jordbruksutskottet har föreslagit. Vi reservanter anser att ett anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1960/61 av två miljoner kronor bör vara ett absolut minimum. Jag vill därför, herr talman, yrka bifall till den av herr Hermansson m. fl. vid punkten 50 avgivna reservationen.

Häri instämde herr *Hermansson* (cp).

Herr *LARSSON, SIGFRID*, (cp):

Herr talman! Herr Johan Persson har ju omtalat att vi har en mycket stor ef-

tersläpning vid bidragsgivningen för detta ändamål, och jag behöver därför inte upprepa denna sak.

Det finns en sak i utskottsutlåtandet, som jag tycker är mycket märklig. På eget initiativ föreslår utskottet att riksdagen skall sätta en tjugo år gammal författning ur kraft. Det gäller författningen SFS 1939: 910, som innehåller bestämmelser om statsbidrag till byggande av vissa lantbruksundervisningsanstalter. Det är ju den fråga vi här diskuterar.

Hur kan man då komma på idén att föreslå riksdagen att stryka ett streck över en författning som denna? Man får nog i sammanhanget något beröra hur det tillgått vid tillämpningen av denna författning.

Den som önskar bidrag till byggnadsarbeten vid någon av dessa lantbruksundervisningsanstalter ställer en ansökan till Kungl. Maj:t. Ansökningen skickas sedan till lantbruksstyrelsen som har att bedöma behovet av arbetena samt granska ritningar och kostnadsberäkningar. I de fall lantbruksstyrelsen anser att bidrag bör utgå och styrelsen sålunda godkänner ritningar och kostnadsberäkningar meddelas detta till sökanden. Intill senaste tiden har man därutöver från styrelsens sida meddelat sökanden att styrelsen i sinom tid kommer att hos Kungl. Maj:t tillstyrka statsbidrag.

Detta förfarande har tillgripits därför att den statliga medelstilledningen inte hållit jämna steg med de sammanlagda kostnaderna för av lantbruksstyrelsen godkända byggnadsprojekt. Det har uppstått en eftersläpning vid medelstilledningen, som under årens lopp fått en betydligt ökad omfattning, till följd av att — som herr Persson här framhöll — äskade belopp för ändamålet har kraftigt prutats ned.

De sökande som fått sina förslag godkända och har fått detta förhandsbesked, har betraktat detta som ett löfte om statsbidrag, även om de varit medvetna om att det kunde dröja ett eller annat år innan de fick det. Nu är i regel för de skolor det här gäller landstingen huvudmän, och de har resurser att förskottera vad de själva betraktar som ut-

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

lovade statsbidrag. Man har då förskott-
terat statsbidragen och satt i gång med
byggnadsföretagen. Undan för undan
har summan av utlovade men inte utbe-
talade statsbidrag utökats, och dessa
uppgår för närvarande till, tror jag, 25
eller 26 miljoner kronor. Men det reser-
vationsanslag som upptagits i årets stats-
verksproposition uppgår endast till
500 000 kronor, vilket — om samma an-
slag ges i fortsättningen — skulle innebä-
ra att det skulle dröja 50 år innan den-
na skuld blir amorterad. Såsom herr
Persson nämnde uppstår det också ränteförluster för vederbörande huvudmän.

Detta förhållande har kritiserats i en
rad motioner, och därför har utskottet
sagt att det är nödvändigt att skapa en
bättre tingens ordning på detta område.
Man har sagt att ett av lantbruksstyrel-
sen utfärdat förhandsbesked är ett löfte
som staten har moralisk skyldighet att
infria och föreslår riksdagen att i skri-
velse till Kungl. Maj:t begära en plan
för avvecklingen av dessa förpliktelser.

Man var i utskottet enig om att det
skulle uppgöras en plan, men man gick
längre och ansåg, att denna avveckling
borde påbörjas redan det kommande
budgetåret, och så har man föreslagit
att medel skall anvisas för ändamålet.
Man är alltså enig på denna punkt, men
däremot inte i fråga om beloppets stor-
lek. Majoriteten föreslår en miljon kro-
nor, några reservanter vill ge två miljo-
ner kronor, och en reservant, nämligen
jag själv, tycker att det kunde vara
lämpligt med en och en halv miljon kro-
nor. Jag anser inte att det väsentliga i
detta sammanhang är storleken på det
belopp som skulle anvisas för budget-
året 1960/61, utan det väsentliga är att
vi får en plan för avvecklingen.

Det finns emellertid, som jag inled-
ningsvis nämnde, en annan fråga, näm-
ligen den om författningen. Jag konstaterar
först att det faktiskt verkar som
om utskottsmajoriteten så fascinerats av
frågan om avvecklingen av skulderna att
man gått förbi eller försummat att ta
hänsyn till att det under kommande
budgetår kan uppstå ytterligare ange-
lägna behov av statsbidrag till byggnads-

arbeten vid de mer än 100 undervis-
ningsanstalter om vilka här är fråga.
Den föregående ärade talaren gick ock-
så helt förbi detta och talade bara om
avvecklingen av de skulder som staten
hade ådragit sig. Men skolorna finns ju
och arbetar och skall väl också utveck-
las.

Om majoritetens förslag till riksdagen
bifalles, d. v. s. om författningen ome-
delbart suspenderas, kommer all utveck-
ling mot en förbättring av de lokala re-
surserna för denna stora grupp av sko-
lor att helt upphöra. Utskottet hänvisar
visserligen till 1955 års lantbruksunder-
visningskommitté och uttalar en förmo-
dan — märk väl en förmodan — att den-
na kommitté även kommer att behandla
grunderna för statsbidrag till byggnad-
er vid ifrågavarande skolor. Utskottet
utgår också ifrån att kommittén skall av-
sluta sitt arbete redan i år, och det är
väl troligt att så sker. Men när betän-
kandet kommer måste det ut på remiss
— det hör ju till ordningen — och sedan
beror det på remissyttrandena om
Kungl. Maj:t redan år 1961 kan lägga
fram en proposition i ärendet och alltså
förslag om en ny författning i stället för
den som riksdagen nu skulle stryka ett
streck över. Ingen vet om detta kan
ske år 1961 — det kanske kan dröja två,
tre eller fyra år. Under hela denna tid
står dessa skolor utan möjlighet att få
statsbidrag för byggnadsarbeten som kan
vara behövliga. Praktiskt taget alla and-
ra skolformer kan få bidrag för detta
ändamål. Jag kan inte annat än påstå —
och det är kanske ett hårt ord — att det
här blir en direkt diskriminering av
lantbrukets skolor. Att med hänsyn till
den pågående utredningen iaktta en viss
varsamhet vid beviljandet av statsbidrag
till byggande av de skolor det här är
fråga om så att man inte gör felinveste-
ringar — man vet nämligen inte vilket
förslag utredningen kan komma till i
fråga om organisationen — är en sak,
men att beröva Kungl. Maj:t varje möj-
lighet att lämna bidrag — och det är
detta utskottet vill — kan i en del fall
få beklagliga konsekvenser.

Jag kan anföra ett exempel. Det finns

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

fortfarande lantmannaskolor som inte fått lämpliga lokaler ordnade för den förblivande jordbrukare i våra dagar så ytterst betydelsefulla undervisningen i maskin- och redskapslära. Även det mest trängande behov av en dylik upprustning kan inte bli tillgodosett förrän denna kommitté, 1955 års lantbruksundervisningskommitté, slutfört sitt uppdrag och proposition i ärendet framlagts och riksdagen fattat beslut. Om det vet vi, som sagt, inte när det kan bli.

Det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen äskade blygsamma beloppet på 500 000 kronor tycker jag verkligen att riksdagen skulle kunna ställa till departementschefens fria förfogande i stället för att som utskottet föreslår binda användningen även av det av Kungl. Maj:t äskade beloppet till betalning av redan utförda eller påbörjade byggnadsarbeten.

Den ovanliga åtgärden att ett utskott, utan att förslag härom föreligger vare sig från Kungl. Maj:t eller i någon motion, föreslår en författnings upphävande och, märk väl, utan att föreslå något annat i stället tycker man borde grunda sig på starka sakskaäl. Enligt min mening saknas sådana skäl. Det verkar som om det föresvävat utskottet att man genom att stryka ett streck över författningen skulle hindra en ytterligare ökning av statens skulder till vederbörande huvudmän, men detta syfte uppnås ju redan genom att utskottets förslag innebär att förhandsbesked av det slag vi har haft tidigare skall upphöra, och de har i verkligheten, efter vad jag har förspott, redan upphört. Det finns, såvitt jag förstår, inte den minsta anledning att tillgripa en så drastisk åtgärd som att suspendera författningen. Riksdagen bör därför, som jag ser det, besluta i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag om ett reservationsanslag på 500 000 kronor att disponeras på sätt författningen föreskriver.

En annan fråga, som har uppkommit till följd av motionerna, gäller eftersläpningen. Där instämmer jag med övriga ledamöter i utskottet att man i skrivelse till Kungl. Maj:t skall hemställa att det

görs upp en plan för avveckling av denna eftersläpning och att man påbörjar avbetalningen på skulderna genom att för ändamålet anvisa ett reservationsanslag av 1,5 miljon kronor.

Jag ber, herr talman, att med hänvisning till det sagda få yrka bifall till reservationen 5 B.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Egentligen borde jag ha avstått från att begära ordet, eftersom herr talmannen varit vänlig nog att på ett mycket försynt men ändå talande sätt tillhålla oss i kammaren att vara så kortfattade som möjligt så att vi kan avsluta föredragningslistan i kväll, men detta är en av de frågor som jag ända sedan jag fick äran att företräda vårt område i denna församling har lekt med tanken att få tala om, enär den direkt berör oss i norra Kalmar läns landsting. Vi tillhör de huvudmän som fått ett uttryckligt löfte om statsbidrag till byggande av en lantmannaskola. Jag satt här den 25 januari i denna kammare och lyssnade till hans excellens statsministern i remissdebatten, då han på tal om människor som hade fått löfte om vissa sociala förmåner av staten ansåg att vi måste ifrån riksdagens sida räkna med att statens ord är att lita på. Jag gjorde då den reflexionen att även i detta fall har många människor, företrädande landsting och andra huvudmän, ansett att statens ord är att lita på. Därför är det beklagligt att denna eftersläpning har blivit så väsentlig, och jag ber helt kort att få instämma i de synpunkter, som har anförts av herr Sigfrid Larsson. Jag har också svårt att inse varför jordbruksutskottet har kunnat komma med denna skrivning med förslag att en kungörelse från år 1939 skall upphöra från och med den 1 april i år, utan att utskottet kommer med någonting annat i stället. Det inger inte det förtroende för statsmakternas handlande som bör vara tillfinnandes.

Jag ber, herr talman, att med dessa få ord få yrka bifall till reservation 5 B av herr Sigfrid Larsson.

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Herr Sigfrid Larsson nämnde i sitt anförande att jordbruksutskottet på denna punkt har tagit initiativ, och det är riktigt. Vid granskningen av nionde huvudtiteln fann jordbruksutskottets majoritet det nödvändigt att på denna punkt rekommendera riksdagen att besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att i avvaktan på nya bidragsgrunder sätta 1939 års kungl. kungörelse ur funktion. Detta föranleddes framför allt av den omständigheten att Kungl. Maj:t 1955 hade tillsatt en utredning för översyn av jordbrukets undervisningsanstalter. Om jag minns rätt innebar rekommendationen till utredningen även att den skulle göra en översyn av bidragsbestämmelserna.

Inom utskottet har vi varje år kunnat notera att när det har gällt förhandsbeskeden om statsbidrag till lantbrukets undervisningsanstalter har eftersläpningen ökat. Enligt de uppgifter vi fick i utskottet förelåg inom landet en ram av byggnadskostnader för redan färdigbyggda undervisningsanstalter om inte mindre än 14 319 600 kronor. För under byggnad varande anstalter rörde sig summan om inte mindre än 11 289 700 kronor. Därtill förelåg ytterligare byggnadskostnader på 1 417 100 kronor. Detta gör tillsammans 27 026 400 kronor. På denna summa hade kungl. lantbruksstyrelsen lämnat förhandsbesked om att statsbidrag skulle utgå. Herrar Sigfrid Larsson och Johan Persson nämnde att kostnaderna för de planerade byggnadsprojekten rörde sig om cirka 40 miljoner kronor. Om man maximalt skulle räkna med bidrag av 75 procent av de redan givna förhandsbeskeden, skulle statens eftersläpande bidragskostnader till huvudmännen för dessa läroanstalter röra sig om inte mindre än 20 miljoner kronor. Tar man även med den summa som chefen för jordbruksdepartementet i årets statsverksproposition rekommenderade riksdagen att anta, rör det sig om ytterligare en halv miljon. Och om man skulle fortsätta med det maximerade bidraget av 75 procent, skulle man få hänvisa slutbetalningen till en tidpunkt om

40 år. Vi torde alla vara medvetna om att detta för Kungl. Maj:ts regering har varit en avväggningsfråga. Alla departement ville han sin andel, och tydligen fanns det för jordbruksdepartementets behov inte utrymme för större belopp än än vad departementschefen rekommenderade riksdagen att ta.

Det är naturligtvis inte bara jordbruksnäringen som behöver ökade anslag för den allmänna verksamheten. Även andra departement vill nog vara med i fördelningen. Men det beror väl främst på riksdagen vilka medel regeringen har att röra sig med. Under alla år som jag suttit i denna ärade församling har jag kunnat konstatera hur både folkpartiet, centerpartiet och högern har skjutit in sig på uppgiften att reducera statens utgifter genom minskade skatteuttag. Men när det har gällt frågor som det för någon bestämd grupp har varit av särskilt intresse har de rekommenderat riksdagen att höja utgiftsbeloppen. Så har skett även vid granskningen av nionde huvudtiteln. Och herrar Sigfrid Larsson och Persson har ansett att generositet vid rekommendation till riksdagen om större anslagsäskanden har varit speciellt viktig på denna punkt. Ser man på storleksordningen av det eftersläpande beloppet, är det helt naturligt att denna rekommendation har varit förhandsgiven. Men utskottsmajoriteten har resonerat sig fram till att rekommendera Kungl. Maj:t att göra en snar översyn av bidragsbestämmelserna på den punkt som vi nu behandlar i kammaren. Utskottet har varit enigt om att Kungl. Maj:t i nästkommande eller möjligen 1962 års budget efter en snabb översyn skulle kunna komma med två punkter under nionde huvudtiteln, en punkt där man avbetalar de utlovade anslagen i snabbare takt samt en punkt rörande kostnader för nytillkomna byggnader för lantbrukets undervisningsanstalter.

Vi har ingalunda från utskottets sida försökt att dra ett streck över riksdagens moraliska ansvar i detta sammanhang. Utskottet skriver tvärtom i sin motivering på sidan 60 tredje stycket

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

att jordbrukets yrkesutbildning icke får eftersättas. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet kommer också med all säkerhet att följa utskottets rekommendation. För att eftersläpningen skall kunna skyndsamt minskas måste emellertid riksdagen också ställa erforderliga belopp till förfogande. Utskottet föreslår därför nu en höjning av anslaget för detta ändamål från en halv till en miljon kronor. Samtidigt rekommenderar vi att en skyndsamt omprövning av frågan kommer till stånd. Det är att hoppas att 1955 års lantbruksundervisningskommitté, i vars direktiv även inryms en översyn av bidragsbestämmelserna, snart skall kunna framlägga ett förslag i denna del, vilket Kungl. Maj:t sedan kan överlämna till riksdagen för omprövning.

Jag nämnde att lantbruksstyrelsen har gett förhandsbesked om bidrag med 75 procent till byggnadsarbeten för sammanlagt 27 miljoner kronor. Det är emellertid ingalunda säkert att Kungl. Maj:t finner detta belopp, 27 miljoner kronor, vara den totalsumma som man bör utgå från då det gäller att beräkna vilket sammanlagt belopp dessa 75 procent rör sig om. När jag för min del räknar med en sammanlagd eftersläpning av 20 miljoner kronor, kan det ju även tänkas att beloppet blir något mindre. I varje fall har vi inom jordbruksutskottet ansett det vara önskvärt att få två olika poster i huvudtiteln, dels en post omfattande avbetalningar på tidigare beslutade anslag till undervisningsanstalter för jordbruket, dels en post med anslag till nytillkomna anläggningar för jordbrukets yrkesutbildning.

I motionerna I: 136 och II: 165 göres gällande att det uppstått en orättvisa därigenom att man på grund av konjunkturförsämring via arbetsmarknadsstyrelsen igångsatt vissa byggnadsarbeten avseende undervisningsanstalter för jordbruket. Jag kan inte inse att det därigenom skett något orätt. Samma förhållande gäller ju för de ombyggnader och nyanläggningar av vägar som arbetsmarknadsstyrelsen på en del platser igångsatt. Dessa arbeten har ofta inte

alls varit först i kön på vägförvaltningsarnas önskelista. Arbetsmarknadsstyrelsen har ändå igångsatt dem därför att man med hjälp av dessa arbeten velat bereda folk sysselsättning och trygga människornas försörjning på orter där konjunkturförsämringen varit mest markant. Den uppfattning som motionärerna här har anfört, nämligen att en orättvisa härigenom skulle ha begåtts mot tidigare utfästelser om bidrag till lantbrukets skolor är därför icke motiverad.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag bara säga att jag är fullt ense med herr Svedberg om att det kan vara lämpligt att detta anslag i kommande statsverkspropositioner uppdelas på två poster. Det är ju precis vad jag har föreslagit i min reservation.

Men sedan vill jag gärna rikta en fråga till herr Svedberg: Av vilken anledning skall man upphäva författningen? Det framgick inte av herr Svedbergs anförande av vilka skäl han vill upphäva författningen. Det är, som jag ser saken, absolut onödigt att vidta en dylik åtgärd. Den eftersläpning, som herr Svedberg talade om, kan nämligen icke komma att öka även om vi bibehåller författningen sedan förhandsbeskeden nu har upphört. Utskottet skriver ju att man bör upphöra med förhandsbeskeden, och i realiteten har detta redan skett.

Jag är inte rädd för att med förtroende överlämna dessa 500 000 kronor till statsrådet Netzen. Jag instämmer helt i vad han i denna del har föreslagit. Det är ju inte alltid jag kan göra det, men det är en glädje för mig att i dag kunna säga att jag är helt överens med statsrådet Netzen om detta reservationsanslag på 500 000 kronor. Vi är väl också båda överens om att författningen bör bibehållas.

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag vill för min del säga att detta är en mycket allvarlig fråga. Vi stötte på samma problem då vi här i kammaren vid ett föregående tillfälle diskuterade frågan om pensionärshemmen. Den allvarliga frågan är: Kan primärkommuner och landsting verkligen lita på att det finns något bestående värde i de utfästelser som staten i olika sammanhang gör? Jag tycker att det är en mycket bedrövlig historia att man inte vill rätta till det här. Under höstriktsdagen i år kommer vi sannolikt att få ta ställning till den stora frågan om överförande av mentalsjukvården och kanske också den öppna sjukvården från staten till landstingen.

Om landstingen över huvud taget skall våga ta på sig en ekonomiskt så pass betydande uppgift kommer de att behöva mycket betydande statsbidrag. Men med de erfarenheter som landsting och primärkommuner nu har måste man fråga sig om man verkligen kan lita på de utfästelser som regering och riksdag kommer att ge i detta sammanhang. När man ser hur primärkommuner och landsting har behandlats då det har gällt andra statsbidragsfrågor, måste man ställa sig mycket skeptisk till möjligheterna att lita på de utfästelser som kommer att göras. Kan man exempelvis, om man har fått en överenskommelse till stånd mellan stat och landsting, vara säker på att inte ett riksdagsutskott utan vidare kommer och föreslår att denna överenskommelse skall suspenderas?

Är det någon som tror att man över över huvud taget kan fortsätta att handla på det sätt som här föreslås? Man må tala hur mycket som helst om det statsfinansiella läget — och det gör man kanske alltför ofta i detta hus — men vi måste vara på det klara med att det också finns någonting som heter det kommunalfinansiella läget. Vi måste tänka på att kommunalskatterna ökar synnerligen kraftigt och att det inom de närmaste åren inte kommer att vara någonting ovanligt att skatterna till landsting och primärkommuner rör sig om 20 å 25 procent av skattebetalarnas in-

komster. Om vi över huvud taget från landstingens och kommunernas sida skall kunna planera vår verksamhet måste vi ha möjlighet att lita på de utfästelser som staten gör verkligen infrias. Det är därför jag vill framhålla för statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att det är angeläget att man snarast möjligt ser till att dessa växlar blir inlösta. Det bör inte ske på det sättet att man, såsom statsrådet har föreslagit, skär ned anslaget från en miljon till en halv miljon kronor, utan det bör ske genom en höjning, betydligt kraftigare än den som utskottets reserver har kommit fram till. Jag har varit med om att i en motion föreslå det belopp som lantbruksstyrelsen ansett nödvändigt, nämligen 4 miljoner kronor. Jag tror att det vore det riktiga beloppet, men jag skall inte här yrka på bifall till motionen, eftersom jag förstår att det är meningslöst, utan jag kommer i stället att ansluta mig till den reservation som herr Hermansson m. fl. har avgivit.

Jag vill också framhålla en annan sak. Som dessa frågor för närvarande handläggs förorsakas landstingen väsentligt högre kostnader än som i själva verket vore nödvändigt. Herr Svanström har här nämnt ett exempel från Kalmar läns norra landstingsområde. Jag kan från mitt hemlän ge ett exempel på hur lantbruksstyrelsens — alltså statsmakternas — handläggande av sådana ärenden som det här är fråga om kan leda till mycket starkt ökade kostnader för landstingen. Vi håller på att bygga en lantbruksskola i Sala. Den var kostnadsberäknad till en och en halv miljon kronor, vilket i och för sig är ett mycket högt belopp. Lantbruksstyrelsen kunde inte godkänna ritningarna, eftersom golvytan enligt dess mening var för stort tilltagen. Vi måste därför låta rita om det hela med mindre golvyta, men sedan vederbörande hade fått ritningarna som de ville ha dem och kunnat godkänna dessa visade det sig att det inte blev någon besparing utan i stället en kostnadsökning från 1,5 till 2 miljoner kronor. Hade Västmanlands läns landsting haft klart för sig att det skulle

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

ta ungefär 25 år innan något statsbidrag skulle kunna utgå hade det varit affär för oss att utan vidare bygga lanthus-hållsskolan på det sätt som vi avsåg att bygga den. Vi hade fått den billigare, och vi hade fått den bättre än den nu blir sedan statsmakterna har sagt sitt ord i saken.

När det går till på det sättet undrar man om det inte är nödvändigt att göra en ordentlig översyn av hela den centraldirigering av byggnadsverksamheten som existerar. Det gäller inte bara lantmannaskolor. Det gäller i lika hög grad sjukhusbyggnader och olika slag av skolbyggnader. Det nuvarande systemet medför onödiga fördröjningar, ofta fördyringar och alltid besvär. Därför finns det, herr talman, anledning för regeringen att närmare undersöka om man inte skall ge de lokala myndigheterna ett större ansvar för att klara dessa frågor. Jag är för min del övertygad om att detta oftast skulle medföra ett betydligt bättre resultat.

Herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Jag är ledsn över att mot talmannens önskan förlänga denna debatt ytterligare, men jag hoppas att kammaren tillger att jag åtminstone på ett par punkter blandar mig i debatten. Jag har inte avsett att ta upp någon process vare sig mot utskottets finurliga utlåtande eller mot reservanternas eller någon annan som har deltagit i debatten, men jag tycker nog ändå att i den mån som ambitionen är att rätt skall vara rätt borde åtskilliga överord kanske ha dämpats något. Det finns dock ett par synpunkter, som kanske kan bringa proportionerna i en liten annan dager än de här har framstått.

Herr Persson började sitt anförande med att säga, att visst finns det ett behov dokumenterat i reservanternas yrkanden för både 2 miljoner och 4 miljoner kronor, och sedan har ju de mera astronomiska talen 25 miljoner och 40 miljoner kronor nämnts. Det är självklart att åhöraren lätt kan förledas tro, att man från tillsynsorganets sida — i

detta fall lantbruksstyrelsen — med berätt mod, i kraft av gällande författningar med vetenskap om den relativt ringa medelstillelningen har gjort bindande utfästelser gentemot landstingen för uppförande av skolor, vilkas byggnadskostnader — inte statsbidragsberättigade byggnadskostnader — numera uppgår till de stora belopp det här är fråga om. Jag kan självfallet inte vid sidan av gällande författningar och verksinstruktion med pekfinger anvisa hur lantbruksstyrelsen bör förfara. Av herr Söderbergs anförande kunde man kanske få misstanken, att det gick till på det sättet. Jag har inte någon anledning att misstro de uppgifter jag har från lantbruksstyrelsen, när den för skolbyggnad efter skolbyggnad redovisar karaktären av de utfästelser som har gjorts vid uppvaktningar och genom skriftliga framställningar om s. k. förhandsbesked. Under de senaste åren har de flesta av dessa förhandsbesked endast haft formen av en tämligen oförbindande skrivelse från lantbruksstyrelsen till huvudmannen. Formuleringarna har varierat, men alldeles speciellt under de senare åren har beskedet enligt de uppgifter jag har i korthet innehållit att lantbruksstyrelsen godkänt ritningar och kostnadsförslag. Dessförinnan har de ofta haft en annan utformning, nämligen den att »lantbruksstyrelsen i sinom tid kommer att tillstyrka statsbidrag». Denna formulering var som sagt mera allmän tidigare, men från mitten av 50-talet har ändå — det torde inte vara obekant för kammarens ledamöter — storleken av tillgängliga medel varit förutsättningen för varje form av utfästelser. Detta gör att man kan sätta en liten bock i kanten för den s. k. moraliska växelinsynsskyldighet som herr Söderberg talade om. Jag tror att ett sådant talesätt innebär en överdrift i fråga om innebörden i åtskilliga av dessa utfästelser. Under budgetåren 1954/55 till 1958/59 beviljades statsbidrag för 12,5 miljoner kronor. Under samma period utanordnades drygt 11 miljoner kronor. Det blev en rest på de framställningar som behandlades under den perioden — fyra till fem år — på unge-

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter får 1,5 miljon kronor. Sedan tiden för dessa uppgifter — de hänför sig till den 25 november 1959 — har tillkommit ytterligare 1,4 miljon kronor. Det skulle innebära en reservation på detta anslag — vilken de facto är disponerad — på ungefär 2 å 2,5 miljoner kronor. Några närmare uppgifter än så har jag inte tillgängliga.

Mot denna bakgrund anser jag nog att de siffror som anförts täcker ett bruttobelopp, men däremot inte det egentliga statsbidragsberättigade beloppet, som man måhända mera konkret skulle ha hållit sig vid. Det är möjligt, såsom herr Söderberg säger, att lantbruksstyrelsen i något fall vid sin bedömning av ritningar och kostnadsförslag kommit till resultat, som inneburit kostnadsfördyringar. Herr Söderberg uppgav att hans landsting fick lov att ta en fördyring från 1,5 till cirka 2 miljoner kronor. Om jag inte är fel underrättad kostar nu skolan 2,3 miljoner kronor. Om det sedan är lantbruksstyrelsen eller om det är Västmanlands läns landsting som rör för att det blev ytterligare pålagt 350 000 kronor, vet jag inte. Jag har ingen anledning betvivla att sådant har kunnat ske i åtskilliga fall. Det är naturligt att lantbruksstyrelsen i kraft av sin funktion som tillsynsmyndighet också fullgör den uppgiften, på samma sätt som tillsynsorgan av motsvarande kompetens har att göra på andra områden. Jag vill emellertid försäkra kammarens ledamöter att det i lika många fall finns exempel på att den hedervärda ambition, som landstingen har när det gäller att göra ordentligt ifrån sig, har betytt att de slutliga kostnaderna blivit avsevärt högre vid färdigställandet än som ursprungligen bedömdes vara nödvändigt. Jag vågar inte ett ögonblick räkna upp de fall som det här rör sig om. I det ena fallet gäller det 20 och i det andra 38 byggnadsprojekt, dels färdiga och dels sådana som är under byggande. Jag vill bara försäkra att det i kanske ännu flera fall förhåller sig på rakt motsatt sätt till vad herr Söderberg omvittnat. Detta är inte något klander mot vederbörande landsting, men vi skall komma ihåg att man

under de senare åren inte lämnat andra besked än att ritningarna godkänts, trots utomordentligt enträgna uppvakningar från landsting och primärkommuner. Det har försäkrats mig att man sagt, att de ackumulerade bidragskraven på detta område är så stora vid sidan av byggnadskostnaderna, att det skulle vara orimligt att göra en utfästelse som vore avsedd att infråas inom överskådlig tid, men trots det mycket ovissa hoppet om bidrag har huvudmännen genomfört sin ambition att åstadkomma en föredömlig — och oftast överfördömlig — anläggning.

Naturligtvis är situationen ytterst besvärlig, även om man reducerar dimensionerna på det sätt jag här sökt antyda. Personligen tillåter jag mig ändå en undran, om utskottets försök att finna en extramotivering för en fördubbling av det begärda anslaget har någon betydelse i sak, när man samtidigt vet att 1955 års lantbruksundervisningskommitté, som visserligen har arbetat många år vid det här laget, ändå sysslat med denna fråga, vilken har komplicerats genom yrkesskolundervisningens allmänna läge och genom 9 y, j och s ytterligare komplicerats, varigenom arbetet fördröjts mer än kommittén själv ursprungligen räknat med; riksdagen har ju alla år varit underrättad om kommitténs arbete. Oberoende av anslagets storlek kan vi som resultat av den utredningen vänta förslag både när det gäller organisationen av denna delvis överdimensionerade skoltyp och när det gäller finansiering och statsbidragsbestämmelser.

Det kan i och för sig vara berömvärt att utskottet gått händelserna i förväg och inte visat samma tålmod som departementschefen då det gäller att avvakta en behörig utrednings resultat, men i sak gör detta ingen som helst skillnad när det blir fråga om att finna de framtida lösningarna av problemet. Det är närmast detta jag velat understryka, herr talman!

Herr JONSSON (s):

Herr talman! Jag skall inte heller förlänga debatten mycket, men det var ett

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

par yttranden av herr Sigfrid Larsson som enligt min mening inte bör stå helt oemotsagda och som jordbruksministern nu inte har berört.

Herr Larsson lät påskina att utskottsmajoritetens förslag skulle innebära någonting för lantbruksundervisningen farligt. Han ansåg att genom förslaget att suspendera de gällande bidragsbestämmelserna, de, som nu tänker bygga skolor och söker anslag, icke skulle kunna komma i åtnjutande av sådant om utskottets förslag bifalles. Den uppfattningen måste väl ända vara felaktigt, ty när de nya bestämmelserna träder i kraft — jag vet inte om det kan bli 1961 eller 1962 — så har man full rätt att inge ansökningar och erhålla bidrag till byggnaderna enligt de nya grunderna. Den suspendering av gällande bidragsgrunder som utskottet har föreslagit bör därför icke uppfattas så — och det har herr Svedberg redan påpekat — att man försämrar lantmannaskolornas och lanthushållskolornas möjligheter att erhålla bidrag och hjälp från statens sida till nybyggnader.

Sedan måste jag säga att jag blev litet förvånad över herr Söderbergs yttrande. Han menade att det är bedrövligt — och på den punkten kan man nog hålla med honom — att det har blivit en balans på 27 miljoner kronor. Största betydelsen av jordbruksutskottets förslag ligger däri, åtminstone har jag fattat det så, att man säger ifrån att staten dock har vissa förpliktelser mot dem som sökt men inte fått statsbidrag. En hel del skolor har fått bidrag, och då är det inte riktigt att man låter andra skolor i en likvärdig situation bli utan bidrag. Så ser jag det, och statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har framfört samma synpunkt. Därför har utskottet resonerat så, att det är nödvändigt att sätta ett streck för det som varit, om man över huvud taget skall kunna få någon rätsida på denna fråga. Vi säger att Kungl. Maj:t skall åstadkomma en plan för avvecklingen; och herr Söderberg måste väl ändå medge att detta ur landstingens synpunkt bör innebära en väsentligt större säkerhet än om man bara

skall fortsätta på den gamla vägen och låta antalet icke bifallna ansökningar öka undan för undan.

Till jordbruksministern vill jag säga att vi, såsom han också underströk, är fullt överens om att vi skall vänta tills de nya bestämmelserna kommer och då tillämpa dem, men under tiden bör man söka få fram denna enligt min mening nödvändiga avvecklingsplan för att på det viset klara ut förhållandet till landstingen.

Det var en talare som sade, att genom det sätt på vilket jordbruksutskottet har löst detta problem skulle allmänheten förlora förtroendet för riksdagen. Jag tycker att allmänheten bör ha förtroendet för riksdagen, som på det här sättet vill försöka komma till rätta med problemet. Jag har varit med och medverkat till utskottets förslag, och jag tror att utskottet har kommit fram till den riktiga lösningen.

Vad sedan beträffar anslaget storlek håller jag med statsrådet, att det kanske inte är så stor skillnad i det här sammanhanget på 500 000 kronor och en miljon, men vi ansåg i utskottet att det inte skulle rimma riktigt bra, om vi skulle sänka det i fjol utgående bidraget samtidigt som vi vill att staten skall börja göra en avbetalningsplan för det som huvudmännen kan ha rätt att begära av staten.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Det är närmast i anledning av herr statsrådets anförande som jag anser mig böra göra en liten reflexion. Anledningen till att jag kom att medverka till en motion på det här området är att det i statsverkspropositionen uttryckligen skrivs, att i avvaktan på utredning angående den kommande undervisningen, minskar man de mycket blygsamma anslag som utgår. Jag anser att det alldeles bortsett från att pengarna innerligen väl behövs för att klara av efterläpningen, inte finns någon anledning att på något vis påstå att pengarna

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter kunde bli feldirigerade, så länge det finns ett stort uppladdat behov.

Herr statsrådet säger vidare att lantbruksstyrelsen har gått finurligt tillväga, då den har skrivit på det ena sättet och inte på det andra. Jag vill försäkra herr statsrådet att vi åtminstone i vårt landsting, när vi behandlat dessa frågor, har utgått ifrån att vi hade möjligheter att få statsbidrag, och vårt samarbete med lantbruksstyrelsen har inte alls tagit oss ur den villfarelsen. Tror någon verkligen på allvar att man hade låtit lantbruksstyrelsen få avgörandet i en hel del detaljfrågor, om man inte hade hoppats att man därigenom skulle bli statsbidragsberättigad? Jag tror inte att så är fallet.

Jag skall inte fortsätta vidare. Jag skulle ha kunnat nöja mig med att instämma mer herr Söderberg, för den händelse han hade ställt något yrkande, men han hade inget sådant. För min del skall jag be att få yrka bifall till motionerna nr 47 i första kammaren och 55 i andra kammaren, nr 325 i första kammaren och 406 i andra kammaren samt nr 487 i första kammaren om att anslaget måtte i enlighet med lantbruksstyrelsens förslag sättas till fyra miljoner kronor.

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Statsrådet Netzén försöker göra gällande att lantbruksstyrelsen från och med mitten av 1950-talet inte har lämnat sådana utfästelser som jag här har påstått. Jag vill bestämt säga att detta är alldeles felaktigt. Vårt landsting har så sent som, tror jag, föregående år fått en skrivelse från lantbruksstyrelsen angående den statsbidragsansökan jag har talat om.

Jag vill säga statsrådet Netzén, att när man nu gång på gång får lov att nöta trapporna inte bara i departement utan också hos de andra statliga myndigheterna, i detta fall lantbruksstyrelsen, så har man hela tiden fått klart för sig att här har det varit fråga om att man skulle få det utlovade statsbidraget med 75 procent, och jag skulle vilja ställa den frågan till statsrådet Netzén: Om man

nu verkligen inte har avsett att ge något statsbidrag, vad finns det då över huvud taget för anledning för statsmakterna att lägga sig i hur landstingen bygger en skola, som de själva till 100 procent skall få lov att betala?

I det anförande som statsrådet höll nyss underströks ju att landstingens ambitioner är så väldigt stora, och då finns det ju inte någon risk för att landstingen skulle bygga skolor som är så dåliga att statsmakterna inte skulle kunna medge att undervisning bedrivs där. Tvärtom tycks ju fallet vara att statsrådet anser att landstingen är för generösa i det avseendet.

Det är i själva verket så, att hade man inte haft denna statliga granskning och de krav som ställs från statsmakternas sida på en annan utformning, så skulle vi i vårt fall ha kunnat bygga en skola för ungefär 800 000 kronor lägre pris. Det är riktigt som statsrådet säger, att på grund av tidsförskjutning och därav föranledd kostnadsfördyring med hänsyn till ökningen av byggnadsindex stiger kostnaden till 2,3 miljoner kronor. Om vi hade byggt tidigare, hade vi fått en utmärkt skola till lägre pris.

När nu denna statsbidragsbestämmelse finns och när lantbruksstyrelsen i alla högsta grad lägger sig i utformningen av byggnaderna och lovar att ett statsbidrag så småningom skall utgå, räknar också huvudmännen med att de skall kunna lita på ett sådant löfte.

Vad beträffar de siffror som jag har anfört, är de hämtade ur statsverkspropositionen. Där säges att ansökningar om statsbidrag visserligen har nedgått från beräknade 20 miljoner kronor till 16 miljoner, men i gengäld har de av huvudmännen förskottade byggnads-kostnaderna stigit från 15 miljoner kronor till beräknade 25 miljoner kronor. 75 procent på 25 miljoner kronor blir ungefär 18 miljoner kronor. Ett sådant belopp rör det sig alltså om, herr statsråd! Fullföljes det förslag, som herr statsrådet har lagt fram i årets statsverksproposition, skulle det ta 36 år innan den skulden avverkats. Jag förstår mycket väl, om departementschefen bör-

Ang. bidrag till byggnadsarbeten vid vissa lantbruksundervisningsanstalter

jar bli förskräckt inför en utveckling, genom vilken hans skulder ökar dag för dag och till sist kanske växer honom över huvudet. Det är begripligt, om han säger sig att vi inte kan fortsätta på detta sätt längre, utan måste ompröva bestämmelserna. Men jag tror nog ändå att hederligheten fordrar, att staten dessförinnan betalar de skulder som den redan åtagit sig. Jag tycker därför att det vore på tiden att den utredning, som hållit på med att överväga dessa frågor sedan år 1955, nu blev färdig med sitt arbete.

Jag delar inte statsrådets farhågor för att det skulle kunna uppstå en feldimensionering, åtminstone inte när det gäller lantbruksskolorna. På grund av den utveckling som har skett på jordbrukets område och som bl. a. innebär att husmödrarna inte i så stor utsträckning som tidigare deltar i kreatursskötsel, kommer lantbruksskolorna enligt min övertygelse så småningom att bli hushållsskolor, som alla kvinnliga elever, som vill skaffa sig en ordentlig hushållsutbildning, har nytta av att gå igenom. Just på det området har vi för närvarande en betydande underdimensionering, och därför finns enligt min mening ingen risk för att vi skulle kunna få för många skolor av det slaget.

Herr statsrådet NETZÉN:

Herr talman! Jag vill omedelbart — för att åtminstone inte ha någon skuld kvarstående på det området — ge herr Söderberg svar på hans tre frågor.

Till att börja med ondgjorde sig herr Söderberg över att lantbruksstyrelsen lägger sig i hur skolorna skall byggas. Jag trodde att herr Söderberg som aktiv landstingsman visste, att det är endast när huvudmannen begär statsbidrag som lantbruksstyrelsen tar befattning med frågan. Att den sedan gör det med hänvisning till medelstildelningen är ju den andra sidan av samma sak.

Den andra frågan gäller en missuppfattning som herr Söderberg gjorde sig skyldig till. Jag sade inte att man sedan början av 1950-talet hade avstått från att

göra utfästelser. Jag sade »i synnerhet under senare år». Min hänvisning till mitten av 1950-talet gällde bara proportionerna mellan beviljade statsbidrag, som uppgick till 12,5 miljoner kronor, och utanordnade, som belöpte sig till drygt 11 miljoner kronor.

Jag kommer så slutligen till den tredje frågan. När herr Söderberg undrar, om jag har den uppfattningen att det inte bör utgå statsbidrag alls, måste väl herr Söderberg ha missuppfattat förutsättningarna. Regeringen får väl nöja sig med att framlägga förslag, och det är riksdagen som sedan beslutar storleken av statsbidragen, inte sant? Är vi överens på den punkten, får kanske herr Söderberg ställa sin fråga till fler än mig.

Jag bör väl också säga några ord om den skuld, som herr Söderberg talade om. Jag vill inte ett ögonblick ifrågasätta annat än att det till viss del finns uppenbara skäl att här tala om moraliska förpliktelser. Det är ingen ursäkt för den fungerande departementschefen, att han inte varit med om att nämnvärt öka den s. k. skulden. Detta befriar varken honom eller hans efterträdare från att försöka bedöma frågan på ett så vettigt sätt som möjligt. Jag tror att det skulle vara till fördel för debatten, om herr Söderberg avstode från att ifrågasätta hederligheten och tillförlitligheten i vad statsmakterna i kombinationen regering och riksdag bestämmer sig för. Om riksdagen i övrigt har en annan mening än herr Söderberg när det gäller denna fråga, är det därför inte säkert att problemet kan ställas på det sätt som herr Söderberg nu gjorde.

Efter härmed slutad överläggning ytttrade herr talmannen, att med anledning av därunder förekomna yrkanden propositioner komme att framställas särskilt beträffande varje moment av utskottets i den nu föredragna punkten gjorda hemställan.

I fråga om mom. Ia, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i nämnda moment hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skul-

Om driftbidrag till Värmlands och Örebro läns skogsskola i Gammelkroppa le antagas, som innefattades i den av herr Sigfrid Larsson vid punkten avgivna reservationen i förevarande del.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 50 mom. I a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Sigfrid Larsson vid punkten avgivna reservationen i förevarande del.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Med avseende på mom. Ib, anförde nu herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Hermansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i herr Sigfrid Larssons vid punkten avgivna reservation i denna del; samt 4:o) att kammaren skulle bifalla motionerna I: 47 och II: 55, I: 325 och II: 406 samt I: 487.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Persson, Johan*, begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande

av det förslag, som innefattades i herr Hermanssons m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 50 mom. Ib, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Hermansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Persson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 35.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. II hemställt.

Punkterna 51—92

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 93

Om driftbidrag till Värmlands och Örebro läns skogsskola i Gammelkroppa

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 132 och II: 168, till Ersättning till domänverkets fond för utgifter vid statens skogsskolor m. m.: Omkostnader m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 658 400 kronor.

I de likalydande motionerna I: 132, av herr *Carlsson, Oscar, m. fl.*, och II: 168,

Om driftbidrag till Värmlands och Örebro läns skogsskola i Gammelkroppa

av herr *Wahrendorff m. fl.*, hade hemställt, att riksdagen måtte för budgetåret 1960/61 anvisa driftbidrag med 20 000 kronor till Värmlands och Örebro läns skogsskola i Gammelkroppa.

Vid punkten hade reservationer anförts

A) av herrar *Sigfrid Larsson* och *Jonasson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 132 och II: 168 till Ersättning till domänverkets fond för utgifter vid statens skogsskolor m. m.: Omkostnader m. m. för budgetåret 1960/61 anvisa ett förslagsanslag av 678 400 kronor;

B) av herr *Nils Hansson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **CARLSSON, OSCAR**, (s):

Herr talman! I motionerna I: 132 och II: 168 har hemställt om ett statligt driftbidrag på 20 000 kronor till Värmlands och Örebro läns skogsskola i Gammelkroppa. I motionerna anges siffror, som visar att skolan numera har övergått från att vara en lokalbetonad skola till en skola av större allmänt intresse. Jag vill inte upptaga kammarens tid med en längre redovisning av detta utan hänvisar till de siffror som är angivna dels i motionerna och dels i den reservation som är fogad till jordbruksutskottets utlåtande i denna punkt.

Med tanke på den betydelse som vår skogshantering har och i framtiden kommer att få i allt större utsträckning torde det vara av mycket stort allmänt intresse, att de möjligheter som finns för utbildning på detta område blir tillvaratagna. Jag vågar påstå, att ifrågavarande skola har ett mycket gott anseende bland skogshanteringens folk. Undervisningen i skolan bedrivs på samma sätt som vid de ordinarie skogsskolorna, och domänstyrelsen utser en ledamot i skolans styrelse. Jag finner sålunda, att fullgoda skäl föreligger för ett bifall till motionerna.

Med anledning härav, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den med A betecknade reservationen av herrar *Sigfrid Larsson* och *Jonasson*.

Herr **JONASSON** (cp):

Herr talman! Med hänsyn till den sena timmen skall jag inte uppta kammarens tid länge. Jag kan ansluta mig till de synpunkter som anförts av herr *Oscar Carlsson*.

Jag vill bara göra det tillägget, att kammarens ledamöter bör uppmärksamma den betydelse som skolan har rent allmänt för yrkesundervisningen. Det är väl ändå så att staten alltmör har tagit hand om yrkesundervisningen, och med hänsyn härtill bör det också vara en angelägenhet för staten att satsa pengar i detta avseende.

Jag ber således att få yrka bifall till reservation A.

I detta anförande instämde herr *Källqvist* (fp).

Herr **HANSSON, NILS**, (fp):

Herr talman! Jag har visserligen inte stött denna motion, men jag har fogat en blank reservation till utskottets utlåtande, ty jag finner att motionen har ganska mycket fog för sig. Den skogsskola det nu gäller är mycket gammal. Den startades på sin tid av Jernkontoret, kanske speciellt för att utbilda skickliga kolare, som skulle kunna framställa det träkol som behövdes för järnhanteringen på den tiden. Numera behövs inte träkolen. Skolan är ur Jernkontorets synpunkt överflödigt, och naturligtvis har man haft tanke på att lägga ned den. Så har dock inte skett, utan i stället har bildats en stiftelse, som fortfarande driver skolan. Alla de ordinarie skogsskolorna drivs av domänverket och är alltså statliga.

Behovet av kronojägare och skogvaktare av olika slag har ökat med åren. Under de senaste åren har man startat två tillfälliga skogsskolor, en i Östad i Västergötland och en i Bjärka-Säby i Östergötland. Detta visar att behovet av Gammalkroppaskolan består. Nu har den

Om driftbidrag till Värmlands och Örebro läns skogsskola i Gammelkroppa höjts till full paritet med övriga skogsskolor. Så har strängt taget alltid varit fallet, men nu är det så även formellt genom att domänenverket tillsätter en medlem av styrelsen. Behovet av skolan står klart i och med att man vid sidan av alla de ordinarie skogsskolor som finns plus Gammelkroppa behövt starta ytterligare två.

Det är därför som jag, herr talman, anser att denna skola med ett visst fog kan göra anspråk på ett statligt bidrag. Den är inte längre endast en Värmlands och Örebro läns skola utan dit kommer sökande från alla håll, och en betydande del av de elever som utexamineras går som kronojägare till domänenverket, till annan allmän tjänst eller till andra anställningar utom dessa län. Det kan naturligtvis inte vara riktigt, att landstingen och andra institutioner i Örebro och Värmlands län skall bekosta utbildning av t. ex. statens kronojägare.

Jag har, som sagt, inte yrkat bifall till motionen, men jag har gärna velat framhålla, att vi nog bör tänka oss att staten lämnar ett skäligt bidrag även till denna skola för den utbildning som den ger yrkesmän för allmän tjänst. Detta är principiellt för mig klart att vi måste tänka oss en omprövning härvidlag. Jag hoppas att departementschefen vill ställa sig förstående inför ett krav som är fullt berättigat. Vi kan inte rimligen fordra att landsting,ushållningssällskap och privatindustrier skall utan statsanslag driva en skola som tjänar det allmännas intressen i så stor utsträckning som denna skola gör.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Den fråga vi nu behandlar har vid flera tillfällen tidigare behandlats och diskuterats i riksdagen. Varken reservanterna eller utskottet har anfört några nya argument, och då reservanterna varit mycket kortfattade, skall jag inskränka mig till att instämma i utskottets yrkande om avslag på de föreliggande motionerna.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Sigfrid Larsson och herr Jonasson vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta föredragningen av det ifrågavarande utlåtandet ävensom handläggningen av återstående ärenden på föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Herr HANSSON, NILS, (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta att tiden för avgivande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 106, angående skogsvårdsstyrelsernas organisation och verksamhet, m. m. måtte med hänsyn till ärendets omfattning utsträckas till det sammanträde, som infaller näst efter femton dagar från propositionens avlämnande till kammaren.

Denna hemställan bifölls.

Anmäldes och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 83 angående anslag för budgetåret 1960/61 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.;

nr 102, angående ändrad organisation av Aktiebolaget Industri kredit;

nr 109, angående befälsordningen vid armén m. m.;

nr 111, med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 och 43 §§ skogsvårdslagen; samt

nr 112, angående anslag för budgetåret 1960/61 till stöd åt allmänna samlingslokaler m. m.

Anmäldes och bordlades en av fru *Se-gerstedt-Wiberg* under sammanträdet till

herr talmannen avlämnad, av henne m. fl. undertecknad motion, nr 572, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70, angående anslag för budgetåret 1960/61 till universitetet i Göteborg.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.06.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 23 mars eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30

Fortsattes föredragningen av jordbruksutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 94—103

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 104

Ang. bidrag till utbildningsverksamhet på fiskerinäringens område

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 216 och II: 281, till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 199 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 216, av herr *Berg, Gunnar*, och herr *Olsson Ernst*, samt II: 281, av herr *Levin m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att anvisa ett reservationsanslag av 219 000 kronor till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen, varav 80 000 kronor till Bidrag för statsunderstödd utbildningsverksamhet på fiskerinäringens område.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Nils Hansson, Hermansson, Hedström, Uno Olofsson, Antby, Lind-*

ström, Arweson, Johansson i Öckerö och *Hedin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 216 och II: 281, till Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 219 000 kronor.

Herr **BERG, GUNNAR**, (s):

Herr talman! I den lilla tvist som uppstått mellan utskottets majoritet och reservanterna på den här punkten kunde respektive parter ställning likväl ha varit omvänd. Vid röstningen i utskottet föll rösterna nämligen 8 mot 8, och det var alltså en sinkadus vilken av parterna som skulle komma på majoritetssidan.

Som resultatet nu blev är det motionärerna, som har att säga ett par ord till försvar för den blygsamma anslagsökning som begärts. Det rör sig om 20 000 kronor, en bagatell för statskassan men ingalunda någon bagatell för den verksamhet till fiskerinäringens fromma som det här är fråga om. För närvarande utgår ett årligt anslag av 60 000 kronor för den utbildningsverksamhet för fiskare, beträffande vilken man väl får anse att det råder enighet om att den är nödvändig, under alla omständigheter önskvärd. Nu har fiskeristyrelsen föreslagit att anslaget på 60 000 kronor skall höjas till 80 000 kronor, enär anspråken på detta anslag under de senare åren har varit stora. Under

Ang. bidrag till utbildningsverksamhet på fiskerinäringens område budgetåret 1957/58 uppgick det belopp, vilket hade tillstyrkts av hushållningssällskapen, till nära 135 000 kronor — märk väl att detta belopp har tillstyrkts av hushållningssällskapen, inte begärts av olika sökande. Budgetåret 1958/59 var motsvarande belopp 107 000 kronor och budgetåret 1959/60 rörde det sig om 103 000 kronor i runt tal. Till förfogande har stått 60 000 kronor, och det är alltså tydligt för envar, att endast en mycket begränsad del har kunnat tillmötesgås av de ansökningar, som har tillstyrkts av hushållningssällskapen, alltså de ansökningar som befunnits vara särskilt behjärtansvärda.

Denna bakgrund till fiskeristyrelsens förslag om höjning av anslaget med 20 000 kronor är tillräckligt talande, kan man tycka, för att riksdagen skall vara lyhörd för kravet. Den verksamhet det här rör sig om är nämligen den enda form av yrkesundervisning för fiskare, som vi har i vårt land. Om vi jämför förhållandena i andra länder, finner vi att i Danmark har man rent av en högskola för utbildning av fiskare, och i Norge existerar ett flertal — för något år sedan var det tre — yrkesskolor för fiskare. I båda dessa länder rör det sig alltså om reguljär undervisning. I vårt land nöjer man sig med denna form av yrkesundervisning, vilken består av veckoslutskurser, kompletterade med korrespondensundervisning.

Vad som är av vikt att observera i detta sammanhang och som talar för att statsmakterna bör vara en smula generösare än vad utskottsmajoriteten här föreslår, är att fisket för närvarande befinner sig i en mycket intensiv expansions- och rationaliseringsprocess. Vid det här laget vet vi alla, att man går över till större fiskebåtar. Man skaffar sig nya redskap, vilka blir mer och mer komplicerade. Med de större båtarna har man möjlighet att komma längre ut till havs och söka upp avlägsnare fiskevatten. Under dessa förhållanden är det nödvändigt att fiskarna behärskar navigation och att de är skickliga motormän. Och den yrkesundervisning det här är fråga om avser just under-

visning i navigering och motorlära. Jag kan nämna att 150 fiskare det senaste verksamhetsåret avlade skepparexamen. Den siffran är i och för sig aktningsvärd. Men den är mycket för låg om man betänker hur många yrkesutövare vi har inom fisket och om man tar hänsyn till den årliga avgången av fiskare, som faller för åldersstrecket, och motsvarande tillströmning av unga människor, som skall fortsätta traditionerna och som behöver den kunnighet i navigering och motorlära som är en nödvändig förutsättning för fiskets rationella bedrivande.

Som motionär har jag i korthet velat framföra denna erinran, en erinran som jag kompletterar med en vädjan till denna kammare att följa andra kammarens exempel, där man tidigare i dag med mycket stor majoritet har bifallit reservationen.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen.

Herr HANSSON, NILS, (fp):

Herr talman! Jag vill inskränka mig till att instämma i vad motionären har anfört och ber att få yrka bifall till reservationen under punkt 104. Jag skulle endast vilja tillägga, att jag under utskottsbehandlingen har fått den uppfattningen, att yrkesutbildningen på fiskets område släpar betänkligt efter. Nu när vi arbetar för en utbyggd yrkesutbildning på de flesta områden bör vi nog också ha uppmärksamheten riktad på fisket, så att dess yrkesutövare får en tidsenlig yrkesutbildning.

Jag skall inte gå närmare in på frågan. Jag yrkar bifall till reservationen, men jag vill som min bestämda uppfattning också framhålla att vi här har ett område som vi inte får låta släpa efter i yrkesutbildningshänseende.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten har ju stannat för Kungl. Maj:ts förslag och ansett att man inte borde ta den höjning med 20 000 kronor för yrkesutbildning

Ang. bidrag till utbildningsverksamhet på fiskerinäringens område

i fiskerinäringen, som motionärerna har föreslagit, med hänsyn till det ekonomiska läget och den sparsamhet som följts vid uppgörandet av huvudtitlarna och ständigt iakttagits vid utskottsbehandlingen.

Jag är fullt medveten om att yrkesutbildningen är till gagn och nytta, men det finns också andra vägar att komma fram för att lösa frågan om den undervisning som här är ifrågasatt. Vi har inte från utskottsmajoritetens sida funnit anledning att avvika från Kungl. Maj:ts förslag på denna punkt, utan vi har stannat vid att tillstyrka detta förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HERMANSSON (cp):

Herr talman! Jag skulle också med några korta ord vilja dra en lans för förslaget om ökat anslag på denna punkt. Utskottets ärade vice ordförande nämnde, att det finns många olika vägar att komma fram på när det gäller yrkesutbildning för fiskarna. Motionärerna har i varje fall pekat på att detta är den enda statsunderstödda yrkesutbildning, som vår fiskarbefolkning har tillgång till. Det har också inte minst genom herr Bergs anförande ådagalagts att det här föreligger ett stort behov. Inte ens hälften av det anslagsbehov som förefinnes blir täckt genom detta statsanslag, och följaktligen är det här ett behov att tillfredsställa.

Jag vill erinra om, herr talman, att vårt samhälle lägger yttersta vikt vid yrkesutbildningen för stora kategorier av vår ungdom. Vi offrar tiotals miljoner kronor på den varje år. Nu är det bara fråga om att utöka anslaget från 60 000 till 80 000 kronor för en yrkeskår, som jag är övertygad om har det allra största behov av en förkovran på detta område.

Med dessa korta ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt

därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Berg, Gunnar*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 104, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nejpropositionen.

Då emellertid herr *Anderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 58;

Nej — 73.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 105—134

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 135

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 6, i anledning av Kungl Maj:ts proposition angående bemyndigande att försälja viss

kronan tillhörig fast egendom, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 7, angående departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar av viss kronan tillhörig fast egendom.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—10

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11

Investeringsanslag till jordfonden

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 79 och II: 98, till Jordfonden för budgetåret 1960/61 anvisa ett investeringsanslag av 4 000 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 79, av herr *Sveningsson m. fl.*, och II: 98, av herr *Darlin m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen måtte besluta avslå Kungl. Maj:ts förenämnda framställning.

Reservation hade anförts av herrar *Eskilsson, Nils Hansson, Uno Olofsson, Antby, Eliasson* i Moholm, *Johansson* i Öckerö och *Hedin*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 79 och II: 98, avslå Kungl. Maj:ts framställning.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Jordfonden användes bl. a. för att finansiera lantbruksnämndernas fastighetsinköp i samband med åt-

Investeringsanslag till jordfonden
gärder för den yttre rationaliseringen på jordbrukets område. Föregående år anslög riksdagen 8 miljoner kronor för att öka fondens kapital. Tillsammans med reservationer från tidigare år uppgick behållningen vid innevarande budgetårs början till över 10 miljoner kronor.

Med utnyttjande av jordfonden har lantbruksnämnderna under årens lopp gjort betydande fastighetsförvärv. Enligt lantbruksstyrelsens redogörelse för lantbruksnämndernas verksamhet under år 1959 ägde lantbruksnämnderna vid 1959 års slut 1 548 fastigheter i landet med en areal av cirka 67 000 hektar åker och skogsmark tillsammans. Taxeringsvärdet på fastigheterna utgjorde över 36,5 miljoner. Under året hade lantbruksnämnderna inköpt 503 fastigheter för ett sammanlagt belopp av 16 973 000 kronor, men samtidigt hade 819 fastigheter sålts för 16 138 000 kronor. Genom denna affärsverksamhet hade alltså någon väsentlig avtappning av fondens medel inte ägt rum.

I statsverkspropositionen anföres nu som motiv för årets anslag behovet av en intensifierad rationaliseringsverksamhet. Om inte jordfonden får tillskott av nytt kapital anses risk föreligga, att verksamheten beträffande den yttre rationaliseringen hämmas i fortsättningen.

Från reservanternas sida anser vi inte att någon sådan risk föreligger. Vi hävdar att lantbruksnämnderna bör föra en aktiv försäljningspolitik, varigenom det successivt kommer att inflyta medel till jordfonden. Även utskottsmajoriteten har i viss mån beaktat detta önskemål, och utskottet skriver att det starkt vill understryka angelägenheten av att lantbruksstyrelsen vidtar åtgärder för att öka omsättningen av de jordbruks- och skogsfastigheter som lantbruksnämnderna förvaltar. Man har alltså även från utskottsmajoritetens sida beaktat angelägenheten av att lantbruksnämnderna inte lägger sig till med ett flertal fastigheter och liksom lägger dessa på lager.

Vi reservanter menar att man också skulle kunna få en värdefull insats från lantbruksnämndernas sida när det gäl-

Investeringsanslag till jordfonden

ler rationaliseringsverksamheten genom att lantbruksnämnderna i större utsträckning än för närvarande i sin rådgivning till jordbrukarna främjar direktköp och på det viset bidrar till att åstadkomma ändamålsenliga brukningsdelar.

Detta är, herr talman, motivet för den reservation, som är fogad vid denna punkt. Dessutom tillkommer det ingalunda oväsentliga motivet i detta sammanhang, att man genom att mera lägga verksamheten på rådgivning och uppmuntran för jordbrukarna och mindre på direkta köp kan spara ett belopp av 4 miljoner kronor för statskassan.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den reservation som fogats vid utlåtandet i denna punkt.

Häri instämde herr *Sveningsson* (h).

Herr **JONSSON** (s):

Herr talman! Denna fråga är ju en gammal bekant. Varje riksdag har vid något tillfälle resonerat just om dessa saker. Herr Eskilsson har nu sagt ungefär vad han sagt tidigare, och då får väl också jag komma igen med mina synpunkter.

Det sker för närvarande, som herr Eskilsson säkert känner till, en väsentlig omgestaltning på landsbygden. Framför allt pågår en avflyttning från jordbruken, och vi får lediga jordbruk, särskilt mindre sådana, som antingen bör besås med skog eller också slussas in i rationaliseringsprocessen. Både här i riksdagen och många gånger även i pressen har det framhållits, att rationaliseringsverksamheten vid lantbruksnämnderna sker i en alltför sakta takt. En annan stor uppgift är att åstadkomma en förbättrad arrondering både beträffande jord och skogsmark. Jag har tidigare anført en siffra, och jag skall göra det även nu. När det gäller skogen behövs för en areal på 3,5 miljoner hektar en förbättring av arronderingen, och den uppgiften är lantbruksnämnderna i färd med att söka klara.

Jag är överens om att det i en hel del fall är nödvändigt att lantbruksnämnderna gör uppköp, så att den fas-

tighet, som man vill använda för rationalisering, verkligen står till förfogande vid det tillfälle då rationaliseringen kan genomföras. Oftast är det ju så, att när en fastighet blir till salu kan lantbruksnämnden inte genom rådgivning och upplysningsverksamhet få den såld just då, utan det behövs en viss tid för att försäljningen skall kunna genomföras. Många gånger är det ju inte heller på grund av ägosplittringen lämpligt att fastigheten lägges till en enda köpare utan bör fördelas på flera, därför att samtidigt med utökningen av vederbörandes åker- och skogsareal det också bör ske en förbättring av arronderingen. Av den anledningen är det nog många gånger nödvändigt att lantbruksnämnderna köper fastigheter och sedan låter lantmäterimyndigheterna göra en uppdelning av den splittrade fastigheten på flera köpare.

Allt detta tar ju sin tid, och innan lantmäteriförordningen är klar och ett köpebrev kan utfärdas på fastigheten står den i lantbruksnämndens namn och med den som ägare i den statistik, som lämnas, även om den blivande köparen faktiskt har brukat jorden eller skogen både ett och två år.

Jag kan inte svara för någon annan lantbruksnämnd än den jag tillhör, nämligen den i Gävleborgs län. Vi har haft åtskilligt med både skog och jord i vår hand och har det allttjämt, men jag vill påpeka att vi under de sista fem, sex åren genomfört omfattande bytesoperationer med bolagen. Alla som känner till den omständliga procedur, som måste till för att ett bolag skall kunna förvärva fast egendom, vet att det tar lång tid innan en sådan sak kan genomföras.

Men jag vill understryka att lantbruksnämnderna — och i det fallet kan jag instämma i herr Eskilssons uppfattning, som ju kommit till uttryck både i reservationen och i utskottsutlåtandet — inte bör lägga sig till med jord och skog i större omfattning än att de har möjligheter att inom rimlig tid avyttra den genom försäljnings- och bytesoperationer.

Lantbruksnämnden i Gävleborgs län

Ang. särskilt stöd åt det mindre jordbruket

har genomfört stora bytesoperationer, som krävt lång tid och kunnat gälla 1 000 tunnland eller ännu mera. I ett fall kunde vi genomföra en bytesoperation med ett bolag vilken gällde 1 500 tunnland, men det gick nära 2 1/4 år från det vi köpte fastigheten till dess bytesoperationen var genomförd.

Jag vill också påpeka att lantbruksnämnderna bedriver både upplysnings- och rådgivningsverksamhet, något som herr Eskilsson nu efterlyste. Många gånger är dock omständigheterna sådana att den vägen inte är framkomlig. Också här kan jag svara endast för vår lantbruksnämnd i Gävleborgs län, men kan vi medverka till att en fastighet genom försäljning direkt överföres till någon som behöver komplettera sitt jordbruk, så gör vi det. I många fall fordras det emellertid att lantbruksnämnden uppträder som köpare, därför att egendomen behöver delas upp på flera o. s. v. — jag har redan nämnt de omständigheterna. Det är stora krav och stora behov av rationalisering som nu föreligger. Dessutom sker en generationsväxling inom jordbruket. Mängder av mindre fastigheter blir till salu, och man kommer till lantbruksnämnden och frågar: »Kan ni inte hjälpa oss att bli av med gården? Vi orkar inte sköta den längre.» Då bör lantbruksnämnden ha möjligheter att medverka genom upplysnings- och rådgivningsverksamhet men även genom inköp av fastigheter.

Jag tror att det inte är någon risk om kammaren bifaller utskottets förslag. Det är ett led i en rationaliseringsverksamhet som måste betecknas såsom tidsenlig.

Därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen

på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eskilsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 44.

Punkterna 12 och 13

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar om anslag till institutionen å Balsgård för växtförädling av frukt och bär, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. särskilt stöd åt det mindre jordbruket

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag för budgetåret 1960/61 till särskilt stöd åt det mindre

Ang. särskilt stöd åt det mindre jordbruket

jordbruket jämte i ärendet väckta motioner.

I årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkten 31, föreslagit, att riksdagen måtte för budgetåret 1960/61 anvisa 112 500 000 kronor till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 78, av herr *Svanström m. fl.*, och II: 100, av herr *Jansson i Benestad m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att rätt att erhålla arealtillägg skulle tillkomma den, vilken icke hade en taxerad förmögenhet överstigande 80 000 kronor, samt att även den, som tillträtt jordbruksfastighet efter den 1 juli 1959, skulle äga rätt till arealtillägg, därest övriga med bidraget förknippade villkor uppfylldes;

2) de likalydande motionerna I: 475, av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, och herr *Nord*, samt II: 604, av herrar *Svensson i Ljungskile* och *Jansson i Benestad*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att statens jordbruksnämnd måtte få i uppdrag att söka träffa överenskommelse med jordbrukets förhandlingsdelegation om att 50 procent av importavgifterna på fodermedel skulle föras till en särskild fond och användas till förstärkning av leveransbidraget för mjölk till mindre jordbruk.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts framställning till Särskilt stöd åt det mindre jordbruket för budgetåret 1960/61 anvisa ett reservationsanslag av 112 500 000 kronor;

2) att riksdagen måtte avslå motionerna I: 78 och II: 100 såvitt däri hemställts att rätt att erhålla arealtillägg måtte tillkomma den, vilken icke hade en taxerad förmögenhet överstigande 80 000

kronor, därest övriga med bidraget förknippade villkor uppfylldes;

3) att riksdagen måtte avslå motionerna I: 78 och II: 100 såvitt däri hemställts, att även den, som tillträtt jordbruksfastighet efter den 1 juli 1959, måtte äga rätt till arealtillägg, därest övriga med bidraget förknippade villkor uppfylldes;

4) att motionerna I: 475 och II: 604 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1. av herrar *Sigfrid Larsson, Harald Pettersson* och *Svensson i Vä*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 78 och II: 100, såvitt nu vore i fråga, besluta, att rätt att erhålla arealtillägg skulle tillkomma den, vilken icke hade en taxerad förmögenhet överstigande 80 000 kronor, därest övriga med bidraget förknippade villkor uppfylldes;

2. av herrar *Nord, Sigfrid Larsson, Uno Olofsson, Harald Pettersson, Rimås, Svensson i Ljungskile* och *Svensson i Vä*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 78 och II: 100, såvitt nu vore i fråga, besluta, att även den, som tillträtt jordbruksfastighet efter den 1 juli 1959, skulle äga rätt till arealtillägg, därest övriga med bidraget förknippade villkor uppfylldes;

3. av herrar *Nord, Uno Olofsson, Rimås* och *Svensson i Ljungskile*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 475 och II: 604, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att statens jordbruksnämnd måtte få i uppdrag att söka träffa överenskommelse med jordbrukets förhandlingsdelegation om att 50 procent av importavgifterna

Ang. särskilt stöd åt det mindre jordbruket

på fodermedel skulle föras till en särskild fond och användas till förstärkning av leveransbidraget på mjölk till mindre jordbruk.

Herr NORD (fp):

Herr talman! I det nya jordbruksavtalet spelar import- och regleringsavgifterna en allt väsentligare roll. Sålunda har vi importavgifter till skydd för den inhemska produktionen, och vi har regleringsavgifter som användes för att täcka förluster vid export av de produkter som inte finner avsättning inom landet.

Avgifterna uppgår till allt större belopp. Sålunda inflöt genom införselavgifter under treårsperioden 1956—1959 inte mindre än 329 miljoner kronor, var till kommer förmalningsavgifter om drygt 100 miljoner kronor. När införselavgifterna belöper sig till så stora belopp, är det givetvis inte oväsentligt hur avgifterna tas ut och därmed drabbar olika kategorier av jordbrukare och inte heller hur avgifterna användes.

Det är således ostridigt att importavgifterna på fodervaror gynnar spannmålsodlarna genom att spannmålspriserna stiger i samma takt som införselavgifterna, då däremot den animaliska produktionen belastas i motsvarande grad. Detta är synnerligen kännbart för det mindre jordbruket, som på grund av sin produktionsinriktning inte kan utnyttja prishöjningen på spannmål; tvärtom nödgas småbrukarna köpa fodervaror som fördyrats genom höga importavgifter.

Både ur rättvisesynpunkt och för att få en rimlig balans i vår jordbruksreglering är det nödvändigt att något göres för att rätta till denna snedvridning. Om så inte sker, kommer även jordbruksregleringen att bli ett instrument för bortrationalisering av småbruket och därmed medverka till landsbygdens avfolkning. Under dessa förhållanden bör det vara möjligt och riktigt att återföra någon del av importavgifterna till det mindre jordbruket för att i någon mån minska belastningen på detsamma. Detta kan ske genom att en viss del av im-

portavgifterna på fodervaror återföres till småbruket i form av förstärkning av leveransbidraget på mjölk.

De synpunkter och yrkanden, som jag nu återgett, anföres i ett motionspar, nr 475 i denna kammare och 604 i andra kammaren, vilka är undertecknade av riksdagsmän från centerpartiet och folkpartiet och vilka motioner jordbruksutskottet haft att ta ställning till i förevarande utlåtande. Utskottet har med hänvisning till bl. a. ett remissyttrande från jordbrukets förhandlingsdelegation avstyrkt motionerna.

Jordbrukets förhandlingsdelegation konstaterar i sitt yttrande till att börja med att den helt delar motionärernas uppfattning om att småbruksstödet, som beslöts vid 1959 års riksdag, är otillfredsställande. Men sedan den gjort detta tvär den, bildligt talat, sina händer. Frågan om detta stöds omfattning har inte varit föremål för behandling från delegationens sida, heter det. Strax därefter räknar man upp en mängd svårigheter som skulle uppstå ifall motionerna bifölls. Ja, så snart det gäller småbruket hopar sig stora svårigheter att genomföra ett förslag som framföres! Förhandlingsdelegationen slutar med att avstyrka bifall till motionerna. Naturligtvis! Något annat kunde man inte vänta. Jordbrukets förhandlingsdelegation har aldrig visat något positivt intresse för småbruket. Vi har från småbrukets sida haft anledning att ofta kritisera de prisavtal, som förhandlingsdelegationen träffat, emedan småbruket i regel blir missgynnad vid dessa prisöverenskommelser.

Nu när ett förslag framförts i avsikt att återföra en viss del av importavgifterna till småbruket som en kompensering för den belastning, som de höga foderpriserna utgör för denna kategori jordbrukare, avstyrker delegationen detta förslag!

Till det föreliggande utskottsutlåtandet är fogad en reservation, nr 3, vilken innebär att de yrkanden som ställts i det åberopade motionsparet framföres reservationsvis. Ett bifall till detta yrkande berör inte konsumenterna på nå-

Ang. särskilt stöd åt det mindre jordbruket

got vis, det inverkar inte på priserna utan innebär en överflyttning av ett begränsat belopp från den mera lönsamma vegetabiliska produktionen till den animaliska.

Med detta anförande, som jag bemödat mig om att göra så koncentrerat och kort som möjligt, ber jag att få yrka bifall till reservation nr 3 i detta utlåtande. Jag vill även passa på tillfället att yrka bifall till reservation nr 2, vilken avser rätten att erhålla arealbidrag.

Enligt författningen är den som tillträtt ett jordbruk efter den 1 juli 1959 icke berättigad att erhålla arealbidrag. I likhet med dem som undertecknat reservation nr 2 anser jag att det är en orättvisa att en, som har innehaft ett jordbruk sedan länge, skall vara berättigad till arealbidrag, under det att en annan, som bor strax intill, inte har rätt att få detta bidrag.

Dessa frågor har emellertid diskuterats tidigare, och därför kan jag, som sagt, inskränka mig till att yrka bifall till reservationerna nr 2 och 3 i jordbruksutskottets utlåtande nr 10.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! När herr Nord påstod att jordbrukets förhandlingsdelegation inte beaktar småbrukets intressen tror jag att han gjorde sig skyldig till en betydande överdrift. Han sade också, att importavgifterna enbart användes för att gynna den vegetabiliska produktionen. Jag vill emellertid erinra om att en mycket stor del av dessa avgifter användes för att reglera äggpriset, och vi vet alla, att äggproduktionen är en viktig näring för småbruket.

Herr Nord talade om att förhandlingsdelegationen avstyrt bifall till motionerna. Det bör tilläggas att även jordbruksnämnden i ett längre och som jag tycker starkt motiverat yttrande påvisat, att förhållandena inte är sådana som de framställts i motionerna och nu av herr Nord. Jag är den förste att på allt sätt vilja medverka till att småbruket får stöd, men jag tror inte att den av herr Nord och hans medmotionärer anvisade vägen leder till målet.

En annan fråga som behandlas i detta utlåtande är under vilka förutsättningar ett småbruk kan få stöd i form av arealbidrag. Herr Nord har redan nämnt, att endast den som varit innehavare av sitt småbruk före den 1 juli 1957 kan komma i åtnjutande av ett sådant bidrag. Jag instämmer med herr Nord i att detta förbehåll inte bör finnas.

Man har sagt, att om även nytillträdande småbrukare skulle få arealbidrag skulle detta hindra en strukturrationalisering. Rent teoretiskt kan det ligga en viss sanning i detta. I praktiken tror jag emellertid det förhåller sig på det sättet — vilket också en enig småbrukareutredning förklarar i sitt betänkande — att det avgörande för en enskild person, som vill skaffa sig ett småbruk, inte är frågan om han kan få arealbidrag eller inte, utan helt andra omständigheter. Man får inte heller glömma, att denna fråga kan bli ett irritationsmoment mellan den småbrukare, som haft sitt småbruk tidigare, och den som nyligen tillträtt sitt. Många gånger är det kanske också så, att den som allra bäst behöver arealbidraget är den småbrukare som just startar sin verksamhet.

Sedan skall jag ta upp frågan om förmögenhetsgränsen för detta bidrag. Den som har en förmögenhet på 50 000 kronor eller däröver kan inte få arealbidrag. Enligt utskottets utlåtande har det inte tillkommit några omständigheter, som ger anledning att ändra denna gräns. För producentbidraget, som var föregångare till arealbidraget, infördes 1953 denna förmögenhetsgräns på 50 000 kronor. Därefter genomfördes emellertid 1957 en höjning av taxeringsvärdena med i genomsnitt 60 procent, och även inventarier har deklareringsmässigt fått ett större värde. På papperet har således småbrukarnas förmögenhet ökat högst väsentligt sedan 1953, men inte har de för den skull fått bättre inkomstmöjligheter. Att en småbrukares produktionsmedel tas upp till ett högre belopp ger honom ju inte i och för sig någon möjlighet att använda det för att få in mera pengar.

Ang. särskilt stöd åt det mindre jordbruket

Man kan också erinra om att den gräns, vid vilken förmögenhetsbeskattningen börjar, för några år sedan höjdes till 80 000 kronor. Jag tycker därför, att starka skäl talar för att gränsen för erhållande av arealbidrag skall sättas vid 80 000 kronor och för att även den, som tillträtt sitt småbruk efter den 1 juli 1957, skall ha rätt till bidrag. Det väsentliga är ju, att den som har en hög inkomst inte skall få något.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr 1 och 2.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Som motionär har jag ansett mig böra begära ordet i denna fråga, men sedan herr Sigfrid Larsson hållit sitt anförande kan jag inskränka mig till några få ord, då jag på de flesta punkter blivit förekommen av honom. Jag skall inte upprepa de motiveringar han anfört, men jag vill understryka på ett par punkter vad han sade.

Det gäller bl. a. den irritation som ibland kan uppstå i t. ex. en by, där det finns flera småbrukare och den ene är nytillträdande efter den 1 juli 1957 medan de andra sitter kvar på sina småbruk. Då är det ganska svårt för vederbörande att förstå det riktiga och rättvisa i att den ene erhåller arealtillägg och den andre inte.

Vad som här sagts beträffande förmögenhetsgränsen skall jag också be att få understryka. Jag tror det skulle vara mycket angeläget att hos dessa småbrukare skapa en känsla av ett bättre stöd från statsmakternas sida. Det är ofta så att dessa människor utför ett mycket behjärtansvärt arbete i sin dagliga gärning, och de har inte alltid så lätt att acceptera den avoga inställning som man tydligen hyser gentemot deras arbete. I ett annat försörjningsläge skulle med betydande säkerhet dessa småbrukares insatser för folkförsörjningen bli av avgörande betydelse.

Därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationerna nr 1 och 2.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att på något sätt förlänga debatten utan skall inskränka mig till att i fråga om detaljerna understryka vad de föregående talarna nyss anfört. Jag har nämligen på väsentliga punkter blivit förekommen av vad de haft att anföra. Men jag vill trots detta ändå ge uttryck för några allmänna reflexioner med anknytning till småbrukarna som yrkesgrupp och med tanke på ett eventuellt stöd åt denna yrkesgrupp.

Låt mig allra först säga, att jordbruksuppgörelsen otvivelaktigt rent tekniskt sett är en mycket komplicerad och till sina verkningar mycket svårbedömbär angelägenhet. Att genom en sådan uppgörelse skapa full rättvisa åt alla berörda parter ligger självfallet inte inom möjligheternas ram. Men detta får ändå inte utesluta att man så långt det står i mänsklig makt ändå försöker ernå eller sträva efter en sådan rättvisa.

Ingen torde förneka att landets många mindre jordbrukare genom den omnämnda uppgörelsen har ställts liksom vid sidan om rättvisereglerna. I den motion, som undertecknad m. fl. avlämnat, har vi klart påvisat hur vidtagna åtgärder uppenbarligen länder småbrukarna till förfång och jag skall därför inte ta upp tiden med att här ytterligare ge belegg för detta påstående.

Det är klart att en förstärkning av mjölkpriset till dessa mindre jordbrukare är ett önskemål som jag anser vara fullt motiverat, detta i all synnerhet när det kan ske utan att det på något sätt kommer att bli till förfång för konsumenterna.

Det är också som herr Nord anförde riktigt, att stödåtgärder till förmån för det större jordbruket länder den motsatta sidan — småbruket — till nackdel. Detta är en sak som inte kan förnekas. På grund av förra årets svåra torka nödgas exempelvis dessa mindre jordbrukare köpa betydande kvantiteter foder för att kunna klara djuren fram tills sommararbetet börjar. Foderpriserna är höga och det är därför fullt motiverat

Ang. särskilt stöd åt det mindre jordbruket

att dessa mindre jordbrukare får ett litet tillskott på mjölkpriset av dessa här omnämnda importavgifter.

Nu menar kanske någon, att detta bara ytterligare skulle öka ett eventuellt mjölk- och smöröverskott. Men jag vill här ha sagt, att denna fara inte på något sätt är överhängande, i varje fall inte för närvarande, mot bakgrunden av förra årets dåliga skördeutfall. Något dylikt överskott torde vi som sagt inte behöva frukta under den närmaste tiden.

Nu säger måhända en och annan: Småbrukarna skall ju ändå bortrationaliseras, och då är det väl inte rimligt att genom ekonomiska tillskott förlänga livet för dem? Ju förr de försvinner från arenan, desto bättre måste det väl vara?

Låt mig bara säga, att detta bortrationaliserande fortgår redan dag för dag med en hastighet som inte lämnar något övrigt att önska. Men för dem som ännu finns kvar, tills omställningsprocessen i sin helhet är slutförd, gäller det att trygga försörjningen till dess. De har rätt — lika stor rätt som alla andra medlemmar av folkhemmet — att bli betraktade som jämbördiga och bli behandlade efter rättvisa principer. Om det skulle bli så, att vi här i landet får vissa folkgrupper, som på grund av växlande konjunkturer och fortgående rationalisering inte längre kan inordnas i produktionslivet, gäller det i alla fall att ge dem chansen att klara sig ekonomiskt. Annars kan vi inte tala om jämlikhet i vårt samhälle. I dag är det fråga om småbrukarna. Det kan nästa gång med stor sannolikhet gälla textilarbetarna, och i fortsättningen kan det komma att gälla vissa andra grupper. Därför menar jag att man inte kan nonchalant sätta en viss grupp åt sidan och inte längre ta någon hänsyn till den. Vi har förpliktelser mot alla grupper i samhället.

Med dessa allmänna reflexioner som bakgrund vill jag, herr talman, förena mig med de föregående talarna och yrka bifall till reservationerna nr 2 och 3 i föreliggande utskottsutlåtande.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Efter de yrkanden som här framförts skall jag med några ord redogöra för hur utskottet sett på denna fråga.

Beträffande reservation nr 1, där det gäller förslag om rätt att erhålla arealtillägg, om vederbörande inte har en taxerad förmögenhet överstigande 80 000 kronor, har utskottet funnit, att det inte anförts några synpunkter som kunnat föranleda utskottet att ändra sin inställning sedan i fjol. Vi har inte ansett, att det skulle stå i överensstämmelse med småbrukarstödet's syfte att lämna subventioner till personer med relativt stor förmögenhet. Reservanterna har ju framhållit, att förslaget om höjning av förmögenhetsgränsen delvis är beroende på de höjda taxeringsvärdena. Men det är ju värden som finns, och det stöter många människor, att folk med 80 000 kronor i förmögenhet skall få direkta subventioner på ett sådant sätt. I likhet med 1959 års riksdag har utskottet inte funnit anledning att godkänna den ifrågasatta höjningen.

De motioner som ligger till grund för reservationerna nr 2 och 3 har varit remitterade till statens jordbruksnämnd, och nämndens yttrande har utförligt refererats i utskottsutlåtandet. På grund av vad som där anföres har vi inte funnit anledning att tillstyrka de av motionärerna och reservanterna föreslagna åtgärderna.

Jordbruksnämnden har hört jordbrukets förhandlingsdelegation. Varken förhandlingsdelegationen eller jordbruksnämnden har kunnat tillstyrka, att riksdagen rörande principerna för fodermedelsavgifternas användning gör något uttalande som strider mot principerna i nu gällande sexårsavtal. Nämnden slutar sitt fylliga utlåtande med att föreslå, att utskottet avstyrker de föreliggande motionerna.

Utskottet har således en mycket stark ställning. Förhandlingsdelegationen och jordbruksnämnden, som bär ansvaret för den politik som föres och som skall se

Ang. särskilt stöd åt det mindre jordbruket

till att gällande avtal följes, har avstyrkt, och inte heller utskottet har som nämnts funnit någonting som talar för ett bifall till de av motionärerna och reservanterna föreslagna ändringarna.

Då dessa jordbruksfrågor nu diskuteras så länge, skall jag inskränka mig till vad jag här sagt. Jag ber att få yrka bifall till jordbruksutskottets utlåtande nr 10.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt rörande varje punkt av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Sigfrid Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Sigfrid Larsson m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 25.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende på punkten 3, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i denna punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Nord m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Sigfrid*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nord m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 2 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Sigfrid*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och

befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 51.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Därpå gjorde herr talmannen enligt de i fråga om punkten 4 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den herr Nord m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nord begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Nord m. fl. vid utlåtandet avgivna, med 3 betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Nord begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 39.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om anslag till renstängsel inom Jämtlands län

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående anslag till renstängsel inom Jämtlands län.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 324, av herr Pålsson och herr Olofsson, Per, samt II: 405, av herrar Larsson i Norderön och Agerberg, hade motionärerna alternativt hemställt, att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att anvisa 550 000 kronor till lappväsendet i Jämtlands län för uppförande av renstängsel inom Jämtland och Härjedalen i enlighet med länsstyrelsens i länet utredning eller att motsvarande belopp från lappfonden genom Kungl. Maj:ts åtgärder måtte anvisas åt lappväsendet i Jämtlands län för samma ändamål att utgå förslagsvis med hälften 1960 och andra hälften 1961.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 324 och II: 405 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr PÅLSSON (cp):

Herr talman! Det kan måhända verka förmätet att ta till orda för en motion mot ett enhälligt utskott, men då den fråga det här gäller är för en folkminoritet av betydande vikt på det område som detta ärende avser, ber jag likväl att få säga några ord, och jag ber herr talmannen och mina kammarkamrater om tillgift för det tilltaget.

Jag kan emellertid inte dela den uppfattning som jordbruksutskottet har kommit fram till. Då man läser utskottsutlåtandet finner man att utskottet lämnar sitt erkännande av att det ifrågasatta renstängslet kan vara av stor betydelse för renskötseln inom vederbörande område och motverka skador på skog och jordbruk. Men utskottet säger vidare: »Emellertid bör enligt utskottets mening någon anslagsanvisning å

Om anslag till renstängsel inom Jämtlands län

riksstaten för det i motionerna angivna ändamålet ej övervägas förrän i samband med prövningen av de förslag till åtgärder rörande renskötseln i Jämtlands län som förut nämnts.»

Vad är det då för åtgärder som har nämnts? Ja, litet tidigare i utskottets skrivning såges det att åtgärder som i det här avseendet kan ifrågakomma är sådana som leder till utslaktning i de fall då renantalen är för höga, utslaktning av strövrekar — de kallas här för renar som visar benägenhet för strövning — minskad omloppstid för renarna — med detta kan väl inte menas någonting annat än just en tredje typ av utslaktning — förbättrad organisation av arbetsinsatserna inom renskötseln samt ordnade vår- och höstflyttningar.

Jag nödgas nog konstatera att allt detta är åtgärder som samerna själva vidtagit under minst ett tiotal år. Det är sålunda inga nyheter. Mig förefaller det som om resonemanget har börjat i alldeles fel ända. Det primära i detta fall är renstängslen. Sedan kan det diskuteras om någon eller några av dessa föreslagna åtgärder eller eventuellt någon annan åtgärd kan tillgripas för att effektivisera samernas renskötsel. Men det är fullkomligt fel att tro att man skall vidta dessa åtgärder först och sedan uppföra renstängsel någon gång i en framtid sedan dessa åtgärder prövats. De är i allt väsentligt redan prövade, och det är sålunda ingenting nytt som föreslås i denna del. Utslaktning av renar har ju pågått utan att det skett någon uppsortering i tre olika grupper för den slakten, och konstigare än så är det inte.

Vad gäller en förbättrad organisation av arbetsinsatserna inom renskötseln undrar jag om det går att pressa ned arbetskraften och antalet av de i renskötseln verksamma just mycket mer än för närvarande. Det finns även en gräns för rationalisering på detta område, och det går i varje fall inte att genomföra någon ytterligare minskning av antalet sysselsatta, därest man inte får ta renstängsel till hjälp. Det är möjligt att en rationalisering kan ha en så pass god

effekt att den kan leda till en ytterligare begränsning av arbetskraften inom denna näring, men utan renstängsel går det förvisso inte.

I ärendet har tre remissinstanser hörts. Länsstyrelsen i Jämtlands län, som bygger sitt yttrande på ett uttalande av lappfogden i länet, har väl avgivit det enda sakkunniga yttrandet i detta sammanhang. Såvitt jag förstår har utskottet i huvudsak förbigått vad länsstyrelsen och lappfogden i Jämtland har anfört i sitt yttrande.

Att statskontoret för närvarande inte har ansett sig kunna förorda ett tillmötesgående av denna hemställan är ju ganska naturligt. Det är ju billigast att säga nej. Något annat var inte att vänta från det hållet. Statskontoret har också framhållit att lappfondens ekonomiska ställning är dålig; den är kort och gott i det allra närmaste barskrapad. Där finns ingenting att hämta, uppger statskontoret.

Slutligen har arbetsmarknadsstyrelsen yttrat sig från sina utgångspunkter. Detta yttrande har utskottet tagit fasta på och anför i anslutning härtill: »Detta bör dock ej utesluta att medel ställes till förfogande för beredskapsarbeten med byggande av delar av omfördälda renstängsel, därest den lokala arbetsmarknadssituationen så motiverar.»

Jag får tyvärr det intrycket att utskottet hoppas att det skall bli arbetslöshet hos oss. Det gör inte jag och ej heller samerna eller övriga jämtar. I varje fall kan enligt min mening samerna knappast bygga sin renskötsel och sin näring på den förhoppningen. Det är väl alltför lösligt.

Nu kan någon kanske göra den reflexionen, att jag inte är sakkunnig på detta område. Jag skall inte heller tillmäta mig större sakkunskap än jag har, men jag bor kanske närmare samerna och deras renskötsel än flertalet av jordbruksutskottets ledamöter. Det är möjligt att jag härigenom får se litet mer av problemen i varje fall. För att lämna ett litet belägg härför vill jag återge vad som anföres i ett protokollsutdrag — som jag har här i min hand — från

Om anslag till renstängsel inom Jämtlands län

Svenska samernas riksförbunds landsmöte i Jokkmokk den 9—11 i denna månad. Uttalandet är sålunda ganska färskt. I § 8 i mötets protokoll heter det sålunda: »Behandlade landsmötet en motion från Tossåsens, Tranris och Mittådalens lappbyar angående stöd åt lappbyarnas strävanden att få till stånd ett spärrstängsel med ungefärlig sträckning Grundsjöarna—Drommen. Under frågans handläggning underströk flera av de valda sameombuden vikten av att i motionen omtalade misshälligheterna snarast undanröjdes och *bestöt landsmötet* uppdraga åt S. S. R:s styrelse att genom åtgärder den funne lämpligast ge motionärernas förslag om renstängsel sitt kraftigaste stöd.»

Uttalandet har av samernas riksförbunds styrelse utformats på följande sätt — jag ber att få citera det när jag anser att även samernas röst skall i det här sammanhanget återfinnas i kammarens protokoll.

»Under hänvisning till bifogat protokollsutdrag vill styrelsen för Svenska samernas riksförbund i ärendet uttala nedanstående.

Det är av synnerlig vikt att olägenheter i renskötsel av den art som Tossåsens, Tranris och Mittådalens lappbyar i sin motion till S. S. R. andragit snarast upphjälpas. Missförhållandena ha varit rådande under en lång följd av år, och även om S. S. R. inte tidigare ingripit i frågan ha vi sedan länge varit underkunniga om att åtgärder i förbättrande syfte någon gång skulle få avgörande aktualitet. Då nu länsstyrelsen i Jämtlands län, motionärerna själva jämte den bofasta jordbrukarbefolkningen i berörda trakter funnit den enda lösningen vara att bygga ett spärrstängsel, vill S. S. R:s styrelse på det kraftigaste ge sitt stöd åt förslaget till en sådan åtgärd. Av vad som i frågan framkommit vill styrelsen främst rikta uppmärksamheten på följande fakta:

1. Renskötseln i södra Jämtland och Härjedalen bedrivs i exceptionell närhet till privatägda marker, där på sina håll lapparnas sedvanerätt till renbetet är diskutabel och t. o. m. av jordägare för-

söker bestridas. Eftersom inga naturliga hinder för strövning finnas, torde inte svårigheterna kunna avhjälpas annat än med tekniska hjälpmedel — i detta fall genom ett stängselbygge.

2. Det finns inga alternativa åtgärder varigenom kan uppnås samma betryggande effekt, när det gäller ansträngningarna att hålla hjordarna under skötarnas uppsikt. Minskning av hjordarnas storlek, utslaktning av s. k. strövenrar, intensivare bevakning etc. ha endast begränsad och temporär verkan och bidra ej till att på längre sikt rationalisera renskötseln. Det är vidare ur alla synpunkter eftersträvansvärt att hjordarna hålls så stora som betesmarkerna tillåter.

3. Det är en allmänt samisk angelägenhet att konflikter med den bofasta befolkningen med tillgängliga medel undanröjas, och Svenska staten har tidigare genom inköp av bl. a. Ljusnedals bruk manifesterat sin bestämda mening att en löande renskötsel — under ett med traktens bofasta befolkning friktionsfritt grannförhållande — bör kunna bedrivas. Då nu genom ändrade renskötselmetoder på nytt irritation uppstått mellan samer och bofasta, vore det helt i linje med hävdvunnen inställning om staten ingrepe på sätt som föreslagits.

4. Tossåsens, Tranris och Mittådalens lappbyar tillhöra de allra sydligaste i landet. De bilda en sydlig gräns mot de områden där renskötseln helt och hållet upphör, och att stärka den vacklande ställning som renskötseln där råkat komma i är angeläget och betydelsefullt för samebefolkningen i sin helhet.

För S. S. R:s styrelse:

Lars Rensund

Sekreterare i S. S. R.

Israel Ruong

Ordförande i S. S. R.»

Skälet till att jag har velat citera detta har jag redan anfört. Sedan skall jag, herr talman, inte gå längre än till att yrka bifall till motionen. Denna framlägger två alternativ. Det ena innebär att riksdagen måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t

Om anslag till renstängsel inom Jämtlands län

att anvisa 550 000 kronor till lappväsendet i Jämtlands län för uppförande av renstängsel inom Jämtland och Härjedalen i enlighet med utredning av länsstyrelsen i länet. Det andra alternativet innebär att motsvarande belopp från lappfonden genom Kungl. Maj:ts åtgärder anvisas åt lappväsendet i Jämtlands län för samma ändamål, att utgå förslagsvis med hälften 1960 och hälften 1961.

För mig som är jämta har det legat närmast till att yrka bifall till det andra alternativet, alltså att medel skall tas från lappfonden, ty det mesta av lappfondens kapital har väl en gång i tiden kommit från Jämtlands län. Men som jag tidigare har nämnt har statskontoret redovisat att lappfonden är tömd. Där är ingenting att hämta. I stället yrkar jag bifall till motionen enligt alternativ 1, alltså att riksdagen uppdrar åt Kungl. Maj:t att anvisa 550 000 kronor till lappväsendet i länet på de villkor som i alternativet är angivna.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Motionen av herr Pålsson m. fl. överensstämmer i sitt slutliga yrkande om ett anslag på 550 000 kronor i stort med den skrivelse som länsstyrelsen i Jämtlands län avgav till Kungl. Maj:t under föregående år. I denna skrivelse gör länsstyrelsen ungefär samma hemställan som herr Pålsson för fram i sin motion.

Två skäl har föranlett utskottet att yrka avslag på motionerna. Det första är att Kungl. Maj:t i anledning av denna skrivelse från länsstyrelsen i Jämtlands län i ett brev i höstas anmodade länsstyrelsen att vidtaga åtgärder för att åstadkomma bättre renskötsel i Jämtland, vilket borde ske i samråd med lappadministrationen och med vederbörande lappar. Innan resultatet av denna utredning blir klart anser sig utskottet inte kunna tillstyrka motionerna. Det andra skälet är, som herr Pålsson anförde, att lappfonden är tom. De medel som finns i den uppgår ungefär till 400 000 kronor. Därav har redan disponerats omkring 241 000 kronor. Vi-

dare kommer den att belastas med ytterligare cirka 108 000 kronor. Det finns alltså där icke tillräckligt med medel kvar för att gå på den linje som motionärerna har tänkt sig. Om man bifölle motionerna finge man på det ena eller andra sättet förstärka lappfonden med skattemedel.

Dessa skäl har gjort att utskottet inte har kunnat bifalla motionerna.

Jag vill till sist till herr Pålsson säga att utskottet förutsätter att arbetsmarknadsstyrelsen skall ha möjlighet att igångsätta beredskapsarbeten med byggande av ifrågavarande renstängsel därest arbetslöshet skulle uppstå. Herr Pålsson vet mycket väl att det överallt ute i länen finns beredskapsarbeten planerade i händelse av arbetslöshet. Utskottet har på detta sätt velat lämna arbetsmarknadsstyrelsen en möjlighet att utföra dylika arbeten som beredskapsarbeten vid arbetslöshet.

Jag ber med detta, herr talman, att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Pålsson, att riksdagen, i enlighet med det i motionen I: 324 först upptagna alternativa yrkandet, måtte uppdraga åt Kungl. Maj:t att anvisa 550 000 kronor till lappväsendet i Jämtlands län för uppförande av renstängsel inom Jämtland och Härjedalen i enlighet med länsstyrelsens i länet utredning.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Pålsson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11, röstas

Ja;

Om anslag till särskilda naturskyddsåtgärder, m. m.

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, bifalles det av herr Påls-son under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Om anslag till särskilda naturskyddsåtgärder, m. m.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckta motioner angående anslag till särskilda naturskyddsåtgärder, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 485, av herr *Osvald* och herr *Andersson, Axel Johannes*, samt II: 599, av herrar *Nyberg* och *Rimås*, hade yrkats, att riksdagen skulle besluta att till särskilda naturskyddsåtgärder anslå ett belopp av 100 000 kronor.

I de till utskottet likaledes hänvisade, likalydande motionerna I: 439, av herr *Andersson, Axel Johannes*, och herr *Ollén*, samt II: 600, av herrar *Nyberg* och *Rimås*, hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till ändrade statuter för bidrag till särskilda naturskyddsåtgärder, så att sådant bidrag även kunde utgå till sakägare för sådan förlust, som uppkommit till följd av fridlysning och annan naturskyddsåtgärd även om denna åstadkommit på frivillig väg.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte avslå motionerna I: 485 och II: 599; samt

2) att motionerna I: 439 och II: 600 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Rimås, Eliasson* i Moholm, *Nilsson* i Lönsboda och *Hedin*, vilka ansett att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 439 och II: 600, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till ändrade statuter för bidrag till särskilda naturskyddsåtgärder, så att sådant bidrag även kunde utgå till sakägare för sådan förlust, som uppkommit till följd av fridlysning och annan naturskyddsåtgärd, även om denna åstadkommit på frivillig väg.

Herr **OSVALD** (fp):

Herr talman! I det nu föreliggande utlåtandet behandlas två olika frågor, dels en anslagsfråga och dels en fråga om de regler, efter vilka ersättning kan lämnas sakägare, som lidit förlust på grund av en fridlysning enligt naturskyddslagen.

Vad först anslagsfrågan beträffar noterar jag med tacksamhet utskottets principuttalande i början av utlåtandet. Utskottet säger där, »att det är angeläget att medel finns tillgängliga för att skydda ur naturvårdssynpunkt värdefulla objekt eller att i önskvärd utsträckning återställa sådana efter gjorda ingrepp». Men sedan fullföljer tyvärr inte utskottet den tankegång, som det inleder sitt utlåtande med. I själva verket är de anslag, som står till förfogande, ytterligt otillräckliga. Många av de inlösningsar eller inköp som gjorts under senare år har betingat mycket betydande belopp. Även om det, som utskottet påpekar, nu finns en odisponerad behållning på 225 000 kronor, är dessa medel likväl otillräckliga.

Såsom framgår av det i utlåtandet återgivna yttrandet från Svenska naturskyddsföreningen är de anslag, som för motsvarande ändamål lämnas i flera andra länder betydligt större. Vi borde faktiskt i vårt land utan något förfång för näringslivet kunna lämna större anslag för att skydda naturen, medan vi ännu har en hel del värdefull natur kvar att skydda.

Om anslag till särskilda naturskyddsåtgärder, m. m.

Utskottet erinrar också om att det jämlikt vattenlagen finns möjlighet att använda influtna regleringsavgiftsmedel för åtgärder av nu ifrågavarande slag. Det är sant, men dessa medel har i alla fall ett begränsat användningsområde.

»Vidare kommer», säger utskottet, »vid bifall till Kungl. Maj:ts framställning i proposition nr 55 till årets riksdag 500 000 kronor att finnas tillgängliga för inköp för kronans räkning av mark av naturvetenskapligt värde». Detta låter mycket bra, men i all sin knapphet är detta uttalande faktiskt i någon mån vilseledande. Det säges nämligen ingenting alls om hur dessa medel kommer att inflyta. Det rör sig här om en ersättning, som staten får därför att staten avstår från sin återköpsrätt till ett område utanför Göteborg, Rya skog, som fridlysts för flera år sedan. Staten har haft rättighet att återköpa området i fråga för den händelse fridlysningen inte skulle komma att bestå. Nu kommer fridlysningen åtminstone delvis att hävas. Efter förhandlingar med Göteborgs stad har staten dock avstått från sin återköpsrätt. Det är härifrån som nu 500 000 kronor skulle komma att inflyta. Dessa pengar kan givetvis användas för naturskyddsåtgärder, men det är inte alldeles nödvändigt att så sker. Det står nämligen att de skall användas »för inköp för kronans räkning av mark av naturvetenskapligt värde». Det kan finnas områden, som har naturvetenskapligt värde utan att därför vara värda att skyddas enligt naturskyddslagen.

Det är alltså i detta fall fråga om en inkomst, som staten får genom att så att säga sälja ett fridlyst område. Det är väl inte mer än rätt att man skaffar något annat i stället, när man alltså avhänder sig ett område som har blivit fridlyst en gång i tiden. Med tanke på de mycket stora belopp, som kan behövas, anser jag att det hade varit mycket önskvärt med ett bidrag på budgeten även i år, så att den odisponerade behållning, som finns, hade kunnat ökas ytterligare.

Den andra frågan avser, som jag sade, bidrag till sakägare för förlust, som uppkommit till följd av fridlysning. Där

har länge den regeln gällt att sakägare efter en fridlysning kan erhålla ersättning för den förlust han lider, under förutsättning att fridlysningen innebär ett tvång. Om han däremot frivilligt avstår från sin äganderätt får han ingen ersättning.

Detta kan, menar jag, leda till onödiga konflikter och besvärligheter. Låt oss tänka oss det fallet att det gäller att fridlysa en skärgårdsholme, en sjö eller någonting annat, där det finns fyra ägare. Tre av dessa avstår frivilligt från sin äganderätt för fridlysningens skull, men den fjärde gör det inte. Fridlysningen kommer i alla fall till stånd, och de tre som frivilligt har lämnat sin medverkan får ingenting, under det att den fjärde, som har motsatt sig fridlysningen och därmed också åsamkat det allmänna både besvär och kostnader, får ersättning. Det är dessa konsekvenser, som man inom naturskyddsföreningen har funnit egendomliga. Man anser där, att det skulle finnas möjligheter att få fridlysningsåtgärder genomförda mycket lättare och enklare än nu, om vederbörande sakägare kunde påräkna en viss ersättning.

Under förutsättning, att det belopp på 500 000 kronor, som nämnes i utskottets utlåtande verkligen kommer att stå till förfogande för naturskyddsändamål skall jag, herr talman, inte framställa något yrkande i anslagsfrågan; däremot ber jag att i fråga om reglerna för ersättning till sakägare få yrka bifall till den vid utlåtandet knutna reservationen av herr Rimås m. fl.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! De synpunkter som herr Osvald har framhållit har tidigare varit föremål för behandling i både utskott och riksdag, och man har därvid ställt sig på samma linje som utskottet nu har kommit till. Jag finner att ingenting har inträffat som nödvändiggör en ändring.

Med hänvisning till vad utskottet har skrivit om de två motionskrav, som herr Osvald här har talat för, ber jag därför att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Det står visserligen i utskottets yttrande att frågan vid flera tillfällen har behandlats av riksdagen utan att vinna dess bifall. Därmed förhåller det sig på det sättet att frågan har tagits upp av naturskyddsföreningen i dess framställningar till Kungl. Maj:t. Men såvitt jag kan erinra mig har den inte någonsin varit före i något utlåtande från jordbruksutskottet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående vardera punkten av utskottets i det nu föredragna utlåtandet gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i punkten 1 hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Osvald* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 12 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Osvald* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 36.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till civilförsvarslag m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 303 i första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* samt nr 380 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte antaga vid motionerna fogade förslag till

1) lag om ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947; samt

2) lag om ändringar i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders barn.

Nämnda lagförslag avsågo, att det allmänna barnbidraget till det äldsta med hänsyn till sin ålder bidragsberättigande barnet i varje familj skulle slopas och att barnbidragen till övriga barn skulle differentieras till beloppen. Sålunda skulle bidraget utgå med 400 kronor för år till andra barnet, med 500 kronor till tredje barnet och med 600 kronor till

Om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.

varje ytterligare barn. Beträffande s. k. ofullständiga familjer hade föreslagits ett icke behovsprövat särskilt barnbidrag om 400 kronor per år för barn, som enligt de föreslagna reglerna icke bleve berättigat till allmänt barnbidrag.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 303 och II: 380 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herr *Birke* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottet bort anföra vad i reservationen angivits samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 303 och II: 380, måtte för sin del antaga

1) det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändring av 1 § lagen om allmänna barnbidrag den 26 juli 1947; samt

2) det vid motionerna fogade förslaget till lag om ändringar i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn.

Herr **BIRKE** (h):

Herr talman! Vi har i vår reservation till detta utskottsutlåtande föreslagit att barnbidraget till det första barnet skall slopas och att bidrag till de övriga barnen skall utgå med 400 kronor per år till det andra, 500 kronor till det tredje och 600 kronor till varje ytterligare barn. Till de ofullständiga familjerna föreslås ett icke behovsprövat särskilt barnbidrag med 400 kronor per år och barn, alltså även till det första barnet.

Genom omsättningsskattens införande har skattetrycket stigit med drygt 4 procent. För en familj med 10 000 kronor i utgifter betyder det en ökning av 400 kronor per år. Enligt andra beräkningsgrunder anges beloppet till 560 kronor — det resultatet framkommer om man utgår från att omsättningsskatten ger 1,4 miljarder och dividerar den summan med antalet hushåll, som är 2,5 miljoner.

Den årliga penningvärdeförsämringen,

som pågått under praktiskt taget hela efterkrigstiden och som är ett resultat av regeringens politik, har varit genomsnittligt 4 procent per år. För en inkomst på 10 000 kronor betyder detta en minskad köpkraft på ungefär 400 kronor, alltså lika med ett barnbidrag.

Högerpartiets avsikt är att genom besparingsåtgärder på skilda områden få balans i statsbudgeten, bromsa upp den fortgående penningvärdeförsämringen och få ett stabilt penningvärde. Härigenom kan man också komma fram till lättnader i skattebelastningen. Vårt förslag att borttaga ett barnbidrag måste alltså vägas mot att barnfamiljerna vid ett avskaffande av omsättningsskatten, vilket vi föreslår i annat sammanhang, kommer att få behålla mer av sin inkomst. Ett borttagande av omsättningsskatten betyder att barnfamiljerna i stort sett kompenseras för vad de förlorar i barnbidrag.

Frågan om barnavdrag vid beskattningen behandlas också i motion av oss. Vi anser i princip att ett återinförande av detta avdrag vid såväl den statliga som den kommunala beskattningen är väl befogat. Den motionen har emellertid remitterats till bevillningsutskottet, varför jag ej nu skall orda om den.

Jag ber, herr talman, att med denna motivering få yrka bifall till reservationen av mig och fröken *Wetterström*.

Herr **SUNNE** (fp):

Herr talman! Jag ber att få säga några ord med anledning av herr *Birkes* anförande.

Denna fråga har ju varit föremål för behandling i utskott och kammare under ett flertal år och har varje gång förts fram av högern. Vi i folkpartiet har inte kunnat biträda förslaget om slopande av barnbidraget till det första barnet. Säkert är det alldeles riktigt som 1954 års familjeutredning sade i sitt betänkande, att det första barnet innebär särskilt höga kostnader för familjen och krav på omställning av ekonomin, i praktiken ofta förenad med att hustruns inkomst av förvärvsarbete faller bort el-

Om slopande av det allmänna barnbidraget till första barnet, m. m.

ler i varje fall starkt reduceras. Barnbidraget till det första barnet innebär en viss lättnad i samband med denna omställning, och ett avskaffande av detta bidrag bör därför inte ifrågakomma.

Nu har ju reservanterna inte heller vågat yrka på borttagande av det första barnbidraget till ofullständiga familjer, utan dessa skulle få barnbidrag även om endast ett barn finns i familjen. Sådana barnfamiljer skulle alltså erhålla 450 kronor mer än fullständiga familjer, som skulle mista bidraget till första barnet, och man kan väl diskutera huruvida det innebär någon rättvisa.

I högerns reservation föreslås också en differentiering av bidragen till de övriga barnen. Den frågan har ju flera gånger behandlats i riksdagen, och man uttalade för några år sedan detsamma som nu anföres i utskottsutlåtandet, nämligen att den förstärkning av stödet till de stora barnfamiljerna, som kunde vara erforderlig, skulle kunna åvägbringas på annat sätt än genom differentiering av de allmänna barnbidragen, exempelvis genom inkomstprövade förmåner med särskilt hänsynstagande till antalet barn i familjen.

Jag har endast velat avgiva denna korta deklaration, herr talman, och har intet annat yrkande än utskottet.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Som kammarens ledamöter säkert erinrar sig har vi behandlat denna fråga vid flerfaldiga tillfällen, senast i samband med införandet av den allmänna varuskatten, då ett stort besparingsprogram som alternativ till omsättningsskatten diskuterades. Det har också kunnat konstateras att underlag saknas i riksdagen för ett beslut att låta besparingsåtgärderna i första hand gå ut över barnfamiljerna, och utskottets behandling av ärendet i år visar att högern fortfarande är ensam i riksdagen om att vilja sätta in besparingsåtgärderna mot barnfamiljerna. Förslaget har i stort sett varit av samma innehåll tidigare, även om man varierat något med

likartade barnbidrag för samtliga barn och därtill också ett visst barnavdrag vid beskattningen. Nu presenteras ett förslag som innebär en progressiv höjning av barnbidraget i förhållande till antalet barn i familjen, där det första barnet är undantaget.

Enligt beräkningarna skulle besparingen bli 420 miljoner kronor. I verkligheten skulle besparingen uppgå till 465 miljoner kronor, men eftersom särskilt barnbidrag skulle utgå till de ofullständiga familjerna stannar den vid förstnämnda siffra. Ingen kan väl räkna ut vad kostnaderna skulle ha varit på denna post om vi hade bibehållit de tidigare reglerna om barnavdrag vid beskattningen. Då blev det ju varken någon post på inkomstsidan eller någon utgiftspost, eftersom avdragen gjordes innan taxeringen verkställdes. Följaktligen är det inte möjligt att nu konstatera storleken av dessa avdrag och den därigenom minskade skatten. Jag förmodar att vi inte skulle ha legat så värst långt ifrån de 809 miljoner kronor, som det nu är fråga om i allmänna barnbidrag. Fördelningen skulle emellertid ha varit något annorlunda. Familjer med små inkomster skulle ha fått relativt liten fördel av ett dylikt barnavdrag vid beskattningen, medan däremot de större inkomstagarna skulle ha fått ett relativt sett mycket större belopp att räkna sig till godo. Den omständigheten föranledde ju också att man lade om stödet åt barnfamiljerna från de tidigare barnavdragen till barnbidrag, då stödet åt barnfamiljerna blev likartat oberoende av antalet barn i familjen.

Jag kan, herr talman, inte finna att några nya omständigheter föreligger, som skulle behöva föranleda ett beslut av en så katastrofbetonad karaktär, som det skulle innebära om man bestämde sig för att avskaffa barnbidraget för det första barnet i familjen.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Fru **SVENSON** (cp):

Herr talman! Jag tycker att det är ganska underligt att högern återkommer

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

med sitt gamla krav om slopande av det första barnbidraget och därigenom framhärda i att försvåra tillvaron för barnfamiljerna. Det är väl för de allra flesta bekant att inte så sällan mycket unga människor gifter sig och bildar familj utan att det gives dem möjlighet att först skaffa sig en ekonomisk plattform att stå på. Att barnbidraget har en stor betydelse för sådana familjer är alldeles klart, och jag tycker inte att man skall behöva spilla fler ord på den saken.

Jag skulle i stället vilja ta upp vad reservanterna säger nederst på s. 13 i utskottets utlåtande. De framhåller där att om man toge bort det första barnbidraget skulle statsutgifterna minska med cirka 420 miljoner kronor för helt budgetår. Man kan fråga sig: Vem tillför statskassan dessa 420 miljoner kronor? Svaret ger sig självt; det är barnfamiljerna som får vidkännas kostnaden.

Vidare förordas ett barnavdrag vid den statliga och kommunala beskattningen. Man kan fråga sig vilka som får nytta av detta barnavdrag. Inte är det de barnfamiljer som har det sämst ställt i samhället, som inte har möjlighet att tillgodogöra sig ett sådant avdrag.

Man kan inte riktigt förstå att högern fortsätter sitt resonemang i denna fråga, och jag ber att få instämma i det yrkande, som här har ställts av utskottets ordförande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svärd* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 118;

Nej — 15.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr *Stefanson* anmälde, att han vid den nu företagna voteringen avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt båda voteringsknapparna. Å omröstningstavlan hade följaktligen angivits, att han avstode från att rösta.

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner rörande lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehäft fjorton inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna nr 74 i första kammaren av herr *Stefanson* samt nr 94 i andra kammaren av herrar *Nordgren* och *Nilsson* i Svalöv, om viss ändring av 8 § lagen om försäkring för allmän tilläggspension,

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

2) de likalydande motionerna nr 446 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 560 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*, om utredning angående personligt frivillig tilläggspensionering,

3) de likalydande motionerna nr 448 i första kammaren av herr *Bergh, Ragnar*, samt nr 551 i andra kammaren av herrar *Darlin* och *Nordgren*, angående återlån av avgifter, som inbetalats enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension,

4) de likalydande motionerna nr 450 i första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* och nr 565 i andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.*, om upphävande av lagen om försäkring för allmän tilläggspension samt om utredning rörande personligt frivillig och valfri tilläggspension, m. m.,

5) de likalydande motionerna nr 457 i första kammaren av herr *Larsson, Nils Theodor, m. fl.* och nr 557 i andra kammaren av herr *Fälldin m. fl.*, om utredning i visst avseende angående arbetsgivaravgiften till den allmänna tilläggspensionen,

6) de likalydande motionerna nr 461 i första kammaren av herr *Lundström m. fl.* och nr 579 i andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.*, om vidgad valfrihet inom den allmänna tilläggspensioneringen, m. m., ävensom

7) de likalydande motionerna nr 462 i första kammaren av herr *Mattsson m. fl.* samt nr 549 i andra kammaren av herrar *Brandt* i Sätilla och *Larsson* i Norderön, om utredning angående förbättrade möjligheter för småföretagare till återlån från den allmänna pensionsfonden.

I motionerna I: 74 och II: 94 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att 8 § i lagen om försäkring för allmän tilläggspension skulle ändras så, att de bestämmelser beträffande inkomst av annat förvärvsarbete, vilka innebure inskränkningar i fråga om beräkning av pensionsgrundande inkomst, skulle utgå, så att full likställdhet erhöles mellan

inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner, nämligen

1) motionerna I: 450 och II: 565, vilka avsåge upphävande av den allmänna tilläggspensioneringen,

2) motionerna I: 446 och II: 560, vilka avsåge utredning för övergång till en personligt frivillig tilläggspensionering,

3) motionerna I: 461 och II: 579, vilka avsåge vidgad valfrihet inom tilläggspensionering och vidgade möjligheter för företagens kapitalförsörjning genom användning av pensionsmedel,

4) motionerna I: 74 och II: 94, vilka avsåge borttagande av regeln att, vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst, inkomst av annat förvärvsarbete skulle reduceras med en tredjedel i den mån den överstege dubbla basbeloppet,

5) motionerna I: 457 och II: 557, vilka avsåge ändrade regler för beräkning på grundval av korttidsanställning av avgifter till pensioneringen och av pensionsgrundande inkomst,

6) motionerna I: 448 och II: 551, vilka avsåge liberalare regler för återlån av pensionsmedel, samt

7) motionerna I: 462 och II: 549, vilka avsåge förbättrade möjligheter för småföretagare till återlån av pensionsmedel,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

vid utskottets hemställan under 1

av herrar *Birke* och *Björkman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

A) i anledning av motionerna I: 450 och II: 565 besluta att hos Kungl. Maj:t begära utredning och förslag till 1961

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

års värriksdag om de åtgärder, som kunde anses erforderliga för en lösning av tilläggstrygghetens problem byggd på den personliga frivillighetens och valfrihetens grund — så att lagen om obligatorisk tilläggspensionering med tillhörande följdförfattningar kunde upphöra att gälla med utgången av kalenderåret 1961 — varvid följande huvudprinciper borde beaktas:

1. den enskilde skulle ha rätt att själv bestämma arten och omfattningen av sin egen ålders- och familjetrygghet utöver folkpensionen,

2. envar skulle betala fullt ut med sin egen arbetsförtjänst sin tilläggspensionering, alltså utan överkompensation, d. v. s. utan kostnadsövervältring på ungdomen,

3. statens insats skulle koncentreras på samlade, effektiva och planmässiga åtgärder för att underlätta och stimulera frivilligt sparande för äldre dagar och för familjens trygghet — exempelvis genom skattebefrielse för olika former av sådant sparande — samt för att göra det möjligt att det som hopsparats under arbetsåren kunde anbringas på sådant sätt, att det behölte sitt värde,

4. hopsamling av medel till statliga fonder skulle icke äga rum;

B) med bifall till motionerna I: 450 och II: 565, såvitt här vore i fråga, för sin del antaga följande

Förslag

till

Förordning

angående avgifter, som skola erläggas jämlikt förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, m. m.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

De avgifter, som jämlikt förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av avgifter enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspen-

sion, m. m., skola inbetalas, skola i stället reserveras på ett betryggande sätt i företagen eller eljest för deras räkning, för vilka de erlagts. I den mån avgifter hunnit erläggas, skola dessa utan dröjsmål återbetalas och överföras till sådan förvaltning.

2 §.

Staten och dess affärsdrivande verk skola icke göra någon inbetalning av avgifter enligt förenämnda förordning.

Denna förordning träder i kraft dagen efter det den utkommit av trycket i Svensk författningssamling.

vid utskottets hemställan under 2

av herrar *Thorsten Larsson* och *Wahlund*, vilka ansett att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 446 och II: 560 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och förslag angående anordningar för underlättande av personligt frivillig tilläggspensionering, avsedd att från och med den 1 juli 1961 ersätta nu gällande lagfästa tilläggspensionering;

vid utskottets hemställan under 3

av herr *Sunne*, fru *Hamrin-Thorell*, herr *Jacobsson* i *Tobo* och fru *Sandström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 461 och II: 579 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

att utformningen av bestämmelser, som utvidgade valfriheten inom det allmänna tilläggspensionssystemet, skyndsamt måtte utredas,

att vidgade möjligheter för företagens kapitalförsörjning genom användning av premiemedel, bland annat återlånerätt och avgiftens erläggande genom revers under för de försäkrade betryggande former samt i övrigt i enlighet med vad

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

som i motionerna förordats, skyndsamt måtte utredas,

samt att 1961 års riksdag måtte föreläggas förslag i angivna avseenden;

vid utskottets hemställan under 4

I. av herrar *Birke* och *Björkman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 74 och II: 94 måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag angående ändring av 8 § lagen den 28 maj 1959 (nr 291) om försäkring för allmän tilläggspension;

II. av herr *Sunne*, fru *Hamrin-Thorell*, herr *Jacobsson* i Tobo och fru *Sandström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservation visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 74 och II: 94 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till 1961 års riksdag angående förbättring av företagarnas ställning i tilläggspensionssystemet i vad gällde reglerna om beräkning av pensionsgrundande inkomst;

III. av herrar *Thorsten Larsson* och *Wahlund*, vilken likväl ej antytt sin åsikt;

vid utskottets hemställan under 5

I. av herrar *Birke* och *Björkman*, vilka, under åberopande av vad de anfört i reservation I vid utskottets hemställan under 4, ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 457 och II: 557 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning, syftande till att lagen om försäkring för allmän tilläggspension ändrades i fråga om korttidsanställningar antingen så, att arbetsgivaravgift icke behövde erläggas för utgivet vederlag, som icke bleve pensionsgrundande inkomst, eller så, att inkomsten bleve pensionsgrundande i den mån arbetsgivaravgift erlagts för densamma;

II. av herrar *Thorsten Larsson* och *Wahlund*, vilka ansett, att utskottets yt-

rande bort hava den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen — — — (lika med reservation I) — — — — för densamma;

vid utskottets hemställan under 6 och 7

av herrar *Birke*, *Thorsten Larsson*, *Wahlund* och *Björkman*, vilka — herrar *Birke* och *Björkman* för den händelse att riksdagen icke bifölle vad som yrkats i den reservation som fogats vid utskottets hemställan under 1 och under åberopande av vad som hemställts i motionerna I: 448 och II: 551 samt I: 462 och II: 549; samt herrar *Thorsten Larsson* och *Wahlund* under åberopande av vad som anförts i reservationen II till utskottets hemställan under 5 — ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av motionerna I: 448 och II: 551 samt I: 462 och II: 549 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till 1961 års riksdag om liberalisering av reglerna för återlån av avgifter, som inbetalats enligt lagen om försäkring för allmän tilläggspension, därvid småföretagarnas problem på förevarande område borde särskilt beaktas.

Vid utlåtandet fanns därjämte fogat ett särskilt yttrande av herrar *Thorsten Larsson* och *Wahlund*, vilka framhållit, att de ej kunnat biträda de i motionerna I: 461 och II: 579 framställda yrkandena, enär dessa byggde på principen om obligatorisk tilläggspensionering.

Herr BIRKE (h):

Herr talman! Med knappast möjliga majoritet lyckades socialdemokrater och kommunister förra året genomföra sin lag om obligatorisk tilläggspensionering. Det hävdas nu att en tillfällig och med hänsyn till frågans vikt otillfredsställande majoritet skulle ha etablerat en pensionsordning som skulle vara för alla tider bindande. Visserligen kan man — heter det — göra smärre justeringar i obligatoriet, men principen skall ligga fast, principen att frågan om människornas tilläggstrygghet skall lösas i en-

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

lighet med de bestämmelser och direktiv som är utfärdade av de politiskt maktägande.

Ur demokratiska synpunkter är det en alldeles orimlig tanke, förefaller det mig, att ett en gång fattat beslut för all framtid skall ha avgjort en fråga. Det ligger tvärtom, tycker jag, i demokratiens natur att de som inte varit med om ett beslut och som av inre övertygelse motsätter sig detta visserligen respekterar detsamma, så länge det gäller, men sätter in alla sina krafter på att få det upphävt eller reformerat från grunden.

1947 genomdrev en socialdemokratisk-kommunistisk majoritet ett skattebeslut i den svenska riksdagen mot en samlad och stark opposition. Det föll aldrig någon in att ifrågasätta oppositionens rättigheter att få detta beslut ändrat. I själva verket fortsatte kampen mot 1947 års skattelagar utan uppehåll. Var och en vet nog också att den kampen har givit vissa resultat. Hela den grund på vilken 1947 års beslut vilade är nu i stort sett undanröjd.

Men — en obligatorisk pensionsordning är, säger man, något annat än en skattelag eller någon annan lag. Människor och organisationer inrättar sig efter lagen och gör sina avtal och sina diskussioner med hänsyn till lagens föreskrifter. Detta är riktigt. Det är självklart att t. ex. arbetsmarknadens parter i sina förhandlingar utgår från en lag om obligatorisk tilläggspensionering — så länge denna lag gäller. Inte heller detta faktum binder emellertid handlingsfriheten för all framtid. Alla överenskommelser av denna art är tidsbundna. Inga dispositioner vidtas som inte låter sig anpassas till nya förutsättningar för tilläggsstryggheten. En viss övergångstid är naturligtvis ofrånkomlig. Självfallet måste man vara angelägen om att göra denna tillräckligt lång, men en övergång är praktiskt möjlig — en övergång från ett obligatorium till en frivillig tilläggspensionering.

Diskussionen gäller inte huruvida människor har rätt till pension eller inte. Pensionsrätten är inte beroende av

en lagparagraf eller av något obligatorium. Den beror av att det finns utrymme inom den sammanlagda arbetsförtjänsten, utrymme nog att bygga upp en trygg tilläggspensionering. Vad som skiljer frivilliglinjen från obligatoriet är alltså inte pensionsrätt eller icke pensionsrätt. Det är att enligt frivilliglinjen bestämmer människorna själva också över den del av arbetsförtjänsten som går till pensionen. I ett obligatorium har man däremot överlåtit bestämmanderätten till de politiskt maktägande för tillfället. Frivilliglinjen är personlig. Den ger möjligheter till en smidig anpassning till personliga avvägningar och till olika former för sparande för äldre dagar. Den ger människorna möjligheter att välja en utformning av sin pensionsrätt och ett sätt för placering av sina pensionsmedel som passar dem bäst och låter sig förenas med deras personliga planering. Obligatoriet kan icke tillåta en sådan valfrihet. Det är en schematisk och operativ lösning på ett problem som är och förblir ett personligt problem.

Vi i högerpartiet begär — nu som tidigare — att riksdagen skall genomföra de reformer, främst i skattelagstiftningen men också inom andra områden, som kan göra en frivillig pensionering verkligt allmän. När dessa reformer är genomförda, och det bör, eftersom det väsentliga materialet redan föreligger, kunna ske mycket snabbt, är stunden inne att låta obligatoriet omdanas och ersättas av ett frivilligsystem. Det är alltså en positiv linje vi driver, en positiv linje som på detta område uttrycker vår allmänna inställning, vår föresats att undan för undan öka de enskildas egen rätt att bestämma i och över sina egna angelägenheter. Att vi driver vår linje i pensionsfrågan beror alltså på att vi av principiella och praktiska skäl föredrar den personliga frivilliglinjen. Det beror på att vi inte vill eller kan dela ansvaret — vare sig det politiska eller det moraliska — för regeringens obligatorium. Det har frågats om vi inte nu skulle kunnat avstå från att markera vår uppfattning, om vi inte

Ang. försäkringen för allmän tilläggs pension, m. m.

hade kunnat lägga ned pensionsfrågan för närvarande. För en sådan begäran har man i huvudsak anfört s. k. taktiska skäl. Svaret på de frågorna måste bli nej. Vi har en genomtänkt och sammanhängande uppfattning. Det är vår skyldighet att redovisa denna öppet och klart utan att sväva på målet. Det är vår skyldighet att göra det före valet, så att var och en vet var vi står och varthän vi syftar.

Att en majoritet — en allt knappare majoritet — i riksdagens första kammarer motsätter sig en lösning av pensionsfrågan efter frivilliglinjen kan härvidlag inte få vara avgörande. Ej heller kan taktiska beräkningar och bedömningar få bestämma vår ståndpunkt eller hindra oss från att framlägga denna i en fråga som betyder så ofantligt mycket för så ofantligt många. Vi har därför preciserat vårt alternativ. Till detta vårt beslut bidrar, förutom vår principiella inställning, i synnerhet två omständigheter, två karakteristiska drag i det socialdemokratiska obligatoriet.

I syfte att göra obligatoriets pensionsoffert så tilltalande som möjligt har man sammanställt denna på det sättet att man noggrant redovisat den pension människorna skall få. De avgifter som skall erläggas för denna pension omförmåles endast för den närmaste tiden och anges för tiden framöver i mycket allmänna formuleringar. Så mycket är emellertid säkert att hela obligatoriet byggts upp på de taktiska möjligheterna att skjuta avgiftsskyldigheten framåt i tiden med den påföljden att något samband mellan rättigheten och skyldigheten för de gynnade årsgrupperna inte föreligger. Detta betyder att vi som i dag bestämmer tilldelar oss själva betydande ekonomiska fördelar. Att betala överlåter vi i orimlig och orättfärdig utsträckning på de yngre och yngsta. Vi nöjer oss alltså inte med att förfoga över våra egna arbetsförtjänster. Vi tar oss rätten att förfoga över kommande generationers arbetsförtjänster — utan att dessa har möjligheter att komma till tals, utan att de tillfrågas huruvida de är beredda att stå för de löften vi ger

oss själva. Att på detta sätt lasta över våra bekymmer och bördor på våra efterkommande är att skattlägga människorna generationer framåt i tiden. Vi kan inte hävda, att vi har någon moralisk rätt att förfara så. Att vi inte har någon juridisk rätt därtill är fullkomligt uppenbart.

Denna överkompensationsteknik skapar emellertid inte endast problem — enligt vår uppfattning olösliga sådana — för framtiden, utan den är äventyrlig även ur vår egen synpunkt sett. Överkompensationen kan nämligen förmå betydande grupper att avstå från ett pensionssparande, som eljest skulle förefalla dem ofrånkomligt, och att förvandla detta sparande till kontanta inkomster. För den enskilde betyder detta minskad reell trygghet. Det är ofrånkomligt. Samhällsekonomiskt är sparande-bortfallet både på kort och på längre sikt utomordentligt allvarligt. Det medför dessutom den risken att vi får en löneglidning i vårt näringsliv som blir svår att hejda samt en serie av komplicerade kompensationsanspråk av betydelse inte minst för stat och kommun. Dessa svårigheter får vi just när vi står inför nödvändigheten att möta konkurrensen inom en större marknad och att hävda oss i striden mellan de båda handelspolitiska blocken i Europa. Vi får dem då vårt statsfinansiella läge trots den nyligen införda omsättningsskatten är ansträngt och då statsutgifterna visserligen fortsatt tendens att stiga.

På tryggheten för äldre dagar måste man framför allt ställa det kravet, att den skall vara säker. Den skall ha alla de förutsättningar att hålla som man kan skapa. Obligatoriet tillfredsställer icke detta krav. Eftersom det bygger på överkompensation och på även i övrigt ytterst diskutabla kalkyler måste man räkna med risken att pensionstryggheten sviktar.

Vilken säkerhet har vi för att de människor, som utöver sina egna pensionsavgifter också skall stå för en del av våra, verkligen kommer att fullfölja de åligganden vi har lagt på dem? De betalningsskyldiga generationerna kom-

Ang. försäkringen för allmän tilläggs pension, m. m.

mer inom en icke alltför avlägsen framtid att vara i majoritet bland de röstberättigade och därmed också att bestämma majoriteten i riksdagen. Frågan om avgiftsuttaget till obligatoriet skall med vissa års mellanrum underställas riksdagens prövning. Kan man då vara säker på att framtida majoriteter kommer att rösta som dagens? Kan man vara säker på att den trygghet vi i dag tror oss kunna utfästa verkligen blir något annat än skenet av trygghet? Enligt vår uppfattning inom högerpartiet — vår mycket bestämda uppfattning — är svaret på de frågorna givet. Vi kan inte binda handlingsfriheten för framtida generationer. Därför ger obligatoriet inga hållbara pensioner i framtiden.

Herr talman! Visst räknar vi med att vårt förslag om en frivillig tilläggs pensionering, som kan ersätta obligatoriet, kommer att avslås av dagens riksdagsmajoritet, måhända med flera röster för obligatoriet än när detta för snart ett år sedan beslöts. Detta hindrar oss emellertid icke från att öppet och klart ge uttryck för vår uppfattning och att bestämt hävda den personliga frivilliglinjen.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till de av mig och herr Björkman beträffande punkterna 1, 4, 5, 6 och 7 i utskottets hemställan anförda reservationerna.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! Folkpartiet har hela tiden varit på det klara med att människor i ett samhälle, som i övrigt är så otryggt som vårt, har en solklar rätt att få känna den trygghet inför ålderdomen som detta samhälle är mäktigt att ge. Det har stått en het strid mellan partierna om vilka vägar man skall gå för att nå detta mål. För vår del ser vi som en ovansklig fördel att människorna i så stor utsträckning som möjligt skall få fritt välja det system, efter vilket de vill få denna ålderdomstrygghet. Riksdagen valde som bekant ett annat system. Vi fick i stället lagen om allmän tilläggs pension, utformad efter proposition nr

100 vid förra årets riksdag, och den lagen är av en helt annan karaktär. Det har blivit en invecklad lag, det är väl allt som behöver sägas för att spika fast de stora svårigheter som måste följa med en så omfattande social reform.

Nog vore det, herr talman, egendomligt om denna lag skulle stiga lika frisk, fräsch och fullbordad ur socialdemokraternas huvuden som en gång Pallas Atena ur guden Zeus'. Lagen måste säkert länge bli föremål för överväganden och ändringar för att alla de som vi vill skänka en trygg ålderdom också skall bli tillförsäkrade en sådan. Man behöver bara jämföra med sjukförsäkringslagen, som efter alla dessa års erfarenheter dock inte fungerar bättre än att den ständigt är föremål för nya överväganden. Hur skall det då inte bli med den allmänna tilläggs pensionen?

Detta att man med det ATP-system, som nu antagits av riksdagen, skall kunna starta med bästa möjliga förutsättningar har självfallet varit anledningen till att vi från folkpartiet har föreslagit en del ändringar inom systemet. Dessa ändringsförslag är helt enkelt ett fullföljande av de krav vi ställde i det system som vi förordade. Vi har lagt fram dem i en motion, vilken avstyrktes vid behandlingen i utskottet. Jag är en av reservanterna, och därför skulle jag vilja något närmare motivera de förslag som lagts fram i motionen.

Ett upphävande av tilläggs pensioneringen har vi ingalunda syftat till. Vi har framför allt knutit våra ändringsförslag i fråga om den allmänna tilläggs pensioneringen till ökad valfrihet inom systemet, till bättre pensionsvillkor för företagare och till större möjligheter för företagen att få ur pensionsfonderna återlåna de medel som de betalat in. Det senare yrkandet har naturligtvis framställts med tanke på att öka möjligheterna för näringslivet att få en betryggande kapitalförsörjning.

För de flesta människor är det av utomordentligt stor vikt att ha möjlighet att välja sin pensionsålder. Arbetsmöjligheterna, krafterna och arbetsglädjen varierar ju i så oerhört hög grad.

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

I jämförelse med regeringens ursprungliga förslag, att 67 år skulle vara en definitiv gräns, är det självfallet ett framsteg, att pensionsåldern nu varierar mellan 63 år och 70 år. Tar man pension tidigt, får man mindre, och börjar man lyfta pensionen sent, får man mera. Men 63 år som nedre gräns innebär ändå ingen tillfredsställande lösning för stora grupper. Detta gäller inte bara grupper med så tungt arbete som gruvarbetare och skogsarbetare, utan också andra stora grupper. Det gäller inte minst kvinnliga yrken, där arbetet ofta är mycket tyngre än många män har, t. ex. rengörings- och städningsarbeten och tung sjukvård. Det borde kunna vara möjligt att inom pensioneringens ram medge individuella eller kollektiva variationer i fråga om pensionsåldern och pensionsnivån. Då kan det visa sig nödvändigt att differentiera avgifterna, vilket givetvis förutsätter en överenskommelse härom gruppvis eller individuellt.

Även på ett annat område borde större valfrihet kunna införas. Det gäller fördelningen mellan egenpensionen, familjepensionen och invalidpensionen. Många familjefäder — familjemödrar också förresten — hyser en starkare önskan att skydda sina efterlevande än sig själva: själv klarar jag mig alltid, men de mina skall inte behöva få det svårt, om de blir ensamma. Detta resonemang är mycket vanligt, och jag tycker att det vittnar om en alldeles riktig inställning. Att kunna flytta över och bättre fördela pensionen mellan mannen, hustrun och familjen — d. v. s. att ändra relationen mellan egenpensionen, efterlevandepensionen och invalidpensionen — är ett starkt önskemål. Därför föreslår vi utredning även härom.

För att åstadkomma en rättvis avvägning mellan olika medborgargrupper har vi också framfört ett förslag att ge företagarna bättre pensionsvillkor än vad den nya lagen ger dem. Dels bör möjligheterna att helt slopa eller modifiera spärren för undantagande och återinträde i systemet utredas, dels bör de nuvarande reglerna för pension till

företagare ändras. Som bekant räknas nu för dem som helt pensionsgrundande inkomst beloppet mellan ett basbelopp på 4 000 kronor och 8 000 kronor, och därefter är av det överskjutande beloppet endast 2/3 pensionsgrundande. Resultatet av dessa beräkningar har ju blivit, att vissa företagare redan ombildat sina företag för att kunna bli löntagare och bli delaktiga av en större pension. Det är väl ändå en utomordentligt onödig utveckling.

Det tredje avsnitt som vi anser böra göras till föremål för omprövning gäller återlånen till företagare ur pensionsfonderna. ATP erbjuder nu endast en mycket begränsad återlånemöjlighet. Den skall alltid prövas av kreditinrättning. Rätt har företagarna ingen alls. Ett företag som erlagt pensionsavgift under ett visst år skall året därpå kunna ansöka att få låna tillbaka upp till 50 procent av avgiftsbeloppet. Lånen skall då löpa på tio år. Minsta återlån är 500 kronor, och beloppet kan bara utlämnas av affärsbank, sparbänk eller vissa andra kreditinrättningar.

För oss framstår det som ett oavvisligt krav att rätt till återlån skall finnas. Amorteringstiden bör vidare enligt vår uppfattning höjas och åtskilligt annat i samband med återlånen bli föremål för utredning.

Kreditgivningen har vi också tagit upp i motionen. Det skall vara möjligt att ge kredit i vanliga former utöver den som ges till dem som själva har betalat in sina pensionsavgifter. Här bör ju sådana kategorier som småföretagare inom olika områden — jordbruk, hantverk och småindustri — kunna komma med. Även här får man förutsätta en utredning.

Det är rätt förbluffande att utskottets utlåtande just när det gäller återlånen av inbetalda avgifter. Vi har ännu inte kommit i gång, säger utskottet, och innan vi vet hur det verkar skall vi ingenting göra. Bäst att vänta till på slutet av 1960-talet! Då kan det möjligen vara tid att ändra något.

Detta att vi nu på alla punkter gjort en så utomordentlig lag till allas from-

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

ma, att inga detaljer är värda att vidare studeras eller utredas, tyder inte på det mått av mänsklig klokskap som svenska folket har rätt att fordra av sina lagstiftare. Att erkänna att allt inte är så förstklassigt som man skulle vilja ha det vittnar om bättre vilja och större förstånd. Såvitt jag erinrar mig sades såväl från alla goda föredragshållare ute i landet i den kärva striden kring lagen som från riksdagens talarstolar den gången, att det finns åtskilligt som behöver diskuteras och ändras i denna lag. Att följa den linjen och inte av själv-tillräcklighet bita sig fast vid vad som en gång är sagt vittnar mer om samarbetsvilja med alla dem som verkligen vill ge människorna en god pension på ålderdomen, men tillrättalagd efter alla de olika omständigheter under vilka vi lever i vårt så oerhört skiftande arbets- och samhällsliv.

Herr talman! Jag ber, att härmed få yrka bifall till den vid utskottets hemställan under 3 fogade reservationen samt till den under utskottets hemställan under 4 fogade med II betecknade reservationen.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! I den debatt som pågått de senare åren och vid de ståndpunkts-taganden som gjorts om tilläggspensionen har centerpartiet hela tiden följt samma konsekventa principlinje, nämligen den personliga frivilliglinjen. Detta ställningstagande har varit och är baserat på principen, att staten skall garantera grundtryggheten vid ålderdom, vid familjeförsörjarens frånfälle och vid förlusten av arbetsförmågan. Det är därför centerpartiet synnerligen angeläget att folkpensionärerna får den pension och i huvudsak i den takt som redan pensionsberedningen angett. Vi anser folkpensionen utgöra det grundläggande skyddet liksom familjeskyddet i övrigt. Dessa frågor kommer som bekant snart upp till behandling här i riksdagen.

Vår tids höga levnadsstandard är väl i mycket ett resultat av den nu i produktionen icke aktiva generationens ar-

bete. Det vore därför inte mer än rimligt att dess ekonomiska standard på ålderns dar lyftes upp av den produktionsökning som de varit med om att grundlägga. Utifrån dessa grundprinciper anser vi inte att samhället skall föreskriva, på vilket sätt den enskilde skall disponera sina inkomster under de aktiva åren. Det måste vara en riktigt väg att den enskilda människan skall ha frihet att själv avgöra detta. Tryggheten och friheten är två väsentliga ting i den mänskliga tillvaron och utgör ett värde som inte på något sätt bör få förfuskas. En lagstiftning i pensionsfrågan enligt den personliga frivilliglinjen, linje 2, har vi förordat vid alla tillfällen, då frågan varit föremål för behandling eller omröstning. Högerpartiet har vid ett par tillfällen intagit en i vissa fall likartad ståndpunkt som centerpartiets men har i frågans olika behandlingsskedan och etapper vacklat betänkligt mellan olika system och lösningar. Vid innevarande års riksdag innebar även deras ståndpunktstagande en extremare handlingslinje än som med hänsyn till de praktiska omständigheterna kunde anses vara möjlig. Högern har visserligen sedan ändrat ståndpunkt igen, men som framgår av reservationens skrivning intar den fortfarande ej samma ståndpunkt som centerpartireservanterna, d. v. s. att en förbättrad folkpension skall vara grunden. Centerpartiet ser i folkpensionen ett alternativ till en lagfäst obligatorisk tilläggspensionering. Folkpensioneringen är låglönegruppernas pensionsform. Den lagfästa tilläggspensionen har genom sin inkomstgradering direkt siktat på de högre inkomsttagarna. Följaktligen innebär riksdagens beslut i fjol om obligatorisk inkomstgraderad tilläggspension införandet av ett tvångssystem, som medför ett hårt ingrepp i den enskilde medborgarens frihet att disponera sina inkomster. Därjämte inrymmer det obligatoriska pensionssystemet ett flertal uppenbara orättvisor och för med sig orimliga konsekvenser.

I de i utskottsutlåtandet redovisade centerpartimotionerna pekas på ett par sådana exempel. Dessa återges i utlåtand-

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

det på sid. 17, och där får vi ta del av vad fördelningsprincipens regler egentligen innebär. De innebär att en stor mängd deltidanställda inte erhåller pension för sitt arbete trots att arbetsgivaren måste erlägga pensionsavgift för detta. Man kan utan att fästa sig vid någon direkt grupp välja ett exempel: Om en städerska tjänar cirka 4 000 kronor under ett halvår, får hon inga pensionspoäng därav. Ett annat exempel som står i detta utlåtande, gäller en företagare med egen inkomst, exempelvis en småbrukare eller innehavare av annan rörelse, som får en deltidarbetsförtjänst av den storlek vilken här exemplifierats. Vad innebär detta i kronor? Ja, som synes, för denna förtjänst på 4 000 kronor under tre månader får arbetsgivaren, när systemet blir fullt utbyggt, i vissa fall betala in 450 kronor om året under 40 år. I kapitaliserat värde efter nuvarande bankränta — 4,75 procents ränta — skulle detta innebära ett inbetalt kapital på mellan 50 000 och 60 000 kronor. Detta inbetalas alltså till pensionsfonden och behålles också av denna, ty man svarar arbetstagaren: »Ni har inte kommit upp i pensionsgrundpoäng och får alltså ej någon pension för det inbetalade beloppet.» Den frågan kan onekligen ställas, om detta är rättvist.

Vidare har vi, som även andra talare varit inne på, frågan om återlånerätten för företagen. Denna fråga har blivit alltför opraktiskt utformad. Det vore rimligt att göra återlånerätten även i reellt avseende lika för alla företag. Man vill gärna också sätta in sin kritik här mot den högre ränta som kräves i dessa fall. Man kan i varje fall ha anledning att på denna punkt efterlysa en förbättring.

De andra i föreliggande utlåtande redovisade motionerna upptar problem, som berör den s. k. två tredjedelsregeln för beräkning av företagarinkomsten, och vidare har vi de i folktimotionerna framförda önskemålen om större valfrihet och vidgade möjligheter till variationer. I samtliga dessa fall skulle motionärerna ha uppnått önskat resultat

vid en personlig frivillig tilläggspensionering. Att vi från centerpartiet i dag inte kan biträda folkpartireservationerna är som bekant beroende av att detta parti nu helt gått över på fördelningsprincipen — den princip som vi anser är oförenlig med ett frivilligsystem. Även om det för närvarande ser ut att vara mer än den »nedlagda röstens» majoritet för ATP här i riksdagen, vill vi yrka på att en skyndsamt utredning tar frågan i princip upp till prövning och gör den personliga frivilliglinjens system till föremål för en offentlig utredning.

Jag ber, herr talman, med detta att få yrka bifall till reservationen av underdtecknad och herr Wahlund vid utskottets hemställan under 2) samt vid utskottets hemställan under 5) inklusive motiveringen ävensom till reservationen av herr Birke m. fl. vid utskottets hemställan under 6) och 7).

Herr STEFANSON (fp):

Herr talman! Jag vill till en början instämma i de synpunkter, som fru Hamrin-Thorell givit uttryck åt i sitt anförande.

Jag ber sedan att få ta upp ett par detaljproblem när det gäller den allmänna tilläggspensioneringen. Jag ber då först att i korthet få understryka nödvändigheten av att bestämmelserna för pensionsfondernas utlåning utformas så att fondmedien kommer alla grenar av näringslivet till godo, även då de mindre företagen. Med de rigorösa bestämmelser, som nu råder beträffande fondernas placering, har de mindre och medelstora företagen mycket begränsade möjligheter att utnyttja de stora tillgångar, som kommer att samlas i fonderna. För näringslivet kommer — om man undantar återlånerätten — endast lån mot obligationer att beviljas, och det är en möjlighet som endast ka presteras av de mycket stora företagen.

Återlånerätten kommer dessutom med nuvarande utformning att bli, tror jag, av ringa praktisk betydelse för näringslivet. Återlånen skall beviljas av de ordinarie kreditinstituten efter bankmä-

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

sig prövning av den lånesökandes kreditvärdighet. Återlånet är således helt en affär mellan lånesökanden och vederbörande bank. Någon rätt till återlån är det således inte fråga om. Med dessa bestämmelser är det ju lika lätt att utnyttja de möjligheter som redan finns till bankmässiga krediter. Har man erforderliga säkerheter, går det redan nu att få krediter, i varje fall i den utsträckning som återlånebestämmelserna innebär.

I de remissyttranden, som behandlade kommittéförslaget om fondförvaltningen, underströk även många remissinstanser den för de mindre företagen ogynnsamma utformning, som bestämmelserna om fondernas placering hade fått. Statskontoret yttrade bland annat följande: »Enligt statskontorets mening är skälen för att med fondernas utlåning icke gynna enbart större företag av sådan styrka, att kommittéförslaget bör jämkas så att utlåning även kan ske, om obligationer ej kan utställas.»

Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund samt Stockholms handelskammare krävde, därest kommitténs förslag förverkligades, att omedelbara åtgärder vidtoges för att komplettera det med hänsyn till de små och medelstora företagens kreditbehov.

Jag skall här inte ta upp vad min egen organisation anförde. Folksam och Kooperativa förbundet ansåg, att obligationsmarknadslinjen var direkt ägnad att beskära de mindre företagens kreditmöjligheter. Beslut om fondförvaltningen och medelsplaceringen borde därför inte fattas, förrän en tillfredsställande lösning uppnåddes i syfte att låta företagen behålla en betydande del av avgiftsmedlen.

I fråga om återlånerätten uttalade bland annat TCO, att TCO sålunda ansåg, att den med kreditvärdighetsprövning förenade återlånerätten borde kunna utvidgas till att avse en större del av avgifterna. Folksam ifrågasatte om inte väsentligt längre amorteringstider borde medges.

Herr talman! Jag skall inte mer fördjupa mig i detta ämne. Fru Hamrin-

Thorell har redan behandlat det. Jag vill bara framhålla, att det är angeläget att bestämmelserna om fondernas placering snarast omprövas.

Jag vill sedan ta till orda i en annan detaljfråga i andra lagutskottets föreliggande utlåtande nr 6, nämligen den fråga som behandlar företagarnas möjligheter till pensionering inom ramen för den allmänna tjänstepensioneringen.

I lagen om allmän tjänstepensionering stadgas som bekant i § 8, att om inkomster av annat förvärvsarbete än anställning överskrider dubbla basbeloppet, skall endast två tredjedelar av den överskjutande delen räknas som pensionsgrundande. För inkomst av anställning däremot beräknas hela inkomsten mellan basbeloppet och den övre gränsen — sju och en halv gånger basbeloppet — som pensionsgrundande. I motion nr 74 i denna kammare har jag hemställt, att riksdagen måtte besluta att § 8 ändras så, att full likställighet uppnås i detta avseende mellan inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete. Den undantagsbestämelse det här är fråga om innebär nämligen, att många företagare inte har samma möjligheter inom det nya pensions-systemets ram som övriga pensionsberättigade medborgare. Detta anser jag vara en orättvis behandling av en samhällsgrupp, och därför har jag hemställt om rättelse på den punkten. Om samhället övertar ansvaret för tryggheten av människornas ålderdom och i den avsikten inför ett nytt försäkringsystem, bör detta system vara så utformat, att det kommer alla grupper i samhället, vilka önskar använda detsamma, tillgodo under samma villkor och med samma möjligheter. Det är enligt min mening en fundamental rättvisepprincip. I motionen har som ett argument även framhållits den rörlighet, som råder mellan grupperna löntagare och företagare, särskilt inom den mindre företagsamheten, inom hantverk, småindustri, handel och jordbruk. En skicklig och driftig anställd, som startar ett eget företag, bör inte härigenom få sina pensioneringsmöjligheter beskurna för framtiden.

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

Herr finansministern har tidigare i dag i denna kammare, då propositionen om förlustutjämning behandlades, varmt talat för de nystartande företagarna, som ofta börjar sin verksamhet med två tomma händer. Finansministern framhöll då, hur angeläget det är att underlätta för dessa företagare att stabilisera och utveckla sin verksamhet. Jag instämmer helt i detta uttalande. De första åren som företagare kräver en hård arbetsinsats. De yrkesmässiga arbetsuppgifterna förblir oftast desamma som tidigare. De administrativa och företagsekonomiska uppgifterna får i regel skötas på övertid. Detta gäller för övrigt inte endast för nystartande företagare utan följer många företagare under hela deras verksamhetstid. Det är i regel exakt samma arbetsuppgifter, som ligger till grund för företagarens inkomst som för den anställdes. Varför skall då denna ändring i yrkesmannens ställning i arbetslivet betyda försämrade villkor vid tryggandet av ålderdomen? Det är därför orättvist att på det sätt som sker i lagtexten skilja mellan inkomst av anställning och inkomst av annat arbete.

Men, herr talman, det är inte endast den yrkesverksammas ställning i arbetslivet — alltså ställningen som företagare eller anställd — som inverkar på pensioneringsmöjligheterna. Även de juridiska formerna för det företag, inom vilket han är verksam, kan ha inflytande på hans pensioneringsmöjligheter. Av ett prejudicerande beslut, som nyligen fattats beträffande ersättning från sjukförsäkring till huvudaktieägare i aktieföretag, framgår att en person, som äger aktiemajoriteten i ett företag och själv är verksam i företaget, numera i sjukförsäkringshänseende betraktas som arbetstagar och därmed är berättigad till sedvanlig sjukersättning som löntagare. Detsamma torde väl även bli förhållandet beträffande ATP. Om en jordbrukare, industriidkare, köpman eller hantverkare driver företag som enskild firma, handelsbolag eller annan företagsform än aktieföretag, får han en beskärning av sina pensioneringsmöjligheter.

Driver han företaget som aktieföretag har han full pensionsrätt. En företagsjuridisk åtgärd, ombildande av företaget till aktieföretag, ger honom omedelbart förbättrad pension. Hans ställning i företaget, hans arbetsuppgifter och arbetsinsatser, som väl i alla fall skall vara avgörande för rätten till pension, förblir oförändrade. Detta synes mig orimligt. Företagsformen får inte vara avgörande för ägarens möjligheter att trygga sin ålderdom och ålderdomsskyddet för efterlevande inom ATP:s ram.

Jag har även i motionen påvisat, att en sådan ändring av 8 § som föreslås inte innebär någon kostnad för statsverket, enär företagen själva helt får erlägga avgiften för pensionen. Detta förhållande borde även, anser jag, medverka till att undantagsbestämmelsen i 8 § utan betänklighet kan avskaffas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de under andra lagutskottets utlåtande nr 6 under punkterna 3 och 4 av herr Sunne, fru Hamrin-Thorell m. fl. avgivna reservationerna.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Föreliggande utskottsutlåtande omspanner ett antal motioner väckta i anslutning till den under föregående år beslutade lagen om allmän tilläggspensionering. Det har inte förflutit så lång tid sedan beslutet fattades, och flera av de ändringsyrkanden som nu har väckts motionsledes behandlades under föregående år. Under sådant förhållande, fru Hamrin-Thorell, är det väl i och för sig inte så märkvärdigt, om utskottet i år har stannat inför att vi ännu inte har sådana erfarenheter av den nya lagen, att det finns några möjligheter att bedöma det berättigade i att företaga ändringar.

Jag har inte utgått ifrån att lagen redan från sin begynnelse skulle vara så fullkomlig, att den inte skulle kunna förbättras. Jag utgår ifrån att denna lag såväl som alla andra kommer att behövas justeras med hänsyn till utveckling-

Ang. försäkringen för allmän tilläggs pension, m. m.

en och också med hänsyn till att det kan vara nödvändigt att tillgodose intressen som inte har gjort sig gällande i samband med lagens tillkomst.

Med risk för att jag eljest glömmet bort det vill jag redan nu uttala min tillfredsställelse över det anförande som har hållits av herr Stefanson. Bättre betyg åt den nya lagen än det han givit kan jag över huvud taget inte tänka mig, så varmt som han talade för nödvändigheten av att skapa rättvisa även åt de fria företagarna eller enskilda företagarna i fråga om förslaget till anslutning till den allmänna tilläggs pensioneringen. Är det inte baserat på en sådan solidaritet, att han ovillkorligen vill dela orättvisorna i lagen med de löneanställda, måste det vara ett betyg om att lagen faktiskt är mycket fördelaktigt.

Det anser emellertid inte högerens och centerpartiets representanter. De har i reservationer yrkat på åtgärder, syftande till utredning om frivillig försäkring, som skulle ersätta den beslutade lagen om allmän tilläggs pensionering. Jag skall i fortsättningen behandla varje reservation för sig, men jag måste tyvärr ta ettan och tvåan i ett sammanhang, även om jag därmed sårar någon av representanterna för högern eller centerpartiet. Deras reservationer skiljer sig i stort sett nämligen inte i något annat avseende än att centerpartiets representanter tror att tilläggs pensioneringen kan avlösas av en frivillig pensionering redan den 1 juli 1961, medan högerens representanter tror att det blir nödvändigt att vänta ytterligare ett halvår.

Herr Birke säger att högern har en principiell ståndpunkt i detta avseende, som går ut på att högern över huvud taget inte kan acceptera en lagstiftning på detta område. Tillåt mig, herr Birke, att betvivla att den principen har någon hög ålder. Den måste ha uppkommit i samband med att pensionsfrågan blev en bricka i det politiska spelet. Dessförinnan har nämligen högern utan samvetsbetänkligheter varit med om att lagstifta beträffande de statsanställdas pensioner, och jag kan inte tänka mig annat än att det som är bra och hälsosamt och

nyttigt för statstjänarna också måste vara bra för andra anställda.

Tillåt mig också att fästa både högerens och centerpartiets representanters uppmärksamhet vid att vi har varit i tillfälle att pröva den frivilliga linjen under åtskillig tid tillbaka. Den har visat sig vara ineffektiv, och jag betvivlar att de optimistiska synpunkter, som har framkommit i deras reservationer, gående ut på att de tror att det nu finns ett underlag för en stark anslutning beträffande den frivilliga pensioneringen, är riktiga och realistiskt grundade. Det är en vacker melodi, men jag är alldeles övertygad om att försöker vi pröva den, blir det bara strunt av det hela, och det tycker jag att centerpartiet självt har slagit fast i ett annat sammanhang. Centerpartiet tror på den frivilliga linjen i fråga om pensioneringen, men det tror inte på den när det gäller frivillig sjukförsäkring. I den frågan har man nämligen motionerat om att även den enskilde företagaren skall bli obligatoriskt sjukförsäkrad. Han skall alltså få tilläggs sjukpenning genom en lagändring. Varför? Jo, därför att man har konstaterat, att när folk blir sjuka befinner det att de har glömt bort att utnyttja den möjlighet de har att frivilligt sjukförsäkra sig. Jag tror att centerpartiet kommer att göra precis samma erfarenheter, om det lyckas med att få en frivillig pensionsordning till stånd, nämligen att då det bleve aktuellt att lyfta förmåner från pensionsförsäkringen, skulle vederbörande komma underfund med att de hade glömt bort att teckna någon sådan försäkring. Folk är alldeles säkert precis likadant funtade när det gäller frivillighet, vare sig det är fråga om pensionsförsäkring eller sjukförsäkring. Den frivilliga linjen har varit ineffektiv, och den kommer att förbli det.

Här får jag lov att ge herr Birke det erkännandet, att han ändå har någon realism i sig. Han uttalade själv att han inte tror att riksdagen vid detta tillfälle kommer att ändra sitt beslut från föregående år, och det är väl ändå ett bevis för att han inte svävar alldeles i det blå, även om han använder vingarna

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

litet väl mycket, då han skall uttrycka sin tro på och beundran för ett frivilligt system.

Varken reservationen under punkt 1, som är högerens, eller reservationen under punkt 2, som är centerpartiets, tror jag att jag behöver säga mera om. De är uttryck för ett missnöje med den beslutade pensionsordningen men kan absolut inte vara ett uttryck för att representanterna för dessa båda partier tror att man kan nå något resultat genom en frivillig ordning på detta område.

Folkpartiet har en reservation till utskottets hemställan under punkt 3. De är väl något mera realistiska, men bara något mera. De önskar inte nu upphäva beslutet från föregående år om allmän tilläggspensionering, men de har fortfarande önskemål om sådan valfrihet i systemet, som inte är förenlig med en pensionsordning där fördelningsprincipen tillämpas. Och jag ifrågasätter om denna valfrihet skulle vara tillämplig, även om vi hade valt premiereservsystemet, ty om den hade varit det, skulle man väl ändå ha lämnat sådan valfrihet i redan existerande pensionssystem. Det finns ingen sådan valfrihet i de statliga eller kommunala pensionssystemen. Det finns visserligen vissa skiljaktiga pensionsåldersgrupper, men dessa hänför sig till tjänsteställning eller kön, och grupperna har var och en sin pensionsordning, som de automatiskt faller under. De har ingen möjlighet att ändra detta. Detsamma har man konstaterat i SPP:s system. Där tillämpas ett normalpensionsreglemente över hela det område som faller under detta system — med vissa mycket obetydliga variationer. Detta är helt naturligt eftersom den anställda inte har livstidsanställning hos en arbetsgivare. Det kanske den statsanställda räknar med, men inte den på den enskilda arbetsmarknaden anställda. Följaktligen finns det på den enskilda arbetsmarknaden ett behov av jämlikhet även i fråga om pension, eftersom den anställda skall kunna flytta från den ena arbetsgivaren till den andra utan att behöva företaga ändringar i fråga om pensionsordningen. En an-

nan faktor är att den ene arbetsgivaren inte skall kunna konkurrera med den andre i fråga om bättre pensionsförhållanden.

Tror ni inte att jag är riktigt underbyggd om vilka möjligheter till variationer som finns inom SPP-systemet utan själva vill undersöka saken, skall ni finna att möjligheterna till valfrihet är ganska små inom detta system, framför allt möjligheterna till individuell valfrihet.

Det är klart att det kan finnas önskemål om skiljaktiga pensionsåldrar, men det är väl inte någon som inbillar sig, att det i ett system som omsluter hela folket skulle vara möjligt att fastställa olika pensionsåldrar. Resultatet därav skulle bli en allmän strävan efter det som människorna betraktar såsom mest förmånligt, och i dagens arbetsmarknadssituation betraktar väl flertalet det som en förmån att ha en låg pensionsålder. Om någon grupp får lägre pensionsålder än normalt, kommer alla andra att sträva efter att få samma pensionsålder, oavsett vilken motivering som legat till grund för den lägre pensionsåldern vid överenskommelsen om den. Det må vara tungt arbete, det må vara kön som motiverar en lägre pensionsålder, men alla kommer att anse sig ha ett arbete av så pressande natur, att de skall ha den förmånligaste pensionsordningen. Detta utesluter inte att man, när systemet kommit i gång, även kan ta upp och diskutera möjligheterna att få till stånd sådana variationer och tillämpa dem framför allt på sådana områden, där man kan räkna med att arbetskraften är någorlunda fast placerad, så att den inte ideligen flyttar från ett område med en pensionsålder till ett annat område med högre eller lägre pensionsålder. Det spelar ju ingen roll vilketdera; varje flyttning medför alltid vissa svårigheter. Om man har ett område, där arbetarstammen är relativt fast, kan man naturligtvis diskutera olika pensionsåldrar, men lägg i så fall också märke till att folkpensionerna, som utgör en del av systemet, kommer med in i bilden, och det är inte lika

Ang. försäkringen för allmän tilläggs pension, m. m.

lätt att tänka sig olika pensionsåldrar inom folkpensioneringen.

Skall man ha en lägre pensionsålder enligt den nu beslutade tilläggs pensioneringen, får man finna sig i en lägre pension, och denna lägre pension gäller för vederbörandes hela återstående livstid. Den kompletteras med folkpension först i och med att vederbörande fyller 67 år.

Fru Hamrin-Thorell talade varmt om nödvändigheten av valfrihet i fråga om att skaffa bättre pensionsmöjligheter för exempelvis familjerna på bekostnad av den egna pensionen, framför allt då ålderspensionen. Jag är inte säker på att fru Hamrin-Thorell tillräckligt har satt sig in i dessa frågor, när hon ställer ett sådant yrkande. Vi som har suttit med i 1958 års socialförsäkringskommitté har faktiskt brottats med problemet, hur man skall kunna finna något som begränsar farorna för överpensionering just i fråga om familjepensioneringen. Det sker nämligen en väsentlig förbättring på detta område i samband med den proposition som nu ligger på riksdagens bord och som skall behandlas i utskottet under de närmaste dagarna.

Det är alltid svårt i en sådan här debatt att nämna siffror, men jag skall försöka att lämna dem på sådant sätt att ni får en liten uppfattning om vad det hela rör sig om. Jag tar SPP som mönster. Den statliga och den kommunala pensionen är något bättre än SPP:s, men inte så mycket att det stör.

Jag tar lönenivåerna 10 000 kronor, 15 000 och 20 000. Egenpensionen — ålderspension och invalidpension — utgår i dag för den som haft 10 000 kronor i inkomst med 6 000 kronor, för 15 000 kronor med 9 000 kronor och för den som haft en lön av 20 000 kronor med 12 000 kronor. Enligt det nya systemet höjes beloppet för den som nu får 6 000 kronor till 7 200. Den som i dag har 9 000 kronor får 10 200 kronor, och pensionären med 12 000 kronor får 13 200 kronor. Det sker alltså en minst tioprocentig förbättring i fråga om den egna pensionen.

Men det var ju fråga om familjepen-

sionen. En änka, får enligt SPP-systemet i inkomstklassen 10 000 kronor nu 3 000 kronor i pension. Om mannens inkomst uppgick till 15 000 kronor, får hon 4 500 kronor i pension, och i inkomstklassen 20 000 kronor får hon 6 000 kronor eller 50 procent av mannens pension.

Enligt det nya systemet får änkan med vissa inskränkningar full pension enligt folkpensioneringslagen. Folkpensionen förutsättes bli höjd till 3 600 kronor. Enligt det nya systemet får hon de nu utgående 3 000 kronorna höjda till 5 040 kronor. En änka som hittills haft 4 500 kronor erhåller 6 240 kronor, medan en änka, vars make befunnit sig i den högsta av mig nyss nämnda inkomstklassen, får sina 6 000 kronor höjda till 7 440 kronor.

Det blir ännu bättre om det finns barn i familjen, eftersom barnen kommer att få 1 000 kronor i pension vardera från folkpensioneringen från och med den 1 juli i år, om riksdagen godkänner den framlagda propositionen, och det är väl ingen som ifrågasätter annat.

För närvarande har enligt SPP-systemet en änka med ett barn 4 200 kronor i årlig pension. Hon kommer att få 6 400 kronor enligt det nya systemet. Om hon tillhör den bättre situerade gruppen, där mannen haft en inkomst av 15 000 kronor, har hon i dag 6 300 kronor i sammanlagd pension men kommer att få 7 900 kronor. Tillhör hon den högsta av de nämnda inkomstgrupperna så att hon i dag har 8 400 kronor, stiger hennes pension med jämnt 1 000 kronor till 9 400 kronor.

Det blir ännu bättre om hon har två barn. Då har hon i dag i lägsta gruppen 4 800 kronor men kommer att få 7 760, alltså nästan 3 000 kronor mer. Pensionen för en änka med två barn överstiger faktiskt mannens egenpension. Det kan inte bli fallet enligt det nu tillämpade systemet, där familjepensionen aldrig kan bli mer än 100 procent av egenpensionen. Änka med två barn får emellertid enligt den nya ordningen 7 760 kronor, vilket är 560 kronor högre än egen pension.

I mellangruppen av de inkomstnivåer

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

som jag tagit som utgångspunkt stiger pensionen från 7 200 kronor till 9 560. Det är i det närmaste lika mycket som egenpensionen, vilken är 10 200 kronor.

I den högsta inkomstgruppen får änkan i stället för 9 600 kronor 11 360.

Är det någon som önskar variationer i fråga om familjepensionen, misstänker jag, att vederbörande kommer att fundera på om man inte bör söka höja egenpensionen i stället. Ett faktum är att det nya pensionsystemet i vissa avseenden är så bra, att de som har motsatt sig det säkerligen inte har gett sig tid att ta del av vad systemet egentligen kommer att betyda på vissa inte oviktiga områden.

Om folkpartiet har önskemål om förbättringar av den beslutade pensionsordningen och om dessa förbättringar kan ske inom ramen för det beslut som är fattat, d. v. s. med tillämpning av fördelningssystemet, så tror jag inte att vi skall motverka att sådana förbättringar kommer till stånd, även om de gäller införande av ökad valfrihet, utan om de kan ordnas på ett förnuftigt sätt inom systemets ram skall vi gärna vara med om att diskutera dem, men vi tror att det blir litet svårt att få en långt gående valfrihet.

Därmed tror jag mig också ha behandlat reservationen under punkt 3.

Vid utskottets hemställan under 4 har herrar Birke och Björkman en reservation, som går ut på bifall till motionerna I: 74 och II: 94. Samma ledamöter har också reserverat sig till förmån för ett yrkande om en skyndsam utredning i syfte att begränsa arbetsgivaravgiften i de fall där arbetstagaren icke kan erhålla mot avgiften svarande pensionsförmåner. Även i detta avseende måste jag ställa mig frågande till huruvida motionärerna egentligen har satt sig in i det pensionsystem som är beslutat. Detta system förutsätter nämligen inte att det skall råda korrespondens mellan den avgift som betalas av arbetsgivaren och den pensionsförmån som den anställda får. Enligt den ordning som är beslutad kommer arbetsgivaren icke att betala mer än han har skyldighet att betala.

Här har ordet deltidsanställning nämnts, men jag tror inte att detta uttryck är det riktiga. Förmodligen avses en tillfällig anställning. Vid en tillfällig anställning, vars varaktighet understiger ett år men avser en månad eller mera, har arbetsgivaren rätt att göra avdrag för basbeloppet med motsvarande andel av dettas årsbelopp. Resten skall han betala avgift för. Huruvida den, för vilken han betalar avgift, kommer att få pensionsgrundande inkomst, motsvarande den inkomstdel för vilken avgiften har betalats, kommer förmodligen varken arbetsgivaren eller den anställda själv att någon gång kunna konstatera, ty trots att inkomsten i princip är pensionsgrundande kan ju arbetstagaren inte tillgodoräkna sig någon pensionspoäng, om årsinkomsten blir så låg att basbeloppet inte uppnås under året. Detta spelar emellertid i stort sett inte någon avgörande roll för hans framtida pensionsrätt. När systemet är fullt utbyggt och det finns plats för mer än 30 tjänsteår, kan han mycket väl ha ett år, för vilket pensionsgrundande inkomst icke har intjänats, men ändå få sin fulla pension. De erforderliga 30 åren behöver ju inte bilda en sammanhängande följd, och om han har ett år, för vilket pensionsgrundande inkomst icke har intjänats i sådan utsträckning att han får pensionspoäng, spelar detta på längre sikt inte någon roll. Dessutom har han rätt att få sin pension grundad på de 15 bästa åren. Om högern har rätt i sina påståenden, att det förekommer en överkompensation under övergångsåren, kan man ju inte samtidigt påstå att arbetstagaren får för litet för dessa år, och sedan man har kommit över övergångsåren och arbetstagaren har uppnått de 30 tjänsteåren, spelar det mycket liten roll för hans pensionsrätt, om han under ett eller annat år blir utan pensionsgrundande inkomst. Den korttidsanställdes arbetsgivare kommer inte heller att åläggas någon skyldighet att betala avgifter enligt andra och oförmånligare grunder än som gäller för samtliga arbetsgivare.

Ett system som förutsätter att det

Ang. försäkringen för allmän tilläggs pension, m. m.

skall vara möjligt att kontrollera, huruvida pensionsgrundande inkomst har tillgodoförts en arbetstagare på basis av betald avgift, skulle ju kräva att denna kontroll utsträcktes till hela arbetsmarknaden — kontrollen kan givetvis inte begränsas till vissa anställda — och det skulle antagligen betyda att administrationskostnaderna för denna kontroll mer än väl skulle äta upp lika mycket som en eller annan arbetsgivare nu tror sig betala för mycket, därför att tillfällig inkomst föranleder betalningsskyldighet, utan att den som får inkomsten har kunnat tillgodoföras pensionsgrundande inkomst för densamma. I samtliga fall måste det vara fråga om årsinkomster som antingen underskrider basbeloppet eller också är uppdelade på löneinkomst och förvärvsinkomst av annat slag.

Under punkten 4 har också herr Sunne, fru Hamrin-Thorell m. fl. avgivit en reservation. Den har jag redan tidigare behandlat, eftersom den i stort sett avser möjlighet till större valfrihet. Reservanternas berör emellertid också frågan om den pensionsgrundande inkomsten för företagare. Man förmenar på folkpartihåll att företagarna är orättvist behandlade, eftersom de inte får tillgodoräkna sig mer än två tredjedelar av den inkomst som ligger över dubbla basbeloppet, och man tycker att det är orimligt att en arbetsgivare skall kunna komma undan denna reduktion genom att ombilda sitt företag till bolag och där efter få pensionsgrundande inkomst som anställd. Ja, om pensionsförmånen anses vara så värdefulla, att företagaren för den skull vill göra en sådan omläggning, så kan det väl inte från pensionsförsäkringens sida vara någonting att anmärka mot detta, ty då är vederbörande anställd i sitt bolag. Då betalar bolaget avgift för honom, och det kan väl inte i och för sig finnas någonting att anmärka mot det systemet.

I andra reservationer förekommer det krav på ändringar när det gäller beräkningen av pensionsgrundande inkomst för egna företagare. Vid utskottets behandling av den frågan har jag sagt,

att vi i dag inte har något material som belyser de problem, vilka är förknippade med frågan om den egna företagarens inkomst och hans rätt till pensionsgrundande förmåner. När lagen beslutades, sades det att i den egna företagarens inkomst alltid låg någon del av kapitalinkomst eller vad man nu vill kalla det. Huruvida det är en tredjedel av den totala inkomsten kan diskuteras. Jag vill inte alls göra det påståendet inför kammaren, att den bestämmelsen är slutligt och för alla tider fastlagd. När vi får ett bättre underlag för bedömning av vad som kan vara det riktiga, är det mycket möjligt att bestämmelsen i fråga kan ändras.

Vi vet i dag ingenting om i vilken utsträckning de enskilda företagarna kommer att ansluta sig till den allmänna tilläggs pensioneringen — de har nämligen utträdesrätt. Och skulle det visa sig att de yngre företagarna genomgående begär utträde, medan företagarna i den gynnsamma åldern — som alltså är omkring 45 år när systemet startar — genomgående ansluter sig, då finns det ingen anledning att ändra bestämmelsen. I så fall är det fråga om en ren spekulation i systemets fördelar under övergångstiden, och då får väl de egna företagarna vara nöjda med att tillgodoräkna sig två tredjedelar av inkomsten utöver det dubbla basbeloppet. Skulle det däremot befinnas att ett mycket stort antal enskilda företagare, låt oss säga den väsentliga gruppen, ansluter sig till ATP, då kan man väl ta upp saken på nytt och försöka utreda om en annan gränsdragning är möjlig.

Saken är inte så enkel som herr Stefanson ville göra gällande, att eftersom de egna företagarna själva kommer att betala sin avgift, så blir det inte någon ofördelaktig verkan för systemet. Det kan ändå bli en sådan verkan, eftersom de egna företagarna har en viss möjlighet att variera sina inkomster under de 30 åren så att de får 15 goda och 15 dåliga år. En sådan spekulation är tänkbar, och den möjligheten skall ju helst inte finnas. Så som bestämmelserna nu är utformade kan man dock ha låga in-

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

komster ett visst antal år och bättre inkomster under det antal år som erfordras för att man skall få en fin pension.

Jag vill inte avvisa tanken på att ta upp frågan till omprövning, men jag tycker att vi skall ha ett material som gör det möjligt att bedöma dels anslutningen och dels vilken metod som är den bästa när det gäller att komma till rätta med de problem som onekligen finns.

Sedan har jag, herr talman, bara en fråga kvar att besvara, och den gäller reservationen om återlånerätt. Jag är inte så där utan vidare beredd att ge dem rätt, som med sådan emfas kräver att pengarna skall ställas till förfogande för dem som betalt in avgifterna. Man bör enligt min mening inte operera bort att det egentligen gäller pensionsförsäkringens pengar. Vi kunde väl ändå våga räkna med att den allmänna tilläggspensioneringen skulle ha i varje fall samma rätt över de uppsamlade pengarna som SPP har över sina fonder.

Dessutom är jag inte så alldeles säker på att man skall slå fast att var och en som betalat in avgifter skall ha rätt att låna tillbaka dem. Visserligen skall han få låna tillbaka pengarna efter kreditgivarens prövning av hans kreditvärdighet, men jag tycker uppriktigt sagt att det inte är någon mening i att vederbörande lånar tillbaka hälften av en årsavgift. Om det bara finns en anställd rör det sig väl inte om mer än 150 eller 175 kronor under det första året, som får lånas tillbaka mot tio års amortering. Jag tror att de företagare som skulle vilja låna kommer underfund med att det är lika bra att vänta till dess det finns inte bara regler, efter vilka återlånerätten bestämmes, utan också pengar att låna.

Jag tror att herr Geijer i samband med behandlingen av propositionen i fjol sade, att man från de anställdas sida inte kan ha någon invändning mot att de medel som samlas också används inom näringslivet. Formerna för hur de skall ställas till näringslivets förfogande kan vi kanske behöva diskutera, men

det är ju inte skäl i att låsa fast några regler, så länge det inte finns några pengar att låna ut. Själv finner jag de regler som nu är fastslagna mycket opraktiska och svåra att tillämpa, eftersom ju lånemöjligheten praktiskt taget är bunden vid en årligen återkommande lånerätt motsvarande 50 procent av föregående års avgifter. Detta kan inte innebära någon större hjälp för småföretagarna, i synnerhet som det kommer att röra sig om obetydliga belopp.

Däremot vill jag hålla med motionärerna om att vi gärna kan diskutera denna fråga vid ett lämpligare tillfälle än detta och då diskutera den ur andra än rent småskurna synpunkter. Jag tycker nämligen inte att vare sig den 50-procentiga återlånerätten eller kravet på att man skall betala med revers, motsvarande en viss del av de årliga avgifterna, är av den beskaffenheten, att man i någon större utsträckning nu behöver tynga riksdagsdebatten med diskussioner om dessa frågor.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets hemställan, som innebär avslag på samtliga motioner.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande envar av punkterna 1—5 samt särskilt angående punkterna 6 och 7 av utskottets i förevarande utlåntande gjorda hemställan ävensom i fråga om dels punkten 5 samt dels punkterna 6 och 7 först särskilt angående utskottets hemställan samt därefter, om så erfordrades, särskilt med avseende på motiveringen.

I vad gällde *punkten 1*, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i denna punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bi-

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

fall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Birke* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 15.

Därjämte hade 21 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de beträffande *punkten 2* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda punkt hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Thorsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Thorsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;

Nej — 20.

Därjämte hade 15 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

I fråga om *punkten 3*, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i denna punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Därpå gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Hamrin-Thorell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse.

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 punkten 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Ang. försäkringen för allmän tilläggspension, m. m.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Hamrin-Thorell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;
Nej — 30.

Därjämte hade 34 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Beträffande *punkten 4*, yttrade vidare herr talmannen, hade yrkats 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herrar Birke och Björkman vid punkten avgivna reservationen; samt 3:o) att kammaren skulle godkänna det förslag, som innehölls i den av herr Sunne m. fl. vid punkten anförda reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Hamrin-Thorell* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraposition därvid antagits godkännande av det förslag, som innefattades i herr Sunnes m. fl. reservation, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 6 *punkten 4*, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Sunne m. fl. vid *punkten* avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

jan omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Hamrin-Thorell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;
Nej — 30.

Därjämte hade 33 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härpå gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande *punkten 5* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan i denna punkt samt vidare på godtagande av den hemställan, som upptagits i dels den av herrar Birke och Björkman samt dels den av herr Thorsten Larsson och herr Wahlund vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Thorsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets utlåtande nr 6 *punkten 5*, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, godtages den hemställan, som upptagits i dels den av herrar Birke och Björkman och dels den av herr Thorsten Larsson och herr Wahlund vid *punkten* avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Ang. höjning av maximibeloppen för familjepenning

Då emellertid herr *Larsson, Thorsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 99;
Nej — 35.

Slutligen gjordes enligt de med avseende på *punkterna 6 och 7* förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan i nämnda punkter samt vidare på godtagande av den hemställan, som upptagits i den vid förevarande punkter avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. höjning av maximibeloppen för familjepenning

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 30 december 1959 dagtecknad proposition, nr 33 år 1960, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga i propositionen infört förslag till förordning om ändring i familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99).

I propositionen hade bland annat föreslagits, att maximibeloppen för familjepenning enligt 6 § i familjebidragsförordningen med hänsyn till allmän standardhöjning under de senaste åren skulle höjas med omkring tio procent.

I samband med propositionen hade utskottet till behandling förehåft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

de likalydande motionerna nr 523 i första kammaren av herr *Gustavsson, Bengt, m. fl.* och nr 650 i andra kammaren av herr *Lindahl m. fl.*,

de likalydande motionerna nr 524 i första kammaren av herr *Carlsson, Eric, m. fl.* och nr 651 i andra kammaren av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.* samt

de likalydande motionerna nr 525 i första kammaren av herr *Stefansson* och nr 652 av herr *Darlin m. fl.*

I motionerna I: 523 och II: 650 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta, att familjepennings belopp skulle höjas med 20 % och att därför 6 § familjebidragsförordningen skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Familjepenning utgår — — — för dag:

	Kronor
1) För hustru — — — 16 år	7: 20
2) För annan — — — under 1)	4: 30
3) För annan — — — under 1)	2: 90

När synnerliga skäl därtill äro må efter särskilt medgivande, enligt vad i 39 § stadgas, familjepenning för värnpliktigs moder, som förestår hans hem, utgå med högst 7 kronor 20 öre för dag, oaktat den värnpliktige icke har hemmavarande familjemedlem under 16 år.»

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

A. att riksdagen — med förklaring att förslaget till förordning om ändring i familjebidragsförordningen icke kunnat helt bifallas samt med bifall till motionerna I: 523 och II: 650 — måtte för sin del antaga förslaget med den ändringen, att 6 § erhöles under punkten angiven lydelse;

B. att riksdagen i anledning av motionerna I: 524 och II: 651 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet i utlåtandet anført angående normerna vid beräkning av familjebidrag åt rörelseidkare;

C. att riksdagen i anledning av motionerna I: 524 och II: 651 samt motionerna I: 525 och II: 652 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av bestämmelserna angående näringsbidragens utformning; samt

D. att motionerna I: 524 och II: 651 samt motionerna I: 525 och II: 652, i den

Ang. höjning av maximibeloppen för familjepenning

mån de icke kunde anses besvarade genom vad utskottet hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

I. av herrar *Eric Carlsson* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka dock ej antytt sin mening;

II. beträffande utskottets hemställan under A, av herrar *Sunne* och *Birke*, fru *Hamrin-Thorell*, herr *Jacobsson* i Tobo, fru *Sandström* samt herr *Hamilton*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den lydelse reservationen visade, samt att utskottet bort under A hemställa, att riksdagen med avslag å motionerna I: 523 och II: 650 måtte bifalla förevarande proposition, nr 33.

Herr **SUNNE** (fp):

Herr talman! I propositionen om ändring i familjebidragförordningen säger departementschefen att familjepennings belopp under senare år höjts i ungefärlig proportion till stegringen av livsmedelskostnaden. Vidare anför han: »Den senaste höjningen vidtogs från och med den 1 september 1958. Efter den tidpunkten har livsmedelspriserna stigit endast obetydligt. Med hänsyn härtill och till att utvecklingen i vad gäller livsmedelspriserna ter sig osäker räknar jag för närvarande icke med att familjepennings belopp höjes på grund av levnadskostnadsutvecklingen. Där emot biträder jag den av värnpliktsavlöningsutredningen framförda tanken att familjepeningen bör uppräknas med utgångspunkt från den allmänna standardförbättringen i landet. Med hänsyn till avvägningen mellan andra utgiftsändamål inom fjärde huvudtiteln anser jag mig emellertid inte böra räkna med en större höjning av familjepennings belopp än med cirka tio procent.»

I propositionen föreslås alltså en höjning med 10 procent. De socialdemokratiska utskottsledamöterna har emellertid inte följt propositionen utan i stället tagit en enskild motion, och i enlighet därmed har utskottet föreslagit en höjning med 20 procent.

Större delen av utskottets borgerliga ledamöter har däremot i en till utskottet fogad reservation nr II i stort sett yrkat bifall till departementschefens förslag. Reservanterna föreslår utbyte av ett stycke i utskottets utlåtande och anser att utskottet borde ha uttalat bl. a., att »ehuru utskottet är medvetet om att anpassningen av familjepeningen efter den allmänna standardhöjningen således för många familjer kan framstå som angelägen, anser utskottet dock det statsfinansiella läget tala för att höjningen för närvarande begränsas till de i propositionen föreslagna beloppen. Därigenom kommer kostnadsökningen att för nästa budgetår stanna vid drygt 2 000 000 kronor. Utskottet avstyrker därför motionärernas förslag.»

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr II.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! Det är inte så ofta som en utskottsordförande talar emot Kungl. Maj:ts förslag, men såsom kammarens ledamöter har observerat har utskottets utlåtande fått den innebörden, att utskottet följer yrkanden i motioner i denna kammare och i andra kammaren, som går ut på att familjepeningen skall höjas med 20 procent. Departementschefen redovisar i sitt uttalande, att värnpliktsavlöningsutredningen har föreslagit en sådan höjning, men höjningen har — jag förmodar av besparingsskäl — stannat vid 10 procent. Det säges, att denna höjning inte är avsedd att utgöra täckning för stegrade levnadskostnader, utan närmast fått karaktären av en standardhöjning — de värnpliktiga skulle få del av den standardhöjning som ägt rum i samhället i övrigt.

Nu fick vi inom utskottet den upplysningen, att det inte blir någon standardhöjning för de värnpliktiga, om man begränsar höjningen till 10 procent. Den år 1958 företagna höjningen täckte nämligen inte hela den stegring av levnadskostnaderna, som då skett, utan det blev en brist på 3 procent. Sedan värnpliktsavlöningsutredningens betän-

Ang. höjning av maximibeloppen för familjepenning

kande blivit färdigt och — förmodar jag — sedan departementschefen skrivit sitt yttrande, har levnadskostnaderna stigit ytterligare med 5 procent, i stort sett under det senaste halvåret. Det gör, att det är en total höjning av levnadskostnaderna med 8 procent som bör tackas, och därutöver skulle komma standardhöjningen på 10 procent. Utskottet fann därför rimligt att följa motionärernas yrkande, som sammanföll med värnpliktsavlöningsutredningens förslag i denna del. Vårt yrkande går alltså ut på att familjepenningen skall höjas med 20 procent i stället för, såsom föreslagits i propositionen, 10 procent.

Utskottet har också haft att behandla två andra likalydande motioner — nr 651 i andra kammaren, där motionen är tryckt, och nr 524 i denna kammare. Där framställes vissa yrkanden dels om beräkning av inkomsten för egna företagare, som kommer i åtnjutande av familjepenning, dels om en höjning av näringsbidraget. I dessa delar har utskottet inte ansett sig vara i besittning av sådant material, att utskottet kunnat komma med något positivt yrkande. Vi har nöjt oss med att i utskottsutlåtandet uttala önskemål om en sådan tillämpning av familjebidragsförordningen, att företagare icke blir sämre ställda än löntagare vid inkomstberäkningen.

Herr talman! Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Till detta utlåtande har jag antecknat en blank reservation. Jag vill därför i korthet motivera denna.

Först vill jag då svara på frågan, varför jag följt utskottet och motionärerna när det gällt att höja familjebidragen utöver vad som föreslagits i propositionen.

Vårt försvar kostar i dag cirka 3 000 miljoner kronor. Mot bakgrunden av dessa väldiga kostnader får vi inte glömma människan, de inkallade och deras familjer. Hemmafronten är också betydelsefull när det gäller att skapa en positiv inställning till försvaret, vilket vi

också har att beakta. Det är detta, herr talman, som gjort att jag biträtt den föreslagna höjningen.

Den nuvarande familjebidragsförordningen innehåller emellertid skönhetsfel, som det är anledning att söka rätta till. Jag tänker på familjebidragen till rörelseidkare. Dessa bidrag är inte utformade på ett tillfredsställande sätt. Det är mot bakgrunden av en mångårig erfarenhet från familjebidragsnämnd som jag måste säga detta. Utan att gå in på någon detaljgranskning av de nuvarande bestämmelserna vill jag mycket starkt understryka vad utskottet sagt, nämligen att familjebidragsförordningen i den delen bör så utformas, att rörelseidkare inte kommer i sämre läge än löntagare då det gäller att erhålla familjebidrag. En framkomlig väg har värnpliktsavlöningsutredningen anvisat i sitt år 1958 avlämnade betänkande, där det föreslogs att behovsprövningen skulle slopas för medlemmarna av den trängre familjekretsen. En annan väg är den som anvisats i motionerna I: 524 och II: 651 och som innebär att samma regler skall tillämpas för rörelseidkares hustru, som i de fall då inkallads hustru har inkomst av eget förvärsarbete. Utskottet har inte ansett sig kunna ta ställning till hur reglerna bäst bör utformas.

Med hänsyn till utskottets bestämda uttalande om att rättvisa och likformighet bör skapas mellan olika kategorier av inkallade har jag, herr talman, inte något särskilt yrkande — jag ansluter mig till utskottet.

Herr GUSTAVSSON, BENGT, (s):

Herr talman! Vi som står bakom motionerna nr 523 i denna kammare och nr 650 i medkammaren har givetvis all anledning att vara tacksamma för att utskottet tillstyrkt vårt förslag om en tjugoprocentig höjning av familjepenningen. Det kan rent av ifrågasättas, om inte ett enhälligt tillstyrkande från utskottet hade varit rimligt och möjligt. Reservationen bygger nämligen, såvitt jag kan förstå, på ett missförstånd. Som

Ang. höjning av maximibeloppen för familjepening

motivering för avslagsyrkandet anför reservanterna statsfinansiella skäl, trots att motionärerna klart angivit att de erforderliga två miljonerna kan hämtas från annat försvarsanslag och sålunda inte kommer att spränga ramen för överenskomna försvarskostnader.

Ett bifall till utskottets förslag och därmed till motionen innebär, om medel ställs till förfogande på sätt som motionärerna avser, en förskjutning från materialsidan till den sociala sidan. Denna förskjutning betyder mycket litet på materialsidan men har ganska stor betydelse för de inkallade och deras familjer.

Då det är den enda tekniska möjlighet, som står oss till buds, kommer vi så som förutskickats i motionen att med anknytning till en nu framlagd proposition motionera om att erforderligt belopp ställes till förfogande genom motsvarande minskning av anslaget till luftvärnsrobotar. Om det mot förmodan skulle visa sig medföra militärpolitiska nackdelar att nu reducera detta till 64 miljoner föreslagna anslag med två miljoner, har riksdagen också andra möjligheter. Jag kan som exempel erinra om att under anslaget till anskaffning av flygmateriel fanns den 30 juni 1959 en behållning på 78 miljoner kronor, varav en betydande del inte var bunden av gjorda beställningar.

Vid sidan av förskjutningsresonemanget kan också med glädje konstateras, att vår försvarsminister signalerar förkortning av vissa förbands repetitionsövningar, vilket förbättrar budgetutfallet med dryga miljonen. Det skall dock villigt medges att största glädjen över detta inte knyter sig till dess inverkan på statsbudgeten. Den — som jag hoppas — 20-procentiga uppräkningsen av familjepeningen till trots innebär ändå inkallelserna sådana ekonomiska påfrestningar för de inkallade och deras familjer, att ett nedbringande av repetitionsövningarna från dessa synpunkter måste hälsas med största tillfredsställelse.

Dessa övningsförkortningar och den motsädda uppräkningsen av familjepening

ningen innebär verkligen en betydande förbättring för många.

Jag ber, herr talman, att få instämma i bifallsyrkandet till utskottsförslaget.

Herr SUNNE (fp):

Herr talman! Vårt yrkande i reservationen anknyter helt och hållet till yrkandet i propositionen, och där säger ju försvarsministern, att han med hänsyn till avvägningen mellan andra utgiftsändamål inom fjärde huvudtiteln anser att man inte bör räkna med en större höjning av familjepeningens belopp än med cirka 10 procent.

Vi har för övrigt enbart av rent statsfinansiella skäl yrkat att beslutet skulle bli i enlighet med vad som föreslagits i propositionen. Det är ju rätt unikt att de utskottsledamöter, som kunde förväntas stödja Kungl. Maj:t, här blir någon sorts rebeller och överger vederbörande för att yrka bifall till en enskild motion.

Det har alltså varit just med hänsyn till de statsfinansiella förhållandena och med tanke på att nya utgifter måste undvikas, som reservanterna framställt sitt yrkande.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Det är naturligt att utskottet har tagit del av såväl vad propositionen innehåller i detta avseende som också vad motionärerna har skrivit beträffande möjligheten att täcka den ytterligare kostnadsökning som följer med förbättrad familjepening, nämligen med två miljoner kronor. Frågan huruvida motionärerna har någon saklig grund för sitt antagande, att det finns möjlighet att spara dessa två miljoner på annan post inom försvaret, har utskottet av naturliga skäl inte tagit upp till prövning. Oavsett om en sådan besparingsmöjlighet finns, har utskottet tillstyrkt det högre beloppet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas sär-

skilt angående punkten A av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan och särskilt beträffande punkterna B—D.

I fråga om punkten A, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Sunne m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Sunne m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Birke* begärde rösträkning verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat. Sedan därvid befunnits, att fel uppkommit å omröstningsapparaten, förklarade herr *Birke*, på fråga av herr talmannen, att han återtog sin begäran om rösträkning. På grund härav och då ingen annan av kammarens ledamöter påkallade rösträknings anställande, förklarades frågan därom hava förfallit.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkterna B—D hemställt.

Om besparingar inom den allmänna sjukförsäkringen

Föredrogs änyo andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner om besparingar inom den allmänna sjukförsäkringen, m. m.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft fem inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen

dels de likalydande motionerna nr 445 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 562 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.*,

dels de likalydande motionerna nr 468 i första kammaren av herr *Sveningsson m. fl.* och nr 577 i andra kammaren av herr *Nordgren m. fl.*,

dels ock motionen nr 576 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Tvärålund *m. fl.*

I motionerna I: 445 och II: 562 hade hemställts, att riksdagen måtte besluta

dels att slopa medlemsbidraget till de allmänna sjukkassorna från den 1 juli 1960 utom för kassorna i de fyra nordligaste länen, där ett bidrag av 0: 50 kronor per medlem alltjämt skulle utgå,

dels att med verkan från 1 juli 1960 statsbidrag till de ändamål, till vilka statsbidrag nu utginge med 50 procent, skulle utgå med 25 procent av kostnaderna för sjukkassorna, dock att bidraget till kassornas kostnader för bidrag till resor till och från läkare, tandläkare, sjukhus och förlossningsanstalter skulle utgå oförändrat med 50 procent.

I motionerna I: 468 och II: 577 hade hemställts, att riksdagen måtte med verkan från och med den 1 januari 1961 antaga i motionerna angivna ändringar i lagen om allmän sjukförsäkring, lagen om moderskapshjälp, lagen om yrkeskadeförsäkring och förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel. De föreslagna ändringarna inneburo i huvudsak följande:

1) karenstiden i fråga om sjukpenningförsäkringen skulle förlängas från tre till sju dagar, dock ej inom yrkesskadeförsäkringen,

Om besparingar inom den allmänna sjukförsäkringen

2) karenstiden inom yrkesskadeförsäkringen skulle ändras, så att yrkesskadad, vilkens sjukdom varade mer än tre dagar, erhöle sjukpenning från sjukkassan fr. o. m. den första dagen,

3) statsbidraget till sjukkassorna i form av sjukhjälpsbidrag skulle sänkas till 30 procent, såvitt detta avsåge grundsjukpenning, grundhempning, grundpenning, läkarvård och tandläkarvård,

4) statsbidraget till sjukkassorna i form av medlemsbidrag skulle slopas,

5) karensbeloppet vid läkemedelsrabatteringen skulle höjas från tre till fem kronor, och

6) statsbidraget till läkemedelsrabatteringen skulle slopas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner,

- 1) I: 445 och II: 562,
- 2) I: 468 och II: 577 samt
- 3) II: 576,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

vid utskottets hemställan under 1

av herrar *Thorsten Larsson* och *Gustavsson* i Alvesta, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I:445 och II: 562 måtte för sin del antaga i reservationen införda förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring; och

2) lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp;

vid utskottets hemställan under 2

av herr *Birke* och fröken *Wetterström*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade avfattning, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 468 och II:

577 måtte för sin del antaga i denna reservation införda förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring,

2) lag angående ändrad lydelse av 13 § lagen den 21 maj 1954 (nr 266) om moderskapshjälp,

3) lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring, och

4) förordning angående ändring i Kungl. Maj:ts förordning den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel.

Vid utlåtandet funnos därjämte fogade två särskilda yttranden, nämligen

1) i anledning av utskottets hemställan under 1 och 2, av herrar *Åkesson*, *Edström*, *Jacobsson* i Tobo och fröken *Höjer*, samt

2) i anledning av utskottets hemställan under 3, av herrar *Thorsten Larsson* och *Gustavsson* i Alvesta.

Herr **BIRKE** (h):

Herr talman! Vi hade från vårt håll förra året en liknande reservation, och jag skall därför fatta mig ytterst kort.

Reservationen innebär, att karenstiden skall utsträckas från tre till sju dagar. Vidare har fonderingarna i sjukkassorna blivit så pass stora som 200 miljoner kronor. Reservanterna anser därför, att statsbidraget bör sänkas från 50 procent till 30 procent.

Reservationen innebär vidare, att karensbeloppet för läkemedel höjes från 3 till 5 kronor.

Jag ber med detta att få yrka bifall till reservationen av undertecknad och fröken *Wetterström*.

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp):

Herr talman! Också jag skall i denna fråga fatta mig kort.

Vårt förslag innebär inte att vi skall försämra förmånerna för de sjuka. Men vi kan inte heller finna anledning att staten skall hjälpa till att öka de ganska

Om besparingar inom den allmänna sjukförsäkringen

stora fonderna, som efterhand ser ut att öka ännu mer. Vi föreslår i korthet i föreliggande motioner — i likhet med besparingsutredningen — bland annat att medlemsbidraget från staten slopas utom för medlem i sjukkassa i de fyra nordligaste länen, där ett bidrag med 50 öre per medlem bör utgå.

I övrigt kan jag inskränka mig till att hänvisa till den föreliggande reservationen av undertecknad och herr Gustavsson i Alvesta. Jag ber, herr talman, med detta att få yrka bifall till denna reservation.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Folkpartiets representanter inom utskottet har icke avgivit någon särskild reservation men väl ett särskilt yttrande.

Vi delar den uppfattning, som de båda föregående talarna givit uttryck åt, att en justering av den allmänna sjukförsäkringens finansiering med minskat statsbidrag — dock med bibehållande av de s. k. avgiftslindrings- och avgiftsersättningsbidragen — bör genomföras, varigenom man skulle kunna ernå en besparing för statsverket i minskade statsutgifter med cirka 240 miljoner kronor för helt år räknat. Enligt vår mening bör dock en sådan ändring genomföras i samband med ett slopande av den allmänna omsättningskatten, vilket vi yrkat i en annan motion, och en justering av den allmänna sjukförsäkringens finansiering med angiven besparing för statsverket bör i detta sammanhang åstadkommas.

Vi har därför i dagens situation intet yrkande.

Herr förste vice talmannen **STRAND** (s):

Herr talman! De motioner, som behandlas i detta utskottsutlåtande, är av den karaktären, att vi har möjlighet att känna igen dem. Frågan om besparingar på den allmänna sjukförsäkringens område behandlades senast under föregående år, och förslagen härom var väl i stort sett av samma innehåll som nu.

Det skiljer något i högerns och centerpartiets önskemål beträffande sjukförsäkringen när det gäller sänkningen av statsbidraget. Det är emellertid fråga om bara några få procent. Utöver detta vill emellertid högern spara in det som sjukkassorna mister genom sänkningen av statsbidraget på det sättet att förmånerna skall minskas så att sjukkassorna skall få kompensation för inkomstbortfallet. Detta skulle ske genom att karenstiden ökades från nuvarande tre till sju dagar med undantag för de yrkesskadade, för vilka ersättning skulle utgå från och med första dagen efter olycksfallet.

Centerpartiet har fått den uppfattningen, att fondbildningen i kassorna är för stor och att man därför kan sänka statsbidraget med något över 100 miljoner kronor utan att detta behöver medföra, att sjukförsäkringsavgifterna höjas. Fonderna ökade visserligen relativt kraftigt under de första åren efter det att sjukkassorna började sin verksamhet i den nuvarande omfattningen, men det är också ett faktum att fondbildningen har minskat under de senare åren och att det inte finns någon möjlighet att täcka ett bidragsbortfall av något mer än 100 miljoner kronor enbart genom att låta fondökningen avtaga eller helt upphöra.

Nu skall jag inte, herr talman, vid denna sena timme ta någon längre tid i anspråk för att tala om de till utskottet fogade reservationerna. Det är emellertid en punkt i högerns reservation, som jag vill ifrågasätta om den är hållbar.

På sidan 12 i utlåtandet uttalar herr Birke och fröken Wetterström följande: »Sedan den obligatoriska sjukförsäkringen i princip beslöts 1946, har nämligen reallönerna ökat med ca 50 %.» Detta skulle utgöra underlag för att lägga en större andel av kostnaderna på de sjukförsäkrade.

Det är nog riktigt, att det fattades ett principbeslut rörande den allmänna sjukförsäkringen år 1946. Men det är ju ett faktum, att det beslut, som ligger till grund för den nuvarande sjukförsäk-

Om besparingar inom den allmänna sjukförsäkringen

ringen, fattades först fem år senare. Därför har knappast årtalet 1946 någon betydelse.

Jag ställer mig dessutom frågande till huruvida reservanternas resonemang i övrigt är riktigt. Även om det nu skulle vara på det sättet, att reallönen har stigit sedan sjukförsäkringen beslöts — utgör detta verkligen underlag för ett resonemang om att bärkraften blivit större när det gäller sjukförsäkringsavgifterna? Sjukförsäkringen är ju konstruerad på det sättet, att man har en grundsjukpenning och därutöver en tilläggssjukpenning, som är graderad med hänsyn till inkomsten. Eftersom den högsta sjukhjälpsklassen ligger vid 15 000 kronors inkomst — med rätt till en tilläggssjukpenning av 17 kronor per dag — förefaller det mig, som om den, som hade en inkomst av 15 000 kronor när sjukförsäkringen beslöts, skulle ha lättare att betala avgiften än motsvarande inkomsttagare har i dag. Alla, som ligger lägre på inkomstskalan, har ju flyttat upp i högre sjukhjälpsklass undan för undan i takt med inkomstökningen. Därför tycker jag, att resonemang om att betalningsförmågan skulle ha ökat under dessa år är tvivelaktigt.

Om vi nu skall ta år 1946 som utgångsläge, kan man möjligen säga, att den som då tjänade 15 000 kronor antagligen tjänar betydligt mer i dag. Är det resonemang om 50 % reallöneökning, som förs i reservationen, riktigt skulle vederbörande i dag ha en inkomst av 22 500 kronor, eller om man tar hänsyn också till prisstegringen antagligen 25 000 kronor. Denne inkomsttagare skulle förmodligen ha lättare att betala sjukförsäkringsavgiften, som ju inte beräknas efter högre inkomster än 15 000 kronor. Men det är ju inte särskilt många sjukförsäkrade, som från en inkomst av 15 000 kronor har avancerat till den högre inkomstklass jag nyss nämnde. De flesta inkomsttagare tillhör fortfarande det inkomstkikt, som täcks av sjukförsäkringens inkomstskala, och jag har nog den uppfattningen, att dessa måste ha minst lika svårt att i dag betala sjuk-

försäkringsavgiften som de hade när sjukförsäkringen infördes.

Oavsett hur det förhåller sig med reservanternas resonemang, herr talman, har jag velat föra det på tal. Eftersom det ger sken av sannolikhet har man väl rätt att uttala tvivel huruvida tankarna bakom är riktiga, när jag yrkar avslag på motionerna och bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Gentemot utskottets ärade ordförande herr Strands argumentering skulle jag till vad jag i övrigt sagt vilja lägga, att vi givetvis betraktar bördan med omsättningsskatten som en minst lika tyngande social utgift för den stora allmänheten och för dem det här närmast gäller som den av honom ifrågasatta högre sjukkasseavgiften.

I övrigt tror jag att man kan konstatera, att det sparförslag som vi här har lagt fram på 110 miljoner kronor nog är genomförbart med hänsyn till den ökning av fonderna, som jag här tidigare har påvisat.

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Jag vill bara påpeka för den siste ärade talaren, att det var herr Birkes och fröken Wetterströms reservation jag yttrade mig om, och såvitt jag vet har centerpartiet inte visat något större behov att få vad som där anförs markerat i sitt uttalande.

Det betyder inte att jag tycker att centerpartiets resonemang i dess reservation är riktigt, när man förutsätter att den hittillsvarande fonderingen har varit så stor, att den skulle kunna täcka en inkomstminskning för sjukförsäkrarna på något över 100 miljoner kronor.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje punkt av utskottets i det nu förevarande utlåtandet gjorda hemställan.

Ang. rätt för politisk organisation att anordna lotterier

I fråga om punkten 1, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i denna punkt hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Thorsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Birke* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 8 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten 3 hemställt.

Ang. rätt för politisk organisation att anordna lotterier

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207) dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 29 januari 1960 dagtecknad proposition, nr 43, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga i propositionen infört förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § lotteriförordningen den 19 maj 1939 (nr 207).

I propositionen hade föreslagits sådan ändring av lotteriförordningens bestämmelser, att politisk organisation finge möjlighet att anordna lotteri till förmån för partipolitisk verksamhet.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat den i anledning av densamma väckta motionen I: 529, av herr *Sveningsson*. I motionen hade yrkats, att riksdagen skulle bifalla det i propositionen intagna förslaget med den ändringen, att 4 § lotteriförordningen erhöles i motionen angiven lydelse.

Motionärens förslag avsåg, att 4 § lotteriförordningen skulle kompletteras med ett stadgande, att då lotteri anordnades till förmån för partipolitisk verksamhet å lottsedlar och trycksaker samt i annan reklam för lotteriet tydligt upp-

Ang. rätt för politisk organisation att anordna lotterier

gift skulle lämnas om vilket parti lotteriet avsåg.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte bifalla förevärande proposition, nr 43; samt

B. att förevarande motion, I: 529, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr SVENINGSSON (h):

Herr talman! Utan tvekan är det med visst bekymmer och kanske viss rädsla för kammarens reaktion som jag begär ordet vid denna tidpunkt på natten, allra helst som det gäller en enhälligt avslagen motion. Men om det kan anses som någon ursäkt vill jag meddela att jag inte har för avsikt att ställa något yrkande.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 43 angående rättighet för politiskt parti, som är representerat i riksdagen, att erhålla lotteritillstånd och att få använda nettobehållningen av lotteriet till sin politiska verksamhet har jag väckt en motion i denna kammare, nr 529, där jag har föreslagit att i författningstexten skulle intagas den bestämmelsen att på lottsedlar, trycksaker och reklam för lotteriet skall angivas vilket parti som anordnat lotteriet i fråga.

I sak råder det, såvitt jag kan förstå, inga delade meningar, ty statsrådet säger i sitt uttalande, och utskottet stryker under detta, att Kungl. Maj:t skall utfärda föreskrifter så att det skall bli på det sätt som jag har föreslagit i motionen. Dessa föreskrifter skall tillställas alla tillståndsbeviljande myndigheter.

Jag kan inte tycka annat än att det skulle ha varit klarare, enklare och bättre om detta hade tagits in i författningstexten, alltså de bestämmelser jag åsyftar.

Detta har också föreslagits i yttrande från länsstyrelsen i Stockholms län, och länsstyrelsen i Kopparbergs län har uttalat att man bör på ett iögonenfallande sätt ange på själva lottsedeln vem som är anordnare av lotteriet.

Såväl i departementschefens uttalande som i utskottets uttalande undviker man att säga klart ut att det skall angivas på lottsedlarna vilket parti som anordnar lotteriet. Man använder ett uttryck som jag finner litet svävande, nämligen »trycksaker för lotteriet». Det kanske verkar litet enkelt att här i riksdagens första kammare fråga: Vad menar man med trycksaker för lotteriet? Inräknar man i detta även lottsedlarna? Jag skulle gärna vilja att man från andra lagutskottet besvarade frågan: Skall det föreliggande skyldighet att ange partiets namn på lottsedlarna eller inte? Och tror man att de bestämmelser som Kungl. Maj:t kommer att utfärda bestämt kommer att innehålla detta?

Principerna i fråga om hur lotteritillstånd skall skrivas har nog tidigare varit litet olika tillståndsgivande myndigheter emellan. Om man menar att lottsedlar hör till vad som kallas »trycksaker för lotteriet» blir det svårt att utöva kontroll över vems felet är om det skulle hända att lottsedlar utbjöds till försäljning utan »partibeteckning». Det kan vara den tillståndsgivande myndigheten, som inte har skrivit in i tillståndet det som Kungl. Maj:t har bestämt. Det kan vara så att organisationen, som erhållit tillståndet, inte tillämpar bestämmelserna, ty någon allmän försäljningsreklam ligger det inte i lottsedlar med »partibeteckning».

Som jag redan har sagt, skulle det ha varit klarare, enklare och bättre att man tagit med i författningstexten vad jag föreslagit i motionen.

Jag skall, herr talman, inte ställa något yrkande; det brukar inte leda till något resultat när utskottet är enhälligt. Men min tacksamhet skulle vara mycket stor om andra lagutskottets ordförande ville tala om hur man menar. Skall det vara »partibeteckning» på lottsedlarna?

Herr förste vice talmannen STRAND (s):

Herr talman! Det sista tror jag inte är meningen; i varje fall skall det inte vara någon registrerad partibeteckning.

I övrigt tror jag emellertid inte att utskottet har någon skiljaktig mening

Interpellation ang. tillståndsgivningen för vissa skogskörslor med traktor
gentemot herr Sveningsson. Vi har samtliga den uppfattningen, att det av lottsedlarna eller av annat material skall framgå vilket parti som har förmånen av det anordnade lotteriet.

Enligt de uppgifter vi har inhämtat finns det ingen risk för att det enligt de bestämmelser, som kommer att gälla beträffande tillståndsgivning för lotterier, inte kommer att meddelas tillräckligt klara uppgifter om vilket parti som har anordnat lotteriet.

Med hänsyn till detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i livsmedelsstadgan den 21 december 1951 (nr 824), bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vattenlagen, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av väckt motion om vidgad svensk frimärksutgivning;

nr 8, i anledning av väckta motioner dels angående enhetligt bensinpris för hela landet och dels angående levnads- och produktionskostnaderna i Norrland;

nr 9, i anledning av väckta motioner om utredning i syfte att förverkliga den fulla sysselsättningen m. m.;

nr 10, i anledning av väckt motion om utredning rörande Tornedalens kommunikationsproblem;

nr 11, i anledning av väckt motion om ökad utbildning av personal vid körskolor; och

nr 12, i anledning av väckta motioner angående ändrade grundavgifter vid elabonnemang för mindre industrier.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1960/61 under nionde huvudtiteln, avseende anlagen inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 107, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen beträffande jordbruksdepartementet gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1960/61.

Interpellation ang. tillståndsgivningen för vissa skogskörslor med traktor

Herr JONASSON (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Enligt gällande föreskrift skall jordbrukare, som med traktor utför skogskörslor för annans räkning, söka särskilt tillstånd härför. Sökande av sådant tillstånd är en omständig procedur. Ansökan skall ställas till vederbörande länsstyrelse. Av ansökningshandlingen skall framgå sökandens lämplighet, fordonstyp, fordonens antal, största last som må befordras med fordonet samt fordonets stationsort. Över ansökan skall yttrande infordras från den lokala polismyndigheten. Vidare skall ansökan tillkännages i pressen så att trafikföretag eller sammanslutningar av trafikföretag, som kan beröras av ärendet, får tillfälle att yttra sig. Kostnaderna härför skall bestridas av sökanden.

Vidare är länsstyrelsens prövning av ärendet omständligt. Det saknas dock anledning att här ingå på alla detaljer. Nämnas bör emellertid att fordonet skall

Interpellation ang. tillståndsgivningen för vissa skogskörslor med traktor

vara godkänt av länsstyrelsen, vilket förutsätter en särskild prövning. För yrkesmässig trafik fordras dessutom särskilt tillstånd (trafikkort), vilket också förutsätter särskild prövning.

Ansöknings- och prövningsförfarandet är sålunda synnerligen komplicerat. Med hänsyn till dessa praktiska olägenheter har vissa lättnader i förfarandet medgivits. Om den tillståndsgivande myndigheten finner det lämpligt kan den bevilja tillstånd för en tid av högst sex månader utan att hela proceduren behöver genomgå. Införande av yttrande kan sålunda begränsas eller underlåtas, och vederbörande kan fritas från skyldigheten att skaffa trafikkort resp. utverka särskilt godkännande av fordonet.

Även om detta något enklare förfarande tillämpas, måste hela förfarandet anses alltför omständligt för de skogskörslor, som det här är fråga om. Det är ägnat att vålla onödiga dröjsmål, irritation samt omfattande och kostnadskrävande administration. Det är svårt att finna en sådan skillnad mellan traktor-körslor inom jordbruket och traktor-körslor inom skogsbruket, att denna ordning framstår som rimlig. Det är också förklarligt om de skogskörande jordbrukarna står undrande inför förfarandet. Alla har heller inte reda på att denna procedur är nödvändig, vilket i vissa fall medfört mindre trevliga komplikationer.

Riksförbundet Landsbygdens folk har i en skrivelse till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet hemställt att de nu gällande bestämmelserna skall ändras så att skäliga lättnader erhålles. I november månad 1957 överlämnade statsrådet skrivelsen till 1953 års trafikutredning. Trafikutredningen har emellertid, såvitt mig är bekant, inte vidtagit någon åtgärd.

Med hänvisning till vad som här anförts anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet framställa följande frågor.

1. Är förslag i här berörda ärenden att vänta från 1953 års trafikutredning inom nära framtid?
2. Om så ej är fallet, avser statsrådet att söka påskynda trafikutredningens handläggning av ärendet eller vidtaga andra åtgärder i syfte att ombesörja att skälig lättnad medgives i här berörda tillståndsgivning?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 00.21.

In fidem

K.-G. Lindelöw